។ នមោ តស្ស ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស។

សំយុត្តនិកាយោ

ខន្ធវគ្គោ

១. ខន្ធសំយុត្តំ

១. នកុលបិតុវគ្គោ

១. នកុលបិតុសុត្តំ

១. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា ភគ្គេសុ វិហរតិ សុសុមារគិរេ [សុំសុមារគិរេ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] ភេសកឡាវនេ មិគទាយេ។ អថ ខោ នកុលបិតា គហបតិ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ នកុលបិតា គហបតិ ភគវន្តំ ឯតទវោច –

“អហមស្មិ , ភន្តេ, ជិណ្ណោ វុឌ្ឍោ មហល្លកោ អទ្ធគតោ វយោអនុប្បត្តោ អាតុរកាយោ អភិក្ខណាតង្កោ។ អនិច្ចទស្សាវី ខោ បនាហំ, ភន្តេ, ភគវតោ មនោភាវនីយានញ្ច ភិក្ខូនំ។ ឱវទតុ មំ, ភន្តេ, ភគវា; អនុសាសតុ មំ, ភន្តេ, ភគវា; យំ មមស្ស ទីឃរត្តំ ហិតាយ សុខាយា”តិ។

“ឯវមេតំ, គហបតិ, ឯវមេតំ, គហបតិ! អាតុរោ ហាយំ, គហបតិ, កាយោ អណ្ឌភូតោ បរិយោនទ្ធោ។ យោ ហិ, គហបតិ, ឥមំ កាយំ បរិហរន្តោ មុហុត្តម្បិ អារោគ្យំ បដិជានេយ្យ, កិមញ្ញត្រ ពាល្យា? តស្មាតិហ តេ, គហបតិ, ឯវំ សិក្ខិតព្ពំ – ‘អាតុរកាយស្ស មេ សតោ ចិត្តំ អនាតុរំ ភវិស្សតី’តិ។ ឯវញ្ហិ តេ, គហបតិ, សិក្ខិតព្ព”ន្តិ។

អថ ខោ នកុលបិតា គហបតិ ភគវតោ ភាសិតំ អភិនន្ទិត្វា អនុមោទិត្វា ឧដ្ឋាយាសនា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា បទក្ខិណំ កត្វា យេនាយស្មា សារិបុត្តោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា អាយស្មន្តំ សារិបុត្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នំ ខោ នកុលបិតរំ គហបតឹ អាយស្មា សារិបុត្តោ ឯតទវោច – “វិប្បសន្នានិ ខោ តេ, គហបតិ, ឥន្ទ្រិយានិ; បរិសុទ្ធោ មុខវណ្ណោ បរិយោទាតោ។ អលត្ថ នោ អជ្ជ ភគវតោ សម្មុខា ធម្មឹ កថំ សវនាយា”តិ?

“កថញ្ហិ នោ សិយា, ភន្តេ! ឥទានាហំ, ភន្តេ, ភគវតា ធម្មិយា កថាយ អមតេន អភិសិត្តោ”តិ។ “យថា កថំ បន ត្វំ, គហបតិ, ភគវតា ធម្មិយា កថាយ អមតេន អភិសិត្តោ”តិ? “ឥធាហំ, ភន្តេ, យេន ភគវា តេនុបសង្កមឹ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទឹ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខ្វាហំ, ភន្តេ, ភគវន្តំ ឯតទវោចំ – ‘អហមស្មិ, ភន្តេ, ជិណ្ណោ វុឌ្ឍោ មហល្លកោ អទ្ធគតោ វយោអនុប្បត្តោ អាតុរកាយោ អភិក្ខណាតង្កោ។ អនិច្ចទស្សាវី ខោ បនាហំ, ភន្តេ, ភគវតោ មនោភាវនីយានញ្ច ភិក្ខូនំ។ ឱវទតុ មំ, ភន្តេ, ភគវា; អនុសាសតុ មំ, ភន្តេ, ភគវា; យំ មមស្ស ទីឃរត្តំ ហិតាយ សុខាយា’”តិ។

“ឯវំ វុត្តេ , មំ, ភន្តេ, ភគវា ឯតទវោច – ‘ឯវមេតំ, គហបតិ, ឯវមេតំ, គហបតិ! អាតុរោ ហាយំ, គហបតិ, កាយោ អណ្ឌភូតោ បរិយោនទ្ធោ។ យោ ហិ, គហបតិ, ឥមំ កាយំ បរិហរន្តោ មុហុត្តម្បិ អារោគ្យំ បដិជានេយ្យ, កិមញ្ញត្រ ពាល្យា? តស្មាតិហ តេ គហបតិ, ឯវំ សិក្ខិតព្ពំ – អាតុរកាយស្ស មេ សតោ ចិត្តំ អនាតុរំ ភវិស្សតីតិ។ ឯវញ្ហិ តេ, គហបតិ, សិក្ខិតព្ព’ន្តិ។ ឯវំ ខ្វាហំ, ភន្តេ, ភគវតា ធម្មិយា កថាយ អមតេន អភិសិត្តោ”តិ។

“ន ហិ បន តំ, គហបតិ, បដិភាសិ ភគវន្តំ [តំ ភគវន្តំ (សី.)] ឧត្តរិំ បដិបុច្ឆិតុំ – ‘កិត្តាវតា នុ ខោ, ភន្តេ, អាតុរកាយោ ចេវ ហោតិ អាតុរចិត្តោ ច, កិត្តាវតា ច បន អាតុរកាយោ ហិ ខោ ហោតិ នោ ច អាតុរចិត្តោ’”តិ ? “ទូរតោបិ ខោ មយំ, ភន្តេ, អាគច្ឆេយ្យាម អាយស្មតោ សារិបុត្តស្ស សន្តិកេ ឯតស្ស ភាសិតស្ស អត្ថមញ្ញាតុំ។ សាធុ វតាយស្មន្តំយេវ សារិបុត្តំ បដិភាតុ ឯតស្ស ភាសិតស្ស អត្ថោ”តិ។

“តេន ហិ, គហបតិ, សុណាហិ, សាធុកំ មនសិ ករោហិ; ភាសិស្សាមី”តិ។ “ឯវំ, ភន្តេ”តិ ខោ នកុលបិតា គហបតិ អាយស្មតោ សារិបុត្តស្ស បច្ចស្សោសិ។ អាយស្មា សារិបុត្តោ ឯតទវោច –

“កថញ្ច, គហបតិ, អាតុរកាយោ ចេវ ហោតិ, អាតុរចិត្តោ ច? ឥធ, គហបតិ, អស្សុតវា បុថុជ្ជនោ អរិយានំ អទស្សាវី អរិយធម្មស្ស អកោវិទោ អរិយធម្មេ អវិនីតោ សប្បុរិសានំ អទស្សាវី សប្បុរិសធម្មស្ស អកោវិទោ សប្បុរិសធម្មេ អវិនីតោ រូបំ អត្តតោ សមនុបស្សតិ, រូបវន្តំ វា អត្តានំ; អត្តនិ វា រូបំ, រូបស្មិំ វា អត្តានំ។ ‘អហំ រូបំ, មម រូប’ន្តិ បរិយុដ្ឋដ្ឋាយី ហោតិ។ តស្ស ‘អហំ រូបំ, មម រូប’ន្តិ បរិយុដ្ឋដ្ឋាយិនោ តំ រូបំ វិបរិណមតិ អញ្ញថា ហោតិ។ តស្ស រូបវិបរិណាមញ្ញថាភាវា ឧប្បជ្ជន្តិ សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសា។

“វេទនំ អត្តតោ សមនុបស្សតិ, វេទនាវន្តំ វា អត្តានំ; អត្តនិ វា វេទនំ, វេទនាយ វា អត្តានំ។ ‘អហំ វេទនា, មម វេទនា’តិ បរិយុដ្ឋដ្ឋាយី ហោតិ។ តស្ស ‘អហំ វេទនា, មម វេទនា’តិ បរិយុដ្ឋដ្ឋាយិនោ, សា វេទនា វិបរិណមតិ អញ្ញថា ហោតិ។ តស្ស វេទនាវិបរិណាមញ្ញថាភាវា ឧប្បជ្ជន្តិ សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសា។

“សញ្ញំ អត្តតោ សមនុបស្សតិ, សញ្ញាវន្តំ វា អត្តានំ; អត្តនិ វា សញ្ញំ, សញ្ញាយ វា អត្តានំ។ ‘អហំ សញ្ញា, មម សញ្ញា’តិ បរិយុដ្ឋដ្ឋាយី ហោតិ។ តស្ស ‘អហំ សញ្ញា, មម សញ្ញា’តិ បរិយុដ្ឋដ្ឋាយិនោ, សា សញ្ញា វិបរិណមតិ អញ្ញថា ហោតិ។ តស្ស សញ្ញាវិបរិណាមញ្ញថាភាវា ឧប្បជ្ជន្តិ សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសា។

“សង្ខារេ អត្តតោ សមនុបស្សតិ, សង្ខារវន្តំ វា អត្តានំ; អត្តនិ វា សង្ខារេ, សង្ខារេសុ វា អត្តានំ។ ‘អហំ សង្ខារា, មម សង្ខារា’តិ បរិយុដ្ឋដ្ឋាយី ហោតិ។ តស្ស ‘អហំ សង្ខារា, មម សង្ខារា’តិ បរិយុដ្ឋដ្ឋាយិនោ, តេ សង្ខារា វិបរិណមន្តិ អញ្ញថា ហោន្តិ។ តស្ស សង្ខារវិបរិណាមញ្ញថាភាវា ឧប្បជ្ជន្តិ សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសា។

“វិញ្ញាណំ អត្តតោ សមនុបស្សតិ, វិញ្ញាណវន្តំ វា អត្តានំ; អត្តនិ វា វិញ្ញាណំ, វិញ្ញាណស្មិំ វា អត្តានំ។ ‘អហំ វិញ្ញាណំ, មម វិញ្ញាណ’ន្តិ បរិយុដ្ឋដ្ឋាយី ហោតិ។ តស្ស ‘អហំ វិញ្ញាណំ, មម វិញ្ញាណ’ន្តិ បរិយុដ្ឋដ្ឋាយិនោ, តំ វិញ្ញាណំ វិបរិណមតិ អញ្ញថា ហោតិ។ តស្ស វិញ្ញាណវិបរិណាមញ្ញថាភាវា ឧប្បជ្ជន្តិ សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសា។ ឯវំ ខោ, គហបតិ, អាតុរកាយោ ចេវ ហោតិ អាតុរចិត្តោ ច។

“កថញ្ច, គហបតិ, អាតុរកាយោ ហិ ខោ ហោតិ នោ ច អាតុរចិត្តោ? ឥធ, គហបតិ, សុតវា អរិយសាវកោ អរិយានំ ទស្សាវី អរិយធម្មស្ស កោវិទោ អរិយធម្មេ សុវិនីតោ សប្បុរិសានំ ទស្សាវី សប្បុរិសធម្មស្ស កោវិទោ សប្បុរិសធម្មេ សុវិនីតោ ន រូបំ អត្តតោ សមនុបស្សតិ, ន រូបវន្តំ វា អត្តានំ; ន អត្តនិ វា រូបំ, ន រូបស្មិំ វា អត្តានំ។ ‘អហំ រូបំ, មម រូប’ន្តិ ន បរិយុដ្ឋដ្ឋាយី ហោតិ។ តស្ស ‘អហំ រូបំ, មម រូប’ន្តិ អបរិយុដ្ឋដ្ឋាយិនោ, តំ រូបំ វិបរិណមតិ អញ្ញថា ហោតិ។ តស្ស រូបវិបរិណាមញ្ញថាភាវា នុប្បជ្ជន្តិ សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសា។

“ន វេទនំ អត្តតោ សមនុបស្សតិ, ន វេទនាវន្តំ វា អត្តានំ; ន អត្តនិ វា វេទនំ, ន វេទនាយ វា អត្តានំ ។ ‘អហំ វេទនា, មម វេទនា’តិ ន បរិយុដ្ឋដ្ឋាយី ហោតិ។ តស្ស ‘អហំ វេទនា, មម វេទនា’តិ អបរិយុដ្ឋដ្ឋាយិនោ, សា វេទនា វិបរិណមតិ អញ្ញថា ហោតិ។ តស្ស វេទនាវិបរិណាមញ្ញថាភាវា នុប្បជ្ជន្តិ សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសា។

“ន សញ្ញំ អត្តតោ សមនុបស្សតិ, ន សញ្ញាវន្តំ វា អត្តានំ; ន អត្តនិ វា សញ្ញំ, ន សញ្ញាយ វា អត្តានំ។ ‘អហំ សញ្ញា, មម សញ្ញា’តិ ន បរិយុដ្ឋដ្ឋាយី ហោតិ។ តស្ស ‘អហំ សញ្ញា, មម សញ្ញា’តិ អបរិយុដ្ឋដ្ឋាយិនោ, សា សញ្ញា វិបរិណមតិ អញ្ញថា ហោតិ។ តស្ស សញ្ញាវិបរិណាមញ្ញថាភាវា នុប្បជ្ជន្តិ សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសា។

``ន សង្ខារេ អត្តតោ សមនុបស្សតិ, ន សង្ខារវន្តំ វា អត្តានំ; ន អត្តនិ វា សង្ខារេ, ន សង្ខារេសុ វា អត្តានំ។ ‘អហំ សង្ខារា, មម សង្ខារា’តិ ន បរិយុដ្ឋដ្ឋាយី ហោតិ។ តស្ស ‘អហំ សង្ខារា, មម សង្ខារា’តិ អបរិយុដ្ឋដ្ឋាយិនោ, តេ សង្ខារា វិបរិណមន្តិ អញ្ញថា ហោន្តិ។ តស្ស សង្ខារវិបរិណាមញ្ញថាភាវា នុប្បជ្ជន្តិ សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសា។

“ន វិញ្ញាណំ អត្តតោ សមនុបស្សតិ, ន វិញ្ញាណវន្តំ វា អត្តានំ; ន អត្តនិ វា វិញ្ញាណំ, ន វិញ្ញាណស្មិំ វា អត្តានំ។ ‘អហំ វិញ្ញាណំ, មម វិញ្ញាណ’ន្តិ ន បរិយុដ្ឋដ្ឋាយី ហោតិ។ តស្ស ‘អហំ វិញ្ញាណំ, មម វិញ្ញាណ’ន្តិ អបរិយុដ្ឋដ្ឋាយិនោ, តំ វិញ្ញាណំ វិបរិណមតិ អញ្ញថា ហោតិ ។ តស្ស វិញ្ញាណវិបរិណាមញ្ញថាភាវា នុប្បជ្ជន្តិ សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសា។ ឯវំ ខោ, គហបតិ, អាតុរកាយោ ហោតិ នោ ច អាតុរចិត្តោ”តិ។

ឥទមវោច អាយស្មា សារិបុត្តោ។ អត្តមនោ នកុលបិតា គហបតិ អាយស្មតោ សារិបុត្តស្ស ភាសិតំ អភិនន្ទីតិ។ បឋមំ។

២. ទេវទហសុត្តំ

២. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា សក្កេសុ [សក្យេសុ (ក.)] វិហរតិ ទេវទហំ នាម សក្យានំ និគមោ។ អថ ខោ សម្ពហុលា បច្ឆាភូមគមិកា ភិក្ខូ យេន ភគវា តេនុបសង្កមឹសុ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទឹសុ។ ឯកមន្តំ និសិន្នា ខោ តេ ភិក្ខូ ភគវន្តំ ឯតទវោចុំ – “ឥច្ឆាម មយំ, ភន្តេ, បច្ឆាភូមំ ជនបទំ គន្តុំ, បច្ឆាភូមេ ជនបទេ និវាសំ កប្បេតុ”ន្តិ។

“អបលោកិតោ បន វោ, ភិក្ខវេ, សារិបុត្តោ”តិ? “ន ខោ នោ, ភន្តេ, អបលោកិតោ អាយស្មា សារិបុត្តោ”តិ។ “អបលោកេថ, ភិក្ខវេ, សារិបុត្តំ។ សារិបុត្តោ, ភិក្ខវេ, បណ្ឌិតោ, ភិក្ខូនំ អនុគ្គាហកោ សព្រហ្មចារីន”ន្តិ។ “ឯវំ ភន្តេ”តិ ខោ តេ ភិក្ខូ ភគវតោ បច្ចស្សោសុំ។

តេន ខោ បន សមយេន អាយស្មា សារិបុត្តោ ភគវតោ អវិទូរេ អញ្ញតរស្មឹ ឯឡគលាគុម្ពេ និសិន្នោ ហោតិ។ អថ ខោ តេ ភិក្ខូ ភគវតោ ភាសិតំ អភិនន្ទិត្វា អនុមោទិត្វា ឧដ្ឋាយាសនា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា បទក្ខិណំ កត្វា យេនាយស្មា សារិបុត្តោ តេនុបសង្កមឹសុ; ឧបសង្កមិត្វា អាយស្មតា សារិបុត្តេន សទ្ធឹ សម្មោទឹសុ។ សម្មោទនីយំ កថំ សារណីយំ [សារាណីយំ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] វីតិសារេត្វា ឯកមន្តំ និសីទឹសុ។ ឯកមន្តំ និសិន្នា ខោ តេ ភិក្ខូ អាយស្មន្តំ សារិបុត្តំ ឯតទវោចុំ – “ឥច្ឆាម មយំ, អាវុសោ សារិបុត្ត, បច្ឆាភូមំ ជនបទំ គន្តុំ, បច្ឆាភូមេ ជនបទេ និវាសំ កប្បេតុំ។ អបលោកិតោ នោ សត្ថា”តិ។

“សន្តិ ហាវុសោ, នានាវេរជ្ជគតំ ភិក្ខុំ បញ្ហំ បុច្ឆិតារោ – ខត្តិយបណ្ឌិតាបិ ព្រាហ្មណបណ្ឌិតាបិ គហបតិបណ្ឌិតាបិ សមណបណ្ឌិតាបិ។ បណ្ឌិតា ហាវុសោ, មនុស្សា វីមំសកា – ‘កិំវាទី បនាយស្មន្តានំ [កិំវាទាយស្មន្តានំ (បី. ក.)] សត្ថា កិមក្ខាយីតិ, កច្ចិ វោ អាយស្មន្តានំ ធម្មា សុស្សុតា សុគ្គហិតា សុមនសិកតា សូបធារិតា សុប្បដិវិទ្ធា បញ្ញាយ, យថា ព្យាករមានា អាយស្មន្តោ វុត្តវាទិនោ ចេវ ភគវតោ អស្សុថ, ន ច ភគវន្តំ អភូតេន អព្ភាចិក្ខេយ្យាថ, ធម្មស្ស ចានុធម្មំ ព្យាករេយ្យាថ, ន ច កោចិ សហធម្មិកោ វាទានុវាទោ [វាទានុបាតោ (អដ្ឋកថាយំ បាឋន្តរំ)] គារយ្ហំ ឋានំ អាគច្ឆេយ្យា’”តិ?

“ទូរតោបិ ខោ មយំ, អាវុសោ, អាគច្ឆេយ្យាម អាយស្មតោ សារិបុត្តស្ស សន្តិកេ ឯតស្ស ភាសិតស្ស អត្ថមញ្ញាតុំ។ សាធុ វតាយស្មន្តំយេវ សារិបុត្តំ បដិភាតុ ឯតស្ស ភាសិតស្ស អត្ថោ”តិ។ “តេន ហាវុសោ, សុណាថ, សាធុកំ មនសិ ករោថ; ភាសិស្សាមី”តិ។ “ឯវមាវុសោ”តិ ខោ តេ ភិក្ខូ អាយស្មតោ សារិបុត្តស្ស បច្ចស្សោសុំ។ អាយស្មា សារិបុត្តោ ឯតទវោច –

“សន្តិ ហាវុសោ, នានាវេរជ្ជគតំ ភិក្ខុំ បញ្ហំ បុច្ឆិតារោ – ខត្តិយបណ្ឌិតាបិ ...បេ.... សមណបណ្ឌិតាបិ។ បណ្ឌិតា ហាវុសោ, មនុស្សា វីមំសកា – ‘កិំវាទី បនាយស្មន្តានំ សត្ថា កិមក្ខាយី’តិ? ឯវំ បុដ្ឋា តុម្ហេ, អាវុសោ, ឯវំ ព្យាករេយ្យាថ – ‘ឆន្ទរាគវិនយក្ខាយី ខោ នោ, អាវុសោ, សត្ថា’”តិ។

“ឯវំ ព្យាកតេបិ ខោ, អាវុសោ, អស្សុយេវ ឧត្តរិំ បញ្ហំ បុច្ឆិតារោ – ខត្តិយបណ្ឌិតាបិ...បេ.... សមណបណ្ឌិតាបិ។ បណ្ឌិតា ហាវុសោ, មនុស្សា វីមំសកា – ‘កិស្មឹ បនាយស្មន្តានំ ឆន្ទរាគវិនយក្ខាយី សត្ថា’តិ? ឯវំ បុដ្ឋា តុម្ហេ, អាវុសោ, ឯវំ ព្យាករេយ្យាថ – ‘រូបេ ខោ, អាវុសោ, ឆន្ទរាគវិនយក្ខាយី សត្ថា, វេទនាយ... សញ្ញាយ... សង្ខារេសុ... វិញ្ញាណេ ឆន្ទរាគវិនយក្ខាយី សត្ថា’”តិ។

“ឯវំ ព្យាកតេបិ ខោ, អាវុសោ, អស្សុយេវ ឧត្តរិំ បញ្ហំ បុច្ឆិតារោ – ខត្តិយបណ្ឌិតាបិ...បេ.... សមណបណ្ឌិតាបិ។ បណ្ឌិតា ហាវុសោ, មនុស្សា វីមំសកា – ‘កិំ បនាយស្មន្តានំ អាទីនវំ ទិស្វា រូបេ ឆន្ទរាគវិនយក្ខាយី សត្ថា, វេទនាយ... សញ្ញាយ... សង្ខារេសុ... វិញ្ញាណេ ឆន្ទរាគវិនយក្ខាយី សត្ថា’តិ? ឯវំ បុដ្ឋា តុម្ហេ, អាវុសោ, ឯវំ ព្យាករេយ្យាថ – ‘រូបេ ខោ, អាវុសោ , អវិគតរាគស្ស [អវីតរាគស្ស (ស្យា. កំ.)] អវិគតឆន្ទស្ស អវិគតបេមស្ស អវិគតបិបាសស្ស អវិគតបរិឡាហស្ស អវិគតតណ្ហស្ស តស្ស រូបស្ស វិបរិណាមញ្ញថាភាវា ឧប្បជ្ជន្តិ សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសា។ វេទនាយ... សញ្ញាយ... សង្ខារេសុ អវិគតរាគស្ស...បេ.... អវិគតតណ្ហស្ស តេសំ សង្ខារានំ វិបរិណាមញ្ញថាភាវា ឧប្បជ្ជន្តិ សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសា។ វិញ្ញាណេ អវិគតរាគស្ស អវិគតឆន្ទស្ស អវិគតបេមស្ស អវិគតបិបាសស្ស អវិគតបរិឡាហស្ស អវិគតតណ្ហស្ស តស្ស

វិញ្ញាណស្ស វិបរិណាមញ្ញថាភាវា ឧប្បជ្ជន្តិ សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសា។ ឥទំ ខោ នោ, អាវុសោ, អាទីនវំ ទិស្វា រូបេ ឆន្ទរាគវិនយក្ខាយី សត្ថា, វេទនាយ… សញ្ញាយ… សង្ខារេសុ… វិញ្ញាណេ ឆន្ទរាគវិនយក្ខាយី សត្ថា’’’តិ។

‘‘ឯវំ ព្យាកតេបិ ខោ, អាវុសោ, អស្សុយេវ ឧត្តរិំ បញ្ហំ បុច្ឆិតារោ – ខត្តិយបណ្ឌិតាបិ ព្រាហ្មណបណ្ឌិតាបិ គហបតិបណ្ឌិតាបិ សមណបណ្ឌិតាបិ។ បណ្ឌិតា ហាវុសោ, មនុស្សា វីមំសកា – ‘កឹ បនាយស្មន្តានំ អានិសំសំ ទិស្វា រូបេ ឆន្ទរាគវិនយក្ខាយី សត្ថា, វេទនាយ… សញ្ញាយ… សង្ខារេសុ… វិញ្ញាណេ ឆន្ទរាគវិនយក្ខាយី សត្ថា’តិ? ឯវំ បុដ្ឋា តុម្ហេ , អាវុសោ, ឯវំ ព្យាករេយ្យាថ – ‘រូបេ ខោ, អាវុសោ, វិគតរាគស្ស វិគតឆន្ទស្ស វិគតបេមស្ស វិគតបិបាសស្ស វិគតបរិឡាហស្ស វិគតតណ្ហស្ស តស្ស រូបស្ស វិបរិណាមញ្ញថាភាវា នុប្បជ្ជន្តិ សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសា។ វេទនាយ… សញ្ញាយ… សង្ខារេសុ វិគតរាគស្ស វិគតឆន្ទស្ស វិគតបេមស្ស វិគតបិបាសស្ស វិគតបរិឡាហស្ស វិគតតណ្ហស្ស តេសំ សង្ខារានំ វិបរិណាមញ្ញថាភាវា នុប្បជ្ជន្តិ សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសា។ វិញ្ញាណេ វិគតរាគស្ស វិគតឆន្ទស្ស វិគតបេមស្ស វិគតបិបាសស្ស វិគតបរិឡាហស្ស វិគតតណ្ហស្ស តស្ស វិញ្ញាណស្ស វិបរិណាមញ្ញថាភាវា នុប្បជ្ជន្តិ សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសា។ ឥទំ ខោ នោ, អាវុសោ, អានិសំសំ ទិស្វា រូបេ ឆន្ទរាគវិនយក្ខាយី សត្ថា, វេទនាយ… សញ្ញាយ… សង្ខារេសុ… វិញ្ញាណេ ឆន្ទរាគវិនយក្ខាយី សត្ថា’’’តិ។

‘‘អកុសលេ ចាវុសោ, ធម្មេ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតោ ទិដ្ឋេ ចេវ ធម្មេ សុខោ វិហារោ អភវិស្ស អវិឃាតោ អនុបាយាសោ អបរិឡាហោ, កាយស្ស ច ភេទា បរំ មរណា សុគតិ បាដិកង្ខា, នយិទំ ភគវា អកុសលានំ ធម្មានំ បហានំ វណ្ណេយ្យ។ យស្មា ច ខោ, អាវុសោ, អកុសលេ ធម្មេ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតោ ទិដ្ឋេ ចេវ ធម្មេ ទុក្ខោ វិហារោ សវិឃាតោ សឧបាយាសោ សបរិឡាហោ, កាយស្ស ច ភេទា បរំ មរណា ទុគ្គតិ បាដិកង្ខា, តស្មា ភគវា អកុសលានំ ធម្មានំ បហានំ វណ្ណេតិ។

‘‘កុសលេ ចាវុសោ, ធម្មេ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតោ ទិដ្ឋេ ចេវ ធម្មេ ទុក្ខោ វិហារោ អភវិស្ស សវិឃាតោ សឧបាយាសោ សបរិឡាហោ, កាយស្ស ច ភេទា បរំ មរណា ទុគ្គតិ បាដិកង្ខា, នយិទំ ភគវា កុសលានំ ធម្មានំ ឧបសម្បទំ វណ្ណេយ្យ។ យស្មា ច ខោ, អាវុសោ, កុសលេ ធម្មេ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតោ ទិដ្ឋេ ចេវ ធម្មេ សុខោ វិហារោ អវិឃាតោ អនុបាយាសោ អបរិឡាហោ, កាយស្ស ច ភេទា បរំ មរណា សុគតិ បាដិកង្ខា, តស្មា ភគវា កុសលានំ ធម្មានំ ឧបសម្បទំ វណ្ណេតី’’តិ។

ឥទមវោចាយស្មា សារិបុត្តោ។ អត្តមនា តេ ភិក្ខូ អាយស្មតោ សារិបុត្តស្ស ភាសិតំ អភិនន្ទុន្តិ។ ទុតិយំ។

៣. ហាលិទ្ទិកានិសុត្តំ

៣. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ អាយស្មា មហាកច្ចានោ អវន្តីសុ វិហរតិ កុររឃរេ [កុលឃរេ (ក.)] បបាតេ បព្ពតេ។ អថ ខោ ហាលិទ្ទិកានិ [ហាលិទ្ទកានិ (សី.), ហលិទ្ទិកានិ (ស្យា.)] គហបតិ យេនាយស្មា មហាកច្ចានោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា អាយស្មន្តំ មហាកច្ចានំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ ហាលិទ្ទិកានិ គហបតិ អាយស្មន្តំ មហាកច្ចានំ ឯតទវោច – ‘‘វុត្តមិទំ, ភន្តេ, ភគវតា អដ្ឋកវគ្គិយេ មាគណ្ឌិយបញ្ហេ –

‘‘ឱកំ បហាយ អនិកេតសារី,
គាមេ អកុព្ពំ [អក្រុព្ពំ (ក.)] មុនិ សន្ថវានិ [សន្ធវានិ (ក.)];
កាមេហិ រិត្តោ អបុរក្ខរានោ [អបុរេក្ខរានោ (សី. សុត្តនិបាតេបិ) មោគ្គល្លានេ ៥-១៣៥ សុត្តម្បិ ឱលោកេតព្ពំ],
កថំ ន វិគ្គយ្ហ ជនេន កយិរា’’តិ។

‘‘ឥមស្ស នុ ខោ, ភន្តេ, ភគវតា សំខិត្តេន ភាសិតស្ស កថំ វិត្ថារេន អត្ថោ ទដ្ឋព្ពោ’’តិ?

‘‘រូបធាតុ ខោ, គហបតិ, វិញ្ញាណស្ស ឱកោ។ រូបធាតុរាគវិនិពន្ធញ្ច [… វិនិពទ្ធញ្ច (បី. សី. អដ្ឋ.)] បន វិញ្ញាណំ ‘ឱកសារី’តិ វុច្ចតិ។ វេទនាធាតុ ខោ, គហបតិ, វិញ្ញាណស្ស ឱកោ។ វេទនាធាតុរាគវិនិពន្ធញ្ច បន វិញ្ញាណំ ‘ឱកសារី’តិ វុច្ចតិ។ សញ្ញាធាតុ ខោ, គហបតិ, វិញ្ញាណស្ស ឱកោ។ សញ្ញាធាតុរាគវិនិពន្ធញ្ច បន វិញ្ញាណំ ‘ឱក

សារីតិ វុច្ចតិ។ សង្ខារធាតុ ខោ, គហបតិ, វិញ្ញាណស្ស ឱកោ។ សង្ខារធាតុរាគវិនិពន្ធញ្ច បន វិញ្ញាណំ ‘ឱកសារី’តិ វុច្ចតិ។ ឯវំ ខោ, គហបតិ, ឱកសារី ហោតិ។

“កថញ្ច, គហបតិ, អនោកសារី ហោតិ? រូបធាតុយា ខោ, គហបតិ, យោ ឆន្ទោ យោ រាគោ យា នន្ទី [នន្ទិ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] យា តណ្ហា យេ ឧបយុបាទានា [ឧបាយុបាទានា (សី. ស្យា. កំ. បី.)] ចេតសោ អធិដ្ឋានាភិនិវេសានុសយា តេ តថាគតស្ស បហីនា ឧច្ឆិន្នមូលា តាលាវត្ថុកតា អនភាវំកតា [អនភាវកតា (សី. បី.), អនភាវំគតា (ស្យា. កំ.)] អាយតិំ អនុប្បាទធម្មា។ តស្មា តថាគតោ ‘អនោកសារី’តិ វុច្ចតិ។ វេទនាធាតុយា ខោ, គហបតិ... សញ្ញាធាតុយា ខោ, គហបតិ... សង្ខារធាតុយា ខោ, គហបតិ... វិញ្ញាណធាតុយា ខោ, គហបតិ, យោ ឆន្ទោ យោ រាគោ យា នន្ទី យា តណ្ហា យេ ឧបយុបាទានា ចេតសោ អធិដ្ឋានាភិនិវេសានុសយា តេ តថាគតស្ស បហីនា ឧច្ឆិន្នមូលា តាលាវត្ថុកតា អនភាវំកតា អាយតិំ អនុប្បាទធម្មា។ តស្មា តថាគតោ ‘អនោកសារី’តិ វុច្ចតិ។ ឯវំ ខោ, គហបតិ, អនោកសារី ហោតិ។

“កថញ្ច, គហបតិ, និកេតសារី ហោតិ? រូបនិមិត្តនិកេតវិសារវិនិពន្ធា ខោ, គហបតិ, ‘និកេតសារី’តិ វុច្ចតិ។ សទ្ទនិមិត្ត...បេ.... គន្ធនិមិត្ត... រសនិមិត្ត... ផោដ្ឋព្ពនិមិត្ត... ធម្មនិមិត្តនិកេតវិសារវិនិពន្ធា ខោ, គហបតិ, ‘និកេតសារី’តិ វុច្ចតិ។ ឯវំ ខោ, គហបតិ, និកេតសារី ហោតិ។

“កថញ្ច, គហបតិ, អនិកេតសារី ហោតិ? រូបនិមិត្តនិកេតវិសារវិនិពន្ធា ខោ, គហបតិ, តថាគតស្ស បហីនា ឧច្ឆិន្នមូលា តាលាវត្ថុកតា អនភាវំកតា អាយតិំ អនុប្បាទធម្មា។ តស្មា តថាគតោ ‘អនិកេតសារី’តិ វុច្ចតិ។ សទ្ទនិមិត្ត... គន្ធនិមិត្ត... រសនិមិត្ត... ផោដ្ឋព្ពនិមិត្ត... ធម្មនិមិត្តនិកេតវិសារវិនិពន្ធា ខោ, គហបតិ, តថាគតស្ស បហីនា ឧច្ឆិន្នមូលា តាលាវត្ថុកតា អនភាវំកតា អាយតិំ អនុប្បាទធម្មា។ តស្មា តថាគតោ ‘អនិកេតសារី’តិ វុច្ចតិ។ ឯវំ ខោ, គហបតិ, អនិកេតសារី ហោតិ។

“កថញ្ច, គហបតិ, គាមេ សន្ថវជាតោ [សន្ធវជាតោ (ក.)] ហោតិ? ឥធ, គហបតិ, ឯកច្ចោ គិហីហិ [គិហិ (ក.)] សំសដ្ឋោ វិហរតិ សហនន្ទី សហសោកី, សុខិតេសុ សុខិតោ, ទុក្ខិតេសុ ទុក្ខិតោ, ឧប្បន្នេសុ កិច្ចករណីយេសុ អត្តនា តេសុ យោគំ អាបជ្ជតិ។ ឯវំ ខោ, គហបតិ, គាមេ សន្ថវជាតោ ហោតិ។

“កថញ្ច, គហបតិ, គាមេ ន សន្ថវជាតោ ហោតិ? ឥធ, គហបតិ, ភិក្ខុ គិហីហិ [គិហិ (ក.)] អសំសដ្ឋោ វិហរតិ ន សហនន្ទី ន សហសោកី ន សុខិតេសុ សុខិតោ ន ទុក្ខិតេសុ ទុក្ខិតោ, ឧប្បន្នេសុ កិច្ចករណីយេសុ ន អត្តនា តេសុ យោគំ អាបជ្ជតិ។ ឯវំ ខោ, គហបតិ, គាមេ ន សន្ថវជាតោ ហោតិ។

“កថញ្ច, គហបតិ, កាមេហិ អរិត្តោ ហោតិ? ឥធ, គហបតិ, ឯកច្ចោ កាមេសុ អវិគតរាគោ ហោតិ អវិគតឆន្ទោ អវិគតបេមោ អវិគតបិបាសោ អវិគតបរិឡាហោ អវិគតតណ្ហោ។ ឯវំ ខោ, គហបតិ, កាមេហិ អរិត្តោ ហោតិ។

“កថញ្ច, គហបតិ, កាមេហិ រិត្តោ ហោតិ? ឥធ, គហបតិ, ឯកច្ចោ កាមេសុ វិគតរាគោ ហោតិ វិគតឆន្ទោ វិគតបេមោ វិគតបិបាសោ វិគតបរិឡាហោ វិគតតណ្ហោ ។ ឯវំ ខោ, គហបតិ, កាមេហិ រិត្តោ ហោតិ។

“កថញ្ច, គហបតិ, បុរក្ខរានោ ហោតិ? ឥធ, គហបតិ, ឯកច្ចស្ស ឯវំ ហោតិ – ‘ឯវំរូបោ សិយំ អនាគតមទ្ធានំ, ឯវំវេទនោ សិយំ អនាគតមទ្ធានំ, ឯវំសញ្ញោ សិយំ អនាគតមទ្ធានំ, ឯវំសង្ខារោ សិយំ អនាគតមទ្ធានំ, ឯវំវិញ្ញាណោ សិយំ អនាគតមទ្ធាន’ន្តិ។ ឯវំ ខោ, គហបតិ, បុរក្ខរានោ ហោតិ។

“កថញ្ច, គហបតិ, អបុរក្ខរានោ ហោតិ? ឥធ, គហបតិ, ឯកច្ចស្ស ន ឯវំ ហោតិ – ‘ឯវំរូបោ សិយំ អនាគតមទ្ធានំ, ឯវំវេទនោ សិយំ អនាគតមទ្ធានំ, ឯវំសញ្ញោ សិយំ អនាគតមទ្ធានំ, ឯវំសង្ខារោ សិយំ អនាគតមទ្ធានំ, ឯវំវិញ្ញាណោ សិយំ អនាគតមទ្ធាន’ន្តិ។ ឯវំ ខោ, គហបតិ, អបុរក្ខរានោ ហោតិ។

“កថញ្ច , គហបតិ, កថំ វិគ្គយ្ហ ជនេន កត្តា ហោតិ? ឥធ, គហបតិ, ឯកច្ចោ ឯវរូបឹ កថំ កត្តា ហោតិ – ‘ន ត្វំ ឥមំ ធម្មវិនយំ អាជានាសិ; អហំ ឥមំ ធម្មវិនយំ អាជានាមិ។ កឹ ត្វំ ឥមំ ធម្មវិនយំ អាជានិស្សសិ? មិច្ឆាបដិបន្នោ ត្វមសិ; អហមស្មិ សម្មាបដិបន្នោ។ បុរេ វចនីយំ បច្ឆា អវច; បច្ឆា វចនីយំ បុរេ អវច។ សហិតំ មេ, អសហិតំ តេ។ អធិចិណ្ណំ តេ វិបរាវត្តំ។ អារោបិតោ តេ វាទោ; ចរ វាទប្បមោក្ខាយ។ និគ្គហិតោសិ; និព្ពេឋេហិ វា សចេ បហោសី’តិ។ ឯវំ ខោ, គហបតិ, កថំ វិគ្គយ្ហ ជនេន កត្តា ហោតិ។

“កថញ្ច , គហបតិ, កថំ ន វិគ្គយ្ហ ជនេន កត្ថា ហោតិ? ឥធ, គហបតិ, ភិក្ខុ ន ឯវរូបឹ កថំ កត្តា ហោតិ – ‘ន ត្វំ ឥមំ ធម្មវិនយំ អាជានាសិ…បេ…. និព្ពេឋេហិ វា សចេ បហោសី’តិ។ ឯវំ ខោ, គហបតិ, កថំ ន វិគ្គយ្ហ ជនេន កត្ថា ហោតិ។

“ឥតិ ខោ, គហបតិ, យំ តំ វុត្តំ ភគវតា អដ្ឋកវគ្គិយេ មាគណ្ឌិយបញ្ហេ –

> “ឱកំ បហាយ អនិកេតសារី,
> គាមេ អកុព្ពំ មុនិសន្ថវានិ;
> កាមេហិ រិត្តោ អបុរក្ខរានោ,
> កថំ ន វិគ្គយ្ហ ជនេន កយិរា”តិ។

“ឥមស្ស ខោ, គហបតិ, ភគវតា សំខិត្តេន ភាសិតស្ស ឯវំ វិត្ថារេន អត្ថោ ទដ្ឋព្ពោ”តិ។ តតិយំ។

៤. ទុតិយហាលិទ្ទិកានិសុត្តំ

៤. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ អាយស្មា មហាកច្ចានោ អវន្តីសុ វិហរតិ កុររឃរេ បបាតេ បព្ពតេ។ អថ ខោ ហាលិទ្ទិកានិ គហបតិ យេនាយស្មា មហាកច្ចានោ…បេ…. ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ ហាលិទ្ទិកានិ គហបតិ អាយស្មន្តំ មហាកច្ចានំ ឯតទវោច – “វុត្តមិទំ, ភន្តេ, ភគវតា សក្កបញ្ហេ – ‘យេ តេ សមណព្រាហ្មណា តណ្ហាសង្ខយវិមុត្តា, តេ អច្ចន្តនិដ្ឋា អច្ចន្តយោគក្ខេមិនោ អច្ចន្តព្រហ្មចារិនោ អច្ចន្តបរិយោសានា សេដ្ឋា ទេវមនុស្សាន’”ន្តិ។

“ឥមស្ស នុ ខោ, ភន្តេ, ភគវតា សំខិត្តេន ភាសិតស្ស កថំ វិត្ថារេន អត្ថោ ទដ្ឋព្ពោ”តិ?

“រូបធាតុយា ខោ, គហបតិ, យោ ឆន្ទោ យោ រាគោ យា នន្ទី យា តណ្ហា យេ ឧបយុបាទានា ចេតសោ អធិដ្ឋានាភិនិវេសានុសយា, តេសំ ខយា វិរាគា និរោធា ចាគា បដិនិស្សគ្គា ចិត្តំ សុវិមុត្តន្តិ វុច្ចតិ។

“វេទនាធាតុយា ខោ, គហបតិ… សញ្ញាធាតុយា ខោ, គហបតិ… សង្ខារធាតុយា ខោ, គហបតិ… វិញ្ញាណធាតុយា ខោ, គហបតិ, យោ ឆន្ទោ យោ រាគោ យា នន្ទី យា តណ្ហា យេ ឧបយុបាទានា ចេតសោ អធិដ្ឋានាភិនិវេសានុសយា, តេសំ ខយា វិរាគា និរោធា ចាគា បដិនិស្សគ្គា ចិត្តំ សុវិមុត្តន្តិ វុច្ចតិ។

“ឥតិ ខោ, គហបតិ, យំ តំ វុត្តំ ភគវតា សក្កបញ្ហេ – ‘យេ តេ សមណព្រាហ្មណា តណ្ហាសង្ខយវិមុត្តា តេ អច្ចន្តនិដ្ឋា អច្ចន្តយោគក្ខេមិនោ អច្ចន្តព្រហ្មចារិនោ អច្ចន្តបរិយោសានា សេដ្ឋា ទេវមនុស្សាន’”ន្តិ។

“ឥមស្ស ខោ, គហបតិ, ភគវតា សំខិត្តេន ភាសិតស្ស ឯវំ វិត្ថារេន អត្ថោ ទដ្ឋព្ពោ”តិ។ ចតុត្ថំ។

៥. សមាធិសុត្តំ

៥. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ តត្រ ខោ ភគវា ភិក្ខូ អាមន្តេសិ – “ភិក្ខវោ”តិ។ “ភទន្តេ”តិ តេ ភិក្ខូ ភគវតោ បច្ចស្សោសុំ។ ភគវា ឯតទវោច – “សមាធឹ, ភិក្ខវេ, ភាវេថ; សមាហិតោ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ យថាភូតំ បជានាតិ។ កិញ្ច យថាភូតំ បជានាតិ? រូបស្ស សមុទយញ្ច អត្ថង្គមញ្ច, វេទនាយ សមុទយញ្ច អត្ថង្គមញ្ច , សញ្ញាយ សមុទយញ្ច អត្ថង្គមញ្ច, សង្ខារានំ សមុទយញ្ច អត្ថង្គមញ្ច, វិញ្ញាណស្ស សមុទយញ្ច អត្ថង្គមញ្ច”។

“កោ ច, ភិក្ខវេ, រូបស្ស សមុទយោ, កោ វេទនាយ សមុទយោ, កោ សញ្ញាយ សមុទយោ, កោ សង្ខារានំ សមុទយោ, កោ វិញ្ញាណស្ស សមុទយោ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ អភិនន្ទតិ អភិវទតិ អជ្ឈោសាយ តិដ្ឋតិ។

“កិញ្ច អភិនន្ទតិ អភិវទតិ អជ្ឈោសាយ តិដ្ឋតិ? រូបំ អភិនន្ទតិ អភិវទតិ អជ្ឈោសាយ តិដ្ឋតិ។ តស្ស រូបំ អភិនន្ទតោ អភិវទតោ អជ្ឈោសាយ តិដ្ឋតោ ឧប្បជ្ជតិ នន្ទី។ យា រូបេ នន្ទី តទុបាទានំ។ តស្សុបាទានបច្ចយា ភវោ; ភវបច្ចយា ជាតិ; ជាតិបច្ចយា ជរាមរណំ សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសា សម្ភវន្តិ។ ឯវមេតស្ស កេវលស្ស ទុក្ខក្ខន្ធស្ស សមុទយោ ហោតិ។

“វេទនំ អភិនន្ទតិ…បេ… សញ្ញំ អភិនន្ទតិ… សង្ខារេ អភិនន្ទតិ… វិញ្ញាណំ អភិនន្ទតិ អភិវទតិ អជ្ឈោសាយ តិដ្ឋតិ។ តស្ស វិញ្ញាណំ អភិនន្ទតោ អភិវទតោ អជ្ឈោសាយ តិដ្ឋតោ ឧប្បជ្ជតិ នន្ទី។ យា វិញ្ញាណេ នន្ទី តទុបាទានំ។ តស្សុបាទានបច្ចយា ភវោ; ភវបច្ចយា ជាតិ; ជាតិបច្ចយា…បេ… ឯវមេតស្ស កេវលស្ស ទុក្ខក្ខន្ធស្ស សមុទយោ ហោតិ។

“អយំ, ភិក្ខវេ, រូបស្ស សមុទយោ; អយំ វេទនាយ សមុទយោ; អយំ សញ្ញាយ សមុទយោ; អយំ សង្ខារានំ សមុទយោ; អយំ វិញ្ញាណស្ស សមុទយោ។

“កោ ច, ភិក្ខវេ, រូបស្ស អត្ថង្គមោ, កោ វេទនាយ… កោ សញ្ញាយ… កោ សង្ខារានំ… កោ វិញ្ញាណស្ស អត្ថង្គមោ?

ឥធ, ភិក្ខវេ, នាភិនន្ទតិ នាភិវទតិ នាជ្ឈោសាយ តិដ្ឋតិ។

“កិញ្ច នាភិនន្ទតិ នាភិវទតិ នាជ្ឈោសាយ តិដ្ឋតិ? រូបំ នាភិនន្ទតិ នាភិវទតិ នាជ្ឈោសាយ តិដ្ឋតិ។ តស្ស រូបំ អនភិនន្ទតោ អនភិវទតោ អនជ្ឈោសាយ តិដ្ឋតោ យា រូបេ នន្ទី សា និរុជ្ឈតិ។ តស្ស នន្ទីនិរោធា ឧបាទាននិរោធោ; ឧបាទាននិរោធា ភវនិរោធោ…បេ… ឯវមេតស្ស កេវលស្ស ទុក្ខក្ខន្ធស្ស និរោធោ ហោតិ។

“វេទនំ នាភិនន្ទតិ នាភិវទតិ នាជ្ឈោសាយ តិដ្ឋតិ។ តស្ស វេទនំ អនភិនន្ទតោ អនភិវទតោ អនជ្ឈោសា តិដ្ឋតោ យា វេទនាយ នន្ទី សា និរុជ្ឈតិ។ តស្ស នន្ទីនិរោធា ឧបាទាននិរោធោ; ឧបាទាននិរោធា ភវនិរោធោ…បេ… ឯវមេតស្ស កេវលស្ស ទុក្ខក្ខន្ធស្ស និរោធោ ហោតិ។

“សញ្ញំ នាភិនន្ទតិ…បេ… សង្ខារេ នាភិនន្ទតិ នាភិវទតិ នាជ្ឈោសាយ តិដ្ឋតិ។ តស្ស សង្ខារេ អនភិនន្ទតោ អនភិវទតោ អនជ្ឈោសាយ តិដ្ឋតោ យា សង្ខារេសុ នន្ទី សា និរុជ្ឈតិ។ តស្ស នន្ទីនិរោធា ឧបាទាននិរោធោ; ឧបាទាននិរោធា ភវនិរោធោ…បេ… ឯវមេតស្ស កេវលស្ស ទុក្ខក្ខន្ធស្ស និរោធោ ហោតិ។

“វិញ្ញាណំ នាភិនន្ទតិ នាភិវទតិ នាជ្ឈោសាយ តិដ្ឋតិ។ តស្ស វិញ្ញាណំ អនភិនន្ទតោ អនភិវទតោ អនជ្ឈោសាយ តិដ្ឋតោ យា វិញ្ញាណេ នន្ទី សា និរុជ្ឈតិ។ តស្ស នន្ទីនិរោធា ឧបាទាននិរោធោ…បេ… ឯវមេតស្ស កេវលស្ស ទុក្ខក្ខន្ធស្ស និរោធោ ហោតិ។

“អយំ , ភិក្ខវេ, រូបស្ស អត្ថង្គមោ, អយំ វេទនាយ អត្ថង្គមោ, អយំ សញ្ញាយ អត្ថង្គមោ, អយំ សង្ខារានំ អត្ថង្គមោ, អយំ វិញ្ញាណស្ស អត្ថង្គមោ”តិ។ បញ្ចមំ។

៦. បដិសល្លាណសុត្តំ

៦. សាវត្ថិនិទានំ។ “បដិសល្លាណេ, ភិក្ខវេ, យោគមាបជ្ជថ។ បដិសល្លីណោ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ យថាភូតំ បជានាតិ។ កិញ្ច យថាភូតំ បជានាតិ? រូបស្ស សមុទយញ្ច អត្ថង្គមញ្ច, វេទនាយ សមុទយញ្ច អត្ថង្គមញ្ច, សញ្ញាយ សមុទយញ្ច អត្ថង្គមញ្ច, សង្ខារានំ សមុទយញ្ច អត្ថង្គមញ្ច, វិញ្ញាណស្ស សមុទយញ្ច អត្ថង្គមញ្ច”…បេ… (យថា បឋមសុត្តេ តថា វិត្ថារេតព្ពោ។) ឆដ្ឋំ។

៧. ឧបាទាបរិតស្សនាសុត្តំ

៧. សាវត្ថិនិទានំ។ “ឧបាទាបរិតស្សនញ្ច វោ, ភិក្ខវេ, ទេសេស្សាមិ អនុបាទាអបរិតស្សនញ្ច។ តំ សុណាថ, សាធុកំ មនសិ ករោថ; ភាសិស្សាមី”តិ។ “ឯវំ , ភន្តេ”តិ, ខោ តេ ភិក្ខូ ភគវតោ បច្ចស្សោសុំ។ ភគវា ឯតទវោច –

“កថញ្ច, ភិក្ខវេ, ឧបាទាបរិតស្សនា ហោតិ? ឥធ, ភិក្ខវេ, អស្សុតវា បុថុជ្ជនោ អរិយានំ អទស្សាវី អរិយធម្មស្ស អកោវិទោ អរិយធម្មេ អវិនីតោ, សប្បុរិសានំ អទស្សាវី សប្បុរិសធម្មស្ស អកោវិទោ សប្បុរិសធម្មេ អវិនីតោ រូបំ អត្តតោ សមនុបស្សតិ, រូបវន្តំ វា អត្តានំ; អត្តនិ វា រូបំ, រូបស្មិំ វា អត្តានំ។ តស្ស តំ រូបំ វិបរិណមតិ អញ្ញថា ហោតិ។ តស្ស រូបវិបរិណាមញ្ញថាភាវា រូបវិបរិណាមានុបរិវត្តិ វិញ្ញាណំ ហោតិ។ តស្ស រូបវិបរិណាមានុបរិវត្តិជា បរិតស្សនា ធម្មសមុប្បាទា ចិត្តំ បរិយាទាយ តិដ្ឋន្តិ។ ចេតសោ បរិយាទានា ឧត្តាសវា ច ហោតិ វិឃាតវា ច អបេក្ខវា ច ឧបាទាយ ច បរិតស្សតិ។

“វេទនំ អត្តតោ សមនុបស្សតិ, វេទនាវន្តំ វា អត្តានំ; អត្តនិ វា វេទនំ, វេទនាយ វា អត្តានំ។ តស្ស សា វេទនា វិបរិណមតិ អញ្ញថា ហោតិ។ តស្ស វេទនាវិបរិណាមញ្ញថាភាវា វេទនាវិបរិណាមានុបរិវត្តិ វិញ្ញាណំ ហោតិ។ តស្ស វេទនាវិបរិណាមានុបរិវត្តិជា បរិតស្សនា ធម្មសមុប្បាទា ចិត្តំ បរិយាទាយ តិដ្ឋន្តិ។ ចេតសោ បរិយាទានា ឧត្តាសវា ច ហោតិ វិឃាតវា ច អបេក្ខវា ច ឧបាទាយ ច បរិតស្សតិ។

“សញ្ញំ អត្តតោ សមនុបស្សតិ…បេ… សង្ខារេ អត្តតោ សមនុបស្សតិ, សង្ខារវន្តំ វា អត្តានំ; អត្តនិ វា សង្ខារេ, សង្ខារេសុ វា អត្តានំ។ តស្ស តេ សង្ខារា វិបរិណមន្តិ អញ្ញថា ហោន្តិ។ តស្ស សង្ខារវិបរិណាមញ្ញថាភាវា សង្ខារវិបរិណាមានុបរិវត្តិ វិញ្ញាណំ ហោតិ។ តស្ស សង្ខារវិបរិណាមានុបរិវត្តិជា បរិតស្សនា ធម្មសមុប្បាទា ចិត្តំ បរិយាទាយ តិដ្ឋន្តិ។ ចេតសោ បរិយាទានា ឧត្តាសវា ច ហោតិ វិឃាតវា ច អបេក្ខវា ច ឧបាទាយ ច បរិតស្សតិ។

“វិញ្ញាណំ អត្តតោ សមនុបស្សតិ, វិញ្ញាណវន្តំ វា អត្តានំ; អត្តនិ វា វិញ្ញាណំ, វិញ្ញាណស្មឹ វា អត្តានំ។ តស្ស តំ វិញ្ញាណំ វិបរិណមតិ អញ្ញថា ហោតិ។ តស្ស វិញ្ញាណវិបរិណាមញ្ញថាភាវា វិញ្ញាណវិបរិណាមានុបរិវត្តិ វិញ្ញាណំ ហោតិ។ តស្ស វិញ្ញាណវិបរិណាមានុបរិវត្តិជា បរិតស្សនា ធម្មសមុប្បាទា ចិត្តំ បរិយាទាយ តិដ្ឋន្តិ។ ចេតសោ បរិយាទានា ឧត្តាសវា ច ហោតិ វិឃាតវា ច អបេក្ខវា ច ឧបាទាយ ច បរិតស្សតិ។ ឯវំ ខោ, ភិក្ខវេ, ឧបាទាបរិតស្សនា ហោតិ។

“កថញ្ច, ភិក្ខវេ, អនុបាទាអបរិតស្សនា ហោតិ? ឥធ, ភិក្ខវេ, សុតវា អរិយសាវកោ អរិយានំ ទស្សាវី អរិយធម្មស្ស កោវិទោ អរិយធម្មេ សុវិនីតោ, សប្បុរិសានំ ទស្សាវី សប្បុរិសធម្មស្ស កោវិទោ សប្បុរិសធម្មេ សុវិនីតោ ន រូបំ អត្តតោ សមនុបស្សតិ, ន រូបវន្តំ វា អត្តានំ; ន អត្តនិ វា រូបំ, ន រូបស្មឹ វា អត្តានំ។ តស្ស តំ រូបំ វិបរិណមតិ អញ្ញថា ហោតិ។ តស្ស រូបវិបរិណាមញ្ញថាភាវា ន រូបវិបរិណាមានុបរិវត្តិ វិញ្ញាណំ ហោតិ។ តស្ស ន រូបវិបរិណាមានុបរិវត្តិជា បរិតស្សនា ធម្មសមុប្បាទា ចិត្តំ បរិយាទាយ តិដ្ឋន្តិ។ ចេតសោ អបរិយាទានា ន ចេវុត្តាសវា [ន ចេវ ឧត្តាសវា (បី. ក.)] ហោតិ ន ច វិឃាតវា ន ច អបេក្ខវា, អនុបាទាយ ច ន បរិតស្សតិ។

“ន វេទនំ អត្តតោ សមនុបស្សតិ, ន វេទនាវន្តំ វា អត្តានំ; ន អត្តនិ វា វេទនំ, ន វេទនាយ វា អត្តានំ។ តស្ស សា វេទនា វិបរិណមតិ អញ្ញថា ហោតិ ។ តស្ស វេទនាវិបរិណាមញ្ញថាភាវា ន វេទនាវិបរិណាមានុបរិវត្តិ វិញ្ញាណំ ហោតិ។ តស្ស ន វេទនាវិបរិណាមានុបរិវត្តិជា បរិតស្សនា ធម្មសមុប្បាទា ចិត្តំ បរិយាទាយ តិដ្ឋន្តិ ។ ចេតសោ អបរិយាទានា ន ចេវុត្តាសវា ហោតិ ន ច វិឃាតវា ន ច អបេក្ខវា, អនុបាទាយ ច ន បរិតស្សតិ។

“ន សញ្ញំ…បេ… ន សង្ខារេ អត្តតោ សមនុបស្សតិ, ន សង្ខារវន្តំ វា អត្តានំ; ន អត្តនិ វា សង្ខារេ, ន សង្ខារេសុ វា អត្តានំ។ តស្ស តេ សង្ខារា វិបរិណមន្តិ អញ្ញថា ហោន្តិ។ តស្ស សង្ខារវិបរិណាមញ្ញថាភាវា ន សង្ខារវិបរិណាមានុបរិវត្តិ វិញ្ញាណំ ហោតិ។ តស្ស ន សង្ខារវិបរិណាមានុបរិវត្តិជា បរិតស្សនា ធម្មសមុប្បាទា ចិត្តំ បរិយាទាយ តិដ្ឋន្តិ។ ចេតសោ អបរិយាទានា ន ចេវុត្តាសវា ហោតិ ន ច វិឃាតវា ន ច អបេក្ខវា, អនុបាទាយ ច ន បរិតស្សតិ។

“ន វិញ្ញាណំ អត្តតោ សមនុបស្សតិ, ន វិញ្ញាណវន្តំ វា អត្តានំ…បេ… តស្ស តំ វិញ្ញាណំ វិបរិណមតិ អញ្ញថា ហោតិ។ តស្ស វិញ្ញាណវិបរិណាមញ្ញថាភាវា ន វិញ្ញាណវិបរិណាមានុបរិវត្តិ វិញ្ញាណំ ហោតិ។ តស្ស ន វិញ្ញាណវិបរិណាមានុបរិវត្តិជា បរិតស្សនា ធម្មសមុប្បាទា ចិត្តំ បរិយាទាយ តិដ្ឋន្តិ។ ចេតសោ អបរិយាទានា ន ចេវុត្តាសវា ហោតិ ន ច វិឃាតវា ន ច អបេក្ខវា, អនុបាទាយ ច ន បរិតស្សតិ។ ឯវំ ខោ, ភិក្ខវេ, អនុបាទា អបរិតស្សនំ ហោតី”តិ។ សត្តមំ។

៨. ទុតិយឧបាទាបរិតស្សនាសុត្តំ

៨. សាវត្ថិនិទានំ ។ “ឧបាទាបរិតស្សនញ្ច វោ, ភិក្ខវេ, ទេសេស្សាមិ អនុបាទាអបរិតស្សនញ្ច។ តំ សុណាថ…បេ… កថញ្ច, ភិក្ខវេ, ឧបាទាបរិតស្សនា ហោតិ? ឥធ, ភិក្ខវេ, អស្សុតវា បុថុជ្ជនោ រូបំ ‘ឯតំ មម, ឯសោហមស្មិ, ឯសោ មេ អត្តា’តិ សមនុបស្សតិ។ តស្ស តំ រូបំ វិបរិណមតិ អញ្ញថា ហោតិ។ តស្ស រូបវិបរិណាមញ្ញថាភាវា ឧប្បជ្ជន្តិ សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសា។ វេទនំ ឯតំ មម…បេ… សញ្ញំ ឯតំ មម… សង្ខារេ ឯតំ មម… វិញ្ញាណំ ‘ឯតំ មម, ឯសោហមស្មិ, ឯសោ មេ អត្តា’តិ សមនុបស្សតិ។ តស្ស តំ វិញ្ញាណំ វិបរិណមតិ អញ្ញថា ហោតិ។ តស្ស វិញ្ញាណវិបរិណាមញ្ញថាភាវា ឧប្បជ្ជន្តិ សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសា។ ឯវំ ខោ, ភិក្ខវេ, ឧបាទាបរិតស្សនា ហោតិ។

“កថញ្ច, ភិក្ខវេ, អនុបាទាអបរិតស្សនា ហោតិ? ឥធ , ភិក្ខវេ, សុតវា អរិយសាវកោ រូបំ ‘នេតំ មម, នេសោហមស្មិ, ន មេសោ អត្តា’តិ សមនុបស្សតិ។ តស្ស តំ រូបំ វិបរិណមតិ អញ្ញថា ហោតិ។ តស្ស រូប វិបរិណាមញ្ញថាភាវា នុប្បជ្ជន្តិ សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសា។ វេទនំ នេតំ មម... សញ្ញំ នេតំ មម... សង្ខារេ នេតំ មម... វិញ្ញាណំ ‘នេតំ មម, នេសោហមស្មិ, ន មេសោ អត្តា’តិ សមនុបស្សតិ។ តស្ស តំ វិញ្ញាណំ វិបរិណមតិ អញ្ញថា ហោតិ។ តស្ស វិញ្ញាណវិបរិណាមញ្ញថាភាវា នុប្បជ្ជន្តិ សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសា ។ ឯវំ ខោ, ភិក្ខវេ, អនុបាទាអបរិតស្សនា ហោតី”តិ។ អដ្ឋមំ។

៩. កាលត្តយអនិច្ចសុត្តំ

៩. សាវត្ថិនិទានំ។ “រូបំ, ភិក្ខវេ, អនិច្ចំ អតីតានាគតំ; កោ បន វាទោ បច្ចុប្បន្នស្ស! ឯវំ បស្សំ, ភិក្ខវេ, សុតវា អរិយសាវកោ អតីតស្មិំ រូបស្មិំ អនបេក្ខោ ហោតិ; អនាគតំ រូបំ នាភិនន្ទតិ; បច្ចុប្បន្នស្ស រូបស្ស និព្ពិទាយ វិរាគាយ និរោធាយ បដិបន្នោ ហោតិ។ វេទនា អនិច្ចា...បេ.... សញ្ញា អនិច្ចា... សង្ខារា អនិច្ចា អតីតានាគតា; កោ បន វាទោ បច្ចុប្បន្នានំ! ឯវំ បស្សំ, ភិក្ខវេ, សុតវា អរិយសាវកោ អតីតេសុ សង្ខារេសុ អនបេក្ខោ ហោតិ; អនាគតេ សង្ខារេ នាភិនន្ទតិ; បច្ចុប្បន្នានំ សង្ខារានំ និព្ពិទាយ វិរាគាយ និរោធាយ បដិបន្នោ ហោតិ។ វិញ្ញាណំ អនិច្ចំ អតីតានាគតំ; កោ បន វាទោ បច្ចុប្បន្នស្ស! ឯវំ បស្សំ, ភិក្ខវេ, សុតវា អរិយសាវកោ អតីតស្មិំ វិញ្ញាណស្មិំ អនបេក្ខោ ហោតិ; អនាគតំ វិញ្ញាណំ នាភិនន្ទតិ; បច្ចុប្បន្នស្ស វិញ្ញាណស្ស និព្ពិទាយ វិរាគាយ និរោធាយ បដិបន្នោ ហោតី”តិ។ នវមំ។

១០. កាលត្តយទុក្ខសុត្តំ

១០. សាវត្ថិនិទានំ។ “រូបំ, ភិក្ខវេ, ទុក្ខំ អតីតានាគតំ; កោ បន វាទោ បច្ចុប្បន្នស្ស! ឯវំ បស្សំ, ភិក្ខវេ, សុតវា អរិយសាវកោ អតីតស្មិំ រូបស្មិំ អនបេក្ខោ ហោតិ; អនាគតំ រូបំ នាភិនន្ទតិ; បច្ចុប្បន្នស្ស រូបស្ស និព្ពិទាយ វិរាគាយ និរោធាយ បដិបន្នោ ហោតិ។ វេទនា ទុក្ខា... សញ្ញា ទុក្ខា... សង្ខារា ទុក្ខា... វិញ្ញាណំ ទុក្ខំ អតីតានាគតំ; កោ បន វាទោ បច្ចុប្បន្នស្ស! ឯវំ បស្សំ, ភិក្ខវេ, សុតវា អរិយសាវកោ អតីតស្មិំ វិញ្ញាណស្មិំ អនបេក្ខោ ហោតិ; អនាគតំ វិញ្ញាណំ នាភិនន្ទតិ; បច្ចុប្បន្នស្ស វិញ្ញាណស្ស និព្ពិទាយ វិរាគាយ និរោធាយ បដិបន្នោ ហោតី”តិ។ ទសមំ។

១១. កាលត្តយអនត្តសុត្តំ

១១. សាវត្ថិនិទានំ ។ “រូបំ, ភិក្ខវេ, អនត្តា អតីតានាគតំ; កោ បន វាទោ បច្ចុប្បន្នស្ស! ឯវំ បស្សំ, ភិក្ខវេ, សុតវា អរិយសាវកោ អតីតស្មិំ រូបស្មិំ អនបេក្ខោ ហោតិ; អនាគតំ រូបំ នាភិនន្ទតិ; បច្ចុប្បន្នស្ស រូបស្ស និព្ពិទាយ វិរាគាយ និរោធាយ បដិបន្នោ ហោតិ។ វេទនា អនត្តា... សញ្ញា អនត្តា... សង្ខារា អនត្តា... វិញ្ញាណំ អនត្តា អតីតានាគតំ; កោ បន វាទោ បច្ចុប្បន្នស្ស! ឯវំ បស្សំ, ភិក្ខវេ, សុតវា អរិយសាវកោ អតីតស្មិំ វិញ្ញាណស្មិំ អនបេក្ខោ ហោតិ; អនាគតំ វិញ្ញាណំ នាភិនន្ទតិ; បច្ចុប្បន្នស្ស វិញ្ញាណស្ស និព្ពិទាយ វិរាគាយ និរោធាយ បដិបន្នោ ហោតី”តិ។ ឯកាទសមំ។

នកុលបិតុវគ្គោ បឋមោ។

តស្សុទ្ទានំ –

នកុលបិតា ទេវទហា, ទ្វេបិ ហាលិទ្ទិកានិ ច;
សមាធិបដិសល្លាណា, ឧបាទាបរិតស្សនា ទុវេ;
អតីតានាគតបច្ចុប្បន្នា, វគ្គោ តេន បវុច្ចតិ។

២. អនិច្ចវគ្គោ

១. អនិច្ចសុត្តំ

១២. ឯវំ មេ សុតំ – សាវត្ថិយំ។ តត្រ ខោ...បេ.... “រូបំ, ភិក្ខវេ, អនិច្ចំ, វេទនា អនិច្ចា, សញ្ញា អនិច្ចា, សង្ខារា អនិច្ចា, វិញ្ញាណំ អនិច្ចំ។ ឯវំ បស្សំ, ភិក្ខវេ, សុតវា អរិយសាវកោ រូបស្មិម្បិ និព្ពិន្ទតិ, វេទនាយបិ និព្ពិន្ទតិ, សញ្ញាយបិ និព្ពិន្ទតិ, សង្ខារេសុបិ និព្ពិន្ទតិ, វិញ្ញាណស្មិម្បិ និព្ពិន្ទតិ។ និព្ពិន្ទំ វិរជ្ជតិ ; វិរាគា វិមុច្ចតិ។ វិមុត្តស្មិំ

វិមុត្តមិតិ ញាណំ ហោតិ។ ‘ខីណា ជាតិ, វុសិតំ ព្រហ្មចរិយំ, កតំ ករណីយំ, នាបរំ ឥត្ថត្តាយា’តិ បជានាតី’’តិ។ បឋមំ។

២. ទុក្ខសុត្តំ

១៣. សាវត្ថិនិទានំ។ ‘‘រូបំ, ភិក្ខវេ, ទុក្ខំ, វេទនា ទុក្ខា, សញ្ញា ទុក្ខា, សង្ខារា ទុក្ខា, វិញ្ញាណំ ទុក្ខំ។ ឯវំ បស្សំ... បេ.... នាបរំ ឥត្ថត្តាយាតិ បជានាតី’’តិ។ ទុតិយំ។

៣. អនត្តសុត្តំ

១៤. សាវត្ថិនិទានំ ។ ‘‘រូបំ, ភិក្ខវេ, អនត្តា, វេទនា អនត្តា, សញ្ញា អនត្តា, សង្ខារា អនត្តា, វិញ្ញាណំ អនត្តា។ ឯវំ បស្សំ, ភិក្ខវេ, សុតវា អរិយសាវកោ រូបស្មិម្បិ និព្ពិន្ទតិ, វេទនាយបិ និព្ពិន្ទតិ, សញ្ញាយបិ និព្ពិន្ទតិ, សង្ខារេសុបិ និព្ពិន្ទតិ, វិញ្ញាណស្មិម្បិ និព្ពិន្ទតិ។ និព្ពិន្ទំ វិរជ្ជតិ; វិរាគា វិមុច្ចតិ។ វិមុត្តស្មិំ វិមុត្តមិតិ ញាណំ ហោតិ។ ‘ខីណា ជាតិ , វុសិតំ ព្រហ្មចរិយំ, កតំ ករណីយំ, នាបរំ ឥត្ថត្តាយា’តិ បជានាតី’’តិ។ តតិយំ។

៤. យទនិច្ចសុត្តំ

១៥. សាវត្ថិនិទានំ ។ ‘‘រូបំ, ភិក្ខវេ, អនិច្ចំ។ យទនិច្ចំ តំ ទុក្ខំ; យំ ទុក្ខំ តទនត្តា; យទនត្តា តំ ‘នេតំ មម, នេសោហមស្មិ, ន មេសោ អត្តា’តិ ឯវមេតំ យថាភូតំ សម្មប្បញ្ញាយ ទដ្ឋព្ពំ។ វេទនា អនិច្ចា។ យទនិច្ចំ តំ ទុក្ខំ; យំ ទុក្ខំ តទនត្តា; យទនត្តា តំ ‘នេតំ មម, នេសោហមស្មិ, ន មេសោ អត្តា’តិ ឯវមេតំ យថាភូតំ សម្មប្បញ្ញាយ ទដ្ឋព្ពំ។ សញ្ញា អនិច្ចា...បេ.... សង្ខារា អនិច្ចា... វិញ្ញាណំ អនិច្ចំ។ យទនិច្ចំ តំ ទុក្ខំ; យំ ទុក្ខំ តទនត្តា; យទនត្តា តំ ‘នេតំ មម, នេសោហមស្មិ, ន មេសោ អត្តា’តិ ឯវមេតំ យថាភូតំ សម្មប្បញ្ញាយ ទដ្ឋព្ពំ។ ឯវំ បស្សំ...បេ.... នាបរំ ឥត្ថត្តាយាតិ បជានាតី’’តិ។ ចតុត្ថំ។

៥. យំទុក្ខសុត្តំ

១៦. សាវត្ថិនិទានំ។ ‘‘រូបំ, ភិក្ខវេ, ទុក្ខំ។ យំ ទុក្ខំ តទនត្តា; យទនត្តា តំ ‘នេតំ មម, នេសោហមស្មិ, ន មេសោ អត្តា’តិ ឯវមេតំ យថាភូតំ សម្មប្បញ្ញាយ ទដ្ឋព្ពំ។ វេទនា ទុក្ខា... សញ្ញា ទុក្ខា... សង្ខារា ទុក្ខា... វិញ្ញាណំ ទុក្ខំ។ យំ ទុក្ខំ តទនត្តា; យទនត្តា តំ ‘នេតំ មម, នេសោហមស្មិ, ន មេសោ អត្តា’តិ ឯវមេតំ យថាភូតំ សម្មប្បញ្ញាយ ទដ្ឋព្ពំ។ ឯវំ បស្សំ...បេ.... នាបរំ ឥត្ថត្តាយាតិ បជានាតី’’តិ។ បញ្ចមំ។

៦. យទនត្តាសុត្តំ

១៧. សាវត្ថិនិទានំ។ ‘‘រូបំ, ភិក្ខវេ, អនត្តា។ យទនត្តា តំ ‘នេតំ មម , នេសោហមស្មិ, ន មេសោ អត្តា’តិ ឯវមេតំ យថាភូតំ សម្មប្បញ្ញាយ ទដ្ឋព្ពំ។ វេទនា អនត្តា... សញ្ញា អនត្តា... សង្ខារា អនត្តា... វិញ្ញាណំ អនត្តា ។ យទនត្តា តំ ‘នេតំ មម, នេសោហមស្មិ, ន មេសោ អត្តា’តិ ឯវមេតំ យថាភូតំ សម្មប្បញ្ញាយ ទដ្ឋព្ពំ។ ឯវំ បស្សំ...បេ.... នាបរំ ឥត្ថត្តាយាតិ បជានាតី’’តិ។ ឆដ្ឋំ។

៧. សហេតុអនិច្ចសុត្តំ

១៨. សាវត្ថិនិទានំ។ ‘‘រូបំ, ភិក្ខវេ, អនិច្ចំ។ យោបិ ហេតុ, យោបិ បច្ចយោ រូបស្ស ឧប្បាទាយ, សោបិ អនិច្ចោ។ អនិច្ចសម្ភូតំ, ភិក្ខវេ, រូបំ កុតោ និច្ចំ ភវិស្សតិ! វេទនា អនិច្ចា។ យោបិ ហេតុ, យោបិ បច្ចយោ វេទនាយ ឧប្បាទាយ, សោបិ អនិច្ចោ។ អនិច្ចសម្ភូតា , ភិក្ខវេ, វេទនា កុតោ និច្ចា ភវិស្សតិ! សញ្ញា អនិច្ចា... សង្ខារា អនិច្ចា។ យោបិ ហេតុ យោបិ បច្ចយោ សង្ខារានំ ឧប្បាទាយ, សោបិ អនិច្ចោ។ អនិច្ចសម្ភូតា, ភិក្ខវេ, សង្ខារា កុតោ និច្ចា ភវិស្សន្តិ! វិញ្ញាណំ អនិច្ចំ។ យោបិ ហេតុ យោបិ បច្ចយោ វិញ្ញាណស្ស ឧប្បាទាយ, សោបិ អនិច្ចោ។ អនិច្ចសម្ភូតំ, ភិក្ខវេ, វិញ្ញាណំ កុតោ និច្ចំ ភវិស្សតិ! ឯវំ បស្សំ...បេ.... នាបរំ ឥត្ថត្តាយាតិ បជានាតី’’តិ។ សត្តមំ។

៨. សហេតុទុក្ខសុត្តំ

១៩. សាវត្ថិនិទានំ។ “រូបំ, ភិក្ខវេ, ទុក្ខំ។ យោបិ ហេតុ យោបិ បច្ចយោ រូបស្ស ឧប្បាទាយ, សោបិ ទុក្ខោ។ ទុក្ខសម្ភូតំ, ភិក្ខវេ, រូបំ កុតោ សុខំ ភវិស្សតិ! វេទនា ទុក្ខា… សញ្ញា ទុក្ខា… សង្ខារា ទុក្ខា… វិញ្ញាណំ ទុក្ខំ។ យោបិ ហេតុ យោបិ បច្ចយោ វិញ្ញាណស្ស ឧប្បាទាយ, សោបិ ទុក្ខោ។ ទុក្ខសម្ភូតំ, ភិក្ខវេ, វិញ្ញាណំ កុតោ សុខំ ភវិស្សតិ! ឯវំ បស្សំ…បេ…. នាបរំ ឥត្ថត្តាយាតិ បជានាតី”តិ។ អដ្ឋមំ។

៩. សហេតុអនត្តសុត្តំ

២០. សាវត្ថិនិទានំ។ “រូបំ, ភិក្ខវេ, អនត្តា។ យោបិ ហេតុ យោបិ បច្ចយោ រូបស្ស ឧប្បាទាយ, សោបិ អនត្តា។ អនត្តសម្ភូតំ, ភិក្ខវេ, រូបំ កុតោ អត្តា ភវិស្សតិ! វេទនា អនត្តា… សញ្ញា អនត្តា… សង្ខារា អនត្តា… វិញ្ញាណំ អនត្តា។ យោបិ ហេតុ យោបិ បច្ចយោ វិញ្ញាណស្ស ឧប្បាទាយ, សោបិ អនត្តា។ អនត្តសម្ភូតំ, ភិក្ខវេ, វិញ្ញាណំ កុតោ អត្តា ភវិស្សតិ! ឯវំ បស្សំ…បេ…. នាបរំ ឥត្ថត្តាយាតិ បជានាតី”តិ។ នវមំ។

១០. អានន្ទសុត្តំ

២១. សាវត្ថិយំ … អារាមេ។ អថ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “‘និរោធោ និរោធោ’តិ, ភន្តេ, វុច្ចតិ។ កតមេសានំ ខោ, ភន្តេ, ធម្មានំ និរោធោ [និរោធា (សី. បី.)] ‘និរោធោ’តិ វុច្ចតី”តិ? “រូបំ ខោ, អានន្ទ, អនិច្ចំ សង្ខតំ បដិច្ចសមុប្បន្នំ ខយធម្មំ វយធម្មំ វិរាគធម្មំ និរោធធម្មំ។ តស្ស និរោធោ [និរោធា (សី. បី.)] ‘និរោធោ’តិ វុច្ចតិ។ វេទនា អនិច្ចា សង្ខតា បដិច្ចសមុប្បន្នា ខយធម្មា វយធម្មា វិរាគធម្មា និរោធធម្មា។ តស្សា និរោធោ ‘និរោធោ’តិ វុច្ចតិ។ សញ្ញា… សង្ខារា អនិច្ចា សង្ខតា បដិច្ចសមុប្បន្នា ខយធម្មា វយធម្មា វិរាគធម្មា និរោធធម្មា។ តេសំ និរោធោ ‘និរោធោ’តិ វុច្ចតិ។ វិញ្ញាណំ អនិច្ចំ សង្ខតំ បដិច្ចសមុប្បន្នំ ខយធម្មំ វយធម្មំ វិរាគធម្មំ និរោធធម្មំ។ តស្ស និរោធោ ‘និរោធោ’តិ វុច្ចតិ។ ឥមេសំ ខោ, អានន្ទ, ធម្មានំ និរោធោ ‘និរោធោ’តិ វុច្ចតី”តិ។ ទសមំ។

អនិច្ចវគ្គោ ទុតិយោ។

តស្សុទ្ទានំ –

អនិច្ចំ ទុក្ខំ អនត្តា, យទនិច្ចាបរេ តយោ;
ហេតុនាបិ តយោ វុត្តា, អានន្ទេន ច តេ ទសាតិ។

៣. ភារវគ្គោ

១. ភារសុត្តំ

២២. សាវត្ថិយំ … តត្រ ខោ … “ភារញ្ច វោ, ភិក្ខវេ, ទេសេស្សាមិ ភារហារញ្ច ភារាទានញ្ច ភារនិក្ខេបនញ្ច។ តំ សុណាថ។ កតមោ ច, ភិក្ខវេ, ភារោ? បញ្ចុបាទានក្ខន្ធា តិស្ស វចនីយំ។ កតមេ បញ្ច? រូបុបាទានក្ខន្ធោ, វេទនុបាទានក្ខន្ធោ, សញ្ញុបាទានក្ខន្ធោ, សង្ខារុបាទានក្ខន្ធោ, វិញ្ញាណុបាទានក្ខន្ធោ; អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, ភារោ”។

“កតមោ ច, ភិក្ខវេ, ភារហារោ ? បុគ្គលោ តិស្ស វចនីយំ។ យ្វាយំ អាយស្មា ឯវំនាមោ ឯវំគោត្តោ; អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, ភារហារោ។

“កតមញ្ច , ភិក្ខវេ, ភារាទានំ? យាយំ តណ្ហា បោនោភវិកា [បោនោព្ភវិកា (ស្យា. កំ. ក.)] នន្ទីរាគសហគតា [នន្ទិរាគសហគតា (សព្ពត្ថ)] តត្រតត្រាភិនន្ទិនី, សេយ្យថិទំ – កាមតណ្ហា, ភវតណ្ហា, វិភវតណ្ហា។ ឥទំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, ភារាទានំ។

“កតមញ្ច, ភិក្ខវេ, ភារនិក្ខេបនំ? យោ តស្សាយេវ តណ្ហាយ អសេសវិរាគនិរោធោ ចាគោ បដិនិស្សគ្គោ មុត្តិ អនាលយោ។ ឥទំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, ភារនិក្ខេបន”ន្តិ។

ឥទមវោច ភគវា។ ឥទំ វត្វាន [វត្វា (សី.) ឯវមីទិសេសុ ឋានេសុ] សុគតោ អថាបរំ ឯតទវោច សត្ថា –

“ភារា ហវេ បញ្ចក្ខន្ធា, ភារហារោ ច បុគ្គលោ;
ភារាទានំ ទុខំ លោកេ, ភារនិក្ខេបនំ សុខំ។

“និក្ខិបិត្វា គរុំ ភារំ, អញ្ញំ ភារំ អនាទិយ;
សមូលំ តណ្ហមព្ពុយ្ហ [តណ្ហមព្ភុយ្ហ (បី. ក.)], និច្ឆាតោ បរិនិព្ពុតោ”តិ។ បឋមំ;

២. បរិញ្ញសុត្តំ

២៣. សាវត្ថិនិទានំ។ “បរិញ្ញេយ្យេ ច, ភិក្ខវេ, ធម្មេ ទេសេស្សាមិ បរិញ្ញញ្ច។ តំ សុណាថ។ កតមេ ច, ភិក្ខវេ, បរិញ្ញេយ្យា ធម្មា? រូបំ, ភិក្ខវេ, បរិញ្ញេយ្យោ ធម្មោ, វេទនា បរិញ្ញេយ្យោ ធម្មោ, សញ្ញា បរិញ្ញេយ្យោ ធម្មោ, សង្ខារា បរិញ្ញេយ្យោ ធម្មោ, វិញ្ញាណំ បរិញ្ញេយ្យោ ធម្មោ ។ ឥមេ វុច្ចន្តិ, ភិក្ខវេ, បរិញ្ញេយ្យា ធម្មា។ កតមា ច, ភិក្ខវេ, បរិញ្ញា? យោ, ភិក្ខវេ, រាគក្ខយោ ទោសក្ខយោ មោហក្ខយោ។ អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, បរិញ្ញា”តិ។ ទុតិយំ។

៣. អភិជានសុត្តំ

២៤. សាវត្ថិនិទានំ។ “រូបំ , ភិក្ខវេ, អនភិជានំ អបរិជានំ អវិរាជយំ អប្បជហំ អភព្ពោ ទុក្ខក្ខយាយ; វេទនំ អនភិជានំ អបរិជានំ អវិរាជយំ អប្បជហំ អភព្ពោ ទុក្ខក្ខយាយ; សញ្ញំ អនភិជានំ... សង្ខារេ អនភិជានំ អបរិជានំ អវិរាជយំ អប្បជហំ អភព្ពោ ទុក្ខក្ខយាយ; វិញ្ញាណំ អនភិជានំ អបរិជានំ អវិរាជយំ អប្បជហំ អភព្ពោ ទុក្ខក្ខយាយ។ រូបញ្ច ខោ, ភិក្ខវេ, អភិជានំ បរិជានំ វិរាជយំ បជហំ ភព្ពោ ទុក្ខក្ខយាយ; វេទនំ អភិជានំ... សញ្ញំ... សង្ខារេ... វិញ្ញាណំ អភិជានំ បរិជានំ វិរាជយំ បជហំ ភព្ពោ ទុក្ខក្ខយាយា”តិ។ តតិយំ។

៤. ឆន្ទរាគសុត្តំ

២៥. សាវត្ថិនិទានំ។ “យោ, ភិក្ខវេ, រូបស្មិំ ឆន្ទរាគោ តំ បជហថ។ ឯវំ តំ រូបំ បហីនំ ភវិស្សតិ ឧច្ឆិន្នមូលំ តាលាវត្ថុកតំ អនភាវំកតំ អាយតិំ អនុប្បាទធម្មំ។ យោ វេទនាយ ឆន្ទរាគោ តំ បជហថ។ ឯវំ សា វេទនា បហីនា ភវិស្សតិ ឧច្ឆិន្នមូលា តាលាវត្ថុកតា អនភាវំកតា អាយតិំ អនុប្បាទធម្មា។ យោ សញ្ញាយ ឆន្ទរាគោ តំ បជហថ។ ឯវំ សា សញ្ញា បហីនា ភវិស្សតិ ឧច្ឆិន្នមូលា តាលាវត្ថុកតា អនភាវំកតា អាយតិំ អនុប្បាទធម្មា។ យោ សង្ខារេសុ ឆន្ទរាគោ តំ បជហថ។ ឯវំ តេ សង្ខារា បហីនា ភវិស្សន្តិ ឧច្ឆិន្នមូលា តាលាវត្ថុកតា អនភាវំកតា អាយតិំ អនុប្បាទធម្មា។ យោ វិញ្ញាណស្មិំ ឆន្ទរាគោ តំ បជហថ។ ឯវំ តំ វិញ្ញាណំ បហីនំ ភវិស្សតិ ឧច្ឆិន្នមូលំ តាលាវត្ថុកតំ អនភាវំកតំ អាយតិំ អនុប្បាទធម្ម”ន្តិ។ ចតុត្ថំ។

៥. អស្សាទសុត្តំ

២៦. សាវត្ថិនិទានំ ។ “បុព្ពេវ [បុព្ពេ (បី. ក.)] មេ, ភិក្ខវេ, សម្ពោធា អនភិសម្ពុទ្ធស្ស ពោធិសត្តស្សេវ [ពោធិសត្តស្ស (បី. ក.)] សតោ ឯតទហោសិ – ‘កោ នុ ខោ រូបស្ស អស្សាទោ, កោ អាទីនវោ, កិំ និស្សរណំ? កោ វេទនាយ អស្សាទោ, កោ អាទីនវោ, កិំ និស្សរណំ? កោ សញ្ញាយ អស្សាទោ, កោ អាទីនវោ, កិំ និស្សរណំ? កោ សង្ខារានំ អស្សាទោ, កោ អាទីនវោ, កិំ និស្សរណំ? កោ វិញ្ញាណស្ស អស្សាទោ, កោ អាទីនវោ, កិំ និស្សរណ’ន្តិ? តស្ស មយ្ហំ, ភិក្ខវេ, ឯតទហោសិ – ‘យំ ខោ រូបំ បដិច្ច ឧប្បជ្ជតិ សុខំ សោមនស្សំ, អយំ រូបស្ស អស្សាទោ។ យំ រូបំ អនិច្ចំ ទុក្ខំ វិបរិណាមធម្មំ, អយំ រូបស្ស អាទីនវោ។ យោ រូបស្មិំ ឆន្ទរាគវិនយោ ឆន្ទរាគប្បហានំ, ឥទំ រូបស្ស និស្សរណំ។ យំ វេទនំ បដិច្ច ឧប្បជ្ជតិ សុខំ សោមនស្សំ , អយំ វេទនាយ អស្សាទោ [យា (ក.)]។ យំ វេទនា អនិច្ចា ទុក្ខា វិបរិណាមធម្មា, អយំ វេទនាយ អាទីនវោ។ យោ វេទនាយ ឆន្ទរាគវិនយោ ឆន្ទរាគប្បហានំ, ឥទំ វេទនាយ និស្សរណំ។ យំ សញ្ញំ បដិច្ច ឧប្បជ្ជតិ...បេ.... យំ សង្ខារេ បដិច្ច ឧប្បជ្ជតិ សុខំ សោមនស្សំ, អយំ សង្ខារានំ អស្សាទោ។ យំ [យេ (សី. ក.)] សង្ខារា អនិច្ចា ទុក្ខា វិបរិណាមធម្មា, អយំ សង្ខារានំ អាទីនវោ។ យោ សង្ខារេសុ ឆន្ទរាគវិនយោ ឆន្ទរាគប្បហានំ, ឥទំ សង្ខារានំ និស្សរណំ។ យំ វិញ្ញាណំ បដិច្ច ឧប្បជ្ជតិ សុខំ សោមនស្សំ, អយំ វិញ្ញាណស្ស អស្សាទោ។ យំ វិញ្ញាណំ អនិច្ចំ ទុក្ខំ វិបរិណាមធម្មំ, អយំ វិញ្ញាណស្ស អាទីនវោ។ យោ វិញ្ញាណស្មិំ ឆន្ទរាគវិនយោ ឆន្ទរាគប្បហានំ, ឥទំ វិញ្ញាណស្ស និស្សរណំ’”។

“យាវកីវញ្ចាហំ, ភិក្ខវេ, ឥមេសំ បញ្ចន្នំ ឧបាទានក្ខន្ធានំ ឯវំ អស្សាទញ្ច អស្សាទតោ អាទីនវញ្ច អាទីនវតោ និស្សរណញ្ច និស្សរណតោ យថាភូតំ នាព្ភញ្ញាសិំ, នេវ តាវាហំ, ភិក្ខវេ, សទេវកេ លោកេ សមារកេ សព្រហ្មកេ សស្សមណព្រាហ្មណិយា បជាយ សទេវមនុស្សាយ អនុត្តរំ សម្មាសម្ពោធិំ អភិសម្ពុទ្ធោតិ បច្ចញ្ញាសិំ [អភិសម្ពុទ្ធោ

(សី.)]។ យតោ ច ខ្វាហំ, ភិក្ខវេ, ឥមេសំ បញ្ចន្នំ ឧបាទានក្ខន្ធានំ ឯវំ អស្សាទញ្ច អស្សាទតោ អាទីនវញ្ច អាទីនវតោ និស្សរណញ្ច និស្សរណតោ យថាភូតំ អព្ភញ្ញាសិំ; អថាហំ, ភិក្ខវេ, សទេវកេ លោកេ សមារកេ សព្រហ្មកេ សស្សមណព្រាហ្មណិយា បជាយ សទេវមនុស្សាយ អនុត្តរំ សម្មាសម្ពោធិំ អភិសម្ពុទ្ធោតិ បច្ចញ្ញាសិំ។ ញាណញ្ច បន មេ ទស្សនំ ឧទបាទិ – ‘អកុប្បា មេ វិមុត្តិ [ចេតោវិមុត្តិ (សី. បី. ក.)]; អយមន្តិមា ជាតិ; នត្ថិ ទានិ បុនព្ភវោ’”តិ។ បញ្ចមំ។

៦. ទុតិយអស្សាទសុត្តំ

២៧. សាវត្ថិនិទានំ ។ “រូបស្សាហំ, ភិក្ខវេ, អស្សាទបរិយេសនំ អចរិំ។ យោ រូបស្ស អស្សាទោ តទជ្ឈគមំ។ យាវតា រូបស្ស អស្សាទោ បញ្ញាយ មេ សោ សុទិដ្ឋោ។ រូបស្សាហំ, ភិក្ខវេ, អាទីនវបរិយេសនំ អចរិំ។ យោ រូបស្ស អាទីនវោ តទជ្ឈគមំ។ យាវតា រូបស្ស អាទីនវោ បញ្ញាយ មេ សោ សុទិដ្ឋោ។ រូបស្សាហំ, ភិក្ខវេ, និស្សរណបរិយេសនំ អចរិំ។ យំ រូបស្ស និស្សរណំ តទជ្ឈគមំ។ យាវតា រូបស្ស និស្សរណំ បញ្ញាយ មេ តំ សុទិដ្ឋំ។ វេទនាយាហំ, ភិក្ខវេ… សញ្ញាយាហំ, ភិក្ខវេ… សង្ខារានាហំ , ភិក្ខវេ… វិញ្ញាណស្សាហំ, ភិក្ខវេ, អស្សាទបរិយេសនំ អចរិំ។ យោ វិញ្ញាណស្ស អស្សាទោ តទជ្ឈគមំ។ យាវតា វិញ្ញាណស្ស អស្សាទោ បញ្ញាយ មេ សោ សុទិដ្ឋោ។ វិញ្ញាណស្សាហំ, ភិក្ខវេ, អាទីនវបរិយេសនំ អចរិំ។ យោ វិញ្ញាណស្ស អាទីនវោ តទជ្ឈគមំ។ យាវតា វិញ្ញាណស្ស អាទីនវោ បញ្ញាយ មេ សោ សុទិដ្ឋោ។ វិញ្ញាណស្សាហំ, ភិក្ខវេ, និស្សរណបរិយេសនំ អចរិំ។ យំ វិញ្ញាណស្ស និស្សរណំ តទជ្ឈគមំ។ យាវតា វិញ្ញាណស្ស និស្សរណំ បញ្ញាយ មេ តំ សុទិដ្ឋំ។ យាវកីវញ្ចាហំ, ភិក្ខវេ, ឥមេសំ បញ្ចន្នំ ឧបាទានក្ខន្ធានំ អស្សាទញ្ច អស្សាទតោ អាទីនវញ្ច អាទីនវតោ និស្សរណញ្ច និស្សរណតោ យថាភូតំ នាព្ភញ្ញាសិំ…បេ…. អព្ភញ្ញាសិំ។ ញាណញ្ច បន មេ ទស្សនំ ឧទបាទិ – ‘អកុប្បា មេ វិមុត្តិ [ចេតោវិមុត្តិ (សី. បី. ក.)]; អយមន្តិមា ជាតិ; នត្ថិ ទានិ បុនព្ភវោ’”តិ។ ឆដ្ឋំ។

៧. តតិយអស្សាទសុត្តំ

២៨. សាវត្ថិនិទានំ។ “នោ ចេទំ, ភិក្ខវេ, រូបស្ស អស្សាទោ អភវិស្ស នយិទំ សត្តា រូបស្មិំ សារជ្ជេយ្យុំ។ យស្មា ច ខោ, ភិក្ខវេ, អត្ថិ រូបស្ស អស្សាទោ, តស្មា សត្តា រូបស្មិំ សារជ្ជន្តិ។ នោ ចេទំ, ភិក្ខវេ, រូបស្ស អាទីនវោ អភវិស្ស នយិទំ សត្តា រូបស្មិំ និព្ពិន្ទេយ្យុំ។ យស្មា ច ខោ, ភិក្ខវេ, អត្ថិ រូបស្ស អាទីនវោ, តស្មា សត្តា រូបស្មិំ និព្ពិន្ទន្តិ។ នោ ចេទំ, ភិក្ខវេ, រូបស្ស និស្សរណំ អភវិស្ស នយិទំ សត្តា រូបស្មា និស្សរេយ្យុំ។ យស្មា ច ខោ, ភិក្ខវេ, អត្ថិ រូបស្ស និស្សរណំ, តស្មា សត្តា រូបស្មា និស្សរន្តិ។ នោ ចេទំ, ភិក្ខវេ, វេទនាយ…បេ…. នោ ចេទំ, ភិក្ខវេ, សញ្ញាយ… នោ ចេទំ, ភិក្ខវេ, សង្ខារានំ និស្សរណំ អភវិស្ស , នយិទំ សត្តា សង្ខារេហិ និស្សរេយ្យុំ។ យស្មា ច ខោ, ភិក្ខវេ, អត្ថិ សង្ខារានំ និស្សរណំ, តស្មា សត្តា សង្ខារេហិ និស្សរន្តិ។ នោ ចេទំ, ភិក្ខវេ, វិញ្ញាណស្ស អស្សាទោ អភវិស្ស, នយិទំ សត្តា វិញ្ញាណស្មិំ សារជ្ជេយ្យុំ។ យស្មា ច ខោ, ភិក្ខវេ, អត្ថិ វិញ្ញាណស្ស អស្សាទោ, តស្មា សត្តា វិញ្ញាណស្មិំ សារជ្ជន្តិ។ នោ ចេទំ, ភិក្ខវេ, វិញ្ញាណស្ស អាទីនវោ អភវិស្ស, នយិទំ សត្តា វិញ្ញាណស្មិំ និព្ពិន្ទេយ្យុំ។ យស្មា ច ខោ, ភិក្ខវេ, អត្ថិ វិញ្ញាណស្ស អាទីនវោ, តស្មា សត្តា វិញ្ញាណស្មិំ និព្ពិន្ទន្តិ។ នោ ចេទំ, ភិក្ខវេ, វិញ្ញាណស្ស និស្សរណំ អភវិស្ស, នយិទំ សត្តា វិញ្ញាណស្មា និស្សរេយ្យុំ ។ យស្មា ច ខោ, ភិក្ខវេ, អត្ថិ វិញ្ញាណស្ស និស្សរណំ, តស្មា សត្តា វិញ្ញាណស្មា និស្សរន្តិ។

“យាវកីវញ្ច, ភិក្ខវេ, សត្តា ឥមេសំ បញ្ចន្នំ ឧបាទានក្ខន្ធានំ អស្សាទញ្ច អស្សាទតោ អាទីនវញ្ច អាទីនវតោ និស្សរណញ្ច និស្សរណតោ យថាភូតំ នាព្ភញ្ញំសុ [នាព្ភញ្ញិំសុ (សី.)]; នេវ តាវ, ភិក្ខវេ, សត្តា សទេវកា លោកា សមារកា សព្រហ្មកា សស្សមណព្រាហ្មណិយា បជាយ សទេវមនុស្សាយ និស្សដា វិសំយុត្តា វិប្បមុត្តា វិមរិយាទីកតេន ចេតសា វិហរិំសុ។ យតោ ច ខោ, ភិក្ខវេ, សត្តា ឥមេសំ បញ្ចន្នំ ឧបាទានក្ខន្ធានំ អស្សាទញ្ច អស្សាទតោ អាទីនវញ្ច អាទីនវតោ និស្សរណញ្ច និស្សរណតោ យថាភូតំ អព្ភញ្ញំសុ; អថ, ភិក្ខវេ, សត្តា សទេវកា លោកា សមារកា សព្រហ្មកា សស្សមណព្រាហ្មណិយា បជាយ សទេវមនុស្សាយ និស្សដា វិសំយុត្តា វិប្បមុត្តា វិមរិយាទីកតេន ចេតសា វិហរន្តិ”។ សត្តមំ។

៨. អភិនន្ទនសុត្តំ

២៩. សាវត្ថិនិទានំ ។ “យោ, ភិក្ខវេ, រូបំ អភិនន្ទតិ, ទុក្ខំ សោ អភិនន្ទតិ។ យោ ទុក្ខំ អភិនន្ទតិ, អបរិមុត្តោ សោ ទុក្ខស្មាតិ វទាមិ។ យោ វេទនំ អភិនន្ទតិ… យោ សញ្ញំ អភិនន្ទតិ… យោ សង្ខារេ អភិនន្ទតិ… យោ វិញ្ញាណំ អភិនន្ទតិ, ទុក្ខំ សោ អភិនន្ទតិ។ យោ ទុក្ខំ អភិនន្ទតិ, អបរិមុត្តោ សោ ទុក្ខស្មាតិ វទាមិ។ យោ ច ខោ, ភិក្ខវេ, រូបំ នាភិនន្ទតិ, ទុក្ខំ សោ នាភិនន្ទតិ។ យោ ទុក្ខំ នាភិនន្ទតិ, បរិមុត្តោ សោ ទុក្ខស្មាតិ វទាមិ។

យោ វេទនំ នាភិនន្ទតិ... យោ សញ្ញំ នាភិនន្ទតិ... យោ សង្ខារេ នាភិនន្ទតិ... យោ វិញ្ញាណំ នាភិនន្ទតិ, ទុក្ខំ សោ នាភិនន្ទតិ។ យោ ទុក្ខំ នាភិនន្ទតិ, បរិមុត្តោ សោ ទុក្ខស្មាតិ វទាមី"តិ។ អដ្ឋមំ។

៩. ឧប្បាទសុត្តំ

៣០. សាវត្ថិនិទានំ។ "យោ, ភិក្ខវេ, រូបស្ស ឧប្បាទោ ឋិតិ អភិនិព្ពត្តិ បាតុភាវោ , ទុក្ខស្សេសោ ឧប្បាទោ រោគានំ ឋិតិ ជរាមរណស្ស បាតុភាវោ។ យោ វេទនាយ...បេ.... យោ សញ្ញាយ...បេ.... យោ សង្ខារានំ...បេ.... យោ វិញ្ញាណស្ស ឧប្បាទោ ឋិតិ អភិនិព្ពត្តិ បាតុភាវោ, ទុក្ខស្សេសោ ឧប្បាទោ រោគានំ ឋិតិ ជរាមរណស្ស បាតុភាវោ។ យោ ច ខោ, ភិក្ខវេ, រូបស្ស និរោធោ វូបសមោ អត្ថង្គមោ, ទុក្ខស្សេសោ និរោធោ រោគានំ វូបសមោ ជរាមរណស្ស អត្ថង្គមោ។ យោ វេទនាយ ...បេ.... យោ សញ្ញាយ... យោ សង្ខារានំ... យោ វិញ្ញាណស្ស និរោធោ វូបសមោ អត្ថង្គមោ, ទុក្ខស្សេសោ និរោធោ រោគានំ វូបសមោ ជរាមរណស្ស អត្ថង្គមោ"តិ។ នវមំ។

១០. អឃមូលសុត្តំ

៣១. សាវត្ថិនិទានំ។ "អឃញ្ច, ភិក្ខវេ, ទេសេស្សាមិ អឃមូលញ្ច។ តំ សុណាថ។ កតមញ្ច ភិក្ខវេ អឃំ? រូបំ, ភិក្ខវេ, អឃំ, វេទនា អឃំ, សញ្ញា អឃំ, សង្ខារា អឃំ, វិញ្ញាណំ អឃំ។ ឥទំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, អឃំ។ កតមញ្ច, ភិក្ខវេ, អឃមូលំ? យាយំ តណ្ហា បោនោភវិកា នន្ទីរាគសហគតា [នន្ទិរាគសហគតា (សព្ពត្ថ)] តត្រតត្រាភិនន្ទិនី; សេយ្យថិទំ – កាមតណ្ហា, ភវតណ្ហា, វិភវតណ្ហា។ ឥទំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, អឃមូល"ន្តិ។ ទសមំ។

១១. បភង្គុសុត្តំ

៣២. សាវត្ថិនិទានំ។ "បភង្គុញ្ច, ភិក្ខវេ, ទេសេស្សាមិ អប្បភង្គុញ្ច។ តំ សុណាថ។ កិញ្ច, ភិក្ខវេ, បភង្គុ, កឹ អប្បភង្គុ? រូបំ , ភិក្ខវេ, បភង្គុ។ យោ តស្ស និរោធោ វូបសមោ អត្ថង្គមោ, ឥទំ អប្បភង្គុ។ វេទនា បភង្គុ។ យោ តស្សា និរោធោ វូបសមោ អត្ថង្គមោ, ឥទំ អប្បភង្គុ។ សញ្ញា បភង្គុ... សង្ខារា បភង្គុ។ យោ តេសំ និរោធោ វូបសមោ អត្ថង្គមោ, ឥទំ អប្បភង្គុ។ វិញ្ញាណំ បភង្គុ។ យោ តស្ស និរោធោ វូបសមោ អត្ថង្គមោ, ឥទំ អប្បភង្គូ"តិ។ ឯកាទសមំ។

ភារវគ្គោ តតិយោ។

តស្សុទ្ទានំ –

ភារំ បរិញ្ញំ អភិជានំ, ឆន្ទរាគំ ចតុត្ថកំ;
អស្សាទា ច តយោ វុត្តា, អភិនន្ទនមដ្ឋមំ;
ឧប្បាទំ អឃមូលញ្ច, ឯកាទសមោ បភង្គូតិ។

៤. នតុម្ហាកំវគ្គោ

១. នតុម្ហាកំសុត្តំ

៣៣. សាវត្ថិនិទានំ ។ "យំ, ភិក្ខវេ, ន តុម្ហាកំ, តំ បជហថ។ តំ វោ បហីនំ ហិតាយ សុខាយ ភវិស្សតិ។ កិញ្ច, ភិក្ខវេ, ន តុម្ហាកំ? រូបំ, ភិក្ខវេ, ន តុម្ហាកំ, តំ បជហថ។ តំ វោ បហីនំ ហិតាយ សុខាយ ភវិស្សតិ។ វេទនា ន តុម្ហាកំ, តំ បជហថ។ សា វោ បហីនា ហិតាយ សុខាយ ភវិស្សតិ។ សញ្ញា ន តុម្ហាកំ... សង្ខារា ន តុម្ហាកំ, តេ បជហថ។ តេ វោ បហីនា ហិតាយ សុខាយ ភវិស្សន្តិ។ វិញ្ញាណំ ន តុម្ហាកំ, តំ បជហថ។ តំ វោ បហីនំ ហិតាយ សុខាយ ភវិស្សតិ"។

"សេយ្យថាបិ, ភិក្ខវេ, យំ ឥមស្មឹ ជេតវនេ តិណកដ្ឋសាខាបលាសំ តំ ជនោ ហរេយ្យ វា ឌហេយ្យ វា យថាបច្ចយំ វា ករេយ្យ។ អបិ នុ តុម្ហាកំ ឯវមស្ស – 'អម្ហេ ជនោ ហរតិ វា ឌហតិ វា យថាបច្ចយំ វា ករោតី'"តិ? "នោ ហេតំ, ភន្តេ"។ "តំ កិស្ស ហេតុ"? "ន ហិ នោ ឯតំ, ភន្តេ, អត្តា វា អត្តនិយំ វា"តិ។ "ឯវមេវ ខោ, ភិក្ខវេ, រូបំ ន តុម្ហាកំ, តំ បជហថ។ តំ វោ បហីនំ ហិតាយ សុខាយ ភវិស្សតិ។ វេទនា ន តុម្ហាកំ, តំ បជហថ។ សា វោ បហីនា ហិតាយ សុខាយ ភវិស្សតិ។ សញ្ញា ន តុម្ហាកំ... សង្ខារា ន តុម្ហាកំ... វិញ្ញាណំ ន តុម្ហាកំ, តំ បជហថ។ តំ វោ បហីនំ ហិតាយ សុខាយ ភវិស្សតី"តិ។ បឋមំ។

២. ទុតិយនតុម្ហាកំសុត្តំ

៣៤. សាវត្ថិនិទានំ ។ "យំ, ភិក្ខវេ, ន តុម្ហាកំ, តំ បជហថ។ តំ វោ បហីនំ ហិតាយ សុខាយ ភវិស្សតិ។ កិញ្ច, ភិក្ខវេ, ន តុម្ហាកំ? រូបំ, ភិក្ខវេ, ន តុម្ហាកំ, តំ បជហថ។ តំ វោ បហីនំ ហិតាយ សុខាយ ភវិស្សតិ។ វេទនា ន តុម្ហាកំ... សញ្ញា ន តុម្ហាកំ... សង្ខារា ន តុម្ហាកំ... វិញ្ញាណំ ន តុម្ហាកំ, តំ បជហថ។ តំ វោ បហីនំ ហិតាយ សុខាយ ភវិស្សតិ។ យំ, ភិក្ខវេ, ន តុម្ហាកំ តំ បជហថ។ តំ វោ បហីនំ ហិតាយ សុខាយ ភវិស្សតី"តិ។ ទុតិយំ។

៣. អញ្ញតរភិក្ខុសុត្តំ

៣៥. សាវត្ថិនិទានំ។ អថ ខោ អញ្ញតរោ ភិក្ខុ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ សោ ភិក្ខុ ភគវន្តំ ឯតទវោច – "សាធុ មេ, ភន្តេ, ភគវា សំខិត្តេន ធម្មំ ទេសេតុ; យមហំ ភគវតោ ធម្មំ សុត្វា ឯកោ វូបកដ្ឋោ, អប្បមត្តោ អាតាបី បហិតត្តោ វិហរេយ្យ"ន្តិ។ "យំ ខោ, ភិក្ខុ, អនុសេតិ, តេន សង្ខំ គច្ឆតិ; យំ នានុសេតិ, ន តេន សង្ខំ គច្ឆតី"តិ។ "អញ្ញាតំ, ភគវា; អញ្ញាតំ, សុគតា"តិ។

"យថា កថំ បន ត្វំ, ភិក្ខុ, មយា សំខិត្តេន ភាសិតស្ស វិត្ថារេន អត្ថំ អាជានាសី"តិ? "រូបំ ចេ, ភន្តេ, អនុសេតិ តេន សង្ខំ គច្ឆតិ។ វេទនំ ចេ អនុសេតិ តេន សង្ខំ គច្ឆតិ។ សញ្ញំ ចេ អនុសេតិ តេន សង្ខំ គច្ឆតិ។ សង្ខារេ ចេ អនុសេតិ តេន សង្ខំ គច្ឆតិ។ វិញ្ញាណំ ចេ អនុសេតិ តេន សង្ខំ គច្ឆតិ។ រូបំ ចេ, ភន្តេ, នានុសេតិ ន តេន សង្ខំ គច្ឆតិ។ វេទនំ ចេ... សញ្ញំ ចេ... សង្ខារេ ចេ... វិញ្ញាណំ ចេ នានុសេតិ ន តេន សង្ខំ គច្ឆតិ។ ឥមស្ស ខ្វាហំ, ភន្តេ, ភគវតា សំខិត្តេន ភាសិតស្ស ឯវំ វិត្ថារេន អត្ថំ អាជានាមី"តិ។

"សាធុ សាធុ, ភិក្ខុ! សាធុ ខោ ត្វំ, ភិក្ខុ, មយា សំខិត្តេន ភាសិតស្ស វិត្ថារេន អត្ថំ អាជានាសិ។ រូបំ ចេ, ភិក្ខុ, អនុសេតិ តេន សង្ខំ គច្ឆតិ។ វេទនំ ចេ... សញ្ញំ ចេ... សង្ខារេ ចេ... វិញ្ញាណំ ចេ អនុសេតិ តេន សង្ខំ គច្ឆតិ។ រូបំ ចេ, ភិក្ខុ, នានុសេតិ ន តេន សង្ខំ គច្ឆតិ។ វេទនំ ចេ... សញ្ញំ ចេ... សង្ខារេ ចេ... វិញ្ញាណំ ចេ នានុសេតិ ន តេន សង្ខំ គច្ឆតិ។ ឥមស្ស ខោ, ភិក្ខុ, មយា សំខិត្តេន, ភាសិតស្ស ឯវំ វិត្ថារេន អត្ថោ ទដ្ឋព្ពោ"តិ។

អថ ខោ សោ ភិក្ខុ ភគវតោ ភាសិតំ អភិនន្ទិត្វា អនុមោទិត្វា ឧដ្ឋាយាសនា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា បទក្ខិណំ កត្វា បក្កាមិ។

អថ ខោ សោ ភិក្ខុ ឯកោ វូបកដ្ឋោ អប្បមត្តោ អាតាបី បហិតត្តោ វិហរន្តោ នចិរស្សេវ – យស្សត្ថាយ កុលបុត្តា សម្មទេវ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជន្តិ តទនុត្តរំ – ព្រហ្មចរិយបរិយោសានំ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហាសិ។ "ខីណា ជាតិ, វុសិតំ ព្រហ្មចរិយំ, កតំ ករណីយំ, នាបរំ ឥត្ថត្តាយា"តិ អព្ភញ្ញាសិ។ អញ្ញតរោ ច បន សោ ភិក្ខុ អរហតំ អហោសីតិ។ តតិយំ។

៤. ទុតិយអញ្ញតរភិក្ខុសុត្តំ

៣៦. សាវត្ថិនិទានំ ។ អថ ខោ អញ្ញតរោ ភិក្ខុ យេន ភគវា...បេ.... ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ សោ ភិក្ខុ ភគវន្តំ ឯតទវោច – "សាធុ មេ, ភន្តេ , ភគវា សំខិត្តេន ធម្មំ ទេសេតុ យមហំ ភគវតោ ធម្មំ សុត្វា ឯកោ វូបកដ្ឋោ អប្បមត្តោ អាតាបី បហិតត្តោ វិហរេយ្យ"ន្តិ។ "យំ ខោ, ភិក្ខុ, អនុសេតិ តំ អនុមីយតិ; យំ អនុមីយតិ តេន សង្ខំ គច្ឆតិ។ យំ នានុសេតិ ន តំ អនុមីយតិ; យំ នានុមីយតិ ន តេន សង្ខំ គច្ឆតី"តិ។ "អញ្ញាតំ, ភគវា; អញ្ញាតំ, សុគតា"តិ។

"យថា កថំ បន ត្វំ, ភិក្ខុ, មយា សំខិត្តេន ភាសិតស្ស វិត្ថារេន អត្ថំ អាជានាសី"តិ? "រូបំ ចេ, ភន្តេ, អនុសេតិ តំ អនុមីយតិ; យំ អនុមីយតិ តេន សង្ខំ គច្ឆតិ។ វេទនំ ចេ អនុសេតិ... សញ្ញំ ចេ អនុសេតិ... សង្ខារេ ចេ អនុសេតិ... វិញ្ញាណំ ចេ អនុសេតិ តំ អនុមីយតិ; យំ អនុមីយតិ តេន សង្ខំ គច្ឆតិ។ រូបំ ចេ, ភន្តេ, នានុសេតិ ន តំ អនុមីយតិ; យំ នានុមីយតិ ន តេន សង្ខំ គច្ឆតិ។ វេទនំ ចេ នានុសេតិ... សញ្ញំ ចេ នានុសេតិ... សង្ខារេ ចេ នានុសេតិ... វិញ្ញាណំ ចេ នានុសេតិ ន តំ អនុមីយតិ; យំ នានុមីយតិ ន តេន សង្ខំ គច្ឆតិ។ ឥមស្ស ខ្វាហំ, ភន្តេ, ភគវតា សំខិត្តេន ភាសិតស្ស ឯវំ វិត្ថារេន អត្ថំ អាជានាមី"តិ។

“សាធុ សាធុ, ភិក្ខុ! សាធុ ខោ ត្វំ, ភិក្ខុ, មយា សំខិត្តេន ភាសិតស្ស វិត្ថារេន អត្ថំ អាជានាសិ។ រូបំ ចេ, ភិក្ខុ, អនុសេតិ តំ អនុមីយតិ; យំ អនុមីយតិ តេន សង្ខំ គច្ឆតិ។ វេទនំ ចេ, ភិក្ខុ... សញ្ញំ ចេ, ភិក្ខុ... សង្ខារេ ចេ, ភិក្ខុ... វិញ្ញាណំ ចេ, ភិក្ខុ, អនុសេតិ តំ អនុមីយតិ; យំ អនុមីយតិ តេន សង្ខំ គច្ឆតិ។ រូបំ ចេ, ភិក្ខុ, នានុសេតិ ន តំ អនុមីយតិ; យំ នានុមីយតិ ន តេន សង្ខំ គច្ឆតិ។ វេទនំ ចេ នានុសេតិ... សញ្ញំ ចេ នានុសេតិ... សង្ខារេ ចេ នានុសេតិ... វិញ្ញាណំ ចេ នានុសេតិ ន តំ អនុមីយតិ; យំ នានុមីយតិ ន តេន សង្ខំ គច្ឆតិ។ ឥមស្ស ខោ, ភិក្ខុ, មយា សំខិត្តេន ភាសិតស្ស ឯវំ វិត្ថារេន អត្ថោ ទដ្ឋព្ពោ”តិ...បេ.... អញ្ញតរោ ច បន សោ ភិក្ខុ អរហតំ អហោសីតិ។ ចតុត្ថំ។

៥. អានន្ទសុត្តំ

៣៧. សាវត្ថិនិទានំ។ អថ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវតា សទ្ធិំ សម្មោទិ។ សម្មោទនីយំ កថំ សារណីយំ វីតិសារេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នំ ខោ អាយស្មន្តំ អានន្ទំ ភគវា ឯតទវោច –

“សចេ តំ, អានន្ទ, ឯវំ បុច្ឆេយ្យុំ – ‘កតមេសំ, អាវុសោ អានន្ទ, ធម្មានំ ឧប្បាទោ បញ្ញាយតិ, វយោ បញ្ញាយតិ, ឋិតស្ស [ឋិតានំ (ស្យា. កំ. បី. ក.)] អញ្ញថត្តំ បញ្ញាយតី’តិ? ឯវំ បុដ្ឋោ ត្វំ, អានន្ទ, កិន្តិ ព្យាករេយ្យាសី”តិ? “សចេ មំ, ភន្តេ, ឯវំ បុច្ឆេយ្យុំ – ‘កតមេសំ, អាវុសោ អានន្ទ, ធម្មានំ ឧប្បាទោ បញ្ញាយតិ, វយោ បញ្ញាយតិ, ឋិតស្ស អញ្ញថត្តំ បញ្ញាយតី’តិ? ឯវំ បុដ្ឋោហំ, ភន្តេ, ឯវំ ព្យាករេយ្យំ – ‘រូបស្ស ខោ, អាវុសោ, ឧប្បាទោ បញ្ញាយតិ, វយោ បញ្ញាយតិ, ឋិតស្ស អញ្ញថត្តំ បញ្ញាយតិ។ វេទនាយ... សញ្ញាយ... សង្ខារានំ... វិញ្ញាណស្ស ឧប្បាទោ បញ្ញាយតិ, វយោ បញ្ញាយតិ, ឋិតស្ស អញ្ញថត្តំ បញ្ញាយតិ។ ឥមេសំ ខោ, អាវុសោ, ធម្មានំ ឧប្បាទោ បញ្ញាយតិ, វយោ បញ្ញាយតិ, ឋិតស្ស អញ្ញថត្តំ បញ្ញាយតី’តិ។ ឯវំ បុដ្ឋោហំ, ភន្តេ, ឯវំ ព្យាករេយ្យ”ន្តិ។

“សាធុ សាធុ, អានន្ទ! រូបស្ស ខោ, អានន្ទ, ឧប្បាទោ បញ្ញាយតិ, វយោ បញ្ញាយតិ, ឋិតស្ស អញ្ញថត្តំ បញ្ញាយតិ។ វេទនាយ... សញ្ញាយ... សង្ខារានំ... វិញ្ញាណស្ស ឧប្បាទោ បញ្ញាយតិ, វយោ បញ្ញាយតិ, ឋិតស្ស អញ្ញថត្តំ បញ្ញាយតិ។ ឥមេសំ ខោ, អានន្ទ, ធម្មានំ ឧប្បាទោ បញ្ញាយតិ, វយោ បញ្ញាយតិ, ឋិតស្ស អញ្ញថត្តំ បញ្ញាយតីតិ។ ឯវំ បុដ្ឋោ ត្វំ, អានន្ទ, ឯវំ ព្យាករេយ្យាសី”តិ។ បញ្ចមំ។

៦. ទុតិយអានន្ទសុត្តំ

៣៨. សាវត្ថិនិទានំ ។ ឯកមន្តំ និសិន្នំ ខោ អាយស្មន្តំ អានន្ទំ ភគវា ឯតទវោច –

“សចេ តំ, អានន្ទ, ឯវំ បុច្ឆេយ្យុំ – ‘កតមេសំ, អាវុសោ អានន្ទ, ធម្មានំ ឧប្បាទោ បញ្ញាយិត្ថ, វយោ បញ្ញាយិត្ថ, ឋិតស្ស អញ្ញថត្តំ បញ្ញាយិត្ថ? កតមេសំ ធម្មានំ ឧប្បាទោ បញ្ញាយិស្សតិ, វយោ បញ្ញាយិស្សតិ, ឋិតស្ស អញ្ញថត្តំ បញ្ញាយិស្សតិ? កតមេសំ ធម្មានំ ឧប្បាទោ បញ្ញាយតិ, វយោ បញ្ញាយតិ, ឋិតស្ស អញ្ញថត្តំ បញ្ញាយតី’តិ? ឯវំ បុដ្ឋោ ត្វំ, អានន្ទ, កិន្តិ ព្យាករេយ្យាសី”តិ? “សចេ មំ, ភន្តេ, ឯវំ បុច្ឆេយ្យុំ – ‘កតមេសំ, អាវុសោ អានន្ទ, ធម្មានំ ឧប្បាទោ បញ្ញាយិត្ថ, វយោ បញ្ញាយិត្ថ, ឋិតស្ស អញ្ញថត្តំ បញ្ញាយិត្ថ? កតមេសំ ធម្មានំ ឧប្បាទោ បញ្ញាយិស្សតិ , វយោ បញ្ញាយិស្សតិ, ឋិតស្ស អញ្ញថត្តំ បញ្ញាយិស្សតិ ? កតមេសំ ធម្មានំ ឧប្បាទោ បញ្ញាយតិ, វយោ បញ្ញាយតិ, ឋិតស្ស អញ្ញថត្តំ បញ្ញាយតី’តិ? ឯវំ បុដ្ឋោហំ, ភន្តេ, ឯវំ ព្យាករេយ្យំ – ‘យំ ខោ, អាវុសោ, រូបំ អតីតំ និរុទ្ធំ វិបរិណតំ; តស្ស ឧប្បាទោ បញ្ញាយិត្ថ, វយោ បញ្ញាយិត្ថ, ឋិតស្ស អញ្ញថត្តំ បញ្ញាយិត្ថ។ យា វេទនា អតីតា និរុទ្ធា វិបរិណតា; តស្សា ឧប្បាទោ បញ្ញាយិត្ថ, វយោ បញ្ញាយិត្ថ, ឋិតាយ អញ្ញថត្តំ បញ្ញាយិត្ថ។ យា សញ្ញា... យេ សង្ខារា អតីតា និរុទ្ធា វិបរិណតា; តេសំ ឧប្បាទោ បញ្ញាយិត្ថ, វយោ បញ្ញាយិត្ថ, ឋិតស្ស អញ្ញថត្តំ បញ្ញាយិត្ថ។ យំ វិញ្ញាណំ អតីតំ និរុទ្ធំ វិបរិណតំ; តស្ស ឧប្បាទោ បញ្ញាយិត្ថ, វយោ បញ្ញាយិត្ថ, ឋិតស្ស អញ្ញថត្តំ បញ្ញាយិត្ថ។ ឥមេសំ ខោ, អាវុសោ, ធម្មានំ ឧប្បាទោ បញ្ញាយិត្ថ, វយោ បញ្ញាយិត្ថ, ឋិតស្ស អញ្ញថត្តំ បញ្ញាយិត្ថ’”។

“យំ ខោ, អាវុសោ, រូបំ អជាតំ អបាតុភូតំ; តស្ស ឧប្បាទោ បញ្ញាយិស្សតិ, វយោ បញ្ញាយិស្សតិ, ឋិតស្ស អញ្ញថត្តំ បញ្ញាយិស្សតិ។ យា វេទនា អជាតា អបាតុភូតា; តស្សា ឧប្បាទោ បញ្ញាយិស្សតិ, វយោ បញ្ញាយិស្សតិ, ឋិតាយ អញ្ញថត្តំ បញ្ញាយិស្សតិ។ យា សញ្ញា...បេ.... យេ សង្ខារា អជាតា អបាតុភូតា; តេសំ ឧប្បាទោ បញ្ញាយិស្សតិ, វយោ បញ្ញាយិស្សតិ, ឋិតស្ស អញ្ញថត្តំ បញ្ញាយិស្សតិ។ យំ វិញ្ញាណំ អជាតំ អបាតុភូតំ; តស្ស ឧប្បាទោ បញ្ញាយិស្សតិ, វយោ បញ្ញាយិស្សតិ, ឋិតស្ស អញ្ញថត្តំ បញ្ញាយិស្សតិ។ ឥមេសំ ខោ, អាវុសោ , ធម្មានំ ឧប្បាទោ បញ្ញាយិស្សតិ, វយោ បញ្ញាយិស្សតិ, ឋិតស្ស អញ្ញថត្តំ បញ្ញាយិស្សតិ។

“យំ ខោ, អាវុសោ, រូបំ ជាតំ ភូតំ; តស្ស ឧប្បាទោ បញ្ញាយតិ, វយោ បញ្ញាយតិ, ឋិតស្ស អញ្ញថត្តំ បញ្ញាយតិ។ យា វេទនា ជាតា ភូតា...បេ.... យា សញ្ញា... យេ សង្ខារា ជាតា ភូតា; តេសំ ឧប្បាទោ បញ្ញាយតិ, វយោ បញ្ញាយតិ, ឋិតស្ស អញ្ញថត្តំ បញ្ញាយតិ។ យំ វិញ្ញាណំ ជាតំ ភូតំ តស្ស ឧប្បាទោ បញ្ញាយតិ, វយោ បញ្ញាយតិ, ឋិតស្ស អញ្ញថត្តំ បញ្ញាយតិ។ ឥមេសំ ខោ, អាវុសោ, ធម្មានំ ឧប្បាទោ បញ្ញាយតិ, វយោ បញ្ញាយតិ, ឋិតស្ស អញ្ញថត្តំ បញ្ញាយតី’តិ។ ឯវំ បុដ្ឋោហំ, ភន្តេ, ឯវំ ព្យាករេយ្យ”ន្តិ។

“សាធុ , សាធុ, អានន្ទ! យំ ខោ, អានន្ទ, រូបំ អតីតំ និរុទ្ធំ វិបរិណតំ; តស្ស ឧប្បាទោ បញ្ញាយិត្ថ, វយោ បញ្ញាយិត្ថ, ឋិតស្ស អញ្ញថត្តំ បញ្ញាយិត្ថ។ យា វេទនា ... យា សញ្ញា... យេ សង្ខារា... យំ វិញ្ញាណំ អតីតំ និរុទ្ធំ វិបរិណតំ; តស្ស ឧប្បាទោ បញ្ញាយិត្ថ, វយោ បញ្ញាយិត្ថ, ឋិតស្ស អញ្ញថត្តំ បញ្ញាយិត្ថ។ ឥមេសំ ខោ, អានន្ទ, ធម្មានំ ឧប្បាទោ បញ្ញាយិត្ថ, វយោ បញ្ញាយិត្ថ, ឋិតស្ស អញ្ញថត្តំ បញ្ញាយិត្ថ។

“យំ ខោ, អានន្ទ, រូបំ អជាតំ អភូតំ; តស្ស ឧប្បាទោ បញ្ញាយិស្សតិ, វយោ បញ្ញាយិស្សតិ, ឋិតស្ស អញ្ញថត្តំ បញ្ញាយិស្សតិ។ យា វេទនា... យា សញ្ញា... យេ សង្ខារា... យំ វិញ្ញាណំ អជាតំ អភូតំ; តស្ស ឧប្បាទោ បញ្ញាយិស្សតិ , វយោ បញ្ញាយិស្សតិ, ឋិតស្ស អញ្ញថត្តំ បញ្ញាយិស្សតិ។ ឥមេសំ ខោ, អានន្ទ, ធម្មានំ ឧប្បាទោ បញ្ញាយិស្សតិ, វយោ បញ្ញាយិស្សតិ, ឋិតស្ស អញ្ញថត្តំ បញ្ញាយិស្សតិ។

“យំ ខោ, អានន្ទ, រូបំ ជាតំ ភូតំ; តស្ស ឧប្បាទោ បញ្ញាយតិ, វយោ បញ្ញាយតិ, ឋិតស្ស អញ្ញថត្តំ បញ្ញាយតិ។ យា វេទនា ជាតា ភូតា... យា សញ្ញា... យេ សង្ខារា... យំ វិញ្ញាណំ ជាតំ ភូតំ; តស្ស ឧប្បាទោ បញ្ញាយតិ, វយោ បញ្ញាយតិ, ឋិតស្ស អញ្ញថត្តំ បញ្ញាយតិ។ ឥមេសំ ខោ, អានន្ទ, ធម្មានំ ឧប្បាទោ បញ្ញាយតិ, វយោ បញ្ញាយតិ, ឋិតស្ស អញ្ញថត្តំ បញ្ញាយតីតិ។ ឯវំ បុដ្ឋោ ត្វំ, អានន្ទ, ឯវំ ព្យាករេយ្យាសី”តិ។ ឆដ្ឋំ។

៧. អនុធម្មសុត្តំ

៣៩. សាវត្ថិនិទានំ ។ “ធម្មានុធម្មប្បដិបន្នស្ស, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុនោ អយមនុធម្មោ ហោតិ យំ រូបេ និព្ពិទាពហុលោ [និព្ពិទាពហុលំ (បី. ក.)] វិហរេយ្យ, វេទនាយ និព្ពិទាពហុលោ វិហរេយ្យ, សញ្ញា និព្ពិទាពហុលោ វិហរេយ្យ, សង្ខារេសុ និព្ពិទាពហុលោ វិហរេយ្យ, វិញ្ញាណេ និព្ពិទាពហុលោ វិហរេយ្យ។ យោ រូបេ និព្ពិទាពហុលោ វិហរន្តោ, វេទនាយ... សញ្ញាយ... សង្ខារេសុ និព្ពិទាពហុលោ វិហរន្តោ, វិញ្ញាណេ និព្ពិទាពហុលោ វិហរន្តោ រូបំ បរិជានាតិ, វេទនំ... សញ្ញំ... សង្ខារេ... វិញ្ញាណំ បរិជានាតិ, សោ រូបំ បរិជានំ, វេទនំ... សញ្ញំ... សង្ខារេ... វិញ្ញាណំ បរិជានំ បរិមុច្ចតិ រូបម្ហា, បរិមុច្ចតិ វេទនា , បរិមុច្ចតិ សញ្ញាយ , បរិមុច្ចតិ សង្ខារេហិ, បរិមុច្ចតិ វិញ្ញាណម្ហា, បរិមុច្ចតិ ជាតិយា ជរាមរណេន សោកេហិ បរិទេវេហិ ទុក្ខេហិ ទោមនស្សេហិ ឧបាយាសេហិ, បរិមុច្ចតិ ទុក្ខស្មាតិ វទាមី”តិ។ សត្តមំ។

៨. ទុតិយអនុធម្មសុត្តំ

៤០. សាវត្ថិនិទានំ។ “ធម្មានុធម្មប្បដិបន្នស្ស, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុនោ អយមនុធម្មោ ហោតិ យំ រូបេ អនិច្ចានុបស្សី វិហរេយ្យ...បេ.... បរិមុច្ចតិ ទុក្ខស្មាតិ វទាមី”តិ។ អដ្ឋមំ។

៩. តតិយអនុធម្មសុត្តំ

៤១. សាវត្ថិនិទានំ។ “ធម្មានុធម្មប្បដិបន្នស្ស, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុនោ អយមនុធម្មោ ហោតិ យំ រូបេ ទុក្ខានុបស្សី វិហរេយ្យ...បេ.... បរិមុច្ចតិ ទុក្ខស្មាតិ វទាមី”តិ។ នវមំ។

១០. ចតុត្ថអនុធម្មសុត្តំ

៤២. សាវត្ថិនិទានំ ។ “ធម្មានុធម្មប្បដិបន្នស្ស, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុនោ អយមនុធម្មោ ហោតិ យំ រូបេ អនត្តានុបស្សី វិហរេយ្យ, វេទនាយ... សញ្ញាយ... សង្ខារេសុ... វិញ្ញាណេ អនត្តានុបស្សី វិហរេយ្យ។ យោ រូបេ អនត្តានុបស្សី វិហរន្តោ...បេ.... រូបំ បរិជានាតិ, វេទនំ... សញ្ញំ... សង្ខារេ... វិញ្ញាណំ បរិជានាតិ, សោ រូបំ បរិជានំ, វេទនំ... សញ្ញំ... សង្ខារេ... វិញ្ញាណំ បរិជានំ បរិមុច្ចតិ រូបម្ហា, បរិមុច្ចតិ វេទនាយ, បរិមុច្ចតិ សញ្ញាយ, បរិមុច្ចតិ សង្ខារេហិ, បរិមុច្ចតិ វិញ្ញាណម្ហា, បរិមុច្ចតិ ជាតិយា ជរាមរណេន សោកេហិ បរិទេវេហិ ទុក្ខេហិ ទោមនស្សេហិ ឧបាយាសេហិ, បរិមុច្ចតិ ទុក្ខស្មាតិ វទាមី”តិ។ ទសមំ។

នតុម្ហាកវគ្គោ ចតុត្ថោ។

តស្សុទ្ទានំ –

នតុម្ហាកេន ទ្វេ វុត្តា, ភិក្ខូហិ អបរេ ទុវេ;
អានន្ទេន ច ទ្វេ វុត្តា, អនុធម្មេហិ ទ្វេ ទុកាតិ។

៥. អត្តទីបវគ្គោ

១. អត្តទីបសុត្តំ

៤៣. សាវត្ថិនិទានំ ។ “អត្តទីបា, ភិក្ខវេ, វិហរថ អត្តសរណា អនញ្ញសរណា, ធម្មទីបា ធម្មសរណា អនញ្ញសរណា។ អត្តទីបានំ, ភិក្ខវេ, វិហរតំ អត្តសរណានំ អនញ្ញសរណានំ, ធម្មទីបានំ ធម្មសរណានំ អនញ្ញសរណានំ យោនិ ឧបបរិក្ខិតព្ពា។ កឹជាតិកា សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសា, កឹបហោតិកា”តិ?

“កឹជាតិកា ច, ភិក្ខវេ, សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសា, កឹបហោតិកា? ឥធ, ភិក្ខវេ, អស្សុតវា បុថុជ្ជនោ អរិយានំ អទស្សាវី អរិយធម្មស្ស អកោវិទោ អរិយធម្មេ អវិនីតោ, សប្បុរិសានំ អទស្សាវី សប្បុរិសធម្មស្ស អកោវិទោ សប្បុរិសធម្មេ អវិនីតោ, រូបំ អត្តតោ សមនុបស្សតិ, រូបវន្តំ វា អត្តានំ; អត្តនិ វា រូបំ, រូបស្មិំ វា អត្តានំ។ តស្ស តំ រូបំ វិបរិណមតិ, អញ្ញថា ច ហោតិ។ តស្ស រូបវិបរិណាមញ្ញថាភាវា ឧប្បជ្ជន្តិ សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសា។ វេទនំ អត្តតោ សមនុបស្សតិ, វេទនាវន្តំ វា អត្តានំ; អត្តនិ វា វេទនំ, វេទនាយ វា អត្តានំ។ តស្ស សា វេទនា វិបរិណមតិ, អញ្ញថា ច ហោតិ។ តស្ស វេទនាវិបរិណាមញ្ញថាភាវា ឧប្បជ្ជន្តិ សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសា។ សញ្ញំ អត្តតោ សមនុបស្សតិ… សង្ខារេ អត្តតោ សមនុបស្សតិ… វិញ្ញាណំ អត្តតោ សមនុបស្សតិ, វិញ្ញាណវន្តំ វា អត្តានំ; អត្តនិ វា វិញ្ញាណំ, វិញ្ញាណស្មិំ វា អត្តានំ។ តស្ស តំ វិញ្ញាណំ វិបរិណមតិ, អញ្ញថា ច ហោតិ ។ តស្ស វិញ្ញាណវិបរិណាមញ្ញថាភាវា ឧប្បជ្ជន្តិ សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសា។

“រូបស្ស ត្វេវ, ភិក្ខវេ, អនិច្ចតំ វិទិត្វា វិបរិណាមំ វិរាគំ និរោធំ [វិបរិណាម វិរាគ និរោធំ (សី.)], បុព្ពេ ចេវ រូបំ ឯតរហិ ច សព្ពំ រូបំ អនិច្ចំ ទុក្ខំ វិបរិណាមធម្មន្តិ, ឯវមេតំ យថាភូតំ សម្មប្បញ្ញាយ បស្សតោ យេ សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសា តេ បហីយន្តិ។ តេសំ បហានា ន បរិតស្សតិ, អបរិតស្សំ សុខំ វិហរតិ, សុខវិហារី ភិក្ខុ ‘តទង្គនិព្ពុតោ’តិ វុច្ចតិ។ វេទនាយ ត្វេវ, ភិក្ខវេ, អនិច្ចតំ វិទិត្វា វិបរិណាមំ វិរាគំ និរោធំ, បុព្ពេ ចេវ វេទនា ឯតរហិ ច សព្ពា វេទនា អនិច្ចា ទុក្ខា វិបរិណាមធម្មាតិ, ឯវមេតំ យថាភូតំ សម្មប្បញ្ញាយ បស្សតោ យេ សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសា តេ បហីយន្តិ។ តេសំ បហានា ន បរិតស្សតិ, អបរិតស្សំ សុខំ វិហរតិ, សុខវិហារី ភិក្ខុ ‘តទង្គនិព្ពុតោ’តិ វុច្ចតិ។ សញ្ញាយ… សង្ខារានំ ត្វេវ, ភិក្ខវេ, អនិច្ចតំ វិទិត្វា វិបរិណាមំ វិរាគំ និរោធំ, បុព្ពេ ចេវ សង្ខារា ឯតរហិ ច សព្ពេ សង្ខារា អនិច្ចា ទុក្ខា វិបរិណាមធម្មាតិ, ឯវមេតំ យថាភូតំ សម្មប្បញ្ញាយ បស្សតោ យេ សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសា តេ បហីយន្តិ។ តេសំ បហានា ន បរិតស្សតិ, អបរិតស្សំ សុខំ វិហរតិ, សុខវិហារី ភិក្ខុ ‘តទង្គនិព្ពុតោ’តិ វុច្ចតិ។ វិញ្ញាណស្ស ត្វេវ, ភិក្ខវេ, អនិច្ចតំ វិទិត្វា វិបរិណាមំ វិរាគំ និរោធំ, បុព្ពេ ចេវ វិញ្ញាណំ ឯតរហិ ច សព្ពំ វិញ្ញាណំ អនិច្ចំ ទុក្ខំ វិបរិណាមធម្មន្តិ, ឯវមេតំ យថាភូតំ សម្មប្បញ្ញាយ បស្សតោ យេ សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសា តេ បហីយន្តិ។ តេសំ បហានា ន បរិតស្សតិ, អបរិតស្សំ សុខំ វិហរតិ, សុខវិហារី ភិក្ខុ ‘តទង្គនិព្ពុតោ’តិ វុច្ចតី”តិ។ បឋមំ។

២. បដិបទាសុត្តំ

៤៤. សាវត្ថិនិទានំ។ “សក្កាយសមុទយគាមិនិញ្ច វោ, ភិក្ខវេ, បដិបទំ ទេសេស្សាមិ, សក្កាយនិរោធគាមិនិញ្ច បដិបទំ។ តំ សុណាថ។ កតមា ច, ភិក្ខវេ, សក្កាយសមុទយគាមិនី បដិបទា? ឥធ, ភិក្ខវេ, អស្សុតវា បុថុជ្ជនោ អរិយានំ អទស្សាវី អរិយធម្មស្ស អកោវិទោ អរិយធម្មេ អវិនីតោ, សប្បុរិសានំ អទស្សាវី សប្បុរិសធម្មស្ស អកោវិទោ សប្បុរិសធម្មេ អវិនីតោ, រូបំ អត្តតោ សមនុបស្សតិ, រូបវន្តំ វា អត្តានំ; អត្តនិ វា រូបំ, រូបស្មិំ វា អត្តានំ។ វេទនំ អត្តតោ… សញ្ញំ… សង្ខារេ… វិញ្ញាណំ អត្តតោ សមនុបស្សតិ, វិញ្ញាណវន្តំ វា អត្តានំ; អត្តនិ វា វិញ្ញាណំ, វិញ្ញាណស្មិំ វា អត្តានំ។ អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, ‘សក្កាយសមុទយគាមិនី បដិបទា, សក្កាយសមុទយគាមិនី បដិបទា’តិ។ ឥតិ ហិទំ, ភិក្ខវេ, វុច្ចតិ ‘ទុក្ខសមុទយគាមិនី សមនុបស្សនា’តិ។ អយមេវេត្ថ អត្ថោ”។

“កតមា ច, ភិក្ខវេ, សក្កាយនិរោធគាមិនី បដិបទា? ឥធ, ភិក្ខវេ, សុតវា អរិយសាវកោ អរិយានំ ទស្សាវី អរិយធម្មស្ស កោវិទោ អរិយធម្មេ សុវិនីតោ, សប្បុរិសានំ ទស្សាវី សប្បុរិសធម្មស្ស កោវិទោ សប្បុរិសធម្មេ សុវិនីតោ, ន រូបំ អត្តតោ សមនុបស្សតិ, ន រូបវន្តំ វា អត្តានំ ; ន អត្តនិ វា រូបំ, ន រូបស្មឹ វា អត្តានំ។ ន វេទនំ អត្តតោ... ន សញ្ញំ... ន សង្ខារេ... ន វិញ្ញាណំ អត្តតោ សមនុបស្សតិ, ន វិញ្ញាណវន្តំ វា អត្តានំ; ន អត្តនិ វា វិញ្ញាណំ, ន វិញ្ញាណស្មឹ វា អត្តានំ។ អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, ‘សក្កាយនិរោធគាមិនី បដិបទា, សក្កាយនិរោធគាមិនី បដិបទា’តិ។ ឥតិ ហិទំ, ភិក្ខវេ, វុច្ចតិ ‘ទុក្ខនិរោធគាមិនី សមនុបស្សនា’តិ។ អយមេវេត្ថ អត្ថោ”តិ។ ទុតិយំ។

៣. អនិច្ចសុត្តំ

៤៥. សាវត្ថិនិទានំ។ “រូបំ, ភិក្ខវេ, អនិច្ចំ។ យទនិច្ចំ តំ ទុក្ខំ ; យំ ទុក្ខំ តទនត្តា ; យទនត្តា តំ ‘នេតំ មម, នេសោហមស្មិ, ន មេសោ អត្តា’តិ ឯវមេតំ យថាភូតំ សម្មប្បញ្ញាយ ទដ្ឋព្ពំ។ ឯវមេតំ យថាភូតំ សម្មប្បញ្ញាយ បស្សតោ ចិត្តំ វិរជ្ជតិ វិមុច្ចតិ អនុបាទាយ អាសវេហិ។ វេទនា អនិច្ចា... សញ្ញា... សង្ខារា... វិញ្ញាណំ អនិច្ចំ។ យទនិច្ចំ តំ ទុក្ខំ; យំ ទុក្ខំ តទនត្តា; យទនត្តា តំ ‘នេតំ មម, នេសោហមស្មិ, ន មេសោ អត្តា’តិ ឯវមេតំ យថាភូតំ សម្មប្បញ្ញាយ ទដ្ឋព្ពំ។ ឯវមេតំ យថាភូតំ សម្មប្បញ្ញាយ បស្សតោ ចិត្តំ វិរជ្ជតិ វិមុច្ចតិ អនុបាទាយ អាសវេហិ។ រូបធាតុយា ចេ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុនោ ចិត្តំ វិរត្តំ វិមុត្តំ ហោតិ អនុបាទាយ អាសវេហិ, វេទនាធាតុយា...បេ.... សញ្ញាធាតុយា... សង្ខារធាតុយា... វិញ្ញាណធាតុយា ចេ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុនោ ចិត្តំ វិរត្តំ វិមុត្តំ ហោតិ អនុបាទាយ អាសវេហិ។ វិមុត្តត្តា ឋិតំ។ ឋិតត្តា សន្តុសិតំ [សន្តុស្សិតំ (ក. សី. បី. ក.)]។ សន្តុសិតត្តា ន បរិតស្សតិ។ អបរិតស្សំ បច្ចត្តញ្ញេវ បរិនិព្ពាយតិ។ ‘ខីណា ជាតិ, វុសិតំ ព្រហ្មចរិយំ, កតំ ករណីយំ, នាបរំ ឥត្ថត្តាយា’តិ បជានាតី”តិ។ តតិយំ។

៤. ទុតិយអនិច្ចសុត្តំ

៤៦. សាវត្ថិនិទានំ។ “រូបំ, ភិក្ខវេ, អនិច្ចំ។ យទនិច្ចំ តំ ទុក្ខំ; យំ ទុក្ខំ តទនត្តា; យទនត្តា តំ ‘នេតំ មម, នេសោហមស្មិ, ន មេសោ អត្តា’តិ ឯវមេតំ យថាភូតំ សម្មប្បញ្ញាយ ទដ្ឋព្ពំ។ វេទនា អនិច្ចា... សញ្ញា អនិច្ចា... សង្ខារា អនិច្ចា... វិញ្ញាណំ អនិច្ចំ។ យទនិច្ចំ តំ ទុក្ខំ; យំ ទុក្ខំ តទនត្តា; យទនត្តា តំ ‘នេតំ មម, នេសោហមស្មិ, ន មេសោ អត្តា’តិ ឯវមេតំ យថាភូតំ សម្មប្បញ្ញាយ ទដ្ឋព្ពំ”។

“ឯវមេតំ យថាភូតំ សម្មប្បញ្ញាយ បស្សតោ បុព្ពន្តានុទិដ្ឋិយោ ន ហោន្តិ។ បុព្ពន្តានុទិដ្ឋីនំ អសតិ, អបរន្តានុទិដ្ឋិយោ ន ហោន្តិ។ អបរន្តានុទិដ្ឋីនំ អសតិ, ថាមសោ [ថាមសា (សី. ស្យា. កំ.)] បរាមាសោ ន ហោតិ។ ថាមសេ [ថាមសា (សី. ស្យា. កំ.), ថាមសោ (ក.)] បរាមាសេ អសតិ រូបស្មឹ... វេទនាយ ... សញ្ញាយ... សង្ខារេសុ... វិញ្ញាណស្មឹ ចិត្តំ វិរជ្ជតិ វិមុច្ចតិ អនុបាទាយ អាសវេហិ។ វិមុត្តត្តា ឋិតំ។ ឋិតត្តា សន្តុសិតំ។ សន្តុសិតត្តា ន បរិតស្សតិ។ អបរិតស្សំ បច្ចត្តញ្ញេវ បរិនិព្ពាយតិ។ ‘ខីណា ជាតិ, វុសិតំ ព្រហ្មចរិយំ, កតំ ករណីយំ, នាបរំ ឥត្ថត្តាយា’តិ បជានាតី”តិ។ ចតុត្ថំ។

៥. សមនុបស្សនាសុត្តំ

៤៧. សាវត្ថិនិទានំ។ “យេ ហិ កេចិ, ភិក្ខវេ, សមណា វា ព្រាហ្មណា វា អនេកវិហិតំ អត្តានំ សមនុបស្សមានា សមនុបស្សន្តិ, សព្ពេតេ បញ្ចុបាទានក្ខន្ធេ សមនុបស្សន្តិ, ឯតេសំ វា អញ្ញតរំ។ កតមេ បញ្ច? ឥធ, ភិក្ខវេ, អស្សុតវា បុថុជ្ជនោ អរិយានំ អទស្សាវី អរិយធម្មស្ស អកោវិទោ អរិយធម្មេ អវិនីតោ, សប្បុរិសានំ អទស្សាវី សប្បុរិសធម្មស្ស អកោវិទោ សប្បុរិសធម្មេ អវិនីតោ រូបំ អត្តតោ សមនុបស្សតិ, រូបវន្តំ វា អត្តានំ; អត្តនិ វា រូបំ, រូបស្មឹ វា អត្តានំ។ វេទនំ... សញ្ញំ... សង្ខារេ... វិញ្ញាណំ អត្តតោ សមនុបស្សតិ, វិញ្ញាណវន្តំ វា អត្តានំ; អត្តនិ វា វិញ្ញាណំ, វិញ្ញាណស្មឹ វា អត្តានំ”។

“ឥតិ អយញ្ចេវ សមនុបស្សនា ‘អស្មី’តិ ចស្ស អវិគតំ [អធិគតំ (ពហូសុ)] ហោតិ។ ‘អស្មី’តិ ខោ បន, ភិក្ខវេ, អវិគតេ បញ្ចន្នំ ឥន្ទ្រិយានំ អវក្កន្តិ ហោតិ – ចក្ខុន្ទ្រិយស្ស សោតិន្ទ្រិយស្ស ឃានិន្ទ្រិយស្ស ជិវ្ហិន្ទ្រិយស្ស កាយិន្ទ្រិយស្ស។ អត្ថិ, ភិក្ខវេ, មនោ, អត្ថិ ធម្មា, អត្ថិ អវិជ្ជាធាតុ។ អវិជ្ជាសម្ផស្សជេន, ភិក្ខវេ, វេទយិតេន ផុដ្ឋស្ស អស្សុតវតោ បុថុជ្ជនស្ស ‘អស្មី’តិបិស្ស ហោតិ; ‘អយមហមស្មី’តិបិស្ស ហោតិ; ‘ភវិស្ស’ន្តិបិស្ស ហោតិ; ‘ន ភវិស្ស’ន្តិបិស្ស ហោតិ; ‘រូបី ភវិស្ស’ន្តិបិស្ស ហោតិ; ‘អរូបី ភវិស្ស’ន្តិបិស្ស ហោតិ; ‘សញ្ញី ភវិស្ស’ន្តិបិស្ស ហោតិ; ‘អសញ្ញី ភវិស្ស’ន្តិបិស្ស ហោតិ; ‘នេវសញ្ញីនាសញ្ញី ភវិស្ស’ន្តិបិស្ស ហោតិ”។

“តិដ្ឋន្តេវ ខោ [តិដ្ឋន្តិ ខោ បន (សី. ស្យា. កំ. បី.)], ភិក្ខវេ, តត្ថេវ [តថេវ (កត្ថចិ)] បញ្ចិន្ទ្រិយានិ។ អថេត្ថ សុតវតោ អរិយសាវកស្ស អវិជ្ជា បហីយតិ, វិជ្ជា ឧប្បជ្ជតិ។ តស្ស អវិជ្ជាវិរាគា វិជ្ជុប្បាទា ‘អស្មី’តិបិស្ស ន ហោតិ; ‘អយមហមស្មី’តិបិស្ស ន ហោតិ; ‘ភវិស្ស’ន្តិ… ‘ន ភវិស្ស’ន្តិ… រូបី… អរូបី … សញ្ញី… អសញ្ញី… ‘នេវសញ្ញីនាសញ្ញី ភវិស្ស’ន្តិបិស្ស ន ហោតី”តិ។ បញ្ចមំ។

៦. ខន្ធសុត្តំ

៤៨. សាវត្ថិនិទានំ។ “បញ្ច, ភិក្ខវេ, ខន្ធេ ទេសេស្សាមិ , បញ្ចុបាទានក្ខន្ធេ ច។ តំ សុណាថ។ កតមេ ច, ភិក្ខវេ, បញ្ចក្ខន្ធា? យំ កិញ្ចិ, ភិក្ខវេ, រូបំ អតីតានាគតបច្ចុប្បន្នំ អជ្ឈត្តំ វា ពហិទ្ធា វា ឱឡារិកំ វា សុខុមំ វា ហីនំ វា បណីតំ វា យំ ទូរេ សន្តិកេ វា, អយំ វុច្ចតិ រូបក្ខន្ធោ។ យា កាចិ វេទនា…បេ…. យា កាចិ សញ្ញា… យេ កេចិ សង្ខារា អតីតានាគតបច្ចុប្បន្នា អជ្ឈត្តំ វា ពហិទ្ធា វា ឱឡារិកា វា សុខុមា វា…បេ…. អយំ វុច្ចតិ សង្ខារក្ខន្ធោ។ យំ កិញ្ចិ វិញ្ញាណំ អតីតានាគតបច្ចុប្បន្នំ អជ្ឈត្តំ វា ពហិទ្ធា វា ឱឡារិកំ វា សុខុមំ វា ហីនំ វា បណីតំ វា យំ ទូរេ សន្តិកេ វា, អយំ វុច្ចតិ វិញ្ញាណក្ខន្ធោ។ ឥមេ វុច្ចន្តិ, ភិក្ខវេ, បញ្ចក្ខន្ធា”។

“កតមេ ច, ភិក្ខវេ, បញ្ចុបាទានក្ខន្ធា? យំ កិញ្ចិ, ភិក្ខវេ, រូបំ អតីតានាគតបច្ចុប្បន្នំ…បេ…. យំ ទូរេ សន្តិកេ វា សាសវំ ឧបាទានិយំ, អយំ វុច្ចតិ រូបុបាទានក្ខន្ធោ។ យា កាចិ វេទនា…បេ…. យា ទូរេ សន្តិកេ វា សាសវា ឧបាទានិយា, អយំ វុច្ចតិ វេទនុបាទានក្ខន្ធោ។ យា កាចិ សញ្ញា…បេ…. យា ទូរេ សន្តិកេ វា សាសវា ឧបាទានិយា, អយំ វុច្ចតិ សញ្ញុបាទានក្ខន្ធោ។ យេ កេចិ សង្ខារា…បេ…. សាសវា ឧបាទានិយា, អយំ វុច្ចតិ សង្ខារុបាទានក្ខន្ធោ។ យំ កិញ្ចិ វិញ្ញាណំ អតីតានាគតបច្ចុប្បន្នំ…បេ…. យំ ទូរេ សន្តិកេ វា សាសវំ ឧបាទានិយំ, អយំ វុច្ចតិ វិញ្ញាណុបាទានក្ខន្ធោ។ ឥមេ វុច្ចន្តិ, ភិក្ខវេ, បញ្ចុបាទានក្ខន្ធា”តិ។ ឆដ្ឋំ។

៧. សោណសុត្តំ

៤៩. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា រាជគហេ វិហរតិ វេឡុវនេ កលន្ទកនិវាបេ។ អថ ខោ សោណោ គហបតិបុត្តោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ …បេ…. ឯកមន្តំ និសិន្នំ ខោ សោណំ គហបតិបុត្តំ ភគវា ឯតទវោច –

“យេ ហិ កេចិ, សោណ, សមណា វា ព្រាហ្មណា វា អនិច្ចេន រូបេន ទុក្ខេន វិបរិណាមធម្មេន ‘សេយ្យោហមស្មី’តិ វា សមនុបស្សន្តិ; ‘សទិសោហមស្មី’តិ វា សមនុបស្សន្តិ; ‘ហីនោហមស្មី’តិ វា សមនុបស្សន្តិ; កិមញ្ញត្រ យថាភូតស្ស អទស្សនា? អនិច្ចាយ វេទនាយ ទុក្ខាយ វិបរិណាមធម្មាយ ‘សេយ្យោហមស្មី’តិ វា សមនុបស្សន្តិ; ‘សទិសោហមស្មី’តិ វា សមនុបស្សន្តិ; ‘ហីនោហមស្មី’តិ វា សមនុបស្សន្តិ; កិមញ្ញត្រ យថាភូតស្ស អទស្សនា? អនិច្ចាយ សញ្ញាយ… អនិច្ចេហិ សង្ខារេហិ ទុក្ខេហិ វិបរិណាមធម្មេហិ ‘សេយ្យោហមស្មី’តិ វា សមនុបស្សន្តិ; ‘សទិសោហមស្មី’តិ វា សមនុបស្សន្តិ; ‘ហីនោហមស្មី’តិ វា សមនុបស្សន្តិ; កិមញ្ញត្រ យថាភូតស្ស អទស្សនា? អនិច្ចេន វិញ្ញាណេន ទុក្ខេន វិបរិណាមធម្មេន ‘សេយ្យោហមស្មី’តិ វា សមនុបស្សន្តិ; ‘សទិសោហមស្មី’តិ វា សមនុបស្សន្តិ; ‘ហីនោហមស្មី’តិ វា សមនុបស្សន្តិ; កិមញ្ញត្រ យថាភូតស្ស អទស្សនា?

“យេ ច ខោ កេចិ, សោណ, សមណា វា ព្រាហ្មណា វា អនិច្ចេន រូបេន ទុក្ខេន វិបរិណាមធម្មេន ‘សេយ្យោហមស្មី’តិបិ ន សមនុបស្សន្តិ ; ‘សទិសោហមស្មី’តិបិ ន សមនុបស្សន្តិ ; ‘ហីនោហមស្មី’តិបិ ន សមនុបស្សន្តិ; កិមញ្ញត្រ យថាភូតស្ស ទស្សនា? អនិច្ចាយ វេទនាយ… អនិច្ចាយ សញ្ញាយ… អនិច្ចេហិ សង្ខារេហិ… អនិច្ចេន វិញ្ញាណេន ទុក្ខេន វិបរិណាមធម្មេន ‘សេយ្យោហមស្មី’តិបិ ន សមនុបស្សន្តិ; ‘សទិសោហមស្មី’តិបិ ន សមនុបស្សន្តិ; ‘ហីនោហមស្មី’តិបិ ន សមនុបស្សន្តិ; កិមញ្ញត្រ យថាភូតស្ស ទស្សនា?

“តំ កិំ មញ្ញសិ, សោណ, រូបំ និច្ចំ វា អនិច្ចំ វា”តិ? “អនិច្ចំ, ភន្តេ”។ “យំ បនានិច្ចំ ទុក្ខំ វា តំ សុខំ វា”តិ? “ទុក្ខំ, ភន្តេ”។ “យំ បនានិច្ចំ ទុក្ខំ វិបរិណាមធម្មំ កល្លំ នុ តំ សមនុបស្សិតុំ – ‘ឯតំ មម, ឯសោហមស្មិ, ឯសោ មេ អត្តា’”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។ “វេទនា និច្ចា វា អនិច្ចា វា”តិ? “អនិច្ចា, ភន្តេ”… “សញ្ញា… សង្ខារា… វិញ្ញាណំ និច្ចំ វា អនិច្ចំ វា”តិ? “អនិច្ចំ, ភន្តេ”។ “យំ បនានិច្ចំ ទុក្ខំ វា តំ សុខំ វា”តិ? “ទុក្ខំ, ភន្តេ”។ “យំ បនានិច្ចំ ទុក្ខំ វិបរិណាមធម្មំ កល្លំ នុ តំ សមនុបស្សិតុំ – ‘ឯតំ មម, ឯសោហមស្មិ, ឯសោ មេ អត្តា’”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។

“តស្មាតិហ , សោណ, យំ កិញ្ចិ រូបំ អតីតានាគតបច្ចុប្បន្នំ អជ្ឈត្តំ វា ពហិទ្ធា វា ឱឡារិកំ វា សុខុមំ វា ហីនំ វា បណីតំ វា យំ ទូរេ សន្តិកេ វា, សព្ពំ រូបំ ‘នេតំ មម, នេសោហមស្មិ, ន មេសោ អត្តា’តិ ឯវមេតំ យថាភូតំ សម្មប្បញ្ញាយ ទដ្ឋព្ពំ។

“យា កាចិ វេទនា... យា កាចិ សញ្ញា... យេ កេចិ សង្ខារា... យំ កិញ្ចិ វិញ្ញាណំ អតីតានាគតបច្ចុប្បន្នំ អជ្ឈត្តំ វា ពហិទ្ធា វា ឱឡារិកំ វា សុខុមំ វា ហីនំ វា បណីតំ វា យំ ទូរេ សន្តិកេ វា, សព្ពំ វិញ្ញាណំ ‘នេតំ មម, នេសោហមស្មិ, ន មេសោ អត្តា’តិ ឯវមេតំ យថាភូតំ សម្មប្បញ្ញាយ ទដ្ឋព្ពំ។

“ឯវំ បស្សំ, សោណ, សុតវា អរិយសាវកោ រូបស្មិម្បិ និព្ពិន្ទតិ, វេទនាយបិ និព្ពិន្ទតិ, សញ្ញាយបិ និព្ពិន្ទតិ, សង្ខារេសុបិ និព្ពិន្ទតិ, វិញ្ញាណស្មិម្បិ និព្ពិន្ទតិ។ និព្ពិន្ទំ វិរជ្ជតិ; វិរាគា វិមុច្ចតិ។ វិមុត្តស្មិំ វិមុត្តមិតិ ញាណំ ហោតិ។ ‘ខីណា ជាតិ, វុសិតំ ព្រហ្មចរិយំ, កតំ ករណីយំ, នាបរំ ឥត្ថត្តាយា’តិ បជានាតី”តិ។ សត្តមំ។

៨. ទុតិយសោណសុត្តំ

៥០. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា រាជគហេ វិហរតិ វេឡុវនេ កលន្ទកនិវាបេ។ អថ ខោ សោណោ គហបតិបុត្តោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នំ ខោ សោណំ គហបតិបុត្តំ ភគវា ឯតទវោច –

“យេ ហិ កេចិ, សោណ, សមណា វា ព្រាហ្មណា វា រូបំ នប្បជានន្តិ, រូបសមុទយំ នប្បជានន្តិ, រូបនិរោធំ នប្បជានន្តិ, រូបនិរោធគាមិនិំ បដិបទំ នប្បជានន្តិ; វេទនំ នប្បជានន្តិ, វេទនាសមុទយំ នប្បជានន្តិ, វេទនានិរោធំ នប្បជានន្តិ, វេទនានិរោធគាមិនិំ បដិបទំ នប្បជានន្តិ; សញ្ញំ នប្បជានន្តិ...បេ.... សង្ខារេ នប្បជានន្តិ, សង្ខារសមុទយំ នប្បជានន្តិ, សង្ខារនិរោធំ នប្បជានន្តិ, សង្ខារនិរោធគាមិនិំ បដិបទំ នប្បជានន្តិ; វិញ្ញាណំ នប្បជានន្តិ, វិញ្ញាណសមុទយំ នប្បជានន្តិ, វិញ្ញាណនិរោធំ នប្បជានន្តិ, វិញ្ញាណនិរោធគាមិនិំ បដិបទំ នប្បជានន្តិ។ ន មេ តេ, សោណ, សមណា វា ព្រាហ្មណា វា សមណេសុ វា សមណសម្មតា ព្រាហ្មណេសុ វា ព្រាហ្មណសម្មតា, ន ច បន តេ អាយស្មន្តោ សាមញ្ញត្ថំ វា ព្រហ្មញ្ញត្ថំ វា ទិដ្ឋេវ ធម្មេ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរន្តិ។

“យេ ច ខោ កេចិ, សោណ, សមណា វា ព្រាហ្មណា វា រូបំ បជានន្តិ , រូបសមុទយំ បជានន្តិ, រូបនិរោធំ បជានន្តិ, រូបនិរោធគាមិនិំ បដិបទំ បជានន្តិ; វេទនំ បជានន្តិ...បេ.... សញ្ញំ បជានន្តិ... សង្ខារេ បជានន្តិ... វិញ្ញាណំ បជានន្តិ, វិញ្ញាណសមុទយំ បជានន្តិ, វិញ្ញាណនិរោធំ បជានន្តិ, វិញ្ញាណនិរោធគាមិនិំ បដិបទំ បជានន្តិ។ តេ ច ខោ មេ, សោណ, សមណា វា ព្រាហ្មណា វា សមណេសុ ចេវ សមណសម្មតា ព្រាហ្មណេសុ ច ព្រាហ្មណសម្មតា, តេ ច បនាយស្មន្តោ សាមញ្ញត្ថញ្ច ព្រហ្មញ្ញត្ថញ្ច ទិដ្ឋេវ ធម្មេ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរន្តី”តិ។ អដ្ឋមំ។

៩. នន្ទិក្ខយសុត្តំ

៥១. សាវត្ថិនិទានំ។ “អនិច្ចញ្ញេវ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ រូបំ អនិច្ចន្តិ បស្សតិ។ សាស្ស ហោតិ សម្មាទិដ្ឋិ។ សម្មា បស្សំ និព្ពិន្ទតិ។ នន្ទិក្ខយា រាគក្ខយោ, រាគក្ខយា នន្ទិក្ខយោ។ នន្ទិរាគក្ខយា ចិត្តំ វិមុត្តំ សុវិមុត្តន្តិ វុច្ចតិ។ អនិច្ចញ្ញេវ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ វេទនំ អនិច្ចន្តិ បស្សតិ។ សាស្ស ហោតិ សម្មាទិដ្ឋិ។ សម្មា បស្សំ និព្ពិន្ទតិ។ នន្ទិក្ខយា រាគក្ខយោ, រាគក្ខយា នន្ទិក្ខយោ។ នន្ទិរាគក្ខយា ចិត្តំ វិមុត្តំ សុវិមុត្តន្តិ វុច្ចតិ។ អនិច្ចេយេវ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ សញ្ញំ អនិច្ចន្តិ បស្សតិ...បេ.... អនិច្ចេយេវ ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ សង្ខារេ អនិច្ចាតិ បស្សតិ។ សាស្ស ហោតិ សម្មាទិដ្ឋិ។ សម្មា បស្សំ និព្ពិន្ទតិ។ នន្ទិក្ខយា រាគក្ខយោ, រាគក្ខយា នន្ទិក្ខយោ។ នន្ទិរាគក្ខយា ចិត្តំ វិមុត្តំ សុវិមុត្តន្តិ វុច្ចតិ។ អនិច្ចញ្ញេវ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ វិញ្ញាណំ អនិច្ចន្តិ បស្សតិ។ សាស្ស ហោតិ សម្មាទិដ្ឋិ។ សម្មា បស្សំ និព្ពិន្ទតិ។ នន្ទិក្ខយា រាគក្ខយោ, រាគក្ខយា នន្ទិក្ខយោ។ នន្ទិរាគក្ខយា ចិត្តំ វិមុត្តំ សុវិមុត្តន្តិ វុច្ចតី”តិ។ នវមំ។

១០. ទុតិយនន្ទិក្ខយសុត្តំ

៥២. សាវត្ថិនិទានំ ។ “រូបំ , ភិក្ខវេ, យោនិសោ មនសិ ករោថ, រូបានិច្ចតញ្ច យថាភូតំ សមនុបស្សថ។ រូបំ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ យោនិសោ មនសិ ករោន្តោ, រូបានិច្ចតញ្ច យថាភូតំ សមនុបស្សន្តោ រូបស្មិំ និព្ពិន្ទតិ។ នន្ទិក្ខយា រាគក្ខយោ, រាគក្ខយា នន្ទិក្ខយោ។ នន្ទិរាគក្ខយា ចិត្តំ វិមុត្តំ សុវិមុត្តន្តិ វុច្ចតិ។ វេទនំ, ភិក្ខវេ, យោនិសោ មនសិ

ករោថ, វេទនានិច្ចតញ្ច យថាភូតំ សមនុបស្សថ។ វេទនំ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ យោនិសោ មនសិ ករោន្តោ, វេទនានិច្ចតញ្ច យថាភូតំ សមនុបស្សន្តោ វេទនាយ និព្ពិន្ទតិ។ នន្ទិក្ខយា រាគក្ខយោ, រាគក្ខយា នន្ទិក្ខយោ។ នន្ទិរាគក្ខយា ចិត្តំ វិមុត្តំ សុវិមុត្តន្តិ វុច្ចតិ។ សញ្ញំ ភិក្ខវេ... សង្ខារេ, ភិក្ខវេ, យោនិសោ មនសិ ករោថ, សង្ខារានិច្ចតញ្ច យថាភូតំ សមនុបស្សថ។ សង្ខារេ, ភិក្ខវេ , ភិក្ខុ យោនិសោ មនសិ ករោន្តោ, សង្ខារានិច្ចតំ យថាភូតំ សមនុបស្សន្តោ សង្ខារេសុ និព្ពិន្ទតិ។ នន្ទិក្ខយា រាគក្ខយោ, រាគក្ខយា នន្ទិក្ខយោ។ នន្ទិរាគក្ខយា ចិត្តំ វិមុត្តំ សុវិមុត្តន្តិ វុច្ចតិ។ វិញ្ញាណំ, ភិក្ខវេ, យោនិសោ មនសិ ករោថ, វិញ្ញាណានិច្ចតញ្ច យថាភូតំ សមនុបស្សថ។ វិញ្ញាណំ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ យោនិសោ មនសិ ករោន្តោ, វិញ្ញាណានិច្ចតញ្ច យថាភូតំ សមនុបស្សន្តោ វិញ្ញាណស្មិំ និព្ពិន្ទតិ។ នន្ទិក្ខយា រាគក្ខយោ, រាគក្ខយា នន្ទិក្ខយោ។ នន្ទិរាគក្ខយា ចិត្តំ វិមុត្តំ សុវិមុត្តន្តិ វុច្ចតី''តិ។ ទសមំ។

អត្តទីបវគ្គោ បញ្ចមោ។

តស្សុទ្ទានំ –

អត្តទីបា បដិបទា, ទ្វេ ច ហោន្តិ អនិច្ចតា;
សមនុបស្សនា ខន្ធា, ទ្វេ សោណា ទ្វេ នន្ទិក្ខយេន ចាតិ។

មូលបណ្ណាសកោ សមត្តោ។

តស្ស មូលបណ្ណាសកស្ស វគ្គុទ្ទានំ –

នកុលបិតា អនិច្ចោ ច, ភារោ នតុម្ហាកេន ច;
អត្តទីបេន បញ្ញាសោ, បឋមោ តេន បវុច្ចតីតិ។

៦. ឧបយវគ្គោ

១. ឧបយសុត្តំ

៥៣. សាវត្ថិនិទានំ ។ ''ឧបយោ [ឧបាយោ (ពហូសុ)], ភិក្ខវេ, អវិមុត្តោ, អនុបយោ វិមុត្តោ។ រូបុបយំ [រូបូបាយំ (សី. ស្យា. កំ.), រូបុបាយំ (បី. ក.)] វា, ភិក្ខវេ, វិញ្ញាណំ តិដ្ឋមានំ តិដ្ឋេយ្យ, រូបារម្មណំ រូបប្បតិដ្ឋំ នន្ទូបសេចនំ វុទ្ធិំ វិរូឡ្ហិំ វេបុល្លំ អាបជ្ជេយ្យ។ វេទនុបយំ វា...បេ.... សញ្ញុបយំ វា...បេ.... សង្ខារុបយំ វា, ភិក្ខវេ, វិញ្ញាណំ តិដ្ឋមានំ តិដ្ឋេយ្យ, សង្ខារារម្មណំ សង្ខារប្បតិដ្ឋំ នន្ទូបសេចនំ វុទ្ធិំ វិរូឡ្ហិំ វេបុល្លំ អាបជ្ជេយ្យ''។

''យោ, ភិក្ខវេ, ឯវំ វទេយ្យ – 'អហមញ្ញត្រ រូបា អញ្ញត្រ វេទនាយ អញ្ញត្រ សញ្ញាយ អញ្ញត្រ សង្ខារេហិ វិញ្ញាណស្ស អាគតិំ វា គតិំ វា ចុតិំ វា ឧបបត្តិំ វា វុទ្ធិំ វា វិរូឡ្ហិំ វា វេបុល្លំ វា បញ្ញាបេស្សាមី'តិ, នេតំ ឋានំ វិជ្ជតិ។

''រូបធាតុយា ចេ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុនោ រាគោ បហីនោ ហោតិ។ រាគស្ស បហានា វោច្ឆិជ្ជតារម្មណំ បតិដ្ឋា វិញ្ញាណស្ស ន ហោតិ។ វេទនាធាតុយា ចេ, ភិក្ខវេ... សញ្ញាធាតុយា ចេ ភិក្ខវេ... សង្ខារធាតុយា ចេ ភិក្ខវេ... វិញ្ញាណធាតុយា ចេ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុនោ រាគោ បហីនោ ហោតិ។ រាគស្ស បហានា វោច្ឆិជ្ជតារម្មណំ បតិដ្ឋា វិញ្ញាណស្ស ន ហោតិ។ តទប្បតិដ្ឋិតំ វិញ្ញាណំ អវិរូឡ្ហំ អនភិសង្ខច្ចវិមុត្តំ ។ វិមុត្តត្តា ឋិតំ។ ឋិតត្តា សន្តុសិតំ។ សន្តុសិតត្តា ន បរិតស្សតិ។ អបរិតស្សំ បច្ចត្តញ្ញេវ បរិនិព្ពាយតិ។ 'ខីណា ជាតិ, វុសិតំ ព្រហ្មចរិយំ, កតំ ករណីយំ, នាបរំ ឥត្ថត្តាយា'តិ បជានាតី''តិ។ បឋមំ។

២. ពីជសុត្តំ

៥៤. សាវត្ថិនិទានំ ។ ''បញ្ចិមានិ, ភិក្ខវេ, ពីជជាតានិ។ កតមានិ បញ្ច? មូលពីជំ, ខន្ធពីជំ, អគ្គពីជំ, ផលុពីជំ, ពីជពីជញ្ញេវ បញ្ចមំ។ ឥមានិ ចស្សុ, ភិក្ខវេ , បញ្ច ពីជជាតានិ អខណ្ឌានិ អបូតិកានិ អវាតាតបហតានិ សារាទានិ [សារាទាយីនិ (កត្ថចិ)] សុខសយិតានិ, បថវី [បឋវី (សី. ស្យា. កំ. បី.)] ច នាស្ស, អាបោ ច នាស្ស; អបិ នុមានិ [អបិ នុ ឥមានិ (សី. បី.)], ភិក្ខវេ, បញ្ច ពីជជាតានិ វុទ្ធិំ វិរូឡ្ហិំ វេបុល្លំ អាបជ្ជេយ្យុ''ន្តិ? ''នោ ហេតំ, ភន្តេ''។ ''ឥមានិ ចស្សុ, ភិក្ខវេ, បញ្ច ពីជជាតានិ អខណ្ឌានិ...បេ.... សុខសយិតានិ, បថវី ច អស្ស, អាបោ ច អស្ស; អបិ នុមានិ, ភិក្ខវេ, បញ្ច ពីជជាតានិ វុទ្ធិំ វិរូឡ្ហិំ វេបុល្លំ អាបជ្ជេយ្យុ''ន្តិ? ''ឯវំ, ភន្តេ''។ ''សេយ្យថាបិ, ភិក្ខវេ, បថវីធាតុ, ឯវំ ចតស្សោ វិញ្ញាណដ្ឋិតិយោ ទដ្ឋព្ពា។

សេយ្យថាបិ, ភិក្ខវេ, អាបោធាតុ, ឯវំ នន្ទិរាគោ ទដ្ឋព្ពោ។ សេយ្យថាបិ, ភិក្ខវេ, បញ្ច ពីជជាតានិ, ឯវំ វិញ្ញាណំ សាហារំ ទដ្ឋព្ពំ’’។

‘‘រូបុបយំ , ភិក្ខវេ, វិញ្ញាណំ តិដ្ឋមានំ តិដ្ឋេយ្យ , រូបារម្មណំ រូបប្បតិដ្ឋំ នន្ទូបសេចនំ វុទ្ធិំ វិរូឡ្ហិំ វេបុល្លំ អាបជ្ជេយ្យ។ វេទនុបយំ វា, ភិក្ខវេ, វិញ្ញាណំ តិដ្ឋមានំ តិដ្ឋេយ្យ...បេ.... សញ្ញុបយំ វា, ភិក្ខវេ, វិញ្ញាណំ តិដ្ឋមានំ តិដ្ឋេយ្យ...បេ.... សង្ខារុបយំ វា, ភិក្ខវេ, វិញ្ញាណំ តិដ្ឋមានំ តិដ្ឋេយ្យ, សង្ខារារម្មណំ សង្ខារប្បតិដ្ឋំ នន្ទូបសេចនំ វុទ្ធិំ វិរូឡ្ហិំ វេបុល្លំ អាបជ្ជេយ្យ។

‘‘យោ, ភិក្ខវេ, ឯវំ វទេយ្យ – ‘អហមញ្ញត្រ រូបា អញ្ញត្រ វេទនាយ អញ្ញត្រ សញ្ញាយ អញ្ញត្រ សង្ខារេហិ វិញ្ញាណស្ស អាគតិំ វា គតិំ វា ចុតិំ វា ឧបបត្តិំ វា វុទ្ធិំ វា វិរូឡ្ហិំ វា វេបុល្លំ វា បញ្ញាបេស្សាមី’តិ, នេតំ ឋានំ វិជ្ជតិ។

‘‘រូបធាតុយា ចេវ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុនោ រាគោ បហីនោ ហោតិ។ រាគស្ស បហានា វោច្ឆិជ្ជតារម្មណំ បតិដ្ឋា វិញ្ញាណស្ស ន ហោតិ។ វេទនាធាតុយា ចេ... សញ្ញាធាតុយា ចេ... សង្ខារធាតុយា ចេ... វិញ្ញាណធាតុយា ចេ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុនោ រាគោ បហីនោ ហោតិ។ រាគស្ស បហានា វោច្ឆិជ្ជតារម្មណំ បតិដ្ឋា វិញ្ញាណស្ស ន ហោតិ។ តទប្បតិដ្ឋិតំ វិញ្ញាណំ អវិរូឡ្ហំ អនភិសង្ខច្ចវិមុត្តំ។ វិមុត្តត្តា ឋិតំ។ ឋិតត្តា សន្តុសិតំ។ សន្តុសិតត្តា ន បរិតស្សតិ។ អបរិតស្សំ បច្ចត្តញ្ញេវ បរិនិព្ពាយតិ។ ‘ខីណា ជាតិ, វុសិតំ ព្រហ្មចរិយំ, កតំ ករណីយំ, នាបរំ ឥត្ថត្តាយា’តិ បជានាតី’’តិ។ ទុតិយំ។

៣. ឧទានសុត្តំ

៥៥. សាវត្ថិនិទានំ ។ តត្រ ខោ ភគវា ឧទានំ ឧទានេសិ – ‘‘‘នោ ចស្សំ, នោ ច មេ សិយា, នាភវិស្ស, ន មេ ភវិស្សតី’តិ – ឯវំ អធិមុច្ចមានោ ភិក្ខុ ឆិន្ទេយ្យ ឱរម្ភាគិយានិ សំយោជនានី’’តិ។ ឯវំ វុត្តេ, អញ្ញតរោ ភិក្ខុ ភគវន្តំ ឯតទវោច – ‘‘យថា កថំ បន, ភន្តេ, ‘នោ ចស្សំ, នោ ច មេ សិយា, នាភវិស្ស, ន មេ ភវិស្សតី’តិ – ឯវំ អធិមុច្ចមានោ ភិក្ខុ ឆិន្ទេយ្យ ឱរម្ភាគិយានិ សំយោជនានី’’តិ?

‘‘ឥធ, ភិក្ខុ, អស្សុតវា បុថុជ្ជនោ អរិយានំ អទស្សាវី...បេ.... សប្បុរិសធម្មេ អវិនីតោ រូបំ អត្តតោ សមនុបស្សតិ, រូបវន្តំ វា អត្តានំ; អត្តនិ វា រូបំ, រូបស្មិំ វា អត្តានំ។ វេទនំ... សញ្ញំ... សង្ខារេ... វិញ្ញាណំ អត្តតោ សមនុបស្សតិ, វិញ្ញាណវន្តំ វា អត្តានំ; អត្តនិ វា វិញ្ញាណំ, វិញ្ញាណស្មិំ វា អត្តានំ។

‘‘សោ អនិច្ចំ រូបំ ‘អនិច្ចំ រូប’ន្តិ យថាភូតំ នប្បជានាតិ, អនិច្ចំ វេទនំ ‘អនិច្ចា វេទនា’តិ យថាភូតំ នប្បជានាតិ, អនិច្ចំ សញ្ញំ ‘អនិច្ចា សញ្ញា’តិ យថាភូតំ នប្បជានាតិ, អនិច្ចេ សង្ខារេ ‘អនិច្ចា សង្ខារា’តិ យថាភូតំ នប្បជានាតិ, អនិច្ចំ វិញ្ញាណំ ‘អនិច្ចំ វិញ្ញាណ’ន្តិ យថាភូតំ នប្បជានាតិ។

‘‘ទុក្ខំ រូបំ ‘ទុក្ខំ រូប’ន្តិ យថាភូតំ នប្បជានាតិ, ទុក្ខំ វេទនំ... ទុក្ខំ សញ្ញំ... ទុក្ខេ សង្ខារេ... ទុក្ខំ វិញ្ញាណំ ‘ទុក្ខំ វិញ្ញាណ’ន្តិ យថាភូតំ នប្បជានាតិ។

‘‘អនត្តំ រូបំ ‘អនត្តា រូប’ន្តិ យថាភូតំ នប្បជានាតិ, អនត្តំ វេទនំ ‘អនត្តា វេទនា’តិ យថាភូតំ នប្បជានាតិ, អនត្តំ សញ្ញំ ‘អនត្តា សញ្ញា’តិ យថាភូតំ នប្បជានាតិ, អនត្តេ សង្ខារេ ‘អនត្តា សង្ខារា’តិ យថាភូតំ នប្បជានាតិ, អនត្តំ វិញ្ញាណំ ‘អនត្តា វិញ្ញាណ’ន្តិ យថាភូតំ នប្បជានាតិ។

‘‘សង្ខតំ រូបំ ‘សង្ខតំ រូប’ន្តិ យថាភូតំ នប្បជានាតិ, សង្ខតំ វេទនំ... សង្ខតំ សញ្ញំ... សង្ខតេ សង្ខារេ... សង្ខតំ វិញ្ញាណំ ‘សង្ខតំ វិញ្ញាណ’ន្តិ យថាភូតំ នប្បជានាតិ។ រូបំ វិភវិស្សតីតិ យថាភូតំ នប្បជានាតិ។ វេទនា វិភវិស្សតិ... សញ្ញា វិភវិស្សតិ... សង្ខារា វិភវិស្សន្តិ... វិញ្ញាណំ វិភវិស្សតីតិ យថាភូតំ នប្បជានាតិ។

‘‘សុតវា ច ខោ, ភិក្ខុ, អរិយសាវកោ អរិយានំ ទស្សាវី អរិយធម្មស្ស កោវិទោ អរិយធម្មេ សុវិនីតោ សប្បុរិសានំ ទស្សាវី សប្បុរិសធម្មស្ស កោវិទោ សប្បុរិសធម្មេ សុវិនីតោ ន រូបំ អត្តតោ សមនុបស្សតិ...បេ.... ន វេទនំ... ន សញ្ញំ... ន សង្ខារេ... ន វិញ្ញាណំ អត្តតោ សមនុបស្សតិ។

‘‘សោ អនិច្ចំ រូបំ ‘អនិច្ចំ រូប’ន្តិ យថាភូតំ បជានាតិ។ អនិច្ចំ វេទនំ... អនិច្ចំ សញ្ញំ... អនិច្ចេ សង្ខារេ... អនិច្ចំ វិញ្ញាណំ ‘អនិច្ចំ វិញ្ញាណ’ន្តិ យថាភូតំ បជានាតិ។ ទុក្ខំ រូបំ...បេ.... ទុក្ខំ វិញ្ញាណំ... អនត្តំ រូបំ...បេ....

អនត្តំ វិញ្ញាណំ… សង្ខតំ រូបំ…បេ…. សង្ខតំ វិញ្ញាណំ ‘សង្ខតំ វិញ្ញាណ’ន្តិ យថាភូតំ បជានាតិ។ រូបំ វិភវិស្សតីតិ យថាភូតំ បជានាតិ។ វេទនា… សញ្ញា… សង្ខារា… វិញ្ញាណំ វិភវិស្សតីតិ យថាភូតំ បជានាតិ។

“សោ រូបស្ស វិភវា, វេទនាយ វិភវា, សញ្ញា វិភវា, សង្ខារានំ វិភវា, វិញ្ញាណស្ស វិភវា, ឯវំ ខោ, ភិក្ខុ, ‘នោ ចស្សំ, នោ ច មេ សិយា, នាភវិស្ស, ន មេ ភវិស្សតី’តិ – ឯវំ អធិមុច្ចមានោ ភិក្ខុ ឆិន្ទេយ្យ ឱរម្ភាគិយានិ សំ យោជនានី”តិ។ “ឯវំ អធិមុច្ចមានោ, ភន្តេ, ភិក្ខុ ឆិន្ទេយ្យ ឱរម្ភាគិយានិ សំយោជនានី”តិ។

“កថំ បន, ភន្តេ, ជានតោ កថំ បស្សតោ អនន្តរា អាសវានំ ខយោ ហោតី”តិ? “ឥធ, ភិក្ខុ, អស្សុតវា បុថុជ្ជនោ អតសិតាយេ ឋានេ តាសំ អាបជ្ជតិ។ តាសោ ហេសោ [ហេសា (ក.)] ភិក្ខុ អស្សុតវតោ បុថុជ្ជនស្ស – ‘នោ ចស្សំ, នោ ច មេ សិយា, នាភវិស្ស, ន មេ ភវិស្សតី’”តិ។

“សុតវា ច ខោ, ភិក្ខុ, អរិយសាវកោ អតសិតាយេ ឋានេ ន តាសំ អាបជ្ជតិ។ ន ហេសោ [ន ហេសា (ក.)], ភិក្ខុ, តាសោ សុតវតោ អរិយសាវកស្ស – ‘នោ ចស្សំ, នោ ច មេ សិយា, នាភវិស្ស, ន មេ ភវិស្សតី’តិ។ រូបុបយំ វា, ភិក្ខុ, វិញ្ញាណំ តិដ្ឋមានំ តិដ្ឋេយ្យ, រូបារម្មណំ រូបប្បតិដ្ឋំ នន្ទូបសេចនំ វុឌ្ឍិំ វិរូឡ្ហិំ វេបុល្លំ អាបជ្ជេយ្យ។ វេទនុបយំ វា, ភិក្ខុ… សញ្ញុបយំ វា, ភិក្ខុ… សង្ខារុបយំ វា, ភិក្ខុ, វិញ្ញាណំ តិដ្ឋមានំ តិដ្ឋេយ្យ, សង្ខារារម្មណំ សង្ខារប្បតិដ្ឋំ នន្ទូបសេចនំ វុឌ្ឍិំ វិរូឡ្ហិំ វេបុល្លំ អាបជ្ជេយ្យ។

“យោ [សោ (សព្ពត្ថ)] ភិក្ខុ ឯវំ វទេយ្យ – ‘អហមញ្ញត្រ រូបា, អញ្ញត្រ វេទនាយ, អញ្ញត្រ សញ្ញាយ, អញ្ញត្រ សង្ខារេហិ វិញ្ញាណស្ស អាគតិំ វា គតិំ វា ចុតិំ វា ឧបបត្តិំ វា វុឌ្ឍិំ វា វិរូឡ្ហិំ វា វេបុល្លំ វា បញ្ញាបេស្សាមី’តិ, នេតំ ឋានំ វិជ្ជតិ។

“រូបធាតុយា ចេ, ភិក្ខុ, ភិក្ខុនោ រាគោ បហីនោ ហោតិ។ រាគស្ស បហានា វោច្ឆិជ្ជតារម្មណំ បតិដ្ឋា វិញ្ញាណស្ស ន ហោតិ។ វេទនាធាតុយា ចេ, ភិក្ខុ, ភិក្ខុនោ… សញ្ញាធាតុយា ចេ, ភិក្ខុ, ភិក្ខុនោ… សង្ខារធាតុយា ចេ, ភិក្ខុ, ភិក្ខុនោ… វិញ្ញាណធាតុយា ចេ, ភិក្ខុ, ភិក្ខុនោ រាគោ បហីនោ ហោតិ។ រាគស្ស បហានា វោច្ឆិជ្ជតារម្មណំ បតិដ្ឋា វិញ្ញាណស្ស ន ហោតិ។ តទប្បតិដ្ឋិតំ វិញ្ញាណំ អវិរូឡ្ហំ អនភិសង្ខារញ្ច វិមុត្តំ។ វិមុត្តត្តា ឋិតំ។ ឋិតត្តា សន្តុសិតំ។ សន្តុសិតត្តា ន បរិតស្សតិ។ អបរិតស្សំ បច្ចត្តញ្ញេវ បរិនិព្ពាយតិ។ ‘ខីណា ជាតិ…បេ…. នាបរំ ឥត្ថត្តាយា’តិ ប ជានាតិ។ ឯវំ ខោ, ភិក្ខុ, ជានតោ ឯវំ បស្សតោ អនន្តរា អាសវានំ ខយោ ហោតី”តិ។ តតិយំ។

៤. ឧបាទានបរិបវត្តសុត្តំ

៥៦. សាវត្ថិនិទានំ ។ “បញ្ចិមេ, ភិក្ខវេ, ឧបាទានក្ខន្ធា។ កតមេ បញ្ច? រូបុបាទានក្ខន្ធោ, វេទនុបាទានក្ខន្ធោ , សញ្ញុបាទានក្ខន្ធោ, សង្ខារុបាទានក្ខន្ធោ, វិញ្ញាណុបាទានក្ខន្ធោ។ យាវកីវញ្ចាហំ, ភិក្ខវេ, ឥមេ បញ្ចុបាទានក្ខន្ធេ ចតុបរិវដ្ដំ យថាភូតំ នាព្ភញ្ញាសិំ, នេវ តាវាហំ, ភិក្ខវេ, សទេវកេ លោកេ សមារកេ សព្រហ្មកេ សស្សមណព្រាហ្មណិយា បជាយ សទេវមនុស្សាយ អនុត្តរំ សម្មាសម្ពោធិំ អភិសម្ពុទ្ធោតិ បច្ចញ្ញាសិំ។ យតោ ច ខ្វាហំ, ភិក្ខវេ, ឥមេ បញ្ចុបាទានក្ខន្ធេ ចតុបរិវដ្ដំ យថាភូតំ អព្ភញ្ញាសិំ , អថាហំ, ភិក្ខវេ, សទេវកេ លោកេ…បេ. … សទេវមនុស្សាយ អនុត្តរំ សម្មាសម្ពោធិំ អភិសម្ពុទ្ធោតិ បច្ចញ្ញាសិំ”។

“កថញ្ច ចតុបរិវដ្ដំ? រូបំ អព្ភញ្ញាសិំ, រូបសមុទយំ អព្ភញ្ញាសិំ, រូបនិរោធំ អព្ភញ្ញាសិំ, រូបនិរោធគាមិនិំ បដិបទំ អព្ភញ្ញាសិំ; វេទនំ… សញ្ញំ… សង្ខារេ… វិញ្ញាណំ អព្ភញ្ញាសិំ, វិញ្ញាណសមុទយំ អព្ភញ្ញាសិំ, វិញ្ញាណនិរោធំ អព្ភញ្ញាសិំ, វិញ្ញាណនិរោធគាមិនិំ បដិបទំ អព្ភញ្ញាសិំ។

“កតមញ្ច, ភិក្ខវេ, រូបំ? ចត្តារោ ច មហាភូតា ចតុន្នញ្ច មហាភូតានំ ឧបាទាយ រូបំ។ ឥទំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, រូបំ។ អាហារសមុទយា រូបសមុទយោ; អាហារនិរោធា រូបនិរោធោ។ អយមេវ អរិយោ អដ្ឋង្គិកោ មគ្គោ រូបនិរោធគាមិនី បដិបទា, សេយ្យថិទំ – សម្មាទិដ្ឋិ…បេ…. សម្មាសមាធិ។

“យេ ហិ កេចិ, ភិក្ខវេ, សមណា វា ព្រាហ្មណា វា ឯវំ រូបំ អភិញ្ញាយ, ឯវំ រូបសមុទយំ អភិញ្ញាយ, ឯវំ រូបនិរោធំ អភិញ្ញាយ, ឯវំ រូបនិរោធគាមិនិំ បដិបទំ អភិញ្ញាយ រូបស្ស និព្ពិទាយ វិរាគាយ និរោធាយ បដិបន្នា, តេ សុប្បដិបន្នា។ យេ សុប្បដិបន្នា, តេ ឥមស្មិំ ធម្មវិនយេ គាធន្តិ។

“យេ ច ខោ កេចិ, ភិក្ខវេ, សមណា វា ព្រាហ្មណា វា ឯវំ រូបំ អភិញ្ញាយ…បេ…. ឯវំ រូបនិរោធគាមិនីបដិបទំ អភិញ្ញាយ, រូបស្ស និព្ពិទា វិរាគា និរោធា អនុបាទា វិមុត្តា តេ សុវិមុត្តា។ យេ សុវិមុត្តា តេ កេវលិនោ។ យេ កេវលិនោ វដ្ដំ តេសំ នត្ថិ បញ្ញាបនាយ។

“កតមា ច, ភិក្ខវេ, វេទនា? ឆយិមេ, ភិក្ខវេ, វេទនាកាយា – ចក្ខុសម្ផស្សជា វេទនា, សោតសម្ផស្សជា វេទនា, ឃានសម្ផស្សជា វេទនា, ជិវ្ហាសម្ផស្សជា វេទនា, កាយសម្ផស្សជា វេទនា, មនោសម្ផស្សជា វេទនា។ អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, វេទនា។ ផស្សសមុទយា វេទនាសមុទយោ; ផស្សនិរោធា វេទនានិរោធោ។ អយមេវ អរិយោ អដ្ឋង្គិកោ មគ្គោ វេទនានិរោធគាមិនី បដិបទា, សេយ្យថិទំ – សម្មាទិដ្ឋិ…បេ…. សម្មាសមាធិ។

“យេ ហិ កេចិ, ភិក្ខវេ, សមណា វា ព្រាហ្មណា វា ឯវំ វេទនំ អភិញ្ញាយ, ឯវំ វេទនាសមុទយំ អភិញ្ញាយ, ឯវំ វេទនានិរោធំ អភិញ្ញាយ, ឯវំ វេទនានិរោធគាមិនី បដិបទំ អភិញ្ញាយ វេទនាយ និព្ពិទាយ វិរាគាយ និរោធាយ បដិបន្នា, តេ សុប្បដិបន្នា។ យេ សុប្បដិបន្នា, តេ ឥមស្មិំ ធម្មវិនយេ គាធន្តិ។

“យេ ច ខោ កេចិ , ភិក្ខវេ, សមណា វា ព្រាហ្មណា វា ឯវំ វេទនំ អភិញ្ញាយ…បេ…. ឯវំ វេទនានិរោធគាមិនី បដិបទំ អភិញ្ញាយ…បេ…. វដ្ដំ តេសំ នត្ថិ បញ្ញាបនាយ។

“កតមា ច, ភិក្ខវេ, សញ្ញា? ឆយិមេ, ភិក្ខវេ, សញ្ញាកាយា – រូបសញ្ញា, សទ្ទសញ្ញា, គន្ធសញ្ញា, រសសញ្ញា, ផោដ្ឋព្ពសញ្ញា, ធម្មសញ្ញា។ អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, សញ្ញា។ ផស្សសមុទយា សញ្ញាសមុទយោ; ផស្សនិរោធា សញ្ញានិរោធោ។ អយមេវ អរិយោ អដ្ឋង្គិកោ មគ្គោ សញ្ញានិរោធគាមិនី បដិបទា, សេយ្យថិទំ – សម្មាទិដ្ឋិ…បេ…. សម្មាសមាធិ…បេ…. វដ្ដំ តេសំ នត្ថិ បញ្ញាបនាយ។

“កតមេ ច, ភិក្ខវេ, សង្ខារា? ឆយិមេ, ភិក្ខវេ, ចេតនាកាយា – រូបសញ្ចេតនា, សទ្ទសញ្ចេតនា, គន្ធសញ្ចេតនា, រសសញ្ចេតនា, ផោដ្ឋព្ពសញ្ចេតនា, ធម្មសញ្ចេតនា។ ឥមេ វុច្ចន្តិ, ភិក្ខវេ, សង្ខារា។ ផស្សសមុទយា សង្ខារសមុទយោ; ផស្សនិរោធា សង្ខារនិរោធោ។ អយមេវ អរិយោ អដ្ឋង្គិកោ មគ្គោ សង្ខារនិរោធគាមិនី បដិបទា, សេយ្យថិទំ – សម្មាទិដ្ឋិ…បេ…. សម្មាសមាធិ។

“យេ ហិ កេចិ, ភិក្ខវេ, សមណា វា ព្រាហ្មណា វា ឯវំ សង្ខារេ អភិញ្ញាយ, ឯវំ សង្ខារសមុទយំ អភិញ្ញាយ, ឯវំ សង្ខារនិរោធំ អភិញ្ញាយ, ឯវំ សង្ខារនិរោធគាមិនី បដិបទំ អភិញ្ញាយ សង្ខារានំ និព្ពិទាយ វិរាគាយ និរោធាយ បដិបន្នា, តេ សុប្បដិបន្នា។ យេ សុប្បដិបន្នា, តេ ឥមស្មិំ ធម្មវិនយេ គាធន្តិ។

“យេ ច ខោ កេចិ, ភិក្ខវេ, សមណា វា ព្រាហ្មណា វា ឯវំ សង្ខារេ អភិញ្ញាយ, ឯវំ សង្ខារសមុទយំ អភិញ្ញាយ, ឯវំ សង្ខារនិរោធំ អភិញ្ញាយ, ឯវំ សង្ខារនិរោធគាមិនី បដិបទំ អភិញ្ញាយ សង្ខារានំ និព្ពិទា វិរាគា និរោធា អនុបាទា វិមុត្តា, តេ សុវិមុត្តា។ យេ សុវិមុត្តា, តេ កេវលិនោ។ យេ កេវលិនោ វដ្ដំ តេសំ នត្ថិ បញ្ញាបនាយ។

“កតមញ្ច, ភិក្ខវេ, វិញ្ញាណំ? ឆយិមេ, ភិក្ខវេ, វិញ្ញាណកាយា – ចក្ខុវិញ្ញាណំ, សោតវិញ្ញាណំ, ឃានវិញ្ញាណំ, ជិវ្ហាវិញ្ញាណំ, កាយវិញ្ញាណំ, មនោវិញ្ញាណំ។ ឥទំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, វិញ្ញាណំ។ នាមរូបសមុទយា វិញ្ញាណសមុទយោ; នាមរូបនិរោធា វិញ្ញាណនិរោធោ។ អយមេវ អរិយោ អដ្ឋង្គិកោ មគ្គោ វិញ្ញាណនិរោធគាមិនី បដិបទា, សេយ្យថិទំ – សម្មាទិដ្ឋិ…បេ…. សម្មាសមាធិ។

“យេ ហិ កេចិ, ភិក្ខវេ, សមណា វា ព្រាហ្មណា វា ឯវំ វិញ្ញាណំ អភិញ្ញាយ, ឯវំ វិញ្ញាណសមុទយំ អភិញ្ញាយ, ឯវំ វិញ្ញាណនិរោធំ អភិញ្ញាយ, ឯវំ វិញ្ញាណនិរោធគាមិនី បដិបទំ អភិញ្ញាយ វិញ្ញាណស្ស និព្ពិទាយ វិរាគាយ និរោធាយ បដិបន្នា, តេ សុប្បដិបន្នា។ យេ សុប្បដិបន្នា, តេ ឥមស្មិំ ធម្មវិនយេ គាធន្តិ។

“យេ ច ខោ កេចិ, ភិក្ខវេ, សមណា វា ព្រាហ្មណា វា ឯវំ វិញ្ញាណំ អភិញ្ញាយ, ឯវំ វិញ្ញាណសមុទយំ អភិញ្ញាយ, ឯវំ វិញ្ញាណនិរោធំ អភិញ្ញាយ, ឯវំ វិញ្ញាណនិរោធគាមិនី បដិបទំ អភិញ្ញាយ វិញ្ញាណស្ស និព្ពិទា វិរាគា និរោធា អនុបាទា វិមុត្តា, តេ សុវិមុត្តា។ យេ សុវិមុត្តា, តេ កេវលិនោ។ យេ កេវលិនោ វដ្ដំ តេសំ នត្ថិ បញ្ញាបនាយា”តិ។ ចតុត្ថំ។

៥. សត្តដ្ឋានសុត្តំ

៥៧. សារត្ថិនិទានំ។ “សត្តដ្ឋានកុសលោ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ តិវិធូបបរិក្ខី ឥមស្មិំ ធម្មវិនយេ កេវលី វុសិតវា ឧត្តមបុរិសោតិ វុច្ចតិ។ កថញ្ច, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ សត្តដ្ឋានកុសលោ ហោតិ? ឥធ , ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ រូបំ បជានាតិ, រូបសមុទយំ បជានាតិ, រូបនិរោធំ បជានាតិ, រូបនិរោធគាមិនិំ បដិបទំ បជានាតិ; រូបស្ស អស្សាទំ បជានាតិ, រូបស្ស អាទីនវំ បជានាតិ, រូបស្ស និស្សរណំ បជានាតិ; វេទនំ បជានាតិ … សញ្ញំ… សង្ខារេ… វិញ្ញាណំ បជានាតិ, វិញ្ញាណសមុទយំ បជានាតិ, វិញ្ញាណនិរោធំ បជានាតិ, វិញ្ញាណនិរោធគាមិនិំ បដិបទំ បជានាតិ; វិញ្ញាណស្ស អស្សាទំ បជានាតិ, វិញ្ញាណស្ស អាទីនវំ បជានាតិ, វិញ្ញាណស្ស និស្សរណំ បជានាតិ។

“កតមញ្ច, ភិក្ខវេ, រូបំ? ចត្តារោ ច មហាភូតា, ចតុន្នញ្ច មហាភូតានំ ឧបាទាយ រូបំ។ ឥទំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, រូបំ។ អាហារសមុទយា រូបសមុទយោ; អាហារនិរោធា រូបនិរោធោ។ អយមេវ អរិយោ អដ្ឋង្គិកោ មគ្គោ រូបនិរោធគាមិនី បដិបទា, សេយ្យថិទំ – សម្មាទិដ្ឋិ…បេ…. សម្មាសមាធិ។

“យំ រូបំ បដិច្ច ឧប្បជ្ជតិ សុខំ សោមនស្សំ – អយំ រូបស្ស អស្សាទោ។ យំ រូបំ អនិច្ចំ ទុក្ខំ វិបរិណាមធម្មំ – អយំ រូបស្ស អាទីនវោ។ យោ រូបស្មិំ ឆន្ទរាគវិនយោ ឆន្ទរាគប្បហានំ – ឥទំ រូបស្ស និស្សរណំ។

“យេ ហិ កេចិ, ភិក្ខវេ, សមណា វា ព្រាហ្មណា វា ឯវំ រូបំ អភិញ្ញាយ, ឯវំ រូបសមុទយំ អភិញ្ញាយ, ឯវំ រូបនិរោធំ អភិញ្ញាយ, ឯវំ រូបនិរោធគាមិនិំ បដិបទំ អភិញ្ញាយ; ឯវំ រូបស្ស អស្សាទំ អភិញ្ញាយ, ឯវំ រូបស្ស អាទីនវំ អភិញ្ញាយ, ឯវំ រូបស្ស និស្សរណំ អភិញ្ញាយ រូបស្ស និព្ពិទាយ វិរាគាយ និរោធាយ បដិបន្នា, តេ សុប្បដិបន្នា។ យេ សុប្បដិបន្នា, តេ ឥមស្មិំ ធម្មវិនយេ គាធន្តិ។

“យេ ច ខោ កេចិ, ភិក្ខវេ, សមណា វា ព្រាហ្មណា វា ឯវំ រូបំ អភិញ្ញាយ, ឯវំ រូបសមុទយំ អភិញ្ញាយ, ឯវំ រូបនិរោធំ អភិញ្ញាយ, ឯវំ រូបនិរោធគាមិនិំ បដិបទំ អភិញ្ញាយ; ឯវំ រូបស្ស អស្សាទំ អភិញ្ញាយ, ឯវំ រូបស្ស អាទីនវំ អភិញ្ញាយ, ឯវំ រូបស្ស និស្សរណំ អភិញ្ញាយ រូបស្ស និព្ពិទា វិរាគា និរោធា អនុបាទា វិមុត្តា, តេ សុវិមុត្តា។ យេ សុវិមុត្តា, តេ កេវលិនោ។ យេ កេវលិនោ វដ្ដំ តេសំ នត្ថិ បញ្ញាបនាយ។

“កតមា ច, ភិក្ខវេ, វេទនា? ឆយិមេ, ភិក្ខវេ, វេទនាកាយា – ចក្ខុសម្ផស្សជា វេទនា…បេ…. មនោសម្ផស្សជា វេទនា។ អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, វេទនា។ ផស្សសមុទយា វេទនាសមុទយោ; ផស្សនិរោធា វេទនានិរោធោ។ អយមេវ អរិយោ អដ្ឋង្គិកោ មគ្គោ វេទនានិរោធគាមិនី បដិបទា, សេយ្យថិទំ – សម្មាទិដ្ឋិ…បេ…. សម្មាសមាធិ។

“យំ វេទនំ បដិច្ច ឧប្បជ្ជតិ សុខំ សោមនស្សំ – អយំ វេទនាយ អស្សាទោ។ យា វេទនា អនិច្ចា ទុក្ខា វិបរិណាមធម្មា – អយំ វេទនាយ អាទីនវោ។ យោ វេទនាយ ឆន្ទរាគវិនយោ ឆន្ទរាគប្បហានំ – ឥទំ វេទនាយ និស្សរណំ។

“យេ ហិ, កេចិ, ភិក្ខវេ, សមណា វា ព្រាហ្មណា វា ឯវំ វេទនំ អភិញ្ញាយ, ឯវំ វេទនាសមុទយំ អភិញ្ញាយ, ឯវំ វេទនានិរោធំ អភិញ្ញាយ, ឯវំ វេទនានិរោធគាមិនិំ បដិបទំ អភិញ្ញាយ; ឯវំ វេទនាយ អស្សាទំ អភិញ្ញាយ, ឯវំ វេទនាយ អាទីនវំ អភិញ្ញាយ, ឯវំ វេទនាយ និស្សរណំ អភិញ្ញាយ វេទនាយ និព្ពិទាយ វិរាគាយ និរោធាយ បដិបន្នា, តេ សុប្បដិបន្នា។ យេ សុប្បដិបន្នា, តេ ឥមស្មិំ ធម្មវិនយេ គាធន្តិ។

“យេ ច ខោ កេចិ, ភិក្ខវេ, សមណា វា ព្រាហ្មណា វា ឯវំ វេទនំ អភិញ្ញាយ…បេ…. វដ្ដំ តេសំ នត្ថិ បញ្ញាបនាយ។

“កតមា ច, ភិក្ខវេ, សញ្ញា? ឆយិមេ, ភិក្ខវេ, សញ្ញាកាយា – រូបសញ្ញា, សទ្ទសញ្ញា, គន្ធសញ្ញា, រសសញ្ញា, ផោដ្ឋព្ពសញ្ញា, ធម្មសញ្ញា។ អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, សញ្ញា។ ផស្សសមុទយា សញ្ញាសមុទយោ; ផស្សនិរោធា សញ្ញានិរោធោ។ អយមេវ អរិយោ អដ្ឋង្គិកោ មគ្គោ សញ្ញានិរោធគាមិនី បដិបទា, សេយ្យថិទំ – សម្មាទិដ្ឋិ…បេ…. សម្មាសមាធិ…បេ…. វដ្ដំ តេសំ នត្ថិ បញ្ញាបនាយ។

“កតមេ ច, ភិក្ខវេ, សង្ខារា? ឆយិមេ, ភិក្ខវេ, ចេតនាកាយា – រូបសញ្ចេតនា, សទ្ទសញ្ចេតនា, គន្ធសញ្ចេតនា, រសសញ្ចេតនា, ផោដ្ឋព្ពសញ្ចេតនា, ធម្មសញ្ចេតនា។ ឥមេ វុច្ចន្តិ ភិក្ខវេ , សង្ខារា។ ផស្សសមុទយា សង្ខារសមុទយោ; ផស្សនិរោធា សង្ខារនិរោធោ ។ អយមេវ អរិយោ អដ្ឋង្គិកោ មគ្គោ សង្ខារនិរោធគាមិនី បដិបទា, សេយ្យថិទំ – សម្មាទិដ្ឋិ…បេ…. សម្មាសមាធិ។

“យំ សង្ខារេ បដិច្ច ឧប្បជ្ជតិ សុខំ សោមនស្សំ – អយំ សង្ខារានំ អស្សាទោ។ យេ សង្ខារា អនិច្ចា ទុក្ខា វិបរិណាមធម្មា – អយំ សង្ខារានំ អាទីនវោ។ យោ សង្ខារេសុ ឆន្ទរាគវិនយោ ឆន្ទរាគប្បហានំ – ឥទំ សង្ខារានំ និស្សរណំ។

“យេ ហិ កេចិ, ភិក្ខវេ, សមណា វា ព្រាហ្មណា វា ឯវំ សង្ខារេ អភិញ្ញាយ, ឯវំ សង្ខារសមុទយំ អភិញ្ញាយ, ឯវំ សង្ខារនិរោធំ អភិញ្ញាយ, ឯវំ សង្ខារនិរោធគាមិនិំ បដិបទំ អភិញ្ញាយ…បេ…. សង្ខារានំ និព្ពិទាយ វិរាគាយ និរោធាយ បដិបន្នា តេ សុប្បដិបន្នា។ យេ សុប្បដិបន្នា, តេ ឥមស្មិំ ធម្មវិនយេ គាធន្តិ…បេ…. វដ្ដំ តេសំ នត្ថិ បញ្ញាបនាយ។

“កតមញ្ច, ភិក្ខវេ, វិញ្ញាណំ? ឆយិមេ, ភិក្ខវេ, វិញ្ញាណកាយា – ចក្ខុវិញ្ញាណំ, សោតវិញ្ញាណំ, ឃានវិញ្ញាណំ, ជិវ្ហាវិញ្ញាណំ, កាយវិញ្ញាណំ, មនោវិញ្ញាណំ។ ឥទំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, វិញ្ញាណំ។ នាមរូបសមុទយា វិញ្ញាណសមុទយោ; នាមរូបនិរោធា វិញ្ញាណនិរោធោ។ អយមេវ អរិយោ អដ្ឋង្គិកោ មគ្គោ វិញ្ញាណនិរោធគាមិនី បដិបទា, សេយ្យថិទំ – សម្មាទិដ្ឋិ…បេ…. សម្មាសមាធិ។

“យំ វិញ្ញាណំ បដិច្ច ឧប្បជ្ជតិ សុខំ សោមនស្សំ – អយំ វិញ្ញាណស្ស អស្សាទោ។ យំ វិញ្ញាណំ អនិច្ចំ ទុក្ខំ វិបរិណាមធម្មំ – អយំ វិញ្ញាណស្ស អាទីនវោ។ យោ វិញ្ញាណស្មិំ ឆន្ទរាគវិនយោ ឆន្ទរាគប្បហានំ – ឥទំ វិញ្ញាណស្ស និស្សរណំ។

“យេ ហិ កេចិ, ភិក្ខវេ, សមណា វា ព្រាហ្មណា វា ឯវំ វិញ្ញាណំ អភិញ្ញាយ, ឯវំ វិញ្ញាណសមុទយំ អភិញ្ញាយ, ឯវំ វិញ្ញាណនិរោធំ អភិញ្ញាយ, ឯវំ វិញ្ញាណនិរោធគាមិនិំ បដិបទំ អភិញ្ញាយ; ឯវំ វិញ្ញាណស្ស អស្សាទំ អភិញ្ញាយ, ឯវំ វិញ្ញាណស្ស អាទីនវំ អភិញ្ញាយ, ឯវំ វិញ្ញាណស្ស និស្សរណំ អភិញ្ញាយ វិញ្ញាណស្ស និព្ពិទាយ វិរាគាយ និរោធាយ បដិបន្នា, តេ សុប្បដិបន្នា។ យេ សុប្បដិបន្នា, តេ ឥមស្មិំ ធម្មវិនយេ គាធន្តិ។

“យេ ច ខោ កេចិ, ភិក្ខវេ, សមណា វា ព្រាហ្មណា វា ឯវំ វិញ្ញាណំ អភិញ្ញាយ, ឯវំ វិញ្ញាណសមុទយំ អភិញ្ញាយ, ឯវំ វិញ្ញាណនិរោធំ អភិញ្ញាយ, ឯវំ វិញ្ញាណនិរោធគាមិនិំ បដិបទំ អភិញ្ញាយ; ឯវំ វិញ្ញាណស្ស អស្សាទំ អភិញ្ញាយ, ឯវំ វិញ្ញាណស្ស អាទីនវំ អភិញ្ញាយ, ឯវំ វិញ្ញាណស្ស និស្សរណំ អភិញ្ញាយ វិញ្ញាណស្ស និព្ពិទា វិរាគា និរោធា អនុបាទា វិមុត្តា, តេ សុវិមុត្តា។ យេ សុវិមុត្តា, តេ កេវលិនោ។ យេ កេវលិនោ វដ្ដំ តេសំ នត្ថិ បញ្ញាបនាយ។ ឯវំ ខោ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ សត្តដ្ឋានកុសលោ ហោតិ។

“កថញ្ច, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ តិវិធូបបរិក្ខី ហោតិ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ ធាតុសោ ឧបបរិក្ខតិ, អាយតនសោ ឧបបរិក្ខតិ, បដិច្ចសមុប្បាទសោ ឧបបរិក្ខតិ ។ ឯវំ ខោ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ តិវិធូបបរិក្ខី ហោតិ។ សត្តដ្ឋានកុសលោ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ តិវិធូបបរិក្ខី, ឥមស្មិំ ធម្មវិនយេ កេវលី វុសិតវា ‘ឧត្តមបុរិសោ’តិ វុច្ចតី”តិ។ បញ្ចមំ។

៦. សម្មាសម្ពុទ្ធសុត្តំ

៥៨. សាវត្ថិនិទានំ។ “តថាគតោ, ភិក្ខវេ, អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ រូបស្ស និព្ពិទា វិរាគា និរោធា អនុបាទា វិមុត្តោ សម្មាសម្ពុទ្ធោតិ វុច្ចតិ។ ភិក្ខុបិ, ភិក្ខវេ, បញ្ញាវិមុត្តោ រូបស្ស និព្ពិទា វិរាគា និរោធា អនុបាទា វិមុត្តោ បញ្ញាវិមុត្តោតិ វុច្ចតិ។

“តថាគតោ, ភិក្ខវេ, អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ វេទនាយ និព្ពិទា វិរាគា និរោធា អនុបាទា វិមុត្តោ សម្មាសម្ពុទ្ធោតិ វុច្ចតិ។ ភិក្ខុបិ, ភិក្ខវេ, បញ្ញាវិមុត្តោ វេទនាយ និព្ពិទា…បេ…. បញ្ញាវិមុត្តោតិ វុច្ចតិ។

“តថាគតោ, ភិក្ខវេ, អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ សញ្ញាយ… សង្ខារានំ… វិញ្ញាណស្ស និព្ពិទា វិរាគា និរោធា អនុបាទា វិមុត្តោ សម្មាសម្ពុទ្ធោតិ វុច្ចតិ។ ភិក្ខុបិ, ភិក្ខវេ, បញ្ញាវិមុត្តោ វិញ្ញាណស្ស និព្ពិទា វិរាគា និរោធា អនុបាទា វិមុត្តោ បញ្ញាវិមុត្តោតិ វុច្ចតិ។

“តត្រ ខោ, ភិក្ខវេ, កោ វិសេសោ, កោ អធិប្បយាសោ [អធិប្បាយោ (សី.), អធិប្បាយសោ (ស្យា. កំ. បី. ក.)], កិំ នានាករណំ, តថាគតស្ស អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស បញ្ញាវិមុត្តេន ភិក្ខុនា”តិ? “ភគវំមូលកា នោ, ភន្តេ, ធម្មា ភគវំនេត្តិកា ភគវំបដិសរណា។ សាធុ វត, ភន្តេ, ភគវន្តញ្ញេវ បដិភាតុ ឯតស្ស ភាសិតស្ស អត្ថោ។

ភគវតោ សុត្វា ភិក្ខូ ធារេស្សន្តី”តិ។ “តេន ហិ, ភិក្ខវេ , សុណាថ, សាធុកំ មនសិ ករោថ; ភាសិស្សាមី”តិ។ “ឯវំ, ភន្តេ”តិ ខោ តេ ភិក្ខូ ភគវតោ បច្ចស្សោសុំ។ ភគវា ឯតទវោច –

“តថាគតោ, ភិក្ខវេ, អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ អនុប្បន្នស្ស មគ្គស្ស ឧប្បាទេតា, អសញ្ជាតស្ស មគ្គស្ស សញ្ជនេតា [សញ្ញានេតា (ស្យា. កំ.)], អនក្ខាតស្ស មគ្គស្ស អក្ខាតា មគ្គញ្ញូ, មគ្គវិទូ, មគ្គកោវិទោ; មគ្គានុគា ច, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ សាវកា វិហរន្តិ បច្ឆាសមន្នាគតា។ អយំ ខោ, ភិក្ខវេ, វិសេសោ, អយំ អធិប្បយាសោ, ឥទំ នានាករណំ តថាគតស្ស អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស បញ្ញាវិមុត្តេន ភិក្ខុនា”តិ។ ឆដ្ឋំ។

៧. អនត្តលក្ខណសុត្តំ

៥៩. ឯកំ សមយំ ភគវា ពារាណសិយំ វិហរតិ ឥសិបតនេ មិគទាយេ។ តត្រ ខោ ភគវា បញ្ចវគ្គិយេ ភិក្ខូ អាមន្តេសិ – “ភិក្ខវោ”តិ។ “ភទន្តេ”តិ តេ ភិក្ខូ ភគវតោ បច្ចស្សោសុំ។ ភគវា ឯតទវោច –

“រូបំ, ភិក្ខវេ, អនត្តា។ រូបញ្ច ហិទំ, ភិក្ខវេ, អត្តា អភវិស្ស, នយិទំ រូបំ អាពាធាយ សំវត្តេយ្យ, លព្ភេថ ច រូបេ – ‘ឯវំ មេ រូបំ ហោតុ, ឯវំ មេ រូបំ មា អហោសី’តិ។ យស្មា ច ខោ, ភិក្ខវេ, រូបំ អនត្តា, តស្មា រូបំ អាពាធាយ សំវត្តតិ, ន ច លព្ភតិ រូបេ – ‘ឯវំ មេ រូបំ ហោតុ, ឯវំ មេ រូបំ មា អហោសី’”តិ។

“វេទនា អនត្តា។ វេទនា ច ហិទំ, ភិក្ខវេ, អត្តា អភវិស្ស, នយិទំ វេទនា អាពាធាយ សំវត្តេយ្យ, លព្ភេថ ច វេទនាយ – ‘ឯវំ មេ វេទនា ហោតុ, ឯវំ មេ វេទនា មា អហោសី’តិ។ យស្មា ច ខោ, ភិក្ខវេ, វេទនា អនត្តា, តស្មា វេទនា អាពាធាយ សំវត្តតិ , ន ច លព្ភតិ វេទនាយ – ‘ឯវំ មេ វេទនា ហោតុ, ឯវំ មេ វេទនា មា អហោសី’”តិ។

“សញ្ញា អនត្តា…បេ…. សង្ខារា អនត្តា។ សង្ខារា ច ហិទំ, ភិក្ខវេ, អត្តា អភវិស្សំសុ, នយិទំ សង្ខារា អាពាធាយ សំវត្តេយ្យុំ, លព្ភេថ ច សង្ខារេសុ – ‘ឯវំ មេ សង្ខារា ហោន្តុ, ឯវំ មេ សង្ខារា មា អហេសុ’ន្តិ។ យស្មា ច ខោ, ភិក្ខវេ, សង្ខារា អនត្តា, តស្មា សង្ខារា អាពាធាយ សំវត្តន្តិ, ន ច លព្ភតិ សង្ខារេសុ – ‘ឯវំ មេ សង្ខារា ហោន្តុ, ឯវំ មេ សង្ខារា មា អហេសុ’”ន្តិ។

“វិញ្ញាណំ អនត្តា។ វិញ្ញាណញ្ច ហិទំ, ភិក្ខវេ, អត្តា អភវិស្ស, នយិទំ វិញ្ញាណំ អាពាធាយ សំវត្តេយ្យ, លព្ភេថ ច វិញ្ញាណេ – ‘ឯវំ មេ វិញ្ញាណំ ហោតុ, ឯវំ មេ វិញ្ញាណំ មា អហោសី’តិ។ យស្មា ច ខោ, ភិក្ខវេ, វិញ្ញាណំ អនត្តា, តស្មា វិញ្ញាណំ អាពាធាយ សំវត្តតិ, ន ច លព្ភតិ វិញ្ញាណេ – ‘ឯវំ មេ វិញ្ញាណំ ហោតុ, ឯវំ មេ វិញ្ញាណំ មា អហោសី’”តិ។

“តំ កិំ មញ្ញថ, ភិក្ខវេ, រូបំ និច្ចំ វា អនិច្ចំ វា”តិ? “អនិច្ចំ, ភន្តេ”។ “យំ បនានិច្ចំ ទុក្ខំ វា តំ សុខំ វា”តិ? “ទុក្ខំ, ភន្តេ”។ “យំ បនានិច្ចំ ទុក្ខំ វិបរិណាមធម្មំ, កល្លំ នុ តំ សមនុបស្សិតុំ – ‘ឯតំ មម, ឯសោហមស្មិ, ឯសោ មេ អត្តា’”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។ “វេទនា… សញ្ញា… សង្ខារា… វិញ្ញាណំ និច្ចំ វា អនិច្ចំ វា”តិ? “អនិច្ចំ, ភន្តេ”។ “យំ បនានិច្ចំ ទុក្ខំ វា តំ សុខំ វា”តិ? “ទុក្ខំ , ភន្តេ”។ “យំ បនានិច្ចំ ទុក្ខំ វិបរិណាមធម្មំ, កល្លំ នុ តំ សមនុបស្សិតុំ – ‘ឯតំ មម, ឯសោហមស្មិ, ឯសោ មេ អត្តា’”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។

“តស្មាតិហ, ភិក្ខវេ, យំ កិញ្ចិ រូបំ អតីតានាគតបច្ចុប្បន្នំ អជ្ឈត្តំ វា ពហិទ្ធា វា ឱឡារិកំ វា សុខុមំ វា ហីនំ វា បណីតំ វា យំ ទូរេ សន្តិកេ វា, សព្ពំ រូបំ – ‘នេតំ មម, នេសោហមស្មិ, ន មេសោ អត្តា’តិ ឯវមេតំ យថាភូតំ សម្មប្បញ្ញាយ ទដ្ឋព្ពំ។ យា កាចិ វេទនា អតីតានាគតបច្ចុប្បន្នា អជ្ឈត្តា វា ពហិទ្ធា វា…បេ…. យា ទូរេ សន្តិកេ វា, សព្ពា វេទនា – ‘នេតំ មម, នេសោហមស្មិ, ន មេសោ អត្តា’តិ ឯវមេតំ យថាភូតំ សម្មប្បញ្ញាយ ទដ្ឋព្ពំ។

“យា កាចិ សញ្ញា…បេ…. យេ កេចិ សង្ខារា អតីតានាគតបច្ចុប្បន្នា អជ្ឈត្តំ វា ពហិទ្ធា វា…បេ…. យេ ទូរេ សន្តិកេ វា, សព្ពេ សង្ខារា – ‘នេតំ មម, នេសោហមស្មិ, ន មេសោ អត្តា’តិ ឯវមេតំ យថាភូតំ សម្មប្បញ្ញាយ ទដ្ឋព្ពំ។

“យំ កិញ្ចិ វិញ្ញាណំ អតីតានាគតបច្ចុប្បន្នំ អជ្ឈត្តំ វា ពហិទ្ធា វា ឱឡារិកំ វា សុខុមំ វា ហីនំ វា បណីតំ វា យំ ទូរេ សន្តិកេ វា, សព្ពំ វិញ្ញាណំ – ‘នេតំ មម, នេសោហមស្មិ, ន មេសោ អត្តា’តិ ឯវមេតំ យថាភូតំ សម្មប្បញ្ញាយ ទដ្ឋព្ពំ។

“ឯវំ បស្សំ, ភិក្ខវេ, សុតវា អរិយសាវកោ រូបស្មិម្បិ និព្ពិន្ទតិ, វេទនាយបិ និព្ពិន្ទតិ, សញ្ញាយបិ និព្ពិន្ទតិ, សង្ខារេសុបិ និព្ពិន្ទតិ, វិញ្ញាណស្មិម្បិ និព្ពិន្ទតិ។ និព្ពិន្ទំ វិរជ្ជតិ; វិរាគា វិមុច្ចតិ។ វិមុត្តស្មិំ វិមុត្តមិតិ ញាណំ ហោតិ។

‘ខីណា ជាតិ, វុសិតំ ព្រហ្មចរិយំ, កតំ ករណីយំ, នាបរំ ឥត្ថត្តាយា’តិ បជានាតី”តិ។

ឥទមវោច ភគវា។ អត្តមនា បញ្ចវគ្គិយា ភិក្ខូ ភគវតោ ភាសិតំ អភិនន្ទុំ [អភិនន្ទុន្តិ (ក.)]។

ឥមស្មិញ្ច បន វេយ្យាករណស្មិំ ភញ្ញមានេ បញ្ចវគ្គិយានំ ភិក្ខូនំ អនុបាទាយ អាសវេហិ ចិត្តានិ វិមុច្ចិំសូតិ។ សត្តមំ។

៨. មហាលិសុត្តំ

៦០. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា វេសាលិយំ វិហរតិ មហាវនេ កូដាគារសាលាយំ។ អថ ខោ មហាលិ លិច្ឆវិ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ ...បេ.... ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ មហាលិ លិច្ឆវិ ភគវន្តំ ឯតទវោច –

“បូរណោ, ភន្តេ, កស្សបោ ឯវមាហ – ‘នត្ថិ ហេតុ នត្ថិ បច្ចយោ សត្តានំ សំកិលេសាយ; អហេតូ អប្បច្ចយា សត្តា សំកិលិស្សន្តិ។ នត្ថិ ហេតុ នត្ថិ បច្ចយោ សត្តានំ វិសុទ្ធិយា; អហេតូ អប្បច្ចយា សត្តា វិសុជ្ឈន្តី’តិ។ ឥធ, ភគវា កិមាហា”តិ?

“អត្ថិ, មហាលិ, ហេតុ អត្ថិ បច្ចយោ សត្តានំ សំកិលេសាយ; សហេតូ សប្បច្ចយា សត្តា សំកិលិស្សន្តិ។ អត្ថិ, មហាលិ, ហេតុ, អត្ថិ បច្ចយោ សត្តានំ វិសុទ្ធិយា; សហេតូ សប្បច្ចយា សត្តា វិសុជ្ឈន្តី”តិ។

“កតមោ បន, ភន្តេ, ហេតុ កតមោ បច្ចយោ សត្តានំ សំកិលេសាយ; កថំ សហេតូ សប្បច្ចយា សត្តា សំកិលិស្សន្តី”តិ?

“រូបញ្ច ហិទំ, មហាលិ, ឯកន្តទុក្ខំ អភវិស្ស ទុក្ខានុបតិតំ ទុក្ខាវក្កន្តំ អនវក្កន្តំ សុខេន, នយិទំ សត្តា រូបស្មិំ សារជ្ជេយ្យុំ។ យស្មា ច ខោ, មហាលិ, រូបំ សុខំ សុខានុបតិតំ សុខាវក្កន្តំ អនវក្កន្តំ ទុក្ខេន, តស្មា សត្តា រូបស្មិំ សារជ្ជន្តិ; សារាគា សំយុជ្ជន្តិ; សំយោគា សំកិលិស្សន្តិ។ អយំ ខោ, មហាលិ, ហេតុ, អយំ បច្ចយោ សត្តានំ សំកិលេសាយ; ឯវំ សហេតូ សប្បច្ចយា សត្តា សំកិលិស្សន្តិ។

“វេទនា ច ហិទំ, មហាលិ, ឯកន្តទុក្ខា អភវិស្ស ទុក្ខានុបតិតា ទុក្ខាវក្កន្តា អនវក្កន្តា សុខេន, នយិទំ សត្តា វេទនាយ សារជ្ជេយ្យុំ។ យស្មា ច ខោ, មហាលិ, វេទនា សុខា សុខានុបតិតា សុខាវក្កន្តា អនវក្កន្តា ទុក្ខេន, តស្មា សត្តា វេទនាយ សារជ្ជន្តិ; សារាគា សំយុជ្ជន្តិ; សំយោគា សំកិលិស្សន្តិ។ អយម្បិ ខោ, មហាលិ, ហេតុ, អយំ បច្ចយោ សត្តានំ សំកិលេសាយ។ ឯវម្បិ សហេតូ សប្បច្ចយា សត្តា សំកិលិស្សន្តិ។

“សញ្ញា ច ហិទំ, មហាលិ...បេ.... សង្ខារា ច ហិទំ, មហាលិ, ឯកន្តទុក្ខា អភវិស្សំសុ ទុក្ខានុបតិតា ទុក្ខាវក្កន្តា អនវក្កន្តា សុខេន, នយិទំ សត្តា សង្ខារេសុ សារជ្ជេយ្យុំ។ យស្មា ច ខោ, មហាលិ, សង្ខារា សុខា សុខានុបតិតា សុខាវក្កន្តា អនវក្កន្តា ទុក្ខេន, តស្មា សត្តា សង្ខារេសុ សារជ្ជន្តិ; សារាគា សំយុជ្ជន្តិ; សំយោគា សំកិលិស្សន្តិ។ អយម្បិ ខោ, មហាលិ, ហេតុ, អយំ បច្ចយោ សត្តានំ សំកិលេសាយ។ ឯវម្បិ សហេតូ សប្បច្ចយា សត្តា សំកិលិស្សន្តិ។

“វិញ្ញាណញ្ច ហិទំ, មហាលិ, ឯកន្តទុក្ខំ អភវិស្ស ទុក្ខានុបតិតំ ទុក្ខាវក្កន្តំ អនវក្កន្តំ សុខេន, នយិទំ សត្តា វិញ្ញាណស្មិំ សារជ្ជេយ្យុំ។ យស្មា ច ខោ , មហាលិ, វិញ្ញាណំ សុខំ សុខានុបតិតំ សុខាវក្កន្តំ អនវក្កន្តំ ទុក្ខេន, តស្មា សត្តា វិញ្ញាណស្មិំ សារជ្ជន្តិ; សារាគា សំយុជ្ជន្តិ; សំយោគា សំកិលិស្សន្តិ។ អយម្បិ ខោ, មហាលិ, ហេតុ អយំ បច្ចយោ សត្តានំ សំកិលេសាយ។ ឯវម្បិ សហេតូ សប្បច្ចយា សត្តា សំកិលិស្សន្តី”តិ។

“កតមោ បន, ភន្តេ, ហេតុ កតមោ បច្ចយោ សត្តានំ វិសុទ្ធិយា; កថំ សហេតូ សប្បច្ចយា សត្តា វិសុជ្ឈន្តី”តិ? “រូបញ្ច ហិទំ, មហាលិ, ឯកន្តសុខំ អភវិស្ស សុខានុបតិតំ សុខាវក្កន្តំ អនវក្កន្តំ ទុក្ខេន, នយិទំ សត្តា រូបស្មិំ និព្ពិន្ទេយ្យុំ។ យស្មា ច ខោ, មហាលិ, រូបំ ទុក្ខំ ទុក្ខានុបតិតំ ទុក្ខាវក្កន្តំ អនវក្កន្តំ សុខេន, តស្មា សត្តា រូបស្មិំ និព្ពិន្ទន្តិ; និព្ពិន្ទំ វិរជ្ជន្តិ; វិរាគា វិសុជ្ឈន្តិ។ អយំ ខោ, មហាលិ, ហេតុ, អយំ បច្ចយោ, សត្តានំ វិសុទ្ធិយា។ ឯវំ សហេតូ សប្បច្ចយា សត្តា វិសុជ្ឈន្តិ”។

“វេទនា ច ហិទំ, មហាលិ, ឯកន្តសុខា អភវិស្ស...បេ.... សញ្ញា ច ហិទំ, មហាលិ...បេ.... សង្ខារា ច ហិទំ, មហាលិ, ឯកន្តសុខា អភវិស្សំសុ...បេ.... វិញ្ញាណញ្ច ហិទំ, មហាលិ, ឯកន្តសុខំ អភវិស្ស សុខានុបតិតំ សុខា

វក្កន្តំ អនវក្កន្តំ ទុក្ខេន, នយិទំ សត្តា វិញ្ញាណស្មឹ និព្ពិន្ទេយ្យុំ។ យស្មា ច ខោ, មហាលិ, វិញ្ញាណំ ទុក្ខំ ទុក្ខានុបតិតំ ទុក្ខាវក្កន្តំ អនវក្កន្តំ សុខេន, តស្មា សត្តា វិញ្ញាណស្មឹ និព្ពិន្ទន្តិ; និព្ពិន្ទំ វិរជ្ជន្តិ; វិរាគា វិសុជ្ឈន្តិ។ អយំ ខោ, មហាលិ, ហេតុ, អយំ បច្ចយោ, សត្តានំ វិសុទ្ធិយា ។ ឯវម្បិ សហេតូ សប្បច្ចយា សត្តា វិសុជ្ឈន្តី’’តិ។ អដ្ឋមំ។

៩. អាទិត្តសុត្តំ

៦១. សាវត្ថិនិទានំ។ ‘‘រូបំ, ភិក្ខវេ, អាទិត្តំ, វេទនា អាទិត្តា, សញ្ញា អាទិត្តា, សង្ខារា អាទិត្តា, វិញ្ញាណំ អាទិត្តំ។ ឯវំ បស្សំ, ភិក្ខវេ, សុតវា អរិយសាវកោ រូបស្មិម្បិ និព្ពិន្ទតិ, វេទនាយបិ… សញ្ញាយបិ… សង្ខារេសុបិ… វិញ្ញាណស្មិម្បិ និព្ពិន្ទតិ។ និព្ពិន្ទំ វិរជ្ជតិ; វិរាគា វិមុច្ចតិ។ វិមុត្តស្មិំ វិមុត្តមិតិ ញាណំ ហោតិ។ ‘ខីណា ជាតិ, វុសិតំ ព្រហ្មចរិយំ, កតំ ករណីយំ, នាបរំ ឥត្ថត្តាយា’តិ បជានាតី’’តិ។ នវមំ។

១០. និរុត្តិបថសុត្តំ

៦២. សាវត្ថិនិទានំ។ ‘‘តយោមេ, ភិក្ខវេ, និរុត្តិបថា អធិវចនបថា បញ្ញត្តិបថា អសង្កិណ្ណា អសង្កិណ្ណបុព្ពា, ន សង្កីយន្តិ, ន សង្កីយិស្សន្តិ, អប្បដិកុដ្ឋា សមណេហិ ព្រាហ្មណេហិ វិញ្ញូហិ។ កតមេ តយោ? យំ, ភិក្ខវេ, រូបំ អតីតំ និរុទ្ធំ វិបរិណតំ ‘អហោសី’តិ តស្ស សង្ខា, ‘អហោសី’តិ តស្ស សមញ្ញា, ‘អហោសី’តិ តស្ស បញ្ញត្តិ; ន តស្ស សង្ខា ‘អត្ថី’តិ, ន តស្ស សង្ខា ‘ភវិស្សតី’’’តិ។

‘‘យា វេទនា អតីតា និរុទ្ធា វិបរិណតា ‘អហោសី’តិ តស្សា សង្ខា, ‘អហោសី’តិ តស្សា សមញ្ញា, ‘អហោសី’តិ តស្សា បញ្ញត្តិ; ន តស្សា សង្ខា ‘អត្ថី’តិ, ន តស្សា សង្ខា ‘ភវិស្សតី’’’តិ។

‘‘យា សញ្ញា… យេ សង្ខារា អតីតា និរុទ្ធា វិបរិណតា ‘អហេសុ’ន្តិ តេសំ សង្ខា, ‘អហេសុ’ន្តិ តេសំ សមញ្ញា, ‘អហេសុ’ន្តិ តេសំ បញ្ញត្តិ; ន តេសំ សង្ខា ‘អត្ថី’តិ, ន តេសំ សង្ខា ‘ភវិស្សន្តី’’’តិ។

‘‘យំ វិញ្ញាណំ អតីតំ និរុទ្ធំ វិបរិណតំ, ‘អហោសី’តិ តស្ស សង្ខា, ‘អហោសី’តិ តស្ស សមញ្ញា, ‘អហោសី’តិ តស្ស បញ្ញត្តិ; ន តស្ស សង្ខា ‘អត្ថី’តិ, ន តស្ស សង្ខា ‘ភវិស្សតី’’’តិ។

‘‘យំ, ភិក្ខវេ, រូបំ អជាតំ អបាតុភូតំ, ‘ភវិស្សតី’តិ តស្ស សង្ខា, ‘ភវិស្សតី’តិ តស្ស សមញ្ញា, ‘ភវិស្សតី’តិ តស្ស បញ្ញត្តិ; ន តស្ស សង្ខា ‘អត្ថី’តិ, ន តស្ស សង្ខា ‘អហោសី’’’តិ។

‘‘យា វេទនា អជាតា អបាតុភូតា, ‘ភវិស្សតី’តិ តស្សា សង្ខា, ‘ភវិស្សតី’តិ តស្សា សមញ្ញា, ‘ភវិស្សតី’តិ តស្សា បញ្ញត្តិ; ន តស្សា សង្ខា ‘អត្ថី’តិ, ន តស្សា សង្ខា ‘អហោសី’’’តិ។

‘‘យា សញ្ញា… យេ សង្ខារា អជាតា អបាតុភូតា, ‘ភវិស្សន្តី’តិ តេសំ សង្ខា, ‘ភវិស្សន្តី’តិ តេសំ សមញ្ញា, ‘ភវិស្សន្តី’តិ តេសំ បញ្ញត្តិ; ន តេសំ សង្ខា ‘អត្ថី’តិ, ន តេសំ សង្ខា ‘អហេសុ’’’ន្តិ។

‘‘យំ វិញ្ញាណំ អជាតំ អបាតុភូតំ, ‘ភវិស្សតី’តិ តស្ស សង្ខា, ‘ភវិស្សតី’តិ តស្ស សមញ្ញា, ‘ភវិស្សតី’តិ តស្ស បញ្ញត្តិ; ន តស្ស សង្ខា ‘អត្ថី’តិ, ន តស្ស សង្ខា ‘អហោសី’’’តិ។

‘‘យំ, ភិក្ខវេ, រូបំ ជាតំ បាតុភូតំ, ‘អត្ថី’តិ តស្ស សង្ខា, ‘អត្ថី’តិ តស្ស សមញ្ញា, ‘អត្ថី’តិ តស្ស បញ្ញត្តិ; ន តស្ស សង្ខា ‘អហោសី’តិ, ន តស្ស សង្ខា ‘ភវិស្សតី’’’តិ។

‘‘យា វេទនា ជាតា បាតុភូតា, ‘អត្ថី’តិ តស្សា សង្ខា, ‘អត្ថី’តិ តស្សា សមញ្ញា, ‘អត្ថី’តិ តស្សា បញ្ញត្តិ; ន តស្សា សង្ខា ‘អហោសី’តិ, ន តស្សា សង្ខា ‘ភវិស្សតី’’’តិ។

‘‘យា សញ្ញា… យេ សង្ខារា ជាតា បាតុភូតា, ‘អត្ថី’តិ តេសំ សង្ខា, ‘អត្ថី’តិ តេសំ សមញ្ញា, ‘អត្ថី’តិ តេសំ បញ្ញត្តិ; ន តេសំ សង្ខា ‘អហេសុ’ន្តិ, ន តេសំ សង្ខា, ‘ភវិស្សន្តី’’’តិ។

‘‘យំ វិញ្ញាណំ ជាតំ បាតុភូតំ, ‘អត្ថី’តិ តស្ស សង្ខា, ‘អត្ថី’តិ តស្ស សមញ្ញា, ‘អត្ថី’តិ តស្ស បញ្ញត្តិ; ន តស្ស សង្ខា ‘អហោសី’តិ, ន តស្ស សង្ខា ‘ភវិស្សតី’’’តិ។

“ឥមេ ខោ, ភិក្ខវេ, តយោ និរុត្តិបថា អធិវចនបថា បញ្ញត្តិបថា អសង្កិណ្ណា អសង្កិណ្ណបុព្ពា, ន សង្កីយន្តិ, ន សង្កីយិស្សន្តិ, អប្បដិកុដ្ឋា សមណេហិ ព្រាហ្មណេហិ វិញ្ញូហិ ។ យេបិ តេ, ភិក្ខវេ, អហេសុំ ឧក្កលា វស្សភញ្ញា [ឱក្កលា វយភិញ្ញា (ម. និ. ៣.៣៤៣)] អហេតុកវាទា អកិរិយវាទា នត្ថិកវាទា, តេបិមេ តយោ និរុត្តិបថេ អធិវចនបថេ បញ្ញត្តិបថេ ន គរហិតព្ពំ នប្បដិក្កោសិតព្ពំ អមញ្ញឹសុ។ តំ កិស្ស ហេតុ? និន្ទាឃដ្ដនព្យារោសឧបារម្ភភយា”តិ [និន្ទាព្យារោសឧបារម្ភភយាតិ (សី. ស្យា. កំ. បី.) ម. និ. ៣.៣៤៣]។

ឧបយវគ្គោ ឆដ្ឋោ។

តស្សុទ្ទានំ –

ឧបយោ ពីជំ ឧទានំ, ឧបាទានបរិវត្តំ;
សត្តដ្ឋានញ្ច សម្ពុទ្ធោ, បញ្ចមហាលិ អាទិត្តា។
វគ្គោ និរុត្តិបថេន ចាតិ។

៧. អរហន្តវគ្គោ

១. ឧបាទិយមានសុត្តំ

៦៣. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ អថ ខោ អញ្ញតរោ ភិក្ខុ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ សោ ភិក្ខុ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “សាធុ មេ, ភន្តេ, ភគវា សំខិត្តេន ធម្មំ ទេសេតុ យមហំ ភគវតោ ធម្មំ សុត្វា ឯកោ វូបកដ្ឋោ អប្បមត្តោ អាតាបី បហិតត្តោ វិហរេយ្យ”ន្តិ។ “ឧបាទិយមានោ ខោ, ភិក្ខុ, ពទ្ធោ មារស្ស; អនុបាទិយមានោ មុត្តោ បាបិមតោ”តិ។ “អញ្ញាតំ ភគវា, អញ្ញាតំ សុគតា”តិ។

“យថា កថំ បន ត្វំ, ភិក្ខុ, មយា សំខិត្តេន ភាសិតស្ស វិត្ថារេន អត្ថំ អាជានាសី”តិ? “រូបំ ខោ, ភន្តេ, ឧបាទិយមានោ ពទ្ធោ មារស្ស; អនុបាទិយមានោ មុត្តោ បាបិមតោ។ វេទនំ ឧបាទិយមានោ ពទ្ធោ មារស្ស; អនុបាទិយមានោ មុត្តោ បាបិមតោ។ សញ្ញំ... សង្ខារេ ... វិញ្ញាណំ ឧបាទិយមានោ ពទ្ធោ មារស្ស; អនុបាទិយមានោ មុត្តោ បាបិមតោ។ ឥមស្ស ខ្វាហំ, ភន្តេ, ភគវតា សំខិត្តេន ភាសិតស្ស ឯវំ វិត្ថារេន អត្ថំ អាជានាមី”តិ។

“សាធុ សាធុ, ភិក្ខុ! សាធុ ខោ ត្វំ, ភិក្ខុ, មយា សំខិត្តេន ភាសិតស្ស វិត្ថារេន អត្ថំ អាជានាសិ។ រូបំ ខោ, ភិក្ខុ, ឧបាទិយមានោ ពទ្ធោ មារស្ស; អនុបាទិយមានោ មុត្តោ បាបិមតោ។ វេទនំ... សញ្ញំ... សង្ខារេ... វិញ្ញាណំ ឧបាទិយមានោ ពទ្ធោ មារស្ស ; អនុបាទិយមានោ មុត្តោ បាបិមតោ។ ឥមស្ស ខោ, ភិក្ខុ, មយា សំខិត្តេន ភាសិតស្ស ឯវំ វិត្ថារេន អត្ថោ ទដ្ឋព្ពោ”តិ។

អថ ខោ សោ ភិក្ខុ ភគវតោ ភាសិតំ អភិនន្ទិត្វា អនុមោទិត្វា ឧដ្ឋាយាសនា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា បទក្ខិណំ កត្វា បក្កាមិ។ អថ ខោ សោ ភិក្ខុ ឯកោ វូបកដ្ឋោ អប្បមត្តោ អាតាបី បហិតត្តោ វិហរន្តោ នចិរស្សេវ – យស្សត្ថាយ កុលបុត្តា សម្មទេវ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជន្តិ តទនុត្តរំ – ព្រហ្មចរិយបរិយោសានំ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហាសិ។ “ខីណា ជាតិ, វុសិតំ ព្រហ្មចរិយំ, កតំ ករណីយំ, នាបរំ ឥត្ថត្តាយា”តិ អព្ភញ្ញាសិ។ អញ្ញតរោ ច បន សោ ភិក្ខុ អរហតំ អហោសីតិ។ បឋមំ។

២. មញ្ញមានសុត្តំ

៦៤. សាវត្ថិនិទានំ។ អថ ខោ អញ្ញតរោ ភិក្ខុ...បេ.... ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ សោ ភិក្ខុ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “សាធុ មេ, ភន្តេ, ភគវា សំខិត្តេន ធម្មំ ទេសេតុ...បេ.... អាតាបី បហិតត្តោ វិហរេយ្យ”ន្តិ។ “មញ្ញមានោ ខោ, ភិក្ខុ, ពទ្ធោ មារស្ស; អមញ្ញមានោ មុត្តោ បាបិមតោ”តិ។ “អញ្ញាតំ ភគវា, អញ្ញាតំ សុគតា”តិ។

“យថា កថំ បន ត្វំ, ភិក្ខុ, មយា សំខិត្តេន ភាសិតស្ស វិត្ថារេន អត្ថំ អាជានាសី”តិ? “រូបំ ខោ, ភន្តេ, មញ្ញមានោ ពទ្ធោ មារស្ស; អមញ្ញមានោ មុត្តោ បាបិមតោ។ វេទនំ... សញ្ញំ... សង្ខារេ... វិញ្ញាណំ មញ្ញមានោ ពទ្ធោ មារស្ស; អមញ្ញមានោ មុត្តោ បាបិមតោ។ ឥមស្ស ខ្វាហំ, ភន្តេ, ភគវតា សំខិត្តេន ភាសិតស្ស ឯវំ វិត្ថារេន អត្ថំ អាជានាមី”តិ។

“សាធុ សាធុ , ភិក្ខុ! សាធុ ខោ ត្វំ, ភិក្ខុ, មយា សំខិត្តេន ភាសិតស្ស វិត្ថារេន អត្ថំ អាជានាសិ។ រូបំ ខោ, ភិក្ខុ, មញ្ញមានោ ពទ្ធោ មារស្ស; អមញ្ញមានោ មុត្តោ បាបិមតោ។ វេទនំ... សញ្ញំ... សង្ខារេ... វិញ្ញាណំ មញ្ញមានោ ពទ្ធោ មារស្ស; អមញ្ញមានោ មុត្តោ បាបិមតោ។ ឥមស្ស ខោ, ភិក្ខុ, មយា សំខិត្តេន ភាសិតស្ស ឯវំ វិត្ថារេន អត្ថោ ទដ្ឋព្ពោ”តិ...បេ.... អញ្ញតរោ ច បន សោ ភិក្ខុ អរហតំ អហោសីតិ។ ទុតិយំ។

៣. អភិនន្ទមានសុត្តំ

៦៥. សាវត្ថិនិទានំ។ អថ ខោ អញ្ញតរោ ភិក្ខុ...បេ.... ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ សោ ភិក្ខុ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “សាធុ មេ, ភន្តេ, ភគវា សំខិត្តេន...បេ.... បហិតត្តោ វិហរេយ្យ”ន្តិ។ “អភិនន្ទមានោ ខោ, ភិក្ខុ, ពទ្ធោ មារស្ស; អនភិនន្ទមានោ មុត្តោ បាបិមតោ”តិ។ “អញ្ញាតំ ភគវា, អញ្ញាតំ សុគតា”តិ។

“យថា កថំ បន ត្វំ, ភិក្ខុ, មយា សំខិត្តេន ភាសិតស្ស វិត្ថារេន អត្ថំ អាជានាសី”តិ? “រូបំ ខោ, ភន្តេ, អភិនន្ទមានោ ពទ្ធោ មារស្ស; អនភិនន្ទមានោ មុត្តោ បាបិមតោ។ វេទនំ... សញ្ញំ... សង្ខារេ... វិញ្ញាណំ អភិនន្ទមានោ ពទ្ធោ មារស្ស; អនភិនន្ទមានោ មុត្តោ បាបិមតោ។ ឥមស្ស ខ្វាហំ, ភន្តេ, ភគវតា សំខិត្តេន ភាសិតស្ស ឯវំ វិត្ថារេន អត្ថំ អាជានាមី”តិ។

“សាធុ សាធុ, ភិក្ខុ! សាធុ ខោ ត្វំ, ភិក្ខុ, មយា សំខិត្តេន ភាសិតស្ស វិត្ថារេន អត្ថំ អាជានាសិ។ រូបំ ខោ, ភិក្ខុ, អភិនន្ទមានោ ពទ្ធោ មារស្ស; អនភិនន្ទមានោ មុត្តោ បាបិមតោ។ វេទនំ... សញ្ញំ... សង្ខារេ ... វិញ្ញាណំ អភិនន្ទមានោ ពទ្ធោ មារស្ស; អនភិនន្ទមានោ មុត្តោ បាបិមតោ។ ឥមស្ស ខោ, ភិក្ខុ, មយា សំខិត្តេន ភាសិតស្ស ឯវំ វិត្ថារេន អត្ថោ ទដ្ឋព្ពោ”តិ...បេ.... អញ្ញតរោ ច បន សោ ភិក្ខុ អរហតំ អហោសីតិ។ តតិយំ។

៤. អនិច្ចសុត្តំ

៦៦. សាវត្ថិនិទានំ ។ អថ ខោ អញ្ញតរោ ភិក្ខុ...បេ.... ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ សោ ភិក្ខុ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “សាធុ មេ, ភន្តេ, ភគវា សំខិត្តេន ធម្មំ ទេសេតុ...បេ.... អាតាបី បហិតត្តោ វិហរេយ្យ”ន្តិ។ “យំ ខោ, ភិក្ខុ, អនិច្ចំ; តត្រ តេ ឆន្ទោ បហាតព្ពោ”តិ។ “អញ្ញាតំ ភគវា; អញ្ញាតំ សុគតា”តិ។

“យថា កថំ បន ត្វំ, ភិក្ខុ, មយា សំខិត្តេន ភាសិតស្ស វិត្ថារេន អត្ថំ អាជានាសី”តិ? “រូបំ ខោ, ភន្តេ, អនិច្ចំ; តត្រ មេ ឆន្ទោ បហាតព្ពោ។ វេទនា... សញ្ញា... សង្ខារា... វិញ្ញាណំ អនិច្ចំ; តត្រ មេ ឆន្ទោ បហាតព្ពោ។ ឥមស្ស ខ្វាហំ, ភន្តេ, ភគវតា សំខិត្តេន ភាសិតស្ស ឯវំ វិត្ថារេន អត្ថំ អាជានាមី”តិ។

“សាធុ សាធុ, ភិក្ខុ! សាធុ ខោ ត្វំ, ភិក្ខុ, មយា សំខិត្តេន ភាសិតស្ស វិត្ថារេន អត្ថំ អាជានាសិ។ រូបំ ខោ, ភិក្ខុ, អនិច្ចំ; តត្រ តេ ឆន្ទោ បហាតព្ពោ។ វេទនា អនិច្ចា... សញ្ញា... សង្ខារា... វិញ្ញាណំ អនិច្ចំ; តត្រ ខោ តេ ឆន្ទោ បហាតព្ពោ។ ឥមស្ស ខោ, ភិក្ខុ, មយា សំខិត្តេន ភាសិតស្ស ឯវំ វិត្ថារេន អត្ថោ ទដ្ឋព្ពោ”តិ...បេ.... អញ្ញតរោ ច បន សោ ភិក្ខុ អរហតំ អហោសីតិ។ ចតុត្ថំ។

៥. ទុក្ខសុត្តំ

៦៧. សាវត្ថិនិទានំ ។ អថ ខោ អញ្ញតរោ ភិក្ខុ...បេ.... ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ សោ ភិក្ខុ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “សាធុ មេ, ភន្តេ, ភគវា សំខិត្តេន ធម្មំ ទេសេតុ...បេ.... អាតាបី បហិតត្តោ វិហរេយ្យ”ន្តិ។ “យំ ខោ, ភិក្ខុ, ទុក្ខំ; តត្រ តេ ឆន្ទោ បហាតព្ពោ”តិ។ “អញ្ញាតំ ភគវា; អញ្ញាតំ សុគតា”តិ។

“យថា កថំ បន ត្វំ, ភិក្ខុ, មយា សំខិត្តេន ភាសិតស្ស វិត្ថារេន អត្ថំ អាជានាសី”តិ ? “រូបំ ខោ, ភន្តេ, ទុក្ខំ; តត្រ មេ ឆន្ទោ បហាតព្ពោ។ វេទនា... សញ្ញា... សង្ខារា... វិញ្ញាណំ ទុក្ខំ; តត្រ មេ ឆន្ទោ បហាតព្ពោ។ ឥមស្ស ខ្វាហំ, ភន្តេ, ភគវតា សំខិត្តេន ភាសិតស្ស ឯវំ វិត្ថារេន អត្ថំ អាជានាមី”តិ។

“សាធុ សាធុ, ភិក្ខុ! សាធុ ខោ ត្វំ, ភិក្ខុ, មយា សំខិត្តេន ភាសិតស្ស វិត្ថារេន អត្ថំ អាជានាសិ។ រូបំ ខោ ភិក្ខុ, ទុក្ខំ; តត្រ តេ ឆន្ទោ បហាតព្ពោ។ វេទនា... សញ្ញា... សង្ខារា... វិញ្ញាណំ ទុក្ខំ; តត្រ តេ ឆន្ទោ បហាតព្ពោ។ ឥមស្ស ខោ, ភិក្ខុ, មយា សំខិត្តេន ភាសិតស្ស ឯវំ វិត្ថារេន អត្ថោ ទដ្ឋព្ពោ”តិ...បេ.... អញ្ញតរោ ច បន សោ ភិក្ខុ អរហតំ អហោសីតិ។ បញ្ចមំ។

៦. អនត្តសុត្តំ

៦៨. សាវត្ថិនិទានំ។ អថ ខោ អញ្ញតរោ ភិក្ខុ…បេ… ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ សោ ភិក្ខុ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “សាធុ មេ, ភន្តេ, ភគវា សំខិត្តេន ធម្មំ ទេសេតុ…បេ… អាតាបី បហិតត្តោ វិហរេយ្យ”ន្តិ។ “យោ ខោ, ភិក្ខុ, អនត្តា; តត្រ តេ ឆន្ទោ បហាតព្ពោ”តិ។ “អញ្ញាតំ, ភគវា; អញ្ញាតំ, សុគតា”តិ។

“យថា កថំ បន ត្វំ, ភិក្ខុ, មយា សំខិត្តេន ភាសិតស្ស វិត្ថារេន អត្ថំ អាជានាសី”តិ? “រូបំ ខោ, ភន្តេ, អនត្តា; តត្រ មេ ឆន្ទោ បហាតព្ពោ។ វេទនា… សញ្ញា… សង្ខារា… វិញ្ញាណំ អនត្តា; តត្រ មេ ឆន្ទោ បហាតព្ពោ។ ឥមស្ស ខ្វាហំ, ភន្តេ, ភគវតា សំខិត្តេន ភាសិតស្ស ឯវំ វិត្ថារេន អត្ថំ អាជានាមី”តិ។

“សាធុ សាធុ, ភិក្ខុ! សាធុ ខោ ត្វំ, ភិក្ខុ, មយា សំខិត្តេន ភាសិតស្ស វិត្ថារេន អត្ថំ អាជានាសិ។ រូបំ ខោ, ភិក្ខុ, អនត្តា; តត្រ តេ ឆន្ទោ បហាតព្ពោ ។ វេទនា… សញ្ញា… សង្ខារា… វិញ្ញាណំ អនត្តា; តត្រ តេ ឆន្ទោ បហាតព្ពោ។ ឥមស្ស ខោ, ភិក្ខុ, មយា សំខិត្តេន ភាសិតស្ស ឯវំ វិត្ថារេន អត្ថោ ទដ្ឋព្ពោ”តិ…បេ… អញ្ញតរោ ច បន សោ ភិក្ខុ អរហតំ អហោសីតិ។ ឆដ្ឋំ។

៧. អនត្តនិយសុត្តំ

៦៩. សាវត្ថិនិទានំ។ អថ ខោ អញ្ញតរោ ភិក្ខុ…បេ… ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ សោ ភិក្ខុ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “សាធុ មេ, ភន្តេ, ភគវា សំខិត្តេន ធម្មំ ទេសេតុ…បេ… វិហរេយ្យ”ន្តិ។ “យំ ខោ, ភិក្ខុ, អនត្តនិយំ; តត្រ តេ ឆន្ទោ បហាតព្ពោ”តិ។ “អញ្ញាតំ, ភគវា; អញ្ញាតំ, សុគតា”តិ។

“យថា កថំ បន ត្វំ, ភិក្ខុ, មយា សំខិត្តេន ភាសិតស្ស វិត្ថារេន អត្ថំ អាជានាសី”តិ? “រូបំ ខោ, ភន្តេ, អនត្តនិយំ; តត្រ មេ ឆន្ទោ បហាតព្ពោ។ វេទនា… សញ្ញា… សង្ខារា… វិញ្ញាណំ អនត្តនិយំ; តត្រ មេ ឆន្ទោ បហាតព្ពោ។ ឥមស្ស ខ្វាហំ, ភន្តេ, ភគវតា សំខិត្តេន ភាសិតស្ស ឯវំ វិត្ថារេន អត្ថំ អាជានាមី”តិ។

“សាធុ សាធុ, ភិក្ខុ! សាធុ ខោ ត្វំ, ភិក្ខុ, មយា សំខិត្តេន ភាសិតស្ស វិត្ថារេន អត្ថំ អាជានាសិ។ រូបំ ខោ, ភិក្ខុ , អនត្តនិយំ; តត្រ តេ ឆន្ទោ បហាតព្ពោ។ វេទនា … សញ្ញា… សង្ខារា… វិញ្ញាណំ អនត្តនិយំ; តត្រ តេ ឆន្ទោ បហាតព្ពោ។ ឥមស្ស ខោ, ភិក្ខុ, មយា សំខិត្តេន ភាសិតស្ស ឯវំ វិត្ថារេន អត្ថោ ទដ្ឋព្ពោ”តិ…បេ… អញ្ញតរោ ច បន សោ ភិក្ខុ អរហតំ អហោសីតិ។ សត្តមំ។

៨. រជនីយសណ្ឋិតសុត្តំ

៧០. សាវត្ថិនិទានំ។ អថ ខោ អញ្ញតរោ ភិក្ខុ…បេ… ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ សោ ភិក្ខុ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “សាធុ មេ, ភន្តេ, ភគវា សំខិត្តេន ធម្មំ ទេសេតុ, យមហំ ភគវតោ ធម្មំ សុត្វា…បេ… វិហរេយ្យ”ន្តិ។ “យំ ខោ, ភិក្ខុ, រជនីយសណ្ឋិតំ; តត្រ តេ ឆន្ទោ បហាតព្ពោ”តិ។ “អញ្ញាតំ, ភគវា; អញ្ញាតំ, សុគតា”តិ។

“យថា កថំ បន ត្វំ, ភិក្ខុ, មយា សំខិត្តេន ភាសិតស្ស វិត្ថារេន អត្ថំ អាជានាសី”តិ? “រូបំ ខោ, ភន្តេ, រជនីយសណ្ឋិតំ; តត្រ មេ ឆន្ទោ បហាតព្ពោ។ វេទនា… សញ្ញា… សង្ខារា… វិញ្ញាណំ រជនីយសណ្ឋិតំ; តត្រ មេ ឆន្ទោ បហាតព្ពោ។ ឥមស្ស ខ្វាហំ, ភន្តេ, ភគវតា សំខិត្តេន ភាសិតស្ស ឯវំ វិត្ថារេន អត្ថំ អាជានាមី”តិ។

“សាធុ សាធុ ភិក្ខុ! សាធុ ខោ ត្វំ, ភិក្ខុ, មយា សំខិត្តេន ភាសិតស្ស វិត្ថារេន អត្ថំ អាជានាសិ។ រូបំ ខោ, ភិក្ខុ, រជនីយសណ្ឋិតំ; តត្រ តេ ឆន្ទោ បហាតព្ពោ។ វេទនា… សញ្ញា… សង្ខារា… វិញ្ញាណំ រជនីយសណ្ឋិតំ; តត្រ តេ ឆន្ទោ បហាតព្ពោ។ ឥមស្ស ខោ, ភិក្ខុ, មយា សំខិត្តេន ភាសិតស្ស ឯវំ វិត្ថារេន អត្ថោ ទដ្ឋព្ពោ”តិ…បេ… អញ្ញតរោ ច បន សោ ភិក្ខុ អរហតំ អហោសីតិ។ អដ្ឋមំ។

៩. រាធសុត្តំ

៧១. សាវត្ថិនិទានំ។ អថ ខោ អាយស្មា រាធោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ ឯតទវោច – “កថំ នុ ខោ, ភន្តេ, ជានតោ, កថំ បស្សតោ ឥមស្មិញ្ច សវិញ្ញាណកេ កាយេ ពហិទ្ធា ច សព្ពនិមិត្តេសុ អហង្ការមមង្ការមានានុសយា ន ហោន្តី”តិ? “យំ កិញ្ចិ, រាធ, រូបំ អតីតានាគតបច្ចុប្បន្នំ អជ្ឈត្តំ វា ពហិទ្ធា វា ឱឡារិកំ វា សុខុមំ វា ហីនំ វា បណីតំ វា យំ ទូរេ សន្តិកេ វា, សព្ពំ រូបំ – ‘នេតំ មម, នេសោហមស្មិ, ន

មេសោ អត្តា’តិ ឯវមេតំ យថាភូតំ សម្មប្បញ្ញាយ បស្សតិ។ យា កាចិ វេទនា… យា កាចិ សញ្ញា… យេ កេចិ សង្ខារា… យំ កិញ្ចិ វិញ្ញាណំ អតីតានាគតបច្ចុប្បន្នំ…បេ…. យំ ទូរេ សន្តិកេ វា, សព្ពំ វិញ្ញាណំ – ‘នេតំ មម, នេសោហមស្មិ, ន មេសោ អត្តា’តិ ឯវមេតំ យថាភូតំ សម្មប្បញ្ញាយ បស្សតិ។ ឯវំ ខោ, រាធ, ជានតោ ឯវំ បស្សតោ ឥមស្មិញ្ច សវិញ្ញាណកេ កាយេ ពហិទ្ធា ច សព្ពនិមិត្តេសុ អហង្ការមមង្ការមានានុសយា ន ហោន្តី”តិ… បេ…. អញ្ញតរោ ច បនាយស្មា រាធោ អរហតំ អហោសីតិ។ នវមំ។

១០. សុរាធសុត្តំ

៧២. សាវត្ថិនិទានំ។ អថ ខោ អាយស្មា សុរាធោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “កថំ នុ ខោ, ភន្តេ, ជានតោ កថំ បស្សតោ ឥមស្មិញ្ច សវិញ្ញាណកេ កាយេ ពហិទ្ធា ច សព្ពនិមិត្តេសុ អហង្ការមមង្ការមានាបគតំ មានសំ ហោតិ, វិធា សមតិក្កន្តំ សន្តំ សុវិមុត្ត”ន្តិ? “យំ កិញ្ចិ, សុរាធ, រូបំ អតីតានាគតបច្ចុប្បន្នំ…បេ…. យំ ទូរេ សន្តិកេ វា, សព្ពំ រូបំ – ‘នេតំ មម, នេសោហមស្មិ, ន មេសោ អត្តា’តិ ឯវមេតំ យថាភូតំ សម្មប្បញ្ញាយ ទិស្វា អនុបាទា វិមុត្តោ ហោតិ។ យា កាចិ វេទនា… យា កាចិ សញ្ញា… យេ កេចិ សង្ខារា… យំ កិញ្ចិ វិញ្ញាណំ អតីតានាគតបច្ចុប្បន្នំ អជ្ឈត្តំ វា ពហិទ្ធា វា ឱឡារិកំ វា សុខុមំ វា ហីនំ វា បណីតំ វា យំ ទូរេ សន្តិកេ វា, សព្ពំ វិញ្ញាណំ – ‘នេតំ មម, នេសោហមស្មិ, ន មេសោ អត្តា’តិ ឯវមេតំ យថាភូតំ សម្មប្បញ្ញាយ ទិស្វា អនុបាទា វិមុត្តោ ហោតិ។ ឯវំ ខោ, សុរាធ, ជានតោ ឯវំ បស្សតោ ឥមស្មិញ្ច សវិញ្ញាណកេ កាយេ, ពហិទ្ធា ច សព្ពនិមិត្តេសុ អហង្ការមមង្ការមានាបគតំ មានសំ ហោតិ វិធា សមតិក្កន្តំ សន្តំ សុវិមុត្ត”ន្តិ…បេ…. អញ្ញតរោ ច បនាយស្មា សុរាធោ អរហតំ អហោសីតិ។ ទសមំ។

អរហន្តវគ្គោ សត្តមោ។

តស្សុទ្ទានំ –

ឧបាទិយមញ្ញមានា, អថាភិនន្ទមានោ ច;
អនិច្ចំ ទុក្ខំ អនត្តា ច, អនត្តនីយំ រជនីយសណ្ឋិតំ;
រាធសុរាធេន តេ ទសាតិ។

៨. ខជ្ជនីយវគ្គោ

១. អស្សាទសុត្តំ

៧៣. សាវត្ថិនិទានំ ។ “អស្សុតវា, ភិក្ខវេ, បុថុជ្ជនោ រូបស្ស អស្សាទញ្ច អាទីនវញ្ច និស្សរណញ្ច យថាភូតំ នប្បជានាតិ។ វេទនាយ… សញ្ញាយ… សង្ខារានំ… វិញ្ញាណស្ស អស្សាទញ្ច អាទីនវញ្ច និស្សរណញ្ច យថាភូតំ នប្បជានាតិ។ សុតវា ច ខោ, ភិក្ខវេ, អរិយសាវកោ រូបស្ស អស្សាទញ្ច អាទីនវញ្ច និស្សរណញ្ច យថាភូតំ បជានាតិ។ វេទនា … សញ្ញាយ… សង្ខារានំ… វិញ្ញាណស្ស អស្សាទញ្ច អាទីនវញ្ច និស្សរណញ្ច យថាភូតំ បជានាតី”តិ។ បឋមំ។

២. សមុទយសុត្តំ

៧៤. សាវត្ថិនិទានំ។ “អស្សុតវា, ភិក្ខវេ, បុថុជ្ជនោ រូបស្ស សមុទយញ្ច អត្ថង្គមញ្ច អស្សាទញ្ច អាទីនវញ្ច និស្សរណញ្ច យថាភូតំ នប្បជានាតិ។ វេទនាយ… សញ្ញាយ… សង្ខារានំ… វិញ្ញាណស្ស សមុទយញ្ច អត្ថង្គមញ្ច អស្សាទញ្ច អាទីនវញ្ច និស្សរណញ្ច យថាភូតំ នប្បជានាតិ។ សុតវា ច ខោ, ភិក្ខវេ, អរិយសាវកោ រូបស្ស សមុទយញ្ច អត្ថង្គមញ្ច អស្សាទញ្ច អាទីនវញ្ច និស្សរណញ្ច យថាភូតំ បជានាតិ។ វេទនាយ… សញ្ញាយ… សង្ខារានំ… វិញ្ញាណស្ស សមុទយញ្ច អត្ថង្គមញ្ច អស្សាទញ្ច អាទីនវញ្ច និស្សរណញ្ច យថាភូតំ បជានាតី”តិ។ ទុតិយំ។

៣. ទុតិយសមុទយសុត្តំ

៧៥. សាវត្ថិនិទានំ។ “សុតវា, ភិក្ខវេ, អរិយសាវកោ រូបស្ស សមុទយញ្ច អត្ថង្គមញ្ច អស្សាទញ្ច អាទីនវញ្ច និស្សរណញ្ច យថាភូតំ បជានាតិ។ វេទនាយ… សញ្ញាយ… សង្ខារានំ… វិញ្ញាណស្ស សមុទយញ្ច អត្ថង្គមញ្ច អស្សាទញ្ច អាទីនវញ្ច និស្សរណញ្ច យថាភូតំ បជានាតី”តិ។ តតិយំ។

៤. អរហន្តសុត្តំ

៧៦. សាវត្ថិនិទានំ។ “រូបំ, ភិក្ខវេ, អនិច្ចំ។ យទនិច្ចំ តំ ទុក្ខំ; យំ ទុក្ខំ តទនត្តា; យទនត្តា តំ ‘នេតំ មម , នេសោហមស្មិ, ន មេសោ អត្តា’តិ ឯវមេតំ យថាភូតំ សម្មប្បញ្ញាយ ទដ្ឋព្ពំ។ វេទនា… សញ្ញា… សង្ខារា… វិញ្ញាណំ អនិច្ចំ។ យទនិច្ចំ តំ ទុក្ខំ; យំ ទុក្ខំ តទនត្តា; យទនត្តា តំ ‘នេតំ មម, នេសោហមស្មិ, ន មេសោ អត្តា’តិ ឯវមេតំ យថាភូតំ សម្មប្បញ្ញាយ ទដ្ឋព្ពំ”។

“ឯវំ បស្សំ, ភិក្ខវេ, សុតវា អរិយសាវកោ រូបស្មិម្បិ និព្ពិន្ទតិ, វេទនាយបិ… សញ្ញាយបិ… សង្ខារេសុបិ… វិញ្ញាណស្មិម្បិ និព្ពិន្ទតិ។ និព្ពិន្ទំ វិរជ្ជតិ; វិរាគា វិមុច្ចតិ។ វិមុត្តស្មិំ វិមុត្តមិតិ ញាណំ ហោតិ។ ‘ខីណា ជាតិ, វុសិតំ ព្រហ្មចរិយំ, កតំ ករណីយំ, នាបរំ ឥត្ថត្តាយា’តិ បជានាតិ។ យាវតា, ភិក្ខវេ, សត្តាវាសា, យាវតា ភវគ្គំ, ឯតេ អគ្គា, ឯតេ សេដ្ឋា លោកស្មិំ យទិទំ អរហន្តោ”តិ។

ឥទមវោច ភគវា។ ឥទំ វត្វាន សុគតោ អថាបរំ ឯតទវោច សត្ថា –

“សុខិនោ វត អរហន្តោ, តណ្ហា តេសំ ន វិជ្ជតិ;
អស្មិមានោ សមុច្ឆិន្នោ, មោហជាលំ បទាលិតំ។

“អនេជំ តេ អនុប្បត្តា, ចិត្តំ តេសំ អនាវិលំ;
លោកេ អនុបលិត្តា តេ, ព្រហ្មភូតា អនាសវា។

“បញ្ចក្ខន្ធេ បរិញ្ញាយ, សត្ត សទ្ធម្មគោចរា;
បសំសិយា សប្បុរិសា, បុត្តា ពុទ្ធស្ស ឱរសា។

“សត្តរតនសម្បន្នា, តីសុ សិក្ខាសុ សិក្ខិតា;
អនុវិចរន្តិ មហាវីរា, បហីនភយភេរវា។

“ទសហង្គេហិ សម្បន្នា, មហានាគា សមាហិតា;
ឯតេ ខោ សេដ្ឋា លោកស្មិំ, តណ្ហា តេសំ ន វិជ្ជតិ។

“អសេខញាណមុប្បន្នំ, អន្តិមោយំ [អន្តិមស្ស (ក.)] សមុស្សយោ;
យោ សារោ ព្រហ្មចរិយស្ស, តស្មិំ អបរបច្ចយា។

“វិធាសុ ន វិកម្បន្តិ, វិប្បមុត្តា បុនព្ភវា;
ទន្តភូមិមនុប្បត្តា, តេ លោកេ វិជិតាវិនោ។

“ឧទ្ធំ តិរិយំ អបាចីនំ, នន្ទី តេសំ ន វិជ្ជតិ;
នទន្តិ តេ សីហនាទំ, ពុទ្ធា លោកេ អនុត្តរា”តិ។ ចតុត្ថំ;

៥. ទុតិយអរហន្តសុត្តំ

៧៧. សាវត្ថិនិទានំ។ “រូបំ, ភិក្ខវេ, អនិច្ចំ។ យទនិច្ចំ តំ ទុក្ខំ; យំ ទុក្ខំ តទនត្តា; យទនត្តា តំ ‘នេតំ មម, នេសោហមស្មិ, ន មេសោ អត្តា’តិ…បេ…. ឯវមេតំ យថាភូតំ សម្មប្បញ្ញាយ ទដ្ឋព្ពំ”។

“ឯវំ បស្សំ, ភិក្ខវេ, សុតវា អរិយសាវកោ រូបស្មិម្បិ និព្ពិន្ទតិ, វេទនាយបិ… សញ្ញាយបិ… សង្ខារេសុបិ… វិញ្ញាណស្មិម្បិ និព្ពិន្ទតិ។ និព្ពិន្ទំ វិរជ្ជតិ; វិរាគា វិមុច្ចតិ។ វិមុត្តស្មិំ វិមុត្តមិតិ ញាណំ ហោតិ។ ‘ខីណា ជាតិ, វុសិតំ ព្រហ្មចរិយំ, កតំ ករណីយំ, នាបរំ ឥត្ថត្តាយា’តិ បជានាតិ។ យាវតា, ភិក្ខវេ, សត្តាវាសា, យាវតា ភវគ្គំ, ឯតេ អគ្គា, ឯតេ សេដ្ឋា លោកស្មិំ យទិទំ អរហន្តោ”តិ។ បញ្ចមំ។

៦. សីហសុត្តំ

៧៨. សាវត្ថិនិទានំ ។ “សីហោ, ភិក្ខវេ, មិគរាជា សាយន្ហសមយំ អាសយា និក្ខមតិ; អាសយា និក្ខមិត្វា វិជម្ភតិ; វិជម្ភិត្វា សមន្តា ចតុទ្ទិសា អនុវិលោកេតិ; សមន្តា ចតុទ្ទិសា អនុវិលោកេត្វា តិក្ខត្តុំ សីហនាទំ នទតិ; តិក្ខត្តុំ សីហនាទំ នទិត្វា គោចរាយ បក្កមតិ។ យេ ហិ កេចិ, ភិក្ខវេ, តិរច្ឆានគតា បាណា សីហស្ស មិគរញ្ញោ នទតោ សទ្ទំ សុណន្តិ; យេភុយ្យេន ភយំ សំវេគំ សន្តាសំ អាបជ្ជន្តិ; ពិលំ ពិលាសយា បវិសន្តិ; ទកំ ទកាសយា បវិសន្តិ; វនំ វនាសយា បវិសន្តិ; អាកាសំ បក្ខិនោ ភជន្តិ។ យេបិ តេ, ភិក្ខវេ, រញ្ញោ នាគា គាមនិគមរាជធានីសុ, ទឡ្ហេហិ វរត្តេហិ ពទ្ធា, តេបិ តានិ ពន្ធនានិ សញ្ឆិន្ទិត្វា សម្បទាលេត្វា ភីតា មុត្តករីសំ ចជមានា [មោចន្តា (បី. ក.)], យេន វា តេន វា បលាយន្តិ។ ឯវំ មហិទ្ធិកោ ខោ, ភិក្ខវេ, សីហោ មិគរាជា តិរច្ឆានគតានំ បាណានំ, ឯវំ មហេសក្ខោ, ឯវំ មហានុភាវោ”។

“ឯវមេវ ខោ, ភិក្ខវេ, យទា តថាគតោ លោកេ ឧប្បជ្ជតិ អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ វិជ្ជាចរណសម្បន្នោ សុគតោ លោកវិទូ អនុត្តរោ បុរិសទម្មសារថិ សត្ថា ទេវមនុស្សានំ ពុទ្ធោ ភគវា។ សោ ធម្មំ ទេសេតិ – ‘ឥតិ រូបំ, ឥតិ រូបស្ស សមុទយោ, ឥតិ រូបស្ស អត្ថង្គមោ; ឥតិ វេទនា… ឥតិ សញ្ញា… ឥតិ សង្ខារា… ឥតិ វិញ្ញាណំ, ឥតិ វិញ្ញាណស្ស សមុទយោ, ឥតិ វិញ្ញាណស្ស អត្ថង្គមោ’តិ។ យេបិ តេ, ភិក្ខវេ, ទេវា ទីឃាយុកា វណ្ណវន្តោ សុខពហុលា ឧច្ចេសុ វិមានេសុ ចិរដ្ឋិតិកា តេបិ តថាគតស្ស ធម្មទេសនំ សុត្វា យេភុយ្យេន ភយំ សំវេគំ សន្តាសំ អាបជ្ជន្តិ – ‘អនិច្ចាវ កិរ, ភោ, មយំ សមានា និច្ចម្ហាតិ អមញ្ញិម្ហ។ អទ្ធុវាវ កិរ, ភោ, មយំ សមានា ធុវម្ហាតិ អមញ្ញិម្ហ។ អសស្សតាវ កិរ, ភោ, មយំ សមានា សស្សតម្ហាតិ អមញ្ញិម្ហ។ មយម្បិ កិរ, ភោ, អនិច្ចា អទ្ធុវា អសស្សតា សក្កាយបរិយាបន្នា’តិ។ ឯវំ មហិទ្ធិកោ ខោ, ភិក្ខវេ, តថាគតោ សទេវកស្ស លោកស្ស, ឯវំ មហេសក្ខោ, ឯវំ មហានុភាវោ”តិ។ ឥទមវោច ភគវា…បេ.… ឯតទវោច សត្ថា –

“យទា ពុទ្ធោ អភិញ្ញាយ, ធម្មចក្កំ បវត្តយិ;
សទេវកស្ស លោកស្ស, សត្ថា អប្បដិបុគ្គលោ។

“សក្កាយញ្ច និរោធញ្ច, សក្កាយស្ស ច សម្ភវំ;
អរិយញ្ចដ្ឋង្គិកំ មគ្គំ, ទុក្ខូបសមគាមិនំ។

“យេបិ ទីឃាយុកា ទេវា, វណ្ណវន្តោ យសស្សិនោ;
ភីតា សន្តាសមាបាទុំ, សីហស្សេវិតរេ មិគា។

អវីតិវត្តា សក្កាយំ, អនិច្ចា កិរ ភោ មយំ;
សុត្វា អរហតោ វាក្យំ, វិប្បមុត្តស្ស តាទិនោ”តិ។ ឆដ្ឋំ;

៧. ខជ្ជនីយសុត្តំ

៧៩. សាវត្ថិនិទានំ។ “យេ ហិ កេចិ, ភិក្ខវេ, សមណា វា ព្រាហ្មណា វា អនេកវិហិតំ បុព្ពេនិវាសំ អនុស្សរមានា អនុស្សរន្តិ សព្ពេតេ បញ្ចុបាទានក្ខន្ធេ អនុស្សរន្តិ ឯតេសំ វា អញ្ញតរំ។ កតមេ បញ្ច? ‘ឯវំរូបោ អហោសិំ អតីតមទ្ធាន’ន្តិ – ឥតិ វា ហិ, ភិក្ខវេ, អនុស្សរមានោ រូបំយេវ អនុស្សរតិ។ ‘ឯវំវេទនោ អហោសិំ អតីតមទ្ធាន’ន្តិ – ឥតិ វា ហិ, ភិក្ខវេ, អនុស្សរមានោ វេទនំយេវ អនុស្សរតិ។ ‘ឯវំសញ្ញោ អហោសិំ អតីតមទ្ធាន’ន្តិ… ‘ឯវំសង្ខារោ អហោសិំ អតីតមទ្ធាន’ន្តិ… ‘ឯវំវិញ្ញាណោ អហោសិំ អតីតមទ្ធាន’ន្តិ – ឥតិ វា ហិ, ភិក្ខវេ, អនុស្សរមានោ វិញ្ញាណមេវ អនុស្សរតិ”។

“កិញ្ច, ភិក្ខវេ, រូបំ វទេថ? រុប្បតីតិ ខោ, ភិក្ខវេ, តស្មា ‘រូប’ន្តិ វុច្ចតិ។ កេន រុប្បតិ? សីតេនបិ រុប្បតិ, ឧណ្ហេនបិ រុប្បតិ, ជិឃច្ឆាយបិ រុប្បតិ, បិបាសាយបិ រុប្បតិ, ឌំសមកសវាតាតបសរីសបសម្ផស្សេនបិ [… សិរិំសបសម្ផស្សេនបិ (សី. បី.)] រុប្បតិ។ រុប្បតីតិ ខោ, ភិក្ខវេ, តស្មា ‘រូប’ន្តិ វុច្ចតិ។

“កិញ្ច, ភិក្ខវេ, វេទនំ វទេថ? វេទយតីតិ ខោ, ភិក្ខវេ, តស្មា ‘វេទនា’តិ វុច្ចតិ។ កិញ្ច វេទយតិ? សុខម្បិ វេទយតិ, ទុក្ខម្បិ វេទយតិ, អទុក្ខមសុខម្បិ វេទយតិ។ វេទយតីតិ ខោ, ភិក្ខវេ, តស្មា ‘វេទនា’តិ វុច្ចតិ។

“កិញ្ច, ភិក្ខវេ, សញ្ញំ វទេថ? សញ្ជានាតីតិ ខោ, ភិក្ខវេ, តស្មា ‘សញ្ញា’តិ វុច្ចតិ។ កិញ្ច សញ្ជានាតិ? នីលម្បិ សញ្ជានាតិ, បីតកម្បិ សញ្ជានាតិ, លោហិតកម្បិ សញ្ជានាតិ, ឱទាតម្បិ សញ្ជានាតិ។ សញ្ជានាតីតិ ខោ, ភិក្ខវេ, តស្មា ‘សញ្ញា’តិ វុច្ចតិ។

“កិញ្ច , ភិក្ខវេ, សង្ខារេ វទេថ? សង្ខតមភិសង្ខរោន្តីតិ ខោ, ភិក្ខវេ, តស្មា ‘សង្ខារា’តិ វុច្ចតិ។ កិញ្ច សង្ខតមភិសង្ខរោន្តិ? រូបំ រូបត្តាយ [រូបត្ថាយ (ក.)] សង្ខតមភិសង្ខរោន្តិ, វេទនំ វេទនត្តាយ សង្ខតមភិសង្ខរោន្តិ, សញ្ញំ សញ្ញត្តាយ សង្ខតមភិសង្ខរោន្តិ, សង្ខារេ សង្ខារត្តាយ សង្ខតមភិសង្ខរោន្តិ, វិញ្ញាណំ វិញ្ញាណត្តាយ សង្ខតមភិសង្ខរោន្តិ។ សង្ខតមភិសង្ខរោន្តីតិ ខោ, ភិក្ខវេ, តស្មា ‘សង្ខារា’តិ វុច្ចតិ។

“កិញ្ច, ភិក្ខវេ, វិញ្ញាណំ វទេថ? វិជានាតីតិ ខោ, ភិក្ខវេ, តស្មា ‘វិញ្ញាណ’ន្តិ វុច្ចតិ។ កិញ្ច វិជានាតិ? អម្បិលម្បិ វិជានាតិ, តិត្តកម្បិ វិជានាតិ, កដុកម្បិ វិជានាតិ, មធុរម្បិ វិជានាតិ, ខារិកម្បិ វិជានាតិ, អខារិកម្បិ វិជានាតិ, លោណិកម្បិ វិជានាតិ, អលោណិកម្បិ វិជានាតិ។ វិជានាតីតិ ខោ, ភិក្ខវេ, តស្មា ‘វិញ្ញាណ’ន្តិ វុច្ចតិ។

“តត្រ, ភិក្ខវេ, សុតវា អរិយសាវកោ ឥតិ បដិសញ្ចិក្ខតិ – ‘អហំ ខោ ឯតរហិ រូបេន ខជ្ជាមិ។ អតីតម្បាហំ អទ្ធានំ ឯវមេវ រូបេន ខជ្ជឹ, សេយ្យថាបិ ឯតរហិ បច្ចុប្បន្នេន រូបេន ខជ្ជាមិ។ អហញ្ចេវ ខោ បន អនាគតំ រូបំ អភិនន្ទេយ្យំ, អនាគតម្បាហំ អទ្ធានំ ឯវមេវ រូបេន ខជ្ជេយ្យំ, សេយ្យថាបិ ឯតរហិ បច្ចុប្បន្នេន រូបេន ខជ្ជាមី’តិ។ សោ ឥតិ បដិសង្ខាយ អតីតស្មិំ រូបស្មិំ អនបេក្ខោ ហោតិ ; អនាគតំ រូបំ នាភិនន្ទតិ; បច្ចុប្បន្នស្ស រូបស្ស និព្ពិទាយ វិរាគាយ និរោធាយ បដិបន្នោ ហោតិ។

“‘អហំ ខោ ឯតរហិ វេទនាយ ខជ្ជាមិ។ អតីតម្បាហំ អទ្ធានំ ឯវមេវ វេទនាយ ខជ្ជឹ, សេយ្យថាបិ ឯតរហិ បច្ចុប្បន្នាយ វេទនាយ ខជ្ជាមិ។ អហញ្ចេវ ខោ បន អនាគតំ វេទនំ អភិនន្ទេយ្យំ; អនាគតម្បាហំ អទ្ធានំ ឯវមេវ វេទនាយ ខជ្ជេយ្យំ, សេយ្យថាបិ ឯតរហិ បច្ចុប្បន្នាយ វេទនាយ ខជ្ជាមី’តិ។ សោ ឥតិ បដិសង្ខាយ អតីតាយ វេទនាយ អនបេក្ខោ ហោតិ; អនាគតំ វេទនំ នាភិនន្ទតិ; បច្ចុប្បន្នាយ វេទនាយ និព្ពិទាយ វិរាគាយ និរោធាយ បដិបន្នោ ហោតិ។

“‘អហំ ខោ ឯតរហិ សញ្ញាយ ខជ្ជាមិ...បេ.... អហំ ខោ ឯតរហិ សង្ខារេហិ ខជ្ជាមិ។ អតីតម្បាហំ អទ្ធានំ ឯវមេវ សង្ខារេហិ ខជ្ជឹ, សេយ្យថាបិ ឯតរហិ បច្ចុប្បន្នេហិ សង្ខារេហិ ខជ្ជាមីតិ។ អហញ្ចេវ ខោ បន អនាគតេ សង្ខារេ អភិនន្ទេយ្យំ ; អនាគតម្បាហំ អទ្ធានំ ឯវមេវ សង្ខារេហិ ខជ្ជេយ្យំ, សេយ្យថាបិ ឯតរហិ បច្ចុប្បន្នេហិ សង្ខារេហិ ខជ្ជាមី’តិ។ សោ ឥតិ បដិសង្ខាយ អតីតេសុ សង្ខារេសុ អនបេក្ខោ ហោតិ; អនាគតេ សង្ខារេ នាភិនន្ទតិ; បច្ចុប្បន្នានំ សង្ខារានំ និព្ពិទាយ វិរាគាយ និរោធាយ បដិបន្នោ ហោតិ។

“‘អហំ ខោ ឯតរហិ វិញ្ញាណេន ខជ្ជាមិ។ អតីតម្បិ អទ្ធានំ ឯវមេវ វិញ្ញាណេន ខជ្ជឹ, សេយ្យថាបិ ឯតរហិ បច្ចុប្បន្នេន វិញ្ញាណេន ខជ្ជាមិ។ អហញ្ចេវ ខោ បន អនាគតំ វិញ្ញាណំ អភិនន្ទេយ្យំ; អនាគតម្បាហំ អទ្ធានំ ឯវមេវ វិញ្ញាណេន ខជ្ជេយ្យំ, សេយ្យថាបិ ឯតរហិ បច្ចុប្បន្នេន វិញ្ញាណេន ខជ្ជាមី’តិ។ សោ ឥតិ បដិសង្ខាយ អតីតស្មិំ វិញ្ញាណស្មិំ អនបេក្ខោ ហោតិ; អនាគតំ វិញ្ញាណំ នាភិនន្ទតិ; បច្ចុប្បន្នស្ស វិញ្ញាណស្ស និព្ពិទាយ វិរាគាយ និរោធាយ បដិបន្នោ ហោតិ។

“តំ កិំ មញ្ញថ, ភិក្ខវេ, រូបំ និច្ចំ វា អនិច្ចំ វា”តិ? “អនិច្ចំ, ភន្តេ”។ “យំ បនានិច្ចំ ទុក្ខំ វា តំ សុខំ វា”តិ? “ទុក្ខំ, ភន្តេ”។ “យំ បនានិច្ចំ ទុក្ខំ វិបរិណាមធម្មំ, កល្លំ នុ តំ សមនុបស្សិតុំ – ‘ឯតំ មម, ឯសោហមស្មិ, ឯសោ មេ អត្តា’”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។ “វេទនា ... សញ្ញា... សង្ខារា... វិញ្ញាណំ និច្ចំ វា អនិច្ចំ វា”តិ? “អនិច្ចំ, ភន្តេ”។ “យំ បនានិច្ចំ, ទុក្ខំ វា តំ សុខំ វា”តិ? “ទុក្ខំ, ភន្តេ”។ “យំ បនានិច្ចំ ទុក្ខំ វិបរិណាមធម្មំ, កល្លំ នុ តំ សមនុបស្សិតុំ – ‘ឯតំ មម, ឯសោហមស្មិ, ឯសោ មេ អត្តា’”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។ “តស្មាតិហ, ភិក្ខវេ, យំ កិញ្ចិ រូបំ អតីតានាគតបច្ចុប្បន្នំ អជ្ឈត្តំ វា ពហិទ្ធា វា ឱឡារិកំ វា សុខុមំ វា ហីនំ វា បណីតំ វា យំ ទូរេ សន្តិកេ វា, សព្ពំ រូបំ – ‘នេតំ មម, នេសោហមស្មិ, ន មេសោ អត្តា’តិ ឯវមេតំ យថាភូតំ សម្មប្បញ្ញាយ ទដ្ឋព្ពំ។ យា កាចិ វេទនា... យា កាចិ សញ្ញា... យេ កេចិ សង្ខារា... យំ កិញ្ចិ វិញ្ញាណំ អតីតានាគតបច្ចុប្បន្នំ...បេ.... យំ ទូរេ សន្តិកេ វា, សព្ពំ វិញ្ញាណំ – ‘នេតំ មម, នេសោហមស្មិ, ន មេសោ អត្តា’តិ ឯវមេតំ យថាភូតំ សម្មប្បញ្ញាយ ទដ្ឋព្ពំ”។

“អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, អរិយសាវកោ អបចិនាតិ, នោ អាចិនាតិ; បជហតិ [នោ (សី.)], ន ឧបាទិយតិ; វិសិនេតិ [នោ (សី.)], ន ឧស្សិនេតិ; វិធូបេតិ [នោ (សី.)], ន សន្ធូបេតិ។ កិញ្ច អបចិនាតិ, នោ អាចិនាតិ? រូបំ អបចិនាតិ, នោ អាចិនាតិ; វេទនំ ... សញ្ញំ... សង្ខារេ... វិញ្ញាណំ អបចិនាតិ, នោ អាចិនាតិ។ កិញ្ច បជហតិ, ន ឧបាទិយតិ? រូបំ បជហតិ, ន ឧបាទិយតិ; វេទនំ... សញ្ញំ... សង្ខារេ... វិញ្ញាណំ បជហតិ, ន ឧបាទិយតិ។ កិញ្ច វិសិនេតិ, ន ឧស្សិនេតិ? រូបំ វិសិនេតិ, ន ឧស្សិនេតិ; វេទនំ... សញ្ញំ... សង្ខារេ... វិញ្ញាណំ វិសិនេតិ, ន

ឧស្សិនេតិ។ កិញ្ច វិធូបេតិ, ន សន្ធូបេតិ? រូបំ វិធូបេតិ, ន សន្ធូបេតិ; វេទនំ... សញ្ញំ... សង្ខារេ... វិញ្ញាណំ វិធូបេតិ, ន សន្ធូបេតិ។

“ឯវំ បស្សំ, ភិក្ខវេ, សុតវា អរិយសាវកោ រូបស្មិម្បិ និព្ពិន្ទតិ, វេទនាយបិ... សញ្ញាយបិ... សង្ខារេសុបិ... វិញ្ញាណស្មិម្បិ និព្ពិន្ទតិ។ និព្ពិន្ទំ វិរជ្ជតិ; វិរាគា វិមុច្ចតិ។ វិមុត្តស្មិំ វិមុត្តមិតិ ញាណំ ហោតិ។ ‘ខីណា ជាតិ, វុសិតំ ព្រហ្មចរិយំ, កតំ ករណីយំ, នាបរំ ឥត្ថត្តាយា’តិ បជានាតិ។

“អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ នេវាចិនាតិ ន អបចិនាតិ, អបចិនិត្វា ឋិតោ នេវ បជហតិ ន ឧបាទិយតិ, បជហិត្វា ឋិតោ នេវ វិសិនេតិ ន ឧស្សិនេតិ, វិសិនេត្វា ឋិតោ នេវ វិធូបេតិ ន សន្ធូបេតិ។ វិធូបេត្វា ឋិតោ កិញ្ច នេវាចិនាតិ ន អបចិនាតិ? អបចិនិត្វា ឋិតោ រូបំ នេវាចិនាតិ ន អបចិនាតិ; អបចិនិត្វា ឋិតោ វេទនំ... សញ្ញំ... សង្ខារេ... វិញ្ញាណំ នេវាចិនាតិ ន អបចិនាតិ។ អបចិនិត្វា ឋិតោ កិញ្ច នេវ បជហតិ ន ឧបាទិយតិ? បជហិត្វា ឋិតោ រូបំ នេវ បជហតិ ន ឧបាទិយតិ; បជហិត្វា ឋិតោ វេទនំ... សញ្ញំ... សង្ខារេ... វិញ្ញាណំ នេវ បជហតិ ន ឧបាទិយតិ។ បជហិត្វា ឋិតោ កិញ្ច នេវ វិសិនេតិ ន ឧស្សិនេតិ? វិសិនេត្វា ឋិតោ រូបំ នេវ វិសិនេតិ ន ឧស្សិនេតិ; វិសិនេត្វា ឋិតោ វេទនំ... សញ្ញំ... សង្ខារេ... វិញ្ញាណំ នេវ វិសិនេតិ ន ឧស្សិនេតិ។ វិសិនេត្វា ឋិតោ កិញ្ច នេវ វិធូបេតិ ន សន្ធូបេតិ? វិធូបេត្វា ឋិតោ រូបំ នេវ វិធូបេតិ ន សន្ធូបេតិ; វិធូបេត្វា ឋិតោ វេទនំ... សញ្ញំ... សង្ខារេ... វិញ្ញាណំ នេវ វិធូបេតិ ន សន្ធូបេតិ។ វិធូបេត្វា ឋិតោ ឯវំវិមុត្តចិត្តំ ខោ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុំ សឥន្ទា ទេវា សព្រហ្មកា សបជាបតិកា អារកាវ នមស្សន្តិ –

> “នមោ តេ បុរិសាជញ្ញ, នមោ តេ បុរិសុត្តម;
> យស្ស តេ នាភិជានាម, យម្បិ និស្សាយ ឈាយសី”តិ។ សត្តមំ;

៨. បិណ្ឌោល្យសុត្តំ

៨០. ឯកំ សមយំ ភគវា សក្កេសុ វិហរតិ កបិលវត្ថុស្មិំ និគ្រោធារាមេ។ អថ ខោ ភគវា កិស្មិញ្ចិទេវ បករណេ ភិក្ខុសង្ឃំ បណាមេត្វា បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ កបិលវត្ថុំ បិណ្ឌាយ បាវិសិ។ កបិលវត្ថុស្មិំ បិណ្ឌាយ ចរិត្វា បច្ឆាភត្តំ បិណ្ឌបាតបដិក្កន្តោ យេន មហាវនំ តេនុបសង្កមិ ទិវាវិហារាយ ។ មហាវនំ អជ្ឈោគាហេត្វា ពេលុវលដ្ឋិកាយ មូលេ ទិវាវិហារំ និសីទិ។

អថ ខោ ភគវតោ រហោគតស្ស បដិសល្លីនស្ស ឯវំ ចេតសោ បរិវិតក្កោ ឧទបាទិ – “មយា ខោ ភិក្ខុសង្ឃោ បពាឡ្ហោ។ សន្តេត្ថ ភិក្ខូ នវា អចិរបព្ពជិតា អធុនាគតា ឥមំ ធម្មវិនយំ។ តេសំ មមំ អបស្សន្តានំ សិយា អញ្ញថត្តំ សិយា វិបរិណាមោ។ សេយ្យថាបិ នាម វច្ឆស្ស តរុណស្ស មាតរំ អបស្សន្តស្ស សិយា អញ្ញថត្តំ សិយា វិបរិណាមោ, ឯវមេវ សន្តេត្ថ ភិក្ខូ នវា អចិរបព្ពជិតា អធុនាគតា ឥមំ ធម្មវិនយំ តេសំ មមំ អបស្សន្តានំ សិយា អញ្ញថត្តំ សិយា វិបរិណាមោ។ សេយ្យថាបិ នាម ពីជានំ តរុណានំ ឧទកំ អលភន្តានំ សិយា អញ្ញថត្តំ សិយា វិបរិណាមោ, ឯវមេវ សន្តេត្ថ...បេ.... តេសំ មមំ អលភន្តានំ ទស្សនាយ សិយា អញ្ញថត្តំ សិយា វិបរិណាមោ។ យំនូនាហំ យថេវ មយា បុព្ពេ ភិក្ខុសង្ឃោ អនុគ្គហិតោ, ឯវមេវ ឯតរហិ អនុគ្គណ្ហេយ្យំ ភិក្ខុសង្ឃ”ន្តិ។

អថ ខោ ព្រហ្មា សហម្បតិ ភគវតោ ចេតសា ចេតោបរិវិតក្កមញ្ញាយ – សេយ្យថាបិ នាម ពលវា បុរិសោ សមិញ្ជិតំ [សម្មិញ្ជិតំ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] វា ពាហំ បសារេយ្យ បសារិតំ វា ពាហំ សមិញ្ជេយ្យ ឯវមេវ – ព្រហ្មលោកេ អន្តរហិតោ ភគវតោ បុរតោ បាតុរហោសិ។ អថ ខោ ព្រហ្មា សហម្បតិ ឯកំសំ ឧត្តរាសង្គំ ករិត្វា យេន ភគវា តេនញ្ជលឹ បណាមេត្វា ភគវន្តំ ឯតទវោច – “ឯវមេតំ, ភគវា; ឯវមេតំ, សុគត ! ភគវតោ, ភន្តេ, ភិក្ខុសង្ឃោ បពាឡ្ហោ។ សន្តេត្ថ ភិក្ខូ នវា អចិរបព្ពជិតា អធុនាគតា ឥមំ ធម្មវិនយំ។ តេសំ ភគវន្តំ អបស្សន្តានំ សិយា អញ្ញថត្តំ សិយា វិបរិណាមោ។ សេយ្យថាបិ នាម វច្ឆស្ស តរុណស្ស មាតរំ អបស្សន្តស្ស សិយា អញ្ញថត្តំ សិយា វិបរិណាមោ, ឯវមេវ សន្តេត្ថ ភិក្ខូ នវា អចិរបព្ពជិតា អធុនាគតា ឥមំ ធម្មវិនយំ តេសំ ភគវន្តំ អបស្សន្តានំ សិយា អញ្ញថត្តំ សិយា វិបរិណាមោ។ សេយ្យថាបិ នាម ពីជានំ តរុណានំ ឧទកំ អលភន្តានំ សិយា អញ្ញថត្តំ សិយា វិបរិណាមោ, ឯវមេវ សន្តេត្ថ ភិក្ខូ នវា អចិរបព្ពជិតា អធុនាគតា ឥមំ ធម្មវិនយំ, តេសំ ភគវន្តំ អលភន្តានំ ទស្សនាយ សិយា អញ្ញថត្តំ សិយា វិបរិណាមោ។ អភិនន្ទតុ, ភន្តេ, ភគវា ភិក្ខុសង្ឃំ; អភិវទតុ, ភន្តេ, ភគវា ភិក្ខុសង្ឃំ។ យថេវ ភគវតា បុព្ពេ ភិក្ខុសង្ឃោ អនុគ្គហិតោ, ឯវមេវ ឯតរហិ អនុគ្គណ្ហាតុ ភិក្ខុសង្ឃ”ន្តិ។

អធិវាសេសិ ភគវា តុណ្ហីភាវេន។ អថ ខោ ព្រហ្មា សហម្បតិ ភគវតោ អធិវាសនំ វិទិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា បទក្ខិណំ កត្វា តត្ថេវន្តរធាយិ។

អថ ខោ ភគវា សាយន្ហសមយំ បដិសល្លានា វុដ្ឋិតោ យេន និគ្រោធារាមោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា បញ្ញត្តេ អាសនេ និសីទិ។ និសជ្ជ ខោ ភគវា តថារូបំ ឥទ្ធាភិសង្ខារំ អភិសង្ខាសិ [អភិសង្ខារេសិ (ស្យា. កំ.), អភិសង្ខាយិ (បី.), អភិសង្ខរោតិ (ក.)] យថា តេ ភិក្ខូ (ឯកទ្វីហិកាយ សារជ្ជមានរូបា យេនាហំ [យេន ភគវា (?)] តេនុបសង្កមេយ្យុំ។ តេបិ ភិក្ខូ) [( ) សី. ស្យា. កំ. បោត្ថកេសុ នត្ថិ] ឯកទ្វីហិកាយ សារជ្ជមានរូបា យេន ភគវា តេនុបសង្កមឹសុ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទឹសុ។ ឯកមន្តំ និសិន្នេ ខោ តេ ភិក្ខូ ភគវា ឯតទវោច –

“អន្តមិទំ, ភិក្ខវេ, ជីវិកានំ យទិទំ បិណ្ឌោល្យំ។ អភិសាបោយំ, ភិក្ខវេ, លោកស្មឹ បិណ្ឌោលោ វិចរសិ បត្តបាណីតិ។ តញ្ច ខោ ឯតំ, ភិក្ខវេ, កុលបុត្តា ឧបេន្តិ អត្ថវសិកា, អត្ថវសំ បដិច្ច; នេវ រាជាភិនីតា, ន ចោរាភិនីតា, ន ឥណដ្ដា, ន ភយដ្ដា, ន អាជីវិកាបកតា; អបិ ច ខោ ឱតិណ្ណាម្ហ ជាតិយា ជរាយ មរណេន សោកេហិ បរិទេវេហិ ទុក្ខេហិ ទោមនស្សេហិ ឧបាយាសេហិ ទុក្ខោតិណ្ណា ទុក្ខបរេតា អប្បេវ នាម ឥមស្ស កេវលស្ស ទុក្ខក្ខន្ធស្ស អន្តកិរិយា បញ្ញាយេថាតិ។

“ឯវំ បព្ពជិតោ ចាយំ, ភិក្ខវេ, កុលបុត្តោ។ សោ ច ហោតិ អភិជ្ឈាលុ កាមេសុ តិព្ពសារាគោ ព្យាបន្នចិត្តោ បទុដ្ឋមនសង្កប្បោ មុដ្ឋស្សតិ អសម្បជានោ អសមាហិតោ វិព្ភន្តចិត្តោ បាកតិន្ទ្រិយោ។ សេយ្យថាបិ, ភិក្ខវេ , ឆវាលាតំ ឧភតោបទិត្តំ មជ្ឈេ គូថគតំ, នេវ គាមេ កដ្ឋត្ថំ ផរតិ, នារញ្ញេ កដ្ឋត្ថំ ផរតិ។ តថូបមាហំ, ភិក្ខវេ, ឥមំ បុគ្គលំ វទាមិ គិហិភោគា ច បរិហីនោ, សាមញ្ញត្ថញ្ច ន បរិបូរេតិ។

“តយោមេ, ភិក្ខវេ, អកុសលវិតក្កា – កាមវិតក្កោ, ព្យាបាទវិតក្កោ, វិហឹសាវិតក្កោ។ ឥមេ ច ភិក្ខវេ, តយោ អកុសលវិតក្កា ក្វ អបរិសេសា និរុជ្ឈន្តិ? ចតូសុ វា សតិបដ្ឋានេសុ សុប្បតិដ្ឋិតចិត្តស្ស វិហរតោ អនិមិត្តំ វា សមាធឹ ភាវយតោ។ យាវញ្ចិទំ, ភិក្ខវេ, អលមេវ អនិមិត្តោ សមាធិ ភាវេតុំ។ អនិមិត្តោ, ភិក្ខវេ, សមាធិ ភាវិតោ ពហុលីកតោ មហប្ផលោ ហោតិ មហានិសំសោ។

“ទ្វេមា, ភិក្ខវេ, ទិដ្ឋិយោ – ភវទិដ្ឋិ ច វិភវទិដ្ឋិ ច។ តត្រ ខោ, ភិក្ខវេ, សុតវា អរិយសាវកោ ឥតិ បដិសញ្ចិក្ខតិ – ‘អត្ថិ នុ ខោ តំ កិញ្ចិ លោកស្មឹ យមហំ ឧបាទិយមានោ ន វជ្ជវា អស្ស’ន្តិ? សោ ឯវំ បជានាតិ – ‘នត្ថិ នុ ខោ តំ កិញ្ចិ លោកស្មឹ យមហំ ឧបាទិយមានោ ន វជ្ជវា អស្សំ។ អហញ្ហិ រូបញ្ញេវ ឧបាទិយមានោ ឧបាទិយេយ្យំ វេទនញ្ញេវ... សញ្ញញ្ញេវ... សង្ខារេយេវ វិញ្ញាណញ្ញេវ ឧបាទិយមានោ ឧបាទិយេយ្យំ។ តស្ស មេ អស្ស [អយំ (ក.)] ឧបាទានបច្ចយា ភវោ; ភវបច្ចយា ជាតិ; ជាតិបច្ចយា ជរាមរណំ សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសា សម្ភវេយ្យុំ។ ឯវមេតស្ស កេវលស្ស ទុក្ខក្ខន្ធស្ស សមុទយោ អស្សា’’’តិ។

“តំ កឹ មញ្ញថ, ភិក្ខវេ, រូបំ និច្ចំ វា អនិច្ចំ វា”តិ? “អនិច្ចំ, ភន្តេ”។ “យំ បនានិច្ចំ ទុក្ខំ វា តំ សុខំ វា”តិ? “ទុក្ខំ, ភន្តេ”។ “យំ បនានិច្ចំ ទុក្ខំ វិបរិណាមធម្មំ កល្លំ នុ តំ សមនុបស្សិតុំ – ‘ឯតំ មម, ឯសោហមស្មិ, ឯសោ មេ អត្តា’’’តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។ “វេទនា... សញ្ញា... សង្ខារា... វិញ្ញាណំ...បេ.... តស្មាតិហ, ភិក្ខវេ, ឯវំ បស្សំ... នាបរំ ឥត្ថត្តាយាតិ បជានាតី”តិ។ អដ្ឋមំ។

៩. បាលិលេយ្យសុត្តំ

៨១. ឯកំ សមយំ ភគវា កោសម្ពិយំ វិហរតិ ឃោសិតារាមេ។ អថ ខោ ភគវា បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ កោសម្ពឹ បិណ្ឌាយ បាវិសិ។ កោសម្ពិយំ បិណ្ឌាយ ចរិត្វា បច្ឆាភត្តំ បិណ្ឌបាតបដិក្កន្តោ សាមំ សេនាសនំ សំសាមេត្វា បត្តចីវរមាទាយ អនាមន្តេត្វា ឧបដ្ឋាកេ អនបលោកេត្វា ភិក្ខុសង្ឃំ ឯកោ អទុតិយោ ចារិកំ បក្កាមិ។

អថ ខោ អញ្ញតរោ ភិក្ខុ អចិរបក្កន្តស្ស ភគវតោ យេនាយស្មា អានន្ទោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា អាយស្មន្តំ អានន្ទំ ឯតទវោច – “ឯសាវុសោ, អានន្ទ, ភគវា សាមំ សេនាសនំ សំសាមេត្វា បត្តចីវរមាទាយ អនាមន្តេត្វា ឧបដ្ឋាកេ អនបលោកេត្វា ភិក្ខុសង្ឃំ ឯកោ អទុតិយោ ចារិកំ បក្កន្តោ”តិ។ “យស្មឹ, អាវុសោ, សមយេ ភគវា សាមំ សេនាសនំ សំសាមេត្វា បត្តចីវរមាទាយ អនាមន្តេត្វា ឧបដ្ឋាកេ អនបលោកេត្វា ភិក្ខុសង្ឃំ ឯកោ អទុតិយោ ចារិកំ បក្កមតិ, ឯកោវ ភគវា តស្មឹ សមយេ វិហរិតុកាមោ ហោតិ; ន ភគវា តស្មឹ សមយេ កេនចិ អនុពន្ធិតព្ពោ ហោតី”តិ។

អថ ខោ ភគវា អនុបុព្ពេន ចារិកំ ចរមានោ យេន បាលិលេយ្យកំ [បារិលេយ្យកំ (សី. បី.)] តទវសរិ។ តត្រ សុទំ ភគវា បាលិលេយ្យកេ វិហរតិ ភទ្ទសាលមូលេ។ អថ ខោ សម្ពហុលា ភិក្ខូ យេនាយស្មា អានន្ទោ តេនុបសង្កមឹសុ; ឧបសង្កមិត្វា អាយស្មតា អានន្ទេន សទ្ធិំ សម្មោទឹសុ។ សម្មោទនីយំ កថំ សារណីយំ វីតិសារេត្វា ឯកមន្តំ និសីទឹសុ។ ឯកមន្តំ និសិន្នា ខោ តេ ភិក្ខូ អាយស្មន្តំ អានន្ទំ ឯតទវោចុំ – “ចិរស្សុតា ខោ នោ, អាវុសោ អានន្ទ, ភគវតោ សម្មុខា ធម្មី កថា; ឥច្ឆាម មយំ, អាវុសោ អានន្ទ, ភគវតោ សម្មុខា ធម្មិំ កថំ សោតុ”ន្តិ។

អថ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ តេហិ ភិក្ខូហិ សទ្ធិំ យេន បាលិលេយ្យកំ ភទ្ទសាលមូលំ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នេ ខោ តេ ភិក្ខូ ភគវា ធម្មិយា កថាយ សន្ទស្សេសិ សមាទបេសិ សមុត្តេជេសិ សម្បហំសេសិ។ តេន ខោ បន សមយេន អញ្ញតរស្ស ភិក្ខុនោ ឯវំ ចេតសោ បរិវិតក្កោ ឧទបាទិ – “កថំ នុ ខោ ជានតោ កថំ បស្សតោ អនន្តរា អាសវានំ ខយោ ហោតី”តិ? អថ ខោ ភគវា តស្ស ភិក្ខុនោ ចេតសា ចេតោបរិវិតក្កមញ្ញាយ ភិក្ខូ អាមន្តេសិ – “វិចយសោ ទេសិតោ, ភិក្ខវេ, មយា ធម្មោ; វិចយសោ ទេសិតា ចត្តារោ សតិបដ្ឋានា; វិចយសោ ទេសិតា ចត្តារោ សម្មប្បធានា; វិចយសោ ទេសិតា ចត្តារោ ឥទ្ធិបាទា; វិចយសោ ទេសិតានិ បញ្ចិន្ទ្រិយានិ; វិចយសោ ទេសិតានិ បញ្ច ពលានិ; វិចយសោ ទេសិតា សត្តពោជ្ឈង្គា; វិចយសោ ទេសិតោ អរិយោ អដ្ឋង្គិកោ មគ្គោ។ ឯវំ វិចយសោ ទេសិតោ, ភិក្ខវេ, មយា ធម្មោ។ ឯវំ វិចយសោ ទេសិតេ ខោ, ភិក្ខវេ, មយា ធម្មេ អថ ច បនិធេកច្ចស្ស ភិក្ខុនោ ឯវំ ចេតសោ បរិវិតក្កោ ឧទបាទិ – ‘កថំ នុ ខោ ជានតោ កថំ បស្សតោ អនន្តរា អាសវានំ ខយោ ហោតី’”តិ?

“កថញ្ច, ភិក្ខវេ, ជានតោ កថំ បស្សតោ អនន្តរា អាសវានំ ខយោ ហោតិ? ឥធ ភិក្ខវេ, អស្សុតវា បុថុជ្ជនោ អរិយានំ អទស្សាវី អរិយធម្មស្ស អកោវិទោ អរិយធម្មេ អវិនីតោ, សប្បុរិសានំ អទស្សាវី សប្បុរិសធម្មស្ស អកោវិទោ សប្បុរិសធម្មេ អវិនីតោ រូបំ អត្តតោ សមនុបស្សតិ។ យា ខោ បន សា, ភិក្ខវេ, សមនុបស្សនា សង្ខារោ សោ។ សោ បន សង្ខារោ កឹនិទានោ កឹសមុទយោ កឹជាតិកោ កឹបភវោ? អវិជ្ជាសម្ផស្សជេន, ភិក្ខវេ, វេទយិតេន ផុដ្ឋស្ស អស្សុតវតោ បុថុជ្ជនស្ស ឧប្បន្នា តណ្ហា; តតោជោ សោ សង្ខារោ។ ឥតិ ខោ, ភិក្ខវេ, សោបិ សង្ខារោ អនិច្ចោ សង្ខតោ បដិច្ចសមុប្បន្នោ។ សាបិ តណ្ហា អនិច្ចា សង្ខតា បដិច្ចសមុប្បន្នា។ សាបិ វេទនា អនិច្ចា សង្ខតា បដិច្ចសមុប្បន្នា។ សោបិ ផស្សោ អនិច្ចោ សង្ខតោ បដិច្ចសមុប្បន្នោ។ សាបិ អវិជ្ជា អនិច្ចា សង្ខតា បដិច្ចសមុប្បន្នា ។ ឯវម្បិ ខោ, ភិក្ខវេ, ជានតោ ឯវំ បស្សតោ អនន្តរា អាសវានំ ខយោ ហោតិ។

“ន ហេវ ខោ រូបំ អត្តតោ សមនុបស្សតិ; អបិ ច ខោ រូបវន្តំ អត្តានំ សមនុបស្សតិ។ យា ខោ បន សា, ភិក្ខវេ, សមនុបស្សនា សង្ខារោ សោ។ សោ បន សង្ខារោ កឹនិទានោ កឹសមុទយោ កឹជាតិកោ កឹបភវោ? អវិជ្ជាសម្ផស្សជេន, ភិក្ខវេ, វេទយិតេន ផុដ្ឋស្ស អស្សុតវតោ បុថុជ្ជនស្ស ឧប្បន្នា តណ្ហា; តតោជោ សោ សង្ខារោ។ ឥតិ ខោ, ភិក្ខវេ, សោបិ សង្ខារោ អនិច្ចោ សង្ខតោ បដិច្ចសមុប្បន្នោ។ សាបិ តណ្ហា... សាបិ វេទនា... សោបិ ផស្សោ... សាបិ អវិជ្ជា អនិច្ចា សង្ខតា បដិច្ចសមុប្បន្នា។ ឯវម្បិ ខោ, ភិក្ខវេ, ជានតោ ឯវំ បស្សតោ អនន្តរា អាសវានំ ខយោ ហោតិ។

“ន ហេវ ខោ រូបំ អត្តតោ សមនុបស្សតិ, ន រូបវន្តំ អត្តានំ សមនុបស្សតិ; អបិ ច ខោ អត្តនិ រូបំ សមនុបស្សតិ។ យា ខោ បន សា, ភិក្ខវេ , សមនុបស្សនា សង្ខារោ សោ។ សោ បន សង្ខារោ កឹនិទានោ កឹសមុទយោ កឹជាតិកោ កឹបភវោ? អវិជ្ជាសម្ផស្សជេន, ភិក្ខវេ, វេទយិតេន ផុដ្ឋស្ស អស្សុតវតោ បុថុជ្ជនស្ស ឧប្បន្នា តណ្ហា; តតោជោ សោ សង្ខារោ។ ឥតិ ខោ, ភិក្ខវេ, សោបិ សង្ខារោ អនិច្ចោ សង្ខតោ បដិច្ចសមុប្បន្នោ។ សាបិ តណ្ហា... សាបិ វេទនា... សោបិ ផស្សោ... សាបិ អវិជ្ជា អនិច្ចា សង្ខតា បដិច្ចសមុប្បន្នា។ ឯវម្បិ ខោ, ភិក្ខវេ, ជានតោ ឯវំ បស្សតោ អនន្តរា អាសវានំ ខយោ ហោតិ។

“ន ហេវ ខោ រូបំ អត្តតោ សមនុបស្សតិ, ន រូបវន្តំ អត្តានំ សមនុបស្សតិ, ន អត្តនិ រូបំ សមនុបស្សតិ; អបិ ច ខោ រូបស្មិំ អត្តានំ សមនុបស្សតិ។ យា ខោ បន សា, ភិក្ខវេ, សមនុបស្សនា សង្ខារោ សោ។ សោ បន សង្ខារោ កឹនិទានោ កឹសមុទយោ កឹជាតិកោ កឹបភវោ? អវិជ្ជាសម្ផស្សជេន, ភិក្ខវេ, វេទយិតេ ផុដ្ឋស្ស អស្សុតវតោ បុថុជ្ជនស្ស ឧប្បន្នា តណ្ហា; តតោជោ សោ សង្ខារោ។ ឥតិ ខោ, ភិក្ខវេ, សោបិ សង្ខារោ អនិច្ចោ សង្ខតោ បដិច្ចសមុប្បន្នោ។ សាបិ តណ្ហា ... សាបិ វេទនា... សោបិ ផស្សោ... សាបិ អវិជ្ជា អនិច្ចា សង្ខតា បដិច្ចសមុប្បន្នា។ ឯវម្បិ ខោ, ភិក្ខវេ, ជានតោ...បេ.... អាសវានំ ខយោ ហោតិ។

“ន ហេវ ខោ រូបំ អត្តតោ សមនុបស្សតិ, ន រូបវន្តំ អត្តានំ, ន អត្តនិ រូបំ, ន រូបស្មិំ អត្តានំ សមនុបស្សតិ; អបិ ច ខោ វេទនំ អត្តតោ សមនុបស្សតិ, អបិ ច ខោ វេទនាវន្តំ អត្តានំ សមនុបស្សតិ, អបិ ច ខោ អត្តនិ វេទនំ សមនុបស្សតិ, អបិ ច ខោ វេទនាយ អត្តានំ សមនុបស្សតិ; អបិ ច ខោ សញ្ញំ... អបិ ច ខោ សង្ខារេ អត្តតោ សមនុបស្សតិ, អបិ ច ខោ សង្ខារវន្តំ អត្តានំ សមនុបស្សតិ, អបិ ច ខោ អត្តនិ សង្ខារេ សមនុបស្សតិ, អបិ ច ខោ សង្ខារេសុ អត្តានំ សមនុបស្សតិ; អបិ ច ខោ វិញ្ញាណំ អត្តតោ សមនុបស្សតិ, អបិ ច ខោ វិញ្ញាណវន្តំ អត្តានំ, អបិ ច ខោ អត្តនិ វិញ្ញាណំ, អបិ ច ខោ វិញ្ញាណស្មិំ អត្តានំ សមនុបស្សតិ។ យា ខោ បន សា, ភិក្ខវេ, សមនុបស្សនា សង្ខារោ សោ។ សោ បន សង្ខារោ កឹនិទានោ...បេ.... កឹបភវោ? អវិជ្ជាសម្ផស្សជេន, ភិក្ខវេ, វេទយិតេ ផុដ្ឋស្ស អស្សុតវតោ បុថុជ្ជនស្ស ឧប្បន្នា តណ្ហា; តតោជោ សោ សង្ខារោ។ ឥតិ ខោ, ភិក្ខវេ, សោបិ សង្ខារោ អនិច្ចោ សង្ខតោ បដិច្ចសមុប្បន្នោ។ សាបិ តណ្ហា... សាបិ វេទនា... សោបិ ផស្សោ ... សាបិ អវិជ្ជា អនិច្ចា សង្ខតា បដិច្ចសមុប្បន្នា។ ឯវំ ខោ, ភិក្ខវេ, ជានតោ ឯវំ បស្សតោ អនន្តរា អាសវានំ ខយោ ហោតិ។

“ន ហេវ ខោ រូបំ អត្តតោ សមនុបស្សតិ, ន វេទនំ អត្តតោ សមនុបស្សតិ, ន សញ្ញំ... ន សង្ខារេ... ន វិញ្ញាណំ អត្តតោ សមនុបស្សតិ; អបិ ច ខោ ឯវំទិដ្ឋិ ហោតិ – ‘សោ អត្តា សោ លោកោ, សោ បេច្ច ភវិស្សាមិ និច្ចោ ធុវោ សស្សតោ អវិបរិណាមធម្មោ’តិ។ យា ខោ បន សា, ភិក្ខវេ, សស្សតទិដ្ឋិ សង្ខារោ សោ។ សោ បន សង្ខារោ កឹនិទានោ...បេ.... ឯវម្បិ ខោ, ភិក្ខវេ, ជានតោ ឯវំ បស្សតោ អនន្តរា អាសវានំ ខយោ ហោតិ។

“ន ហេវ ខោ រូបំ អត្តតោ សមនុបស្សតិ, ន វេទនំ ... ន សញ្ញំ... ន សង្ខារេ... ន វិញ្ញាណំ អត្តតោ សមនុបស្សតិ; នាបិ ឯវំទិដ្ឋិ ហោតិ – ‘សោ អត្តា សោ លោកោ, សោ បេច្ច ភវិស្សាមិ និច្ចោ ធុវោ សស្សតោ អវិបរិណាមធម្មោ’តិ។ អបិ ច ខោ ឯវំទិដ្ឋិ ហោតិ – ‘នោ ចស្សំ នោ ច មេ សិយា នាភវិស្សំ ន មេ ភវិស្សតី’តិ។ យា ខោ បន សា, ភិក្ខវេ, ឧច្ឆេទទិដ្ឋិ សង្ខារោ សោ។ សោ បន សង្ខារោ កឹនិទានោ កឹសមុទយោ កឹជាតិកោ កឹបភវោ? អវិជ្ជាសម្ផស្សជេន, ភិក្ខវេ, វេទយិតេន ផុដ្ឋស្ស អស្សុតវតោ បុថុជ្ជនស្ស ឧប្បន្នា តណ្ហា; តតោជោ សោ សង្ខារោ។ ឥតិ ខោ, ភិក្ខវេ, សោបិ សង្ខារោ អនិច្ចោ...បេ.... ឯវម្បិ ខោ, ភិក្ខវេ, ជានតោ ឯវំ បស្សតោ អនន្តរា អាសវានំ ខយោ ហោតិ។

“ន ហេវ ខោ រូបំ អត្តតោ សមនុបស្សតិ, ន វេទនំ... ន សញ្ញំ... ន សង្ខារេ... ន វិញ្ញាណំ អត្តតោ សមនុបស្សតិ...បេ.... ន វិញ្ញាណស្មិំ អត្តតោ សមនុបស្សតិ, នាបិ ឯវំទិដ្ឋិ ហោតិ – ‘សោ អត្តា សោ លោកោ, សោ បេច្ច ភវិស្សាមិ និច្ចោ ធុវោ សស្សតោ អវិបរិណាមធម្មោ’តិ; នាបិ ឯវំទិដ្ឋិ ហោតិ – ‘នោ ចស្សំ នោ ច មេ សិយា នាភវិស្សំ ន មេ ភវិស្សតី’តិ; អបិ ច ខោ កង្ខី ហោតិ វិចិកិច្ឆី អនិដ្ឋង្គតោ សទ្ធម្មេ។ យា ខោ បន សា, ភិក្ខវេ, កង្ខិតា វិចិកិច្ឆិតា អនិដ្ឋង្គតតា សទ្ធម្មេ សង្ខារោ សោ។ សោ បន សង្ខារោ កឹនិទានោ កឹសមុទយោ កឹជាតិកោ កឹបភវោ? អវិជ្ជាសម្ផស្សជេន, ភិក្ខវេ, វេទយិតេន ផុដ្ឋស្ស អស្សុតវតោ បុថុជ្ជនស្ស ឧប្បន្នា តណ្ហា; តតោជោ សោ សង្ខារោ។ ឥតិ ខោ, ភិក្ខវេ, សោបិ សង្ខារោ អនិច្ចោ សង្ខតោ បដិច្ចសមុប្បន្នោ។ សាបិ តណ្ហា អនិច្ចា សង្ខតា បដិច្ចសមុប្បន្នា។ សាបិ វេទនា អនិច្ចា សង្ខតា បដិច្ចសមុប្បន្នា។ សោបិ ផស្សោ អនិច្ចោ សង្ខតោ បដិច្ចសមុប្បន្នោ។ សាបិ អវិជ្ជា អនិច្ចា សង្ខតា បដិច្ចសមុប្បន្នា។ ឯវំ ខោ, ភិក្ខវេ, ជានតោ ឯវំ បស្សតោ អនន្តរា អាសវានំ ខយោ ហោតី”តិ។ នវមំ។

១០. បុណ្ណមសុត្តំ

៨២. ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ បុព្ពារាមេ មិគារមាតុបាសាទេ មហតា ភិក្ខុសង្ឃេន សទ្ធិំ។ តេន ខោ បន សមយេន ភគវា តទហុបោសថេ បន្នរសេ បុណ្ណាយ បុណ្ណមាយ រត្តិយា ភិក្ខុសង្ឃបរិវុតោ អជ្ឈោកាសេ និសិន្នោ ហោតិ។

អថ ខោ អញ្ញតរោ ភិក្ខុ ឧដ្ឋាយាសនា ឯកំសំ ឧត្តរាសង្គំ ករិត្វា យេន ភគវា តេនញ្ជលឹ បណាមេត្វា ភគវន្តំ ឯតទវោច – “បុច្ឆេយ្យាហំ, ភន្តេ, ភគវន្តំ កិញ្ចិទេវ [កញ្ចិទេវ (?)] ទេសំ, សចេ មេ ភគវា ឱកាសំ ករោតិ បញ្ហស្ស វេយ្យាករណាយា”តិ? “តេន ហិ ត្វំ, ភិក្ខុ, សកេ អាសនេ និសីទិត្វា បុច្ឆ យទាកង្ខសី”តិ។ “ឯវំ, ភន្តេ”តិ ខោ សោ ភិក្ខុ ភគវតោ បដិស្សុត្វា សកេ អាសនេ និសីទិត្វា ភគវន្តំ ឯតទវោច – “ឥមេ នុ ខោ, ភន្តេ, បញ្ចុបាទានក្ខន្ធា, សេយ្យថិទំ – រូបុបាទានក្ខន្ធោ, វេទនុបាទានក្ខន្ធោ, សញ្ញុបាទានក្ខន្ធោ, សង្ខារុបាទានក្ខន្ធោ, វិញ្ញាណុបាទានក្ខន្ធោ”តិ។

“ឥមេ ខោ បន, ភិក្ខុ, បញ្ចុបាទានក្ខន្ធា; សេយ្យថិទំ – រូបុបាទានក្ខន្ធោ…បេ…. វិញ្ញាណុបាទានក្ខន្ធោ”តិ។ “សាធុ, ភន្តេ”តិ ខោ សោ ភិក្ខុ ភគវតោ ភាសិតំ អភិនន្ទិត្វា អនុមោទិត្វា ភគវន្តំ ឧត្តរិ បញ្ហំ អបុច្ឆិ –

“ឥមេ ខោ បន, ភន្តេ, បញ្ចុបាទានក្ខន្ធា កិំមូលកា”តិ? “ឥមេ ខោ, ភិក្ខុ, បញ្ចុបាទានក្ខន្ធា ឆន្ទមូលកា”តិ…បេ…. តញ្ញេវ នុ ខោ, ភន្តេ, ឧបាទានំ តេ បញ្ចុបាទានក្ខន្ធា ឧទាហុ អញ្ញត្រ បញ្ចហិ ឧបាទានក្ខន្ធេហិ ឧបាទានន្តិ? “ន ខោ, ភិក្ខុ, តញ្ញេវ ឧបាទានំ តេ បញ្ចុបាទានក្ខន្ធា នាបិ អញ្ញត្រ បញ្ចហិ ឧបាទានក្ខន្ធេហិ ឧបាទានំ, អបិ ច យោ តត្ថ ឆន្ទរាគោ តំ តត្ថ ឧបាទាន”ន្តិ។ “សាធុ, ភន្តេ”តិ ខោ សោ ភិក្ខុ…បេ…. ឧត្តរិ បញ្ហំ អបុច្ឆិ –

“សិយា បន, ភន្តេ, បញ្ចុបាទានក្ខន្ធេសុ ឆន្ទរាគវេមត្តតា”តិ? “សិយា, ភិក្ខូ”តិ ភគវា អវោច – “ឥធ, ភិក្ខុ, ឯកច្ចស្ស ឯវំ ហោតិ – ‘ឯវំរូបោ សិយំ អនាគតមទ្ធានំ, ឯវំវេទនោ សិយំ អនាគតមទ្ធានំ, ឯវំសញ្ញោ សិយំ អនាគតមទ្ធានំ, ឯវំសង្ខារោ សិយំ អនាគតមទ្ធានំ , ឯវំវិញ្ញាណោ សិយំ អនាគតមទ្ធាន’ន្តិ។ ឯវំ ខោ, ភិក្ខុ, សិយា បញ្ចុបាទានក្ខន្ធេសុ ឆន្ទរាគវេមត្តតា”តិ? “សាធុ, ភន្តេ”តិ ខោ សោ ភិក្ខុ…បេ…. ឧត្តរិ បញ្ហំ អបុច្ឆិ –

“កិត្តាវតា នុ ខោ, ភន្តេ, ខន្ធានំ ខន្ធាធិវចន”ន្តិ? “យំ កិញ្ចិ, ភិក្ខុ, រូបំ អតីតានាគតបច្ចុប្បន្នំ អជ្ឈត្តំ វា ពហិទ្ធា វា ឱឡារិកំ វា សុខុមំ វា ហីនំ វា បណីតំ វា យំ ទូរេ សន្តិកេ វា, អយំ វុច្ចតិ រូបក្ខន្ធោ។ យា កាចិ វេទនា… យា កាចិ សញ្ញា … យេ កេចិ សង្ខារា… យំ កិញ្ចិ វិញ្ញាណំ អតីតានាគតបច្ចុប្បន្នំ អជ្ឈត្តំ វា ពហិទ្ធា វា ឱឡារិកំ វា សុខុមំ វា ហីនំ វា បណីតំ វា យំ ទូរេ សន្តិកេ វា, អយំ វុច្ចតិ វិញ្ញាណក្ខន្ធោ។ ឯត្តាវតា ខោ, ភិក្ខុ, ខន្ធានំ ខន្ធាធិវចន”ន្តិ។ “សាធុ, ភន្តេ”តិ ខោ សោ ភិក្ខុ…បេ…. អបុច្ឆិ –

“កោ នុ ខោ, ភន្តេ, ហេតុ កោ បច្ចយោ រូបក្ខន្ធស្ស បញ្ញាបនាយ; កោ ហេតុ កោ បច្ចយោ វេទនាក្ខន្ធស្ស បញ្ញាបនាយ; កោ ហេតុ កោ បច្ចយោ សញ្ញាក្ខន្ធស្ស បញ្ញាបនាយ; កោ ហេតុ កោ បច្ចយោ សង្ខារក្ខន្ធស្ស បញ្ញាបនាយ; កោ ហេតុ កោ បច្ចយោ វិញ្ញាណក្ខន្ធស្ស បញ្ញាបនាយា”តិ? “ចត្តារោ ខោ, ភិក្ខុ, មហាភូតា ហេតុ, ចត្តារោ មហាភូតា បច្ចយោ រូបក្ខន្ធស្ស បញ្ញាបនាយ។ ផស្សោ ហេតុ ផស្សោ បច្ចយោ វេទនាក្ខន្ធស្ស បញ្ញាបនាយ។ ផស្សោ ហេតុ ផស្សោ បច្ចយោ សញ្ញាក្ខន្ធស្ស បញ្ញាបនាយ។ ផស្សោ ហេតុ , ផស្សោ បច្ចយោ សង្ខារក្ខន្ធស្ស បញ្ញាបនាយ។ នាមរូបំ ហេតុ, នាមរូបំ បច្ចយោ វិញ្ញាណក្ខន្ធស្ស បញ្ញាបនាយា”តិ។ “សាធុ, ភន្តេ”តិ ខោ សោ ភិក្ខុ…បេ…. អបុច្ឆិ –

“កថំ នុ ខោ, ភន្តេ, សក្កាយទិដ្ឋិ ហោតី”តិ? “ឥធ, ភិក្ខុ, អស្សុតវា បុថុជ្ជនោ អរិយានំ អទស្សាវី អរិយធម្មស្ស អកោវិទោ អរិយធម្មេ អវិនីតោ, សប្បុរិសានំ អទស្សាវី សប្បុរិសធម្មស្ស អកោវិទោ សប្បុរិសធម្មេ អវិនីតោ រូបំ អត្តតោ សមនុបស្សតិ, រូបវន្តំ វា អត្តានំ; អត្តនិ វា រូបំ, រូបស្មិំ វា អត្តានំ; វេទនំ… សញ្ញំ… សង្ខារេ… វិញ្ញាណំ… អត្តតោ សមនុបស្សតិ, វិញ្ញាណវន្តំ វា អត្តានំ; អត្តនិ វា វិញ្ញាណំ, វិញ្ញាណស្មិំ វា អត្តានំ។ ឯវំ ខោ, ភិក្ខុ, សក្កាយទិដ្ឋិ ហោតី”តិ។ “សាធុ, ភន្តេ”តិ ខោ សោ ភិក្ខុ…បេ…. អបុច្ឆិ –

“កថំ បន, ភន្តេ, សក្កាយទិដ្ឋិ ន ហោតី”តិ? “ឥធ, ភិក្ខុ, សុតវា អរិយសាវកោ អរិយានំ ទស្សាវី អរិយធម្មស្ស កោវិទោ អរិយធម្មេ សុវិនីតោ, សប្បុរិសានំ ទស្សាវី សប្បុរិសធម្មស្ស កោវិទោ សប្បុរិសធម្មេ សុវិនីតោ ន រូបំ អត្តតោ សមនុបស្សតិ, ន រូបវន្តំ វា អត្តានំ; ន អត្តនិ វា រូបំ, ន រូបស្មិំ វា អត្តានំ; ន វេទនំ… ន សញ្ញំ… ន សង្ខារេ… ន វិញ្ញាណំ អត្តតោ សមនុបស្សតិ, ន វិញ្ញាណវន្តំ វា អត្តានំ; ន អត្តនិ វា វិញ្ញាណំ, ន វិញ្ញាណស្មិំ វា អត្តានំ។ ឯវំ ខោ, ភិក្ខុ, សក្កាយទិដ្ឋិ ន ហោតី”តិ។ “សាធុ , ភន្តេ”តិ ខោ សោ ភិក្ខុ…បេ…. អបុច្ឆិ –

“កោ នុ ខោ, ភន្តេ, រូបស្ស អស្សាទោ, កោ អាទីនវោ, កិំ និស្សរណំ; កោ វេទនាយ… កោ សញ្ញាយ… កោ សង្ខារានំ… កោ វិញ្ញាណស្ស អស្សាទោ, កោ អាទីនវោ, កិំ និស្សរណ”ន្តិ? “យំ ខោ, ភិក្ខុ, រូបំ បដិច្ច ឧប្បជ្ជតិ សុខំ សោមនស្សំ – អយំ រូបស្ស អស្សាទោ។ យំ រូបំ អនិច្ចំ ទុក្ខំ វិបរិណាមធម្មំ – អយំ រូបស្ស អាទីនវោ។ យោ រូបស្មិំ ឆន្ទរាគវិនយោ ឆន្ទរាគប្បហានំ – ឥទំ រូបស្ស និស្សរណំ។ យំ វេទនំ បដិច្ច… យំ សញ្ញំ បដិច្ច… យេ សង្ខារេ បដិច្ច… យំ វិញ្ញាណំ បដិច្ច ឧប្បជ្ជតិ សុខំ សោមនស្សំ – អយំ វិញ្ញាណស្ស អស្សាទោ។ យំ វិញ្ញាណំ អនិច្ចំ ទុក្ខំ វិបរិណាមធម្មំ – អយំ វិញ្ញាណស្ស អាទីនវោ។ យោ វិញ្ញាណស្មិំ ឆន្ទរាគវិនយោ ឆន្ទរាគប្បហានំ – ឥទំ វិញ្ញាណស្ស និស្សរណ”ន្តិ។ “សាធុ, ភន្តេ”តិ ខោ សោ ភិក្ខុ ភគវតោ ភាសិតំ អភិនន្ទិត្វា អនុមោទិត្វា ភគវន្តំ ឧត្តរិ បញ្ហំ អបុច្ឆិ –

“កថំ នុ ខោ, ភន្តេ, ជានតោ, កថំ បស្សតោ ឥមស្មិញ្ច សវិញ្ញាណកេ កាយេ ពហិទ្ធា ច សព្ពនិមិត្តេសុ អហង្ការមមង្ការមានានុសយា ន ហោន្តី”តិ? “យំ កិញ្ចិ, ភិក្ខុ, រូបំ អតីតានាគតបច្ចុប្បន្នំ អជ្ឈត្តំ វា ពហិទ្ធា វា ឱឡារិកំ វា សុខុមំ វា ហីនំ វា បណីតំ វា យំ ទូរេ សន្តិកេ វា, សព្ពំ រូបំ – ‘នេតំ មម, នេសោហមស្មិ, ន មេសោ អត្តា’តិ ឯវមេតំ យថាភូតំ សម្មប្បញ្ញាយ បស្សតិ។ យា កាចិ វេទនា… យា កាចិ សញ្ញា… យេ កេចិ សង្ខារា… យំ កិញ្ចិ វិញ្ញាណំ អតីតានាគតបច្ចុប្បន្នំ អជ្ឈត្តំ វា ពហិទ្ធា វា ឱឡារិកំ វា សុខុមំ វា ហីនំ វា បណីតំ វា យំ ទូរេ សន្តិកេ វា, សព្ពំ វិញ្ញាណំ – ‘នេតំ មម, នេសោហមស្មិ, ន មេសោ អត្តា’តិ ឯវមេតំ យថាភូតំ សម្មប្បញ្ញាយ បស្សតិ។ ឯវំ ខោ, ភិក្ខុ, ជានតោ ឯវំ បស្សតោ ឥមស្មិញ្ច សវិញ្ញាណកេ កាយេ ពហិទ្ធា ច សព្ពនិមិត្តេសុ អហង្ការមមង្ការមានានុសយា ន ហោន្តី”តិ។

តេន ខោ បន សមយេន អញ្ញតរស្ស ភិក្ខុនោ ឯវំ ចេតសោ បរិវិតក្កោ ឧទបាទិ – “ឥតិ កិរ ភោ រូបំ អនត្តា, វេទនា… សញ្ញា… សង្ខារា… វិញ្ញាណំ អនត្តា; អនត្តកតានិ កម្មានិ កថមត្តានំ [កតមត្តានំ (បី.), កម្មត្តានំ (ស្យា. កំ. ក.)] ផុសិស្សន្តី”តិ។ អថ ខោ ភគវា តស្ស ភិក្ខុនោ ចេតសា ចេតោ បរិវិតក្កមញ្ញាយ ភិក្ខូ អាមន្តេសិ –

“ឋានំ ខោ បនេតំ, ភិក្ខវេ, វិជ្ជតិ យំ ឥធេកច្ចោ មោឃបុរិសោ អវិទ្វា អវិជ្ជាគតោ តណ្ហាធិបតេយ្យេន ចេតសា សត្ថុសាសនំ អតិធាវិតព្ពំ មញ្ញេយ្យ។ ឥតិ កិរ, ភោ, រូបំ អនត្តា, វេទនា… សញ្ញា… សង្ខារា… វិញ្ញាណំ អនត្តា។ អនត្តកតានិ កម្មានិ កថមត្តានំ ផុសិស្សន្តីតិ? បដិបុច្ឆាវិនីតា ខោ មេ តុម្ហេ, ភិក្ខវេ, តត្រ តត្រ តេសុ តេសុ ធម្មេសុ។

“តំ កឹ មញ្ញថ, ភិក្ខវេ, រូបំ និច្ចំ វា អនិច្ចំ វា”តិ? “អនិច្ចំ, ភន្តេ”។ “វេទនា… សញ្ញា… សង្ខារា… វិញ្ញាណំ និច្ចំ វា អនិច្ចំ វា”តិ ? “អនិច្ចំ, ភន្តេ”។ “យំ បនានិច្ចំ ទុក្ខំ វា តំ សុខំ វា”តិ? “ទុក្ខំ, ភន្តេ”។ “យំ បនានិច្ចំ ទុក្ខំ វិបរិណាមធម្មំ, កល្លំ នុ តំ សមនុបស្សិតុំ – ‘ឯតំ មម, ឯសោហមស្មិ, ឯសោ មេ អត្តា’”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។ តស្មាតិហ…បេ…. ឯវំ បស្សំ…បេ…. នាបរំ ឥត្ថត្តាយាតិ បជានាតី”តិ។

> “ទ្វេ ខន្ធា តញ្ចេវ សិយំ, អធិវចនញ្ច ហេតុនា;
> សក្កាយេន ទុវេ វុត្តា, អស្សាទវិញ្ញាណកេន ច;
> ឯតេ ទសវិធា វុត្តា, ហោតិ ភិក្ខុ បុច្ឆាយា”តិ។ ទសមំ;

ខជ្ជនីយវគ្គោ អដ្ឋមោ។

តស្សុទ្ទានំ –

> អស្សាទោ ទ្វេ សមុទយា, អរហន្តេហិ អបរេ ទ្វេ;
> សីហោ ខជ្ជនី បិណ្ឌោល្យំ, បាលិលេយ្យេន បុណ្ណមាតិ។

៩. ថេរវគ្គោ

១. អានន្ទសុត្តំ

៨៣. សាវត្ថិនិទានំ ។ តត្រ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ ភិក្ខូ អាមន្តេសិ – “អាវុសោ, ភិក្ខវេ”តិ។ “អាវុសោ”តិ ខោ តេ ភិក្ខូ អាយស្មតោ អានន្ទស្ស បច្ចស្សោសុំ។ អាយស្មា អានន្ទោ ឯតទវោច –

“បុណ្ណោ នាម, អាវុសោ, អាយស្មា មន្តាណិបុត្តោ [មន្តានិបុត្តោ (ក. សី. ស្យា. កំ. បី. ក.)] អម្ហាកំ នវកានំ សតំ ពហូបការោ ហោតិ។ សោ អម្ហេ ឥមិនា ឱវាទេន ឱវទតិ – ‘ឧបាទាយ, អាវុសោ អានន្ទ, អស្មីតិ ហោតិ, នោ អនុបាទាយ។ កិញ្ច ឧបាទាយ អស្មីតិ ហោតិ, នោ អនុបាទាយ? រូបំ ឧបាទាយ អស្មីតិ ហោតិ, នោ អនុបាទាយ។ វេទនំ… សញ្ញំ… សង្ខារេ… វិញ្ញាណំ ឧបាទាយ អស្មីតិ ហោតិ, នោ អនុបាទាយ’”។

“សេយ្យថាបិ, អាវុសោ អានន្ទ, ឥត្ថី វា បុរិសោ វា ទហរោ យុវា មណ្ឌនកជាតិកោ អាទាសេ វា បរិសុទ្ធេ បរិយោទាតេ អច្ឆេ វា ឧទកបត្តេ សកំ មុខនិមិត្តំ បច្ចវេក្ខមានោ ឧបាទាយ បស្សេយ្យ, នោ អនុបាទាយ; ឯវមេវ ខោ, អាវុសោ អានន្ទ, រូបំ ឧបាទាយ អស្មីតិ ហោតិ, នោ អនុបាទាយ។ វេទនំ… សញ្ញំ… សង្ខារេ… វិញ្ញាណំ ឧបាទាយ អស្មីតិ ហោតិ, នោ អនុបាទាយ។

“តំ កិំ មញ្ញសិ, អាវុសោ អានន្ទ, ‘រូបំ និច្ចំ វា អនិច្ចំ វា’”តិ? ‘អនិច្ចំ, អាវុសោ’។ វេទនា... សញ្ញា ... សង្ខារា... វិញ្ញាណំ និច្ចំ វា អនិច្ចំ វា’តិ? ‘អនិច្ចំ, អាវុសោ’។ តស្មាតិហ...បេ.... ឯវំ បស្សំ...បេ.... នាបរំ ឥត្ថត្តាយាតិ បជានាតីតិ។ បុណ្ណោ នាម អាវុសោ អាយស្មា មន្តាណិបុត្តោ អម្ហាកំ នវកានំ សតំ ពហូបការោ ហោតិ។ សោ អម្ហេ ឥមិនា ឱវាទេន ឱវទតិ។ ឥទញ្ច បន មេ អាយស្មតោ បុណ្ណស្ស មន្តាណិបុត្តស្ស ធម្មទេសនំ សុត្វា ធម្មោ អភិសមិតោតិ។ បឋមំ។

២. តិស្សសុត្តំ

៨៤. សាវត្ថិនិទានំ។ តេន ខោ បន សមយេន អាយស្មា តិស្សោ ភគវតោ បិតុច្ឆាបុត្តោ សម្ពហុលានំ ភិក្ខូនំ ឯវមារោចេតិ – “អបិ មេ, អាវុសោ, មធុរកជាតោ វិយ កាយោ; ទិសាបិ មេ ន បក្ខាយន្តិ; ធម្មាបិ មំ ន បដិភន្តិ; ថិនមិទ្ធញ្ច [ថីនមិទ្ធញ្ច (សី. ស្យា. កំ. បី.)] មេ ចិត្តំ បរិយាទាយ តិដ្ឋតិ; អនភិរតោ ច ព្រហ្មចរិយំ ចរាមិ; ហោតិ ច មេ ធម្មេសុ វិចិកិច្ឆា”តិ។

អថ ខោ សម្ពហុលា ភិក្ខូ យេន ភគវា តេនុបសង្កមឹសុ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទឹសុ។ ឯកមន្តំ និសិន្នា ខោ តេ ភិក្ខូ ភគវន្តំ ឯតទវោចុំ – “អាយស្មា, ភន្តេ, តិស្សោ ភគវតោ បិតុច្ឆាបុត្តោ សម្ពហុលានំ ភិក្ខូនំ ឯវមារោចេតិ – ‘អបិ មេ, អាវុសោ, មធុរកជាតោ វិយ កាយោ; ទិសាបិ មេ ន បក្ខាយន្តិ; ធម្មាបិ មំ ន បដិភន្តិ; ថិនមិទ្ធញ្ច មេ ចិត្តំ បរិយាទាយ តិដ្ឋតិ; អនភិរតោ ច ព្រហ្មចរិយំ ចរាមិ; ហោតិ ច មេ ធម្មេសុ វិចិកិច្ឆា’”តិ។

អថ ខោ ភគវា អញ្ញតរំ ភិក្ខុំ អាមន្តេសិ – “ឯហិ ត្វំ, ភិក្ខុ, មម វចនេន តិស្សំ ភិក្ខុំ អាមន្តេហី”តិ។ “ឯវំ, ភន្តេ”តិ ខោ សោ ភិក្ខុ ភគវតោ បដិស្សុត្វា យេនាយស្មា តិស្សោ តេនុបសង្កមិ ; ឧបសង្កមិត្វា អាយស្មន្តំ តិស្សំ ឯតទវោច – “សត្ថា តំ, អាវុសោ តិស្ស, អាមន្តេតី”តិ។ “ឯវមាវុសោ”តិ ខោ អាយស្មា តិស្សោ តស្ស ភិក្ខុនោ បដិស្សុត្វា យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នំ ខោ អាយស្មន្តំ តិស្សំ ភគវា ឯតទវោច – “សច្ចំ កិរ ត្វំ, តិស្ស, សម្ពហុលានំ ភិក្ខូនំ ឯវមារោចេសិ – ‘អបិ មេ, អាវុសោ, មធុរកជាតោ វិយ កាយោ...បេ.... ហោតិ ច មេ ធម្មេសុ វិចិកិច្ឆា’”តិ? “ឯវំ, ភន្តេ”។ “តំ កិំ មញ្ញសិ, តិស្ស, រូបេ អវិគតរាគស្ស អវិគតច្ឆន្ទស្ស អវិគតបេមស្ស អវិគតបិបាសស្ស អវិគតបរិឡាហស្ស អវិគតតណ្ហស្ស, តស្ស រូបស្ស វិបរិណាមញ្ញថាភាវា ឧប្បជ្ជន្តិ សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសា”តិ? “ឯវំ, ភន្តេ”។

“សាធុ សាធុ, តិស្ស! ឯវញ្ហេតំ, តិស្ស, ហោតិ។ យថា តំ រូបេ អវិគតរាគស្ស... វេទនាយ... សញ្ញាយ... សង្ខារេសុ អវិគតរាគស្ស...បេ.... តេសំ សង្ខារានំ វិបរិណាមញ្ញថាភាវា ឧប្បជ្ជន្តិ សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសា”តិ? “ឯវំ, ភន្តេ”។

“សាធុ សាធុ, តិស្ស! ឯវញ្ហេតំ, តិស្ស, ហោតិ។ យថា តំ វិញ្ញាណេ អវិគតរាគស្ស អវិគតច្ឆន្ទស្ស អវិគតបេមស្ស អវិគតបិបាសស្ស អវិគតបរិឡាហស្ស អវិគតតណ្ហស្ស, តស្ស វិញ្ញាណស្ស វិបរិណាមញ្ញថាភាវា ឧប្បជ្ជន្តិ សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសា”តិ? “ឯវំ, ភន្តេ”។

“សាធុ សាធុ, តិស្ស! ឯវញ្ហេតំ, តិស្ស, ហោតិ។ យថា តំ វិញ្ញាណេ អវិគតរាគស្ស។ តំ កិំ មញ្ញសិ, តិស្ស, រូបេ វិគតរាគស្ស វិគតច្ឆន្ទស្ស វិគតបេមស្ស វិគតបិបាសស្ស វិគតបរិឡាហស្ស វិគតតណ្ហស្ស, តស្ស រូបស្ស វិបរិណាមញ្ញថាភាវា ឧប្បជ្ជន្តិ សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសា”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។

“សាធុ សាធុ, តិស្ស! ឯវញ្ហេតំ, តិស្ស, ហោតិ។ យថា តំ រូបេ វិគតរាគស្ស... វេទនាយ... សញ្ញាយ... សង្ខារេសុ វិគតរាគស្ស... វិញ្ញាណេ វិគតរាគស្ស វិគតច្ឆន្ទស្ស វិគតបេមស្ស វិគតបិបាសស្ស វិគតបរិឡាហស្ស វិគតតណ្ហស្ស តស្ស វិញ្ញាណស្ស វិបរិណាមញ្ញថាភាវា ឧប្បជ្ជន្តិ សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសា”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។

“សាធុ សាធុ, តិស្ស! ឯវញ្ហេតំ, តិស្ស, ហោតិ។ យថា តំ វិញ្ញាណេ វិគតរាគស្ស។ តំ កិំ មញ្ញសិ, តិស្ស, រូបំ និច្ចំ វា អនិច្ចំ វា”តិ? “អនិច្ចំ, ភន្តេ”។ “វេទនា ... សញ្ញា... សង្ខារា... វិញ្ញាណំ និច្ចំ វា អនិច្ចំ វា”តិ? “អនិច្ចំ, ភន្តេ”។ តស្មាតិហ...បេ.... ឯវំ បស្សំ...បេ.... នាបរំ ឥត្ថត្តាយាតិ បជានាតី”តិ។

“សេយ្យថាបិ, តិស្ស, ទ្វេ បុរិសា – ឯកោ បុរិសោ អមគ្គកុសលោ, ឯកោ បុរិសោ មគ្គកុសលោ។ តមេនំ សោ អមគ្គកុសលោ បុរិសោ អមុំ មគ្គកុសលំ បុរិសំ មគ្គំ បុច្ឆេយ្យ។ សោ ឯវំ វទេយ្យ – ‘ឯហិ, ភោ បុរិស, អយំ មគ្គោ។ តេន មុហុត្តំ គច្ឆ។ តេន មុហុត្តំ គន្ត្វា ទក្ខិស្សសិ ទ្វេធាបថំ, តត្ថ វាមំ មុញ្ចិត្វា ទក្ខិណំ គណ្ហាហិ។ តេន មុហុត្តំ គច្ឆ។ តេន មុហុត្តំ គន្ត្វា ទក្ខិស្សសិ តិព្ពំ វនសណ្ឌំ។ តេន មុហុត្តំ គច្ឆ។ តេន មុហុត្តំ គន្ត្វា ទក្ខិស្សសិ មហន្តំ និន្នំ បល្លលំ ។ តេន មុហុត្តំ គច្ឆ។ តេន មុហុត្តំ គន្ត្វា ទក្ខិស្សសិ សោព្ភំ បបាតំ។ តេន មុហុត្តំ គច្ឆ។ តេន មុហុត្តំ គន្ត្វា ទក្ខិស្សសិ សមំ ភូមិភាគំ រមណីយ’”ន្តិ។

“ឧបមា ខោ ម្យាយំ, តិស្ស, កតា អត្ថស្ស វិញ្ញាបនាយ។ អយំ ចេវេត្ថ អត្ថោ – ‘បុរិសោ អមគ្គកុសលោ’តិ ខោ, តិស្ស, បុថុជ្ជនស្សេតំ អធិវចនំ។ ‘បុរិសោ មគ្គកុសលោ’តិ ខោ, តិស្ស, តថាគតស្សេតំ អធិវចនំ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស។ ‘ទ្វេធាបថោ’តិ ខោ, តិស្ស, វិចិកិច្ឆាយេតំ អធិវចនំ ។ ‘វាមោ មគ្គោ’តិ ខោ, តិស្ស, អដ្ឋង្គិកស្សេតំ មិច្ឆាមគ្គស្ស អធិវចនំ, សេយ្យថិទំ – មិច្ឆាទិដ្ឋិយា…បេ… មិច្ឆាសមាធិស្ស។ ‘ទក្ខិណោ មគ្គោ’តិ ខោ, តិស្ស, អរិយស្សេតំ អដ្ឋង្គិកស្ស មគ្គស្ស អធិវចនំ, សេយ្យថិទំ – សម្មាទិដ្ឋិយា…បេ… សម្មាសមាធិស្ស។ ‘តិព្ពោ វនសណ្ឌោ’តិ ខោ, តិស្ស, អវិជ្ជាយេតំ អធិវចនំ។ ‘មហន្តំ និន្នំ បល្លល’ន្តិ ខោ, តិស្ស, កាមានមេតំ អធិវចនំ។ ‘សោព្ភោ បបាតោ’តិ ខោ, តិស្ស, កោធូបាយាសស្សេតំ អធិវចនំ។ ‘សមោ ភូមិភាគោ រមណីយោ’តិ ខោ, តិស្ស, និព្ពានស្សេតំ អធិវចនំ។ អភិរម, តិស្ស, អភិរម, តិស្ស! អហមោវាទេន អហមនុគ្គហេន អហមនុសាសនិយា”តិ [អហមាមិសធម្មានុគ្គហេន មមោវាទេន មមានុសាសនិយាតិ (ក.)]។

ឥទមវោច ភគវា។ អត្តមនោ អាយស្មា តិស្សោ ភគវតោ ភាសិតំ អភិនន្ទីតិ។ ទុតិយំ។

៣. យមកសុត្តំ

៨៥. ឯកំ សមយំ អាយស្មា សារិបុត្តោ សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ តេន ខោ បន សមយេន យមកស្ស នាម ភិក្ខុនោ ឯវរូបំ បាបកំ ទិដ្ឋិគតំ ឧប្បន្នំ ហោតិ – “តថាហំ ភគវតា ធម្មំ ទេសិតំ អាជានាមិ, យថា ខីណាសវោ ភិក្ខុ កាយស្ស ភេទា ឧច្ឆិជ្ជតិ វិនស្សតិ, ន ហោតិ បរំ មរណា”តិ។

អស្សោសុំ ខោ សម្ពហុលា ភិក្ខូ យមកស្ស កិរ នាម ភិក្ខុនោ ឯវរូបំ បាបកំ ទិដ្ឋិគតំ ឧប្បន្នំ ហោតិ – “តថាហំ ភគវតា ធម្មំ ទេសិតំ អាជានាមិ, យថា ខីណាសវោ ភិក្ខុ កាយស្ស ភេទា ឧច្ឆិជ្ជតិ វិនស្សតិ, ន ហោតិ បរំ មរណា”តិ។ អថ ខោ តេ ភិក្ខូ យេនាយស្មា យមកោ តេនុបសង្កមឹសុ; ឧបសង្កមិត្វា អាយស្មតា យមកេន សទ្ធឹ សម្មោទឹសុ។ សម្មោទនីយំ កថំ សារណីយំ វីតិសារេត្វា ឯកមន្តំ និសីទឹសុ។ ឯកមន្តំ និសិន្នា ខោ តេ ភិក្ខូ អាយស្មន្តំ យមកំ ឯតទវោចុំ –

“សច្ចំ កិរ តេ, អាវុសោ យមក, ឯវរូបំ បាបកំ ទិដ្ឋិគតំ ឧប្បន្នំ – ‘តថាហំ ភគវតា ធម្មំ ទេសិតំ អាជានាមិ, យថា ខីណាសវោ ភិក្ខុ កាយស្ស ភេទា ឧច្ឆិជ្ជតិ វិនស្សតិ, ន ហោតិ បរំ មរណា’”តិ? “ឯវំ ខ្វាហំ, អាវុសោ, ភគវតា ធម្មំ ទេសិតំ អាជានាមិ – ‘ខីណាសវោ ភិក្ខុ កាយស្ស ភេទា ឧច្ឆិជ្ជតិ វិនស្សតិ, ន ហោតិ បរំ មរណា’”តិ។

“មា, អាវុសោ យមក, ឯវំ អវច, មា ភគវន្តំ អព្ភាចិក្ខិ។ ន ហិ សាធុ ភគវតោ អព្ភាចិក្ខនំ។ ន ហិ ភគវា ឯវំ វទេយ្យ – ‘ខីណាសវោ ភិក្ខុ កាយស្ស ភេទា ឧច្ឆិជ្ជតិ វិនស្សតិ, ន ហោតិ បរំ មរណា’”តិ។ ឯវម្បិ ខោ អាយស្មា យមកោ តេហិ ភិក្ខូហិ វុច្ចមានោ តថេវ តំ បាបកំ ទិដ្ឋិគតំ ថាមសា បរាមាសា អភិនិវិស្ស វោហរតិ – “តថាហំ ភគវតា ធម្មំ ទេសិតំ អាជានាមិ, យថា ខីណាសវោ ភិក្ខុ កាយស្ស ភេទា ឧច្ឆិជ្ជតិ វិនស្សតិ, ន ហោតិ បរំ មរណា”តិ។

យតោ ខោ តេ ភិក្ខូ នាសក្ខិំសុ អាយស្មន្តំ យមកំ ឯតស្មា បាបកា ទិដ្ឋិគតា វិវេចេតុំ, អថ ខោ តេ ភិក្ខូ ឧដ្ឋាយាសនា យេនាយស្មា សារិបុត្តោ តេនុបសង្កមឹសុ; ឧបសង្កមិត្វា អាយស្មន្តំ សារិបុត្តំ ឯតទវោចុំ – “យមកស្ស នាម, អាវុសោ សារិបុត្ត, ភិក្ខុនោ ឯវរូបំ បាបកំ ទិដ្ឋិគតំ ឧប្បន្នំ – ‘តថាហំ ភគវតា ធម្មំ ទេសិតំ អាជានាមិ យថា ខីណាសវោ ភិក្ខុ កាយស្ស ភេទា ឧច្ឆិជ្ជតិ វិនស្សតិ, ន ហោតិ បរំ មរណា’តិ។ សាធាយស្មា សារិបុត្តោ យេន យមកោ ភិក្ខុ តេនុបសង្កមតុ អនុកម្បំ ឧបាទាយា”តិ។ អធិវាសេសិ ខោ អាយស្មា សារិបុត្តោ តុណ្ហីភាវេន។ អថ ខោ អាយស្មា សារិបុត្តោ សាយន្ហសមយំ បដិសល្លានា វុដ្ឋិតោ យេនាយស្មា យមកោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា អាយស្មតា យមកេន សទ្ធិំ សម្មោទិ…បេ… ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ អាយស្មា សារិបុត្តោ អាយស្មន្តំ យមកំ ឯតទវោច –

“សច្ចំ កិរ តេ, អាវុសោ យមក, ឯវរូបំ បាបកំ ទិដ្ឋិគតំ ឧប្បន្នំ – ‘តថាហំ ភគវតា ធម្មំ ទេសិតំ អាជានាមិ, យថា ខីណាសវោ ភិក្ខុ កាយស្ស ភេទា ឧច្ឆិជ្ជតិ វិនស្សតិ, ន ហោតិ បរំ មរណា’”តិ? “ឯវំ ខ្វាហំ, អាវុសោ, ភគវតា ធម្មំ ទេសិតំ អាជានាមិ, យថា ខីណាសវោ ភិក្ខុ កាយស្ស ភេទា ឧច្ឆិជ្ជតិ វិនស្សតិ, ន ហោតិ បរំ មរណា”តិ។

“តំ កិំ មញ្ញសិ, អាវុសោ យមក, រូបំ និច្ចំ វា អនិច្ចំ វា”តិ? “អនិច្ចំ, អាវុសោ”។ “វេទនា និច្ចា... សញ្ញា... សង្ខារា... វិញ្ញាណំ និច្ចំ វា អនិច្ចំ វា”តិ? “អនិច្ចំ, អាវុសោ”។ តស្មាតិហ...បេ.... ឯវំ បស្សំ...បេ.... នាបរំ ឥត្ថត្តាយាតិ បជានាតី”តិ។

“តំ កិំ មញ្ញសិ, អាវុសោ យមក, រូបំ តថាគតោតិ សមនុបស្សសី”តិ? “នោ ហេតំ, អាវុសោ” ... “វេទនំ តថាគតោតិ សមនុបស្សសី”តិ? “នោ ហេតំ, អាវុសោ”... “សញ្ញំ... សង្ខារេ... វិញ្ញាណំ តថាគតោតិ សមនុបស្សសី”តិ? “នោ ហេតំ, អាវុសោ”។

“តំ កិំ មញ្ញសិ, អាវុសោ យមក, រូបស្មិំ តថាគតោតិ សមនុបស្សសី”តិ? “នោ ហេតំ, អាវុសោ”។ “អញ្ញត្រ រូបា តថាគតោតិ សមនុបស្សសី”តិ? “នោ ហេតំ, អាវុសោ”។ “វេទនាយ... អញ្ញត្រ វេទនាយ...បេ.... សញ្ញាយ... អញ្ញត្រ សញ្ញាយ... សង្ខារេសុ... អញ្ញត្រ សង្ខារេហិ... វិញ្ញាណស្មិំ តថាគតោតិ សមនុបស្សសី”តិ? “នោ ហេតំ, អាវុសោ”។ “អញ្ញត្រ វិញ្ញាណា តថាគតោតិ សមនុបស្សសី”តិ? “នោ ហេតំ, អាវុសោ”។

“តំ កិំ មញ្ញសិ, អាវុសោ យមក, រូបំ... វេទនំ... សញ្ញំ... សង្ខារេ... វិញ្ញាណំ តថាគតោតិ សមនុបស្សសី”តិ? “នោ ហេតំ, អាវុសោ”។

“តំ កិំ មញ្ញសិ, អាវុសោ យមក, អយំ សោ អរូបី... អវេទនោ... អសញ្ញី... អសង្ខារោ... អវិញ្ញាណោ តថាគតោតិ សមនុបស្សសី”តិ? “នោ ហេតំ, អាវុសោ”។ “ឯត្ថ ច តេ, អាវុសោ យមក, ទិដ្ឋេវ ធម្មេ សច្ចតោ ថេតតោ [តថតោ (ស្យា. កំ.)] តថាគតេ អនុបលព្ភិយមានេ [តថាគតេ អនុបលព្ភមានេ (?)], កល្លំ នុ តេ តំ វេយ្យាករណំ – ‘តថាហំ ភគវតា ធម្មំ ទេសិតំ អាជានាមិ, យថា ខីណាសវោ ភិក្ខុ កាយស្ស ភេទា ឧច្ឆិជ្ជតិ វិនស្សតិ, ន ហោតិ បរំ មរណា’”តិ?

“អហុ ខោ មេ តំ, អាវុសោ សារិបុត្ត, បុព្ពេ អវិទ្ទសុនោ បាបកំ ទិដ្ឋិគតំ; ឥទញ្ច បនាយស្មតោ សារិបុត្តស្ស ធម្មទេសនំ សុត្វា តញ្ចេវ បាបកំ ទិដ្ឋិគតំ បហីនំ, ធម្មោ ច មេ អភិសមិតោ”តិ។

“សចេ តំ, អាវុសោ យមក, ឯវំ បុច្ឆេយ្យុំ – ‘យោ សោ, អាវុសោ យមក, ភិក្ខុ អរហំ ខីណាសវោ សោ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា កិំ ហោតី’តិ? ឯវំ បុដ្ឋោ ត្វំ, អាវុសោ យមក, កិន្តិ ព្យាករេយ្យាសី”តិ? “សចេ មំ, អាវុសោ, ឯវំ បុច្ឆេយ្យុំ – ‘យោ សោ, អាវុសោ យមក, ភិក្ខុ អរហំ ខីណាសវោ សោ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា កិំ ហោតី’តិ? ឯវំ បុដ្ឋោហំ, អាវុសោ, ឯវំ ព្យាករេយ្យំ – ‘រូបំ ខោ, អាវុសោ, អនិច្ចំ។ យទនិច្ចំ តំ ទុក្ខំ; យំ ទុក្ខំ តំ និរុទ្ធំ តទត្ថង្គតំ។ វេទនា... សញ្ញា... សង្ខារា... វិញ្ញាណំ អនិច្ចំ។ យទនិច្ចំ តំ ទុក្ខំ; យំ ទុក្ខំ តំ និរុទ្ធំ តទត្ថង្គត’ន្តិ។ ឯវំ បុដ្ឋោហំ , អាវុសោ, ឯវំ ព្យាករេយ្យ”ន្តិ។

“សាធុ សាធុ, អាវុសោ យមក! តេន ហាវុសោ, យមក, ឧបមំ តេ ករិស្សាមិ ឯតស្សេវ អត្ថស្ស ភិយ្យោសោមត្តាយ ញាណាយ។ សេយ្យថាបិ, អាវុសោ យមក, គហបតិ វា គហបតិបុត្តោ វា អឌ្ឍោ មហទ្ធនោ មហាភោគោ; សោ ច អារក្ខសម្បន្នោ។ តស្ស កោចិទេវ បុរិសោ ឧប្បជ្ជេយ្យ អនត្ថកាមោ អហិតកាមោ អយោគក្ខេមកាមោ ជីវិតា វោរោបេតុកាមោ។ តស្ស ឯវមស្ស – ‘អយំ ខោ គហបតិ វា គហបតិបុត្តោ វា អឌ្ឍោ មហទ្ធនោ មហាភោគោ; សោ ច អារក្ខសម្បន្នោ; នាយំ [ន ហាយំ (ស្យា. កំ.)] សុករោ បសយ្ហ ជីវិតា វោរោបេតុំ។ យំនូនាហំ អនុបខជ្ជ ជីវិតា វោរោបេយ្យ’ន្តិ។ សោ តំ គហបតិំ វា គហបតិបុត្តំ វា ឧបសង្កមិត្វា ឯវំ វទេយ្យ – ‘ឧបដ្ឋហេយ្យំ តំ, ភន្តេ’តិ។ តមេនំ សោ គហបតិ វា គហបតិបុត្តោ វា ឧបដ្ឋាបេយ្យ។ សោ ឧបដ្ឋហេយ្យ បុព្ពុដ្ឋាយី បច្ឆានិបាតី កិំការបដិស្សាវី មនាបចារី បិយវាទី។ តស្ស សោ គហបតិ វា គហបតិបុត្តោ វា មិត្តតោបិ នំ សទ្ទហេយ្យ [ទហេយ្យ (ស្យា. កំ. បី. ក.)]; សុហជ្ជតោបិ នំ សទ្ទហេយ្យ; តស្មិញ្ច វិស្សាសំ អាបជ្ជេយ្យ។ យទា ខោ, អាវុសោ, តស្ស បុរិសស្ស ឯវមស្ស – ‘សំវិស្សត្ថោ ខោ ម្យាយំ គហបតិ វា គហបតិបុត្តោ វា’តិ, អថ នំ រហោគតំ វិទិត្វា តិណ្ហេន សត្ថេន ជីវិតា វោរោបេយ្យ។

“តំ កឹ មញ្ញសិ, អាវុសោ យមក, យទា ហិ សោ បុរិសោ អមុំ គហបតឹ វា គហបតិបុត្តំ វា ឧបសង្កមិត្វា ឯវំ អាហ – ‘ឧបដ្ឋហេយ្យំ តំ, ភន្តេ’តិ, តទាបិ សោ វធកោវ។ វធកញ្ច បន សន្តំ ន អញ្ញាសិ – ‘វធកោ មេ’តិ។ យទាបិ សោ ឧបដ្ឋហតិ បុព្ពុដ្ឋាយី បច្ឆានិបាតី កឹការបដិស្សាវី មនាបចារី បិយវាទី, តទាបិ សោ វធកោវ។ វធកញ្ច បន សន្តំ ន អញ្ញាសិ – ‘វធកោ មេ’តិ។ យទាបិ នំ រហោគតំ វិទិត្វា តិណ្ហេន សត្ថេន ជីវិតា វោរោបេតិ, តទាបិ សោ វធកោវ។ វធកញ្ច បន សន្តំ ន អញ្ញាសិ – ‘វធកោ មេ’”តិ។ “ឯវមាវុសោ”តិ។ “ឯវមេវ ខោ, អាវុសោ, អស្សុតវា បុថុជ្ជនោ អរិយានំ អទស្សាវី អរិយធម្មស្ស អកោវិទោ អរិយធម្មេ អវិនីតោ, សប្បុរិសានំ អទស្សាវី សប្បុរិសធម្មស្ស អកោវិទោ សប្បុរិសធម្មេ អវិនីតោ រូបំ អត្តតោ សមនុបស្សតិ, រូបវន្តំ វា អត្តានំ; អត្តនិ វា រូបំ, រូបស្មឹ វា អត្តានំ។ វេទនំ… សញ្ញំ… សង្ខារេ… វិញ្ញាណំ អត្តតោ សមនុបស្សតិ, វិញ្ញាណវន្តំ វា អត្តានំ; អត្តនិ វា វិញ្ញាណំ, វិញ្ញាណស្មឹ វា អត្តានំ”។

“សោ អនិច្ចំ រូបំ ‘អនិច្ចំ រូប’ន្តិ យថាភូតំ នប្បជានាតិ។ អនិច្ចំ វេទនំ ‘អនិច្ចា វេទនា’តិ យថាភូតំ នប្បជានាតិ។ អនិច្ចំ សញ្ញំ ‘អនិច្ចា សញ្ញា’តិ យថាភូតំ នប្បជានាតិ។ អនិច្ចេ សង្ខារេ ‘អនិច្ចា សង្ខារា’តិ យថាភូតំ នប្បជានាតិ។ អនិច្ចំ វិញ្ញាណំ ‘អនិច្ចំ វិញ្ញាណ’ន្តិ យថាភូតំ នប្បជានាតិ។

“ទុក្ខំ រូបំ ‘ទុក្ខំ រូប’ន្តិ យថាភូតំ នប្បជានាតិ។ ទុក្ខំ វេទនំ… ទុក្ខំ សញ្ញំ… ទុក្ខេ សង្ខារេ… ទុក្ខំ វិញ្ញាណំ ‘ទុក្ខំ វិញ្ញាណ’ន្តិ យថាភូតំ នប្បជានាតិ។

“អនត្តំ រូបំ ‘អនត្តា រូប’ន្តិ យថាភូតំ នប្បជានាតិ។ អនត្តំ វេទនំ… អនត្តំ សញ្ញំ… អនត្តេ សង្ខារេ… អនត្តំ វិញ្ញាណំ ‘អនត្តំ វិញ្ញាណ’ន្តិ យថាភូតំ នប្បជានាតិ។

“សង្ខតំ រូបំ ‘សង្ខតំ រូប’ន្តិ យថាភូតំ នប្បជានាតិ។ សង្ខតំ វេទនំ… សង្ខតំ សញ្ញំ… សង្ខតេ សង្ខារេ… សង្ខតំ វិញ្ញាណំ ‘សង្ខតំ វិញ្ញាណ’ន្តិ យថាភូតំ នប្បជានាតិ។

“វធកំ រូបំ ‘វធកំ រូប’ន្តិ យថាភូតំ នប្បជានាតិ។ វធកំ វេទនំ ‘វធកា វេទនា’តិ… វធកំ សញ្ញំ ‘វធកា សញ្ញា’តិ… វធកេ សង្ខារេ ‘វធកា សង្ខារា’តិ យថាភូតំ នប្បជានាតិ។ វធកំ វិញ្ញាណំ ‘វធកំ វិញ្ញាណ’ន្តិ យថាភូតំ នប្បជានាតិ។

“សោ រូបំ ឧបេតិ ឧបាទិយតិ អធិដ្ឋាតិ ‘អត្តា មេ’តិ។ វេទនំ… សញ្ញំ… សង្ខារេ… វិញ្ញាណំ ឧបេតិ ឧបាទិយតិ អធិដ្ឋាតិ ‘អត្តា មេ’តិ។ តស្សិមេ បញ្ចុបាទានក្ខន្ធា ឧបេតា ឧបាទិន្នា ទីឃរត្តំ អហិតាយ ទុក្ខាយ សំវត្តន្តិ។

“សុតវា ច ខោ, អាវុសោ, អរិយសាវកោ អរិយានំ ទស្សាវី…បេ…. សប្បុរិសធម្មេ សុវិនីតោ ន រូបំ អត្តតោ សមនុបស្សតិ, ន រូបវន្តំ អត្តានំ; ន អត្តនិ រូបំ, ន រូបស្មឹ អត្តានំ។ ន វេទនំ… ន សញ្ញំ… ន សង្ខារេ… ន វិញ្ញាណំ អត្តតោ សមនុបស្សតិ, ន វិញ្ញាណវន្តំ អត្តានំ; ន អត្តនិ វិញ្ញាណំ, ន វិញ្ញាណស្មឹ អត្តានំ។

“សោ អនិច្ចំ រូបំ ‘អនិច្ចំ រូប’ន្តិ យថាភូតំ បជានាតិ។ អនិច្ចំ វេទនំ … អនិច្ចំ សញ្ញំ… អនិច្ចេ សង្ខារេ … អនិច្ចំ វិញ្ញាណំ ‘អនិច្ចំ វិញ្ញាណ’ន្តិ យថាភូតំ បជានាតិ។

“ទុក្ខំ រូបំ ‘ទុក្ខំ រូប’ន្តិ យថាភូតំ បជានាតិ។ ទុក្ខំ វេទនំ… ទុក្ខំ សញ្ញំ… ទុក្ខេ សង្ខារេ… ទុក្ខំ វិញ្ញាណំ ‘ទុក្ខំ វិញ្ញាណ’ន្តិ យថាភូតំ បជានាតិ។

“អនត្តំ រូបំ ‘អនត្តា រូប’ន្តិ យថាភូតំ បជានាតិ។ អនត្តំ វេទនំ… អនត្តំ សញ្ញំ… អនត្តេ សង្ខារេ… អនត្តំ វិញ្ញាណំ ‘អនត្តា វិញ្ញាណ’ន្តិ យថាភូតំ បជានាតិ។

“សង្ខតំ រូបំ ‘សង្ខតំ រូប’ន្តិ យថាភូតំ បជានាតិ។ សង្ខតំ វេទនំ… សង្ខតំ សញ្ញំ… សង្ខតេ សង្ខារេ… សង្ខតំ វិញ្ញាណំ ‘សង្ខតំ វិញ្ញាណ’ន្តិ យថាភូតំ បជានាតិ។

“វធកំ រូបំ ‘វធកំ រូប’ន្តិ យថាភូតំ បជានាតិ។ វធកំ វេទនំ… វធកំ សញ្ញំ… វធកេ សង្ខារេ “វធកា សង្ខារា”តិ យថាភូតំ បជានាតិ។ វធកំ វិញ្ញាណំ ‘វធកំ វិញ្ញាណ’ន្តិ យថាភូតំ បជានាតិ។

“សោ រូបំ ន ឧបេតិ, ន ឧបាទិយតិ, នាធិដ្ឋាតិ – ‘អត្តា មេ’តិ។ វេទនំ… សញ្ញំ… សង្ខារេ… វិញ្ញាណំ ន ឧបេតិ, ន ឧបាទិយតិ, នាធិដ្ឋាតិ – ‘អត្តា មេ’តិ។ តស្សិមេ បញ្ចុបាទានក្ខន្ធា អនុបេតា អនុបាទិន្នា ទីឃរត្តំ ហិតាយ សុខាយ សំវត្តន្តី”តិ។ “ឯវមេតំ, អាវុសោ សារិបុត្ត, ហោតិ យេសំ អាយស្មន្តានំ តាទិសា សព្រហ្មចារិនោ អនុកម្បកា អត្ថកាមា ឱវាទកា អនុសាសកា។ ឥទញ្ច បន មេ អាយស្មតោ សារិបុត្តស្ស ធម្មទេសនំ សុត្វា អនុបាទាយ អាសវេហិ ចិត្តំ វិមុត្ត”ន្តិ។ តតិយំ។

៤. អនុរាធសុត្តំ

៨៦. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា វេសាលិយំ វិហរតិ មហាវនេ កូដាគារសាលាយំ។ តេន ខោ បន សមយេន អាយស្មា អនុរាធោ ភគវតោ អវិទូរេ អរញ្ញកុដិកាយំ វិហរតិ។ អថ ខោ សម្ពហុលា អញ្ញតិត្ថិយា បរិព្ពាជកា យេន អាយស្មា អនុរាធោ តេនុបសង្កមឹសុ; ឧបសង្កមិត្វា អាយស្មតា អនុរាធេន សទ្ធិំ សម្មោទឹសុ។ សម្មោទនីយំ កថំ សារណីយំ វីតិសារេត្វា ឯកមន្តំ និសីទឹសុ។ ឯកមន្តំ និសិន្នា ខោ តេ អញ្ញតិត្ថិយា បរិព្ពាជកា អាយស្មន្តំ អនុរាធំ ឯតទវោចុំ – “យោ សោ, អាវុសោ អនុរាធ, តថាគតោ ឧត្តមបុរិសោ បរមបុរិសោ បរមបត្តិបត្តោ, តំ តថាគតោ ឥមេសុ ចតូសុ ឋានេសុ បញ្ញាបយមានោ បញ្ញាបេតិ – ‘ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា’តិ វា, ‘ន ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា’តិ វា, ‘ហោតិ ច ន ច ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា’តិ វា, ‘នេវ ហោតិ ន ន ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា’តិ វា”តិ?

ឯវំ វុត្តេ, អាយស្មា អនុរាធោ តេ អញ្ញតិត្ថិយេ បរិព្ពាជកេ ឯតទវោច – “យោ សោ អាវុសោ តថាគតោ ឧត្តមបុរិសោ បរមបុរិសោ បរមបត្តិបត្តោ តំ តថាគតោ អញ្ញត្រ ឥមេហិ ចតូហិ ឋានេហិ បញ្ញាបយមានោ បញ្ញាបេតិ – ‘ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា’តិ វា, ‘ន ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា’តិ វា, ‘ហោតិ ច ន ច ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា’តិ វា, ‘នេវ ហោតិ ន ន ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា’តិ វា”តិ។ ឯវំ វុត្តេ, អញ្ញតិត្ថិយា បរិព្ពាជកា អាយស្មន្តំ អនុរាធំ ឯតទវោចុំ – “សោ ចាយំ ភិក្ខុ នវោ ភវិស្សតិ អចិរបព្ពជិតោ, ថេរោ វា បន ពាលោ អព្យត្តោ”តិ។ អថ ខោ អញ្ញតិត្ថិយា បរិព្ពាជកា អាយស្មន្តំ អនុរាធំ នវវាទេន ច ពាលវាទេន ច អបសាទេត្វា ឧដ្ឋាយាសនា បក្កមឹសុ។

អថ ខោ អាយស្មតោ អនុរាធស្ស អចិរបក្កន្តេសុ តេសុ អញ្ញតិត្ថិយេសុ បរិព្ពាជកេសុ ឯតទហោសិ – “សចេ ខោ មំ តេ អញ្ញតិត្ថិយា បរិព្ពាជកា ឧត្តរិំ បញ្ហំ បុច្ឆេយ្យុំ។ កថំ ព្យាករមានោ នុ ខ្វាហំ តេសំ អញ្ញតិត្ថិយានំ បរិព្ពាជកានំ វុត្តវាទី ចេវ ភគវតោ អស្សំ, ន ច ភគវន្តំ អភូតេន អព្ភាចិក្ខេយ្យំ, ធម្មស្ស ចានុធម្មំ ព្យាករេយ្យំ, ន ច កោចិ សហធម្មិកោ វាទានុវាទោ គារយ្ហំ ឋានំ អាគច្ឆេយ្យា”តិ?

អថ ខោ អាយស្មា អនុរាធោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា…បេ.… ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ អាយស្មា អនុរាធោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “ឥធាហំ, ភន្តេ, ភគវតោ អវិទូរេ អរញ្ញកុដិកាយំ វិហរាមិ។ អថ ខោ, ភន្តេ, សម្ពហុលា អញ្ញតិត្ថិយា បរិព្ពាជកា យេនាហំ តេនុបសង្កមឹសុ …បេ.… មំ ឯតទវោចុំ – ‘យោ សោ, អាវុសោ អនុរាធ, តថាគតោ ឧត្តមបុរិសោ បរមបុរិសោ បរមបត្តិបត្តោ តំ តថាគតោ ឥមេសុ ចតូសុ ឋានេសុ បញ្ញាបយមានោ បញ្ញាបេតិ – ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណាតិ វា, ន ហោតិ… ហោតិ ច ន ច ហោតិ, នេវ ហោតិ ន ន ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណាតិ វា’”តិ?

ឯវំ វុត្តាហំ, ភន្តេ, តេ អញ្ញតិត្ថិយេ បរិព្ពាជកេ ឯតទវោចំ – “យោ សោ, អាវុសោ, តថាគតោ ឧត្តមបុរិសោ បរមបុរិសោ បរមបត្តិបត្តោ, តំ តថាគតោ អញ្ញត្រ ឥមេហិ ចតូហិ ឋានេហិ បញ្ញាបយមានោ បញ្ញាបេតិ – ‘ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា’តិ វា…បេ.… ‘នេវ ហោតិ ន ន ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា’តិ វាតិ។ ឯវំ វុត្តេ, ភន្តេ, តេ អញ្ញតិត្ថិយា បរិព្ពាជកា មំ ឯតទវោចុំ – ‘សោ ចាយំ ភិក្ខុ នវោ ភវិស្សតិ អចិរបព្ពជិតោ ថេរោ វា បន ពាលោ អព្យត្តោ’តិ។ អថ ខោ មំ, ភន្តេ, តេ អញ្ញតិត្ថិយា បរិព្ពាជកា នវវាទេន ពាលវាទេន ច អបសាទេត្វា ឧដ្ឋាយាសនា បក្កមឹសុ”។

“តស្ស មយ្ហំ, ភន្តេ, អចិរបក្កន្តេសុ តេសុ អញ្ញតិត្ថិយេសុ បរិព្ពាជកេសុ ឯតទហោសិ – ‘សចេ ខោ មំ តេ អញ្ញតិត្ថិយា បរិព្ពាជកា ឧត្តរិំ បញ្ហំ បុច្ឆេយ្យុំ។ កថំ ព្យាករមានោ នុ ខ្វាហំ តេសំ អញ្ញតិត្ថិយានំ បរិព្ពាជកានំ វុត្តវាទី ចេវ ភគវតោ អស្សំ, ន ច ភគវន្តំ អភូតេន អព្ភាចិក្ខេយ្យំ, ធម្មស្ស ចានុធម្មំ ព្យាករេយ្យំ, ន ច កោចិ សហធម្មិកោ វាទានុវាទោ គារយ្ហំ ឋានំ អាគច្ឆេយ្យា’”តិ?

“តំ កិំ មញ្ញសិ, អនុរាធ, រូបំ និច្ចំ វា អនិច្ចំ វា”តិ? “អនិច្ចំ, ភន្តេ”។ “យំ បនានិច្ចំ ទុក្ខំ វា តំ សុខំ វា”តិ? “ទុក្ខំ, ភន្តេ”។ “យំ បនានិច្ចំ ទុក្ខំ វិបរិណាមធម្មំ កល្លំ នុ តំ សមនុបស្សិតុំ – ‘ឯតំ មម, ឯសោហមស្មិ, ឯសោ មេ អត្តា’”តិ? “នោ ហេតំ , ភន្តេ”។ “វេទនា... សញ្ញា... សង្ខារា... វិញ្ញាណំ និច្ចំ វា អនិច្ចំ វា”តិ? “អនិច្ចំ ភន្តេ”...បេ.... តស្មាតិហ...បេ.... ឯវំ បស្សំ...បេ.... នាបរំ ឥត្ថត្តាយាតិ បជានាតិ”។

“តំ កិំ មញ្ញសិ, អនុរាធ, រូបំ តថាគតោតិ សមនុបស្សសី”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។ “វេទនំ... សញ្ញំ... សង្ខារេ... វិញ្ញាណំ តថាគតោតិ សមនុបស្សសី”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។

“តំ កិំ មញ្ញសិ, អនុរាធ, រូបស្មិំ តថាគតោតិ សមនុបស្សសី”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។ “អញ្ញត្រ រូបា តថាគតោតិ សមនុបស្សសី”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។ “វេទនាយ...បេ.... អញ្ញត្រ វេទនាយ...បេ.... សញ្ញាយ... អញ្ញត្រ សញ្ញាយ... សង្ខារេសុ... អញ្ញត្រ សង្ខារេហិ... វិញ្ញាណស្មិំ... អញ្ញត្រ វិញ្ញាណា តថាគតោតិ សមនុបស្សសី”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។

“តំ កិំ មញ្ញសិ, អនុរាធ, រូបំ... វេទនា... សញ្ញា... សង្ខារា... វិញ្ញាណំ តថាគតោតិ សមនុបស្សសី”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។

“តំ កិំ មញ្ញសិ, អនុរាធ, អយំ សោ អរូបី អវេទនោ អសញ្ញី អសង្ខារោ អវិញ្ញាណោ តថាគតោតិ សមនុបស្សសី”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។

“ឯត្ថ ច តេ, អនុរាធ, ទិដ្ឋេវ ធម្មេ សច្ចតោ ថេតតោ តថាគតេ អនុបលព្ភិយមានេ កល្លំ នុ តេ តំ វេយ្យាករណំ – ‘យោ សោ, អាវុសោ, តថាគតោ ឧត្តមបុរិសោ បរមបុរិសោ បរមបត្តិបត្តោ តំ តថាគតោ អញ្ញត្រ ឥមេហិ ចតូហិ ឋានេហិ បញ្ញាបយមានោ បញ្ញាបេតិ – ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណាតិ វា... នេវ ហោតិ ន ន ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណាតិ វា’”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។

“សាធុ សាធុ, អនុរាធ! បុព្ពេ ចាហំ, អនុរាធ, ឯតរហិ ច ទុក្ខញ្ចេវ បញ្ញបេមិ, ទុក្ខស្ស ច និរោធ”ន្តិ។ ចតុត្ថំ។

៥. វក្កលិសុត្តំ

៨៧. ឯកំ សមយំ ភគវា រាជគហេ វិហរតិ វេឡុវនេ កលន្ទកនិវាបេ។ តេន ខោ បន សមយេន អាយស្មា វក្កលិ កុម្ភការនិវេសនេ វិហរតិ អាពាធិកោ ទុក្ខិតោ ពាឡ្ហគិលានោ។ អថ ខោ អាយស្មា វក្កលិ ឧបដ្ឋាកេ អាមន្តេសិ – “ឯថ តុម្ហេ, អាវុសោ, យេន ភគវា តេនុបសង្កមថ; ឧបសង្កមិត្វា មម វចនេន ភគវតោ បាទេ សិរសា វន្ទថ – ‘វក្កលិ, ភន្តេ, ភិក្ខុ អាពាធិកោ ទុក្ខិតោ ពាឡ្ហគិលានោ, សោ ភគវតោ បាទេ សិរសា វន្ទតី’តិ។ ឯវញ្ច វទេថ – ‘សាធុ កិរ, ភន្តេ, ភគវា យេន វក្កលិ ភិក្ខុ តេនុបសង្កមតុ; អនុកម្បំ ឧបាទាយា’”តិ។ “ឯវមាវុសោ”តិ ខោ តេ ភិក្ខូ អាយស្មតោ វក្កលិស្ស បដិស្សុត្វា យេន ភគវា តេនុបសង្កមឹសុ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទឹសុ។ ឯកមន្តំ និសិន្នា ខោ តេ ភិក្ខូ ភគវន្តំ ឯតទវោចុំ – “វក្កលិ, ភន្តេ, ភិក្ខុ អាពាធិកោ ទុក្ខិតោ ពាឡ្ហគិលានោ, សោ ភគវតោ បាទេ សិរសា វន្ទតិ; ឯវញ្ច បន វទេតិ – ‘សាធុ កិរ, ភន្តេ, ភគវា យេន វក្កលិ ភិក្ខុ តេនុបសង្កមតុ; អនុកម្បំ ឧបាទាយា’”តិ។ អធិវាសេសិ ភគវា តុណ្ហីភាវេន។

អថ ខោ ភគវា និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ យេនាយស្មា វក្កលិ តេនុបសង្កមិ។ អទ្ទសា ខោ អាយស្មា វក្កលិ ភគវន្តំ ទូរតោវ អាគច្ឆន្តំ។ ទិស្វាន មញ្ចកេ សមធោសិ [សមញ្ចោសិ (សី.), សមញ្ចោបិ (ស្យា. កំ.) សំ + ធូ + ណ្ហ = សមធោសិ]។ អថ ខោ ភគវា អាយស្មន្តំ វក្កលឹ ឯតទវោច – “អលំ, វក្កលិ, មា ត្វំ មញ្ចកេ សមធោសិ។ សន្តិមានិ អាសនានិ បញ្ញត្តានិ; តត្ថាហំ និសីទិស្សាមី”តិ។ និសីទិ ភគវា បញ្ញត្តេ អាសនេ។ និសជ្ជ ខោ ភគវា អាយស្មន្តំ វក្កលឹ ឯតទវោច – “កច្ចិ តេ, វក្កលិ, ខមនីយំ, កច្ចិ យាបនីយំ, កច្ចិ ទុក្ខា វេទនា បដិក្កមន្តិ, នោ អភិក្កមន្តិ; បដិក្កមោសានំ បញ្ញាយតិ, នោ អភិក្កមោ”តិ? “ន មេ, ភន្តេ, ខមនីយំ, ន យាបនីយំ; ពាឡ្ហា មេ ទុក្ខា វេទនា អភិក្កមន្តិ, នោ បដិក្កមន្តិ; អភិក្កមោសានំ បញ្ញាយតិ, នោ បដិក្កមោ”តិ។ “កច្ចិ តេ, វក្កលិ, ន កិញ្ចិ កុក្កុច្ចំ, ន កោចិ វិប្បដិសារោ”តិ? “តគ្ឃ មេ, ភន្តេ, អនប្បកំ កុក្កុច្ចំ, អនប្បកោ វិប្បដិសារោ”តិ។ “កច្ចិ បន តំ, វក្កលិ, អត្តា សីលតោ ន ឧបវទតី”តិ? “ន ខោ មំ, ភន្តេ, អត្តា សីលតោ ឧបវទតី”តិ។ “នោ ចេ កិរ តំ, វក្កលិ, អត្តា សីលតោ ឧបវទតិ; អថ កិញ្ច តេ កុក្កុច្ចំ កោ ច វិប្បដិសារោ”តិ? “ចិរបដិកាហំ, ភន្តេ, ភគវន្តំ ទស្សនាយ

ឧបសង្កមិតុកាមោ, នត្ថិ ច មេ កាយស្មិំ តាវតិកា ពលមត្តា, យាវតាហំ [យាហំ (សី.), យាយាហំ (បី.)] ភគវន្តំ ទស្សនាយ ឧបសង្កមេយ្យ’’ន្តិ។

‘‘អលំ , វក្កលិ, កិំ តេ ឥមិនា បូតិកាយេន ទិដ្ឋេន? យោ ខោ, វក្កលិ, ធម្មំ បស្សតិ សោ មំ បស្សតិ; យោ មំ បស្សតិ សោ ធម្មំ បស្សតិ។ ធម្មញ្ហិ, វក្កលិ, បស្សន្តោ មំ បស្សតិ; មំ បស្សន្តោ ធម្មំ បស្សតិ។

‘‘តំ កិំ មញ្ញសិ, វក្កលិ, រូបំ និច្ចំ វា អនិច្ចំ វា’’តិ? ‘‘អនិច្ចំ , ភន្តេ’’។ ‘‘យំ បនានិច្ចំ ទុក្ខំ វា តំ សុខំ វា’’តិ? ‘‘ទុក្ខំ, ភន្តេ’’។ ‘‘យំ បនានិច្ចំ ទុក្ខំ វិបរិណាមធម្មំ, កល្លំ នុ តំ សមនុបស្សិតុំ – ‘ឯតំ មម, ឯសោហមស្មិ, ឯសោ មេ អត្តា’’’តិ? ‘‘នោ ហេតំ, ភន្តេ’’។ ‘‘វេទនា… សញ្ញា… សង្ខារា… វិញ្ញាណំ និច្ចំ វា អនិច្ចំ វា’’តិ? ‘‘អនិច្ចំ, ភន្តេ’’…បេ.… ឯសោ មេ អត្តាតិ? ‘‘នោ ហេតំ, ភន្តេ’’។ ‘‘តស្មាតិហ…បេ.… ឯវំ បស្សំ…បេ.… នាបរំ ឥត្ថត្តាយាតិ បជានាតី’’តិ។

អថ ខោ ភគវា អាយស្មន្តំ វក្កលិំ ឥមិនា ឱវាទេន ឱវទិត្វា ឧដ្ឋាយាសនា យេន គិជ្ឈកូដោ បព្ពតោ តេន បក្កាមិ។ អថ ខោ អាយស្មា វក្កលិ អចិរបក្កន្តស្ស ភគវតោ ឧបដ្ឋាកេ អាមន្តេសិ – ‘‘ឯថ មំ, អាវុសោ, មញ្ចកំ អារោបេត្វា យេន ឥសិគិលិបស្សំ កាឡសិលា តេនុបសង្កមថ។ កថញ្ហិ នាម មាទិសោ អន្តរឃរេ កាលំ កត្តព្ពំ មញ្ញេយ្យា’’តិ? ‘‘ឯវមាវុសោ’’តិ ខោ តេ ភិក្ខូ អាយស្មតោ វក្កលិស្ស បដិស្សុត្វា អាយស្មន្តំ វក្កលិំ មញ្ចកំ អារោបេត្វា យេន ឥសិគិលិបស្សំ កាឡសិលា តេនុបសង្កមឹសុ។ អថ ខោ ភគវា តញ្ច រត្តិំ តញ្ច ទិវាវសេសំ គិជ្ឈកូដេ បព្ពតេ វិហាសិ។ អថ ខោ ទ្វេ ទេវតាយោ អភិក្កន្តាយ រត្តិយា អភិក្កន្តវណ្ណា កេវលកប្បំ គិជ្ឈកូដំ ឱភាសេត្វា យេន ភគវា តេនុបសង្កមឹសុ…បេ.… ឯកមន្តំ អដ្ឋំសុ។ ឯកមន្តំ ឋិតា ខោ ឯកា ទេវតា ភគវន្តំ ឯតទវោច – ‘‘វក្កលិ, ភន្តេ, ភិក្ខុ វិមោក្ខាយ ចេតេតី’’តិ។ អបរា ទេវតា ភគវន្តំ ឯតទវោច – ‘‘សោ ហិ នូន, ភន្តេ, សុវិមុត្តោ វិមុច្ចិស្សតី’’តិ។ ឥទមវោចុំ តា ទេវតាយោ។ ឥទំ វត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា បទក្ខិណំ កត្វា តត្ថេវន្តរធាយឹសុ។

អថ ខោ ភគវា តស្សា រត្តិយា អច្ចយេន ភិក្ខូ អាមន្តេសិ – ‘‘ឯថ តុម្ហេ, ភិក្ខវេ, យេន វក្កលិ ភិក្ខុ តេនុបសង្កមថ; ឧបសង្កមិត្វា វក្កលិំ ភិក្ខុំ ឯវំ វទេថ –

‘‘‘សុណាវុសោ ត្វំ, វក្កលិ, ភគវតោ វចនំ ទ្វិន្នញ្ច ទេវតានំ។ ឥមំ, អាវុសោ, រត្តិំ ទ្វេ ទេវតាយោ អភិក្កន្តាយ រត្តិយា អភិក្កន្តវណ្ណា កេវលកប្បំ គិជ្ឈកូដំ ឱភាសេត្វា យេន ភគវា តេនុបសង្កមឹសុ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ អដ្ឋំសុ។ ឯកមន្តំ ឋិតា ខោ, អាវុសោ, ឯកា ទេវតា ភគវន្តំ ឯតទវោច – វក្កលិ, ភន្តេ, ភិក្ខុ វិមោក្ខាយ ចេតេតីតិ។ អបរា ទេវតា ភគវន្តំ ឯតទវោច – សោ ហិ នូន, ភន្តេ, សុវិមុត្តោ វិមុច្ចិស្សតីតិ។ ភគវា ច តំ, អាវុសោ វក្កលិ, ឯវមាហ – មា ភាយិ, វក្កលិ; មា ភាយិ, វក្កលិ! អបាបកំ តេ មរណំ ភវិស្សតិ, អបាបិកា កាលកិរិយា’’’តិ។ ‘‘ឯវំ, ភន្តេ’’តិ ខោ តេ ភិក្ខូ ភគវតោ បដិស្សុត្វា យេនាយស្មា វក្កលិ តេនុបសង្កមឹសុ; ឧបសង្កមិត្វា អាយស្មន្តំ វក្កលិំ ឯតទវោចុំ – ‘‘សុណាវុសោ វក្កលិ, ភគវតោ វចនំ ទ្វិន្នញ្ច ទេវតាន’’ន្តិ។

អថ ខោ អាយស្មា វក្កលិ ឧបដ្ឋាកេ អាមន្តេសិ – ‘‘ឯថ មំ, អាវុសោ, មញ្ចកា ឱរោបេថ។ កថញ្ហិ នាម មាទិសោ ឧច្ចេ អាសនេ និសីទិត្វា តស្ស ភគវតោ សាសនំ សោតព្ពំ មញ្ញេយ្យា’’តិ! ‘‘ឯវមាវុសោ’’តិ ខោ តេ ភិក្ខូ អាយស្មតោ វក្កលិស្ស បដិស្សុត្វា អាយស្មន្តំ វក្កលិំ មញ្ចកា ឱរោបេសុំ។ ‘‘ឥមំ, អាវុសោ, រត្តិំ ទ្វេ ទេវតាយោ អភិក្កន្តាយ រត្តិយា…បេ.… ឯកមន្តំ អដ្ឋំសុ។ ឯកមន្តំ ឋិតា ខោ, អាវុសោ, ឯកា ទេវតា ភគវន្តំ ឯតទវោច – ‘វក្កលិ, ភន្តេ, ភិក្ខុ វិមោក្ខាយ ចេតេតី’តិ។ អបរា ទេវតា ភគវន្តំ ឯតទវោច – ‘សោ ហិ នូន, ភន្តេ, សុវិមុត្តោ វិមុច្ចិស្សតី’តិ។ ភគវា ច តំ, អាវុសោ វក្កលិ, ឯវមាហ – ‘មា ភាយិ, វក្កលិ; មា ភាយិ, វក្កលិ! អបាបកំ តេ មរណំ ភវិស្សតិ, អបាបិកា កាលកិរិយា’’’តិ។ ‘‘តេន ហាវុសោ, មម វចនេន ភគវតោ បាទេ សិរសា វន្ទថ – ‘វក្កលិ, ភន្តេ, ភិក្ខុ អាពាធិកោ ទុក្ខិតោ ពាឡ្ហគិលានោ។ សោ ភគវតោ បាទេ សិរសា វន្ទតី’តិ។ ឯវញ្ច វទេថ – ‘រូបំ អនិច្ចំ។ តាហំ, ភន្តេ, ន កង្ខាមិ។ យទនិច្ចំ តំ ទុក្ខន្តិ ន វិចិកិច្ឆាមិ។ យទនិច្ចំ ទុក្ខំ វិបរិណាមធម្មំ, នត្ថិ មេ តត្ថ ឆន្ទោ វា រាគោ វា បេមំ វាតិ ន វិចិកិច្ឆាមិ។ វេទនា អនិច្ចា។ តាហំ, ភន្តេ, ន កង្ខាមិ ។ យទនិច្ចំ តំ ទុក្ខន្តិ ន វិចិកិច្ឆាមិ។ យទនិច្ចំ ទុក្ខំ វិបរិណាមធម្មំ, នត្ថិ មេ តត្ថ ឆន្ទោ វា រាគោ វា បេមំ វាតិ ន វិចិកិច្ឆាមិ។ សញ្ញា… សង្ខារា អនិច្ចា។ តាហំ, ភន្តេ, ន កង្ខាមិ។ យទនិច្ចំ តំ ទុក្ខន្តិ ន វិចិកិច្ឆាមិ។ យទនិច្ចំ ទុក្ខំ វិបរិណាមធម្មំ, នត្ថិ មេ តត្ថ ឆន្ទោ វា រាគោ វា បេមំ វាតិ ន វិចិកិច្ឆាមិ។ វិញ្ញាណំ អនិច្ចំ។ តាហំ, ភន្តេ, ន កង្ខាមិ។ យទនិច្ចំ តំ ទុក្ខន្តិ ន វិចិកិច្ឆាមិ។ យទនិច្ចំ ទុក្ខំ វិបរិណាមធម្មំ, នត្ថិ មេ តត្ថ ឆន្ទោ វា រាគោ វា បេមំ វាតិ ន វិចិកិច្ឆាមី’’’តិ។ ‘‘ឯវមាវុសោ’’តិ ខោ តេ ភិក្ខូ អាយស្មតោ វក្កលិស្ស បដិស្សុត្វា បក្កមឹសុ។ អថ ខោ អាយស្មា វក្កលិ អចិរបក្កន្តេសុ តេសុ ភិក្ខូសុ សត្ថំ អាហរេសិ។

អថ ខោ តេ ភិក្ខូ យេន ភគវា តេនុបសង្កមឹសុ; ឧបសង្កមិត្វា ឯកមន្តំ និសីទឹសុ។ ឯកមន្តំ និសិន្នា ខោ តេ ភិក្ខូ ភគវន្តំ ឯតទវោចុំ – “វក្កលិ, ភន្តេ, ភិក្ខុ អាពាធិកោ ទុក្ខិតោ ពាឡ្ហគិលានោ; សោ ភគវតោ បាទេ សិរសា វន្ទតិ; ឯវញ្ច វទេតិ – ‘រូបំ អនិច្ចំ។ តាហំ, ភន្តេ, ន កង្ខាមិ។ យទនិច្ចំ តំ ទុក្ខន្តិ ន វិចិកិច្ឆាមិ។ យទនិច្ចំ ទុក្ខំ វិបរិណាមធម្មំ, នត្ថិ មេ តត្ថ ឆន្ទោ វា រាគោ វា បេមំ វាតិ ន វិចិកិច្ឆាមិ។ វេទនា… សញ្ញា… សង្ខារា … វិញ្ញាណំ អនិច្ចំ។ តាហំ, ភន្តេ, ន កង្ខាមិ។ យទនិច្ចំ តំ ទុក្ខន្តិ ន វិចិកិច្ឆាមិ។ យទនិច្ចំ ទុក្ខំ វិបរិណាមធម្មំ, នត្ថិ មេ តត្ថ ឆន្ទោ វា រាគោ វា បេមំ វាតិ ន វិចិកិច្ឆាមី’”តិ។

អថ ខោ ភគវា ភិក្ខូ អាមន្តេសិ – “អាយាម, ភិក្ខវេ, យេន ឥសិគិលិបស្សំ កាឡសិលា តេនុបសង្កមិស្សាម; យត្ថ វក្កលិនា កុលបុត្តេន សត្ថមាហរិត”ន្តិ។ “ឯវំ, ភន្តេ”តិ ខោ តេ ភិក្ខូ ភគវតោ បច្ចស្សោសុំ។ អថ ខោ ភគវា សម្ពហុលេហិ ភិក្ខូហិ សទ្ធិំ យេន ឥសិគិលិបស្សំ កាឡសិលា តេនុបសង្កមិ។ អទ្ទសា ខោ ភគវា អាយស្មន្តំ វក្កលិំ ទូរតោវ មញ្ចកេ វិវត្តក្ខន្ធំ សេមានំ។

តេន ខោ បន សមយេន ធូមាយិតត្តំ តិមិរាយិតត្តំ គច្ឆតេវ បុរិមំ ទិសំ, គច្ឆតិ បច្ឆិមំ ទិសំ, គច្ឆតិ ឧត្តរំ ទិសំ, គច្ឆតិ ទក្ខិណំ ទិសំ, គច្ឆតិ ឧទ្ធំ ទិសំ, គច្ឆតិ អធោ ទិសំ, គច្ឆតិ អនុទិសំ។ អថ ខោ ភគវា ភិក្ខូ អាមន្តេសិ – “បស្សថ នោ តុម្ហេ, ភិក្ខវេ, ឯតំ ធូមាយិតត្តំ តិមិរាយិតត្តំ គច្ឆតេវ បុរិមំ ទិសំ…បេ.… គច្ឆតិ អនុទិស”ន្តិ។ “ឯវំ, ភន្តេ”។ “ឯសោ ខោ, ភិក្ខវេ, មារោ បាបិមា វក្កលិស្ស កុលបុត្តស្ស វិញ្ញាណំ សមន្វេសតិ [សមន្នេសតិ (ក. សី. បី.)] – ‘កត្ថ វក្កលិស្ស កុលបុត្តស្ស វិញ្ញាណំ បតិដ្ឋិត’ន្តិ? អប្បតិដ្ឋិតេន ច, ភិក្ខវេ, វិញ្ញាណេន វក្កលិ កុលបុត្តោ បរិនិព្ពុតោ”តិ។ បញ្ចមំ។

៦. អស្សជិសុត្តំ

៨៨. ឯកំ សមយំ ភគវា រាជគហេ វិហរតិ វេឡុវនេ កលន្ទកនិវាបេ។ តេន ខោ បន សមយេន អាយស្មា អស្សជិ កស្សបការាមេ វិហរតិ អាពាធិកោ ទុក្ខិតោ ពាឡ្ហគិលានោ។ អថ ខោ អាយស្មា អស្សជិ ឧបដ្ឋាកេ អាមន្តេសិ – “ឯថ តុម្ហេ, អាវុសោ, យេន ភគវា តេនុបសង្កមថ; ឧបសង្កមិត្វា មម វចនេន ភគវតោ បាទេ សិរសា វន្ទថ – ‘អស្សជិ, ភន្តេ, ភិក្ខុ អាពាធិកោ ទុក្ខិតោ ពាឡ្ហគិលានោ។ សោ ភគវតោ បាទេ សិរសា វន្ទតី’តិ។ ឯវញ្ច វទេថ – ‘សាធុ កិរ, ភន្តេ, ភគវា យេន អស្សជិ ភិក្ខុ តេនុបសង្កមតុ អនុកម្បំ ឧបាទាយា’”តិ។ “ឯវមាវុសោ”តិ ខោ តេ ភិក្ខូ អាយស្មតោ អស្សជិស្ស បដិស្សុត្វា យេន ភគវា តេនុបសង្កមឹសុ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទឹសុ។ ឯកមន្តំ និសិន្នា ខោ តេ ភិក្ខូ ភគវន្តំ ឯតទវោចុំ – “អស្សជិ, ភន្តេ, ភិក្ខុ អាពាធិកោ…បេ.… សាធុ កិរ, ភន្តេ, ភគវា យេន អស្សជិ ភិក្ខុ តេនុបសង្កមតុ អនុកម្បំ ឧបាទាយា”តិ។ អធិវាសេសិ ភគវា តុណ្ហីភាវេន។

អថ ខោ ភគវា សាយន្ហសមយំ បដិសល្លានា វុដ្ឋិតោ យេនាយស្មា អស្សជិ តេនុបសង្កមិ។ អទ្ទសា ខោ អាយស្មា អស្សជិ ភគវន្តំ ទូរតោវ អាគច្ឆន្តំ។ ទិស្វាន មញ្ចកេ សមធោសិ។ អថ ខោ ភគវា អាយស្មន្តំ អស្សជិំ [អាយស្មតោ អស្សជិស្ស (បី. ក.)] ឯតទវោច – “អលំ, អស្សជិ, មា ត្វំ មញ្ចកេ សមធោសិ។ សន្តិមានិ អាសនានិ បញ្ញត្តានិ, តត្ថាហំ និសីទិស្សាមី”តិ។ និសីទិ ភគវា បញ្ញត្តេ អាសនេ។ និសជ្ជ ខោ ភគវា អាយស្មន្តំ អស្សជិំ ឯតទវោច – “កច្ចិ តេ, អស្សជិ, ខមនីយំ, កច្ចិ យាបនីយំ…បេ.… បដិក្កមោសានំ បញ្ញាយតិ នោ អភិក្កមោ”តិ?

“ន មេ, ភន្តេ, ខមនីយំ…បេ.… អភិក្កមោសានំ បញ្ញាយតិ នោ បដិក្កមោ”តិ។ “កច្ចិ តេ, អស្សជិ, ន កិញ្ចិ កុក្កុច្ចំ ន កោចិ វិប្បដិសារោ”តិ? “តគ្ឃ មេ, ភន្តេ, អនប្បកំ កុក្កុច្ចំ អនប្បកោ វិប្បដិសារោ”តិ។ “កច្ចិ បន តំ, អស្សជិ, អត្តា សីលតោ ន ឧបវទតី”តិ? “ន ខោ មំ, ភន្តេ, អត្តា សីលតោ ឧបវទតី”តិ។ “នោ ចេ កិរ តំ, អស្សជិ, អត្តា សីលតោ ឧបវទតិ, អថ កិញ្ច តេ កុក្កុច្ចំ កោ ច វិប្បដិសារោ”តិ? “បុព្ពេ ខ្វាហំ, ភន្តេ, គេលញ្ញេ បស្សម្ភេត្វា បស្សម្ភេត្វា កាយសង្ខារេ វិហរាមិ, សោហំ សមាធឹ នប្បដិលភាមិ។ តស្ស មយ្ហំ, ភន្តេ, តំ សមាធឹ អប្បដិលភតោ ឯវំ ហោតិ – ‘នោ ចស្សាហំ បរិហាយាមី’”តិ។ “យេ តេ, អស្សជិ, សមណព្រាហ្មណា សមាធិសារកា សមាធិសាមញ្ញា តេសំ តំ សមាធឹ អប្បដិលភតំ ឯវំ ហោតិ – ‘នោ ចស្សុ មយំ បរិហាយាមា’”តិ។

“តំ កិំ មញ្ញសិ, អស្សជិ, រូបំ និច្ចំ វា អនិច្ចំ វា”តិ? “អនិច្ចំ, ភន្តេ”…បេ.… វិញ្ញាណំ …បេ.… តស្មាតិហ…បេ.… ឯវំ បស្សំ…បេ.… នាបរំ ឥត្ថត្តាយាតិ បជានាតីតិ។ សោ សុខំ ចេ វេទនំ វេទយតិ [វេទិយតិ (សី. បី.)], សា ‘អនិច្ចា’តិ បជានាតិ។ ‘អនជ្ឈោសិតា’តិ បជានាតិ។ ‘អនភិនន្ទិតា’តិ បជានាតិ។ ទុក្ខំ ចេ វេទនំ វេទយតិ, សា ‘អនិច្ចា’តិ បជានាតិ។ ‘អនជ្ឈោសិតា’តិ បជានាតិ។ ‘អនភិនន្ទិតា’តិ បជានាតិ។ អទុក្ខមសុខំ ចេ វេទនំ

វេទយតិ, សា ‘អនិច្ចា’តិ បជានាតិ...បេ.... ‘អនភិនន្ទិតា’តិ បជានាតិ។ សោ សុខំ ចេ វេទនំ វេទយតិ , វិសំយុត្តោ នំ វេទយតិ; ទុក្ខំ ចេ វេទនំ វេទយតិ, វិសំយុត្តោ នំ វេទយតិ; អទុក្ខមសុខំ ចេ វេទនំ វេទយតិ, វិសំយុត្តោ នំ វេទយតិ។ សោ កាយបរិយន្តិកំ ចេ វេទនំ វេទយមានោ ‘កាយបរិយន្តិកំ វេទនំ វេទយាមី’តិ បជានាតិ។ ជីវិតបរិយន្តិកំ ចេ វេទនំ វេទយមានោ ‘ជីវិតបរិយន្តិកំ វេទនំ វេទយាមី’តិ បជានាតិ។ ‘កាយស្ស ភេទា ឧទ្ធំ ជីវិតបរិយាទានា ឥធេវ សព្ពវេទយិតានិ អនភិនន្ទិតានិ សីតីភវិស្សន្តី’តិ បជានាតិ។

“សេយ្យថាបិ , អស្សជិ, តេលញ្ច បដិច្ច, វដ្ដិញ្ច បដិច្ច, តេលប្បទីបោ ឈាយេយ្យ; តស្សេវ តេលស្ស ច វដ្ដិយា ច បរិយាទានា អនាហារោ និព្ពាយេយ្យ។ ឯវមេវ ខោ, អស្សជិ, ភិក្ខុ កាយបរិយន្តិកំ វេទនំ វេទយមានោ ‘កាយបរិយន្តិកំ វេទនំ វេទយាមី’តិ បជានាតិ។ ជីវិតបរិយន្តិកំ វេទនំ វេទយមានោ ‘ជីវិតបរិយន្តិកំ វេទនំ វេទយាមី’តិ បជានាតិ។ ‘កាយស្ស ភេទា ឧទ្ធំ ជីវិតបរិយាទានា ឥធេវ សព្ពវេទយិតានិ អនភិនន្ទិតានិ សីតីភវិស្សន្តី’តិ បជានាតី”តិ។ ឆដ្ឋំ។

៧. ខេមកសុត្តំ

៨៩. ឯកំ សមយំ សម្ពហុលា ថេរា ភិក្ខូ កោសម្ពិយំ វិហរន្តិ ឃោសិតារាមេ។ តេន ខោ បន សមយេន អាយស្មា ខេមកោ ពទរិការាមេ វិហរតិ អាពាធិកោ ទុក្ខិតោ ពាឡ្ហគិលានោ។ អថ ខោ ថេរា ភិក្ខូ សាយន្ហសមយំ បដិសល្លានា វុដ្ឋិតា អាយស្មន្តំ ទាសកំ អាមន្តេសុំ – “ឯហិ ត្វំ, អាវុសោ ទាសក, យេន ខេមកោ ភិក្ខុ តេនុបសង្កម; ឧបសង្កមិត្វា ខេមកំ ភិក្ខុំ ឯវំ វទេហិ – ‘ថេរា តំ, អាវុសោ ខេមក, ឯវមាហំសុ – កច្ចិ តេ, អាវុសោ, ខមនីយំ, កច្ចិ យាបនីយំ, កច្ចិ ទុក្ខា វេទនា បដិក្កមន្តិ នោ អភិក្កមន្តិ, បដិក្កមោសានំ បញ្ញាយតិ នោ អភិក្កមោ’”តិ? “ឯវមាវុសោ”តិ ខោ អាយស្មា ទាសកោ ថេរានំ ភិក្ខូនំ បដិស្សុត្វា យេនាយស្មា ខេមកោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា អាយស្មន្តំ ខេមកំ ឯតទវោច – “ថេរា តំ, អាវុសោ ខេមក, ឯវមាហំសុ – ‘កច្ចិ តេ, អាវុសោ, ខមនីយំ...បេ.... នោ អភិក្កមោ’”តិ? “ន មេ, អាវុសោ, ខមនីយំ ន យាបនីយំ...បេ.... អភិក្កមោសានំ បញ្ញាយតិ នោ បដិក្កមោ”តិ។

អថ ខោ អាយស្មា ទាសកោ យេន ថេរា ភិក្ខូ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ថេរេ ភិក្ខូ ឯតទវោច – “ខេមកោ, អាវុសោ, ភិក្ខុ ឯវមាហ – ‘ន មេ, អាវុសោ, ខមនីយំ...បេ.... អភិក្កមោសានំ បញ្ញាយតិ នោ បដិក្កមោ’”តិ។ “ឯហិ ត្វំ, អាវុសោ ទាសក, យេន ខេមកោ ភិក្ខុ តេនុបសង្កម; ឧបសង្កមិត្វា ខេមកំ ភិក្ខុំ ឯវំ វទេហិ – ‘ថេរា តំ, អាវុសោ ខេមក, ឯវមាហំសុ – បញ្ចិមេ, អាវុសោ, ឧបាទានក្ខន្ធា វុត្តា ភគវតា, សេយ្យថិទំ – រូបុបាទានក្ខន្ធោ, វេទនុបាទានក្ខន្ធោ, សញ្ញុបាទានក្ខន្ធោ, សង្ខារុបាទានក្ខន្ធោ, វិញ្ញាណុបាទានក្ខន្ធោ ។ ឥមេសុ អាយស្មា ខេមកោ បញ្ចសុ ឧបាទានក្ខន្ធេសុ កិញ្ចិ អត្តំ វា អត្តនិយំ វា សមនុបស្សតី’”តិ?

“ឯវមាវុសោ”តិ ខោ អាយស្មា ទាសកោ ថេរានំ ភិក្ខូនំ បដិស្សុត្វា យេនាយស្មា ខេមកោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា...បេ.... ថេរា តំ, អាវុសោ ខេមក, ឯវមាហំសុ – “បញ្ចិមេ, អាវុសោ, ឧបាទានក្ខន្ធា វុត្តា ភគវតា, សេយ្យថិទំ – រូបុបាទានក្ខន្ធោ...បេ.... វិញ្ញាណុបាទានក្ខន្ធោ។ ឥមេសុ អាយស្មា ខេមកោ បញ្ចសុ ឧបាទានក្ខន្ធេសុ កិញ្ចិ អត្តំ វា អត្តនិយំ វា សមនុបស្សតី”តិ? “បញ្ចិមេ , អាវុសោ, ឧបាទានក្ខន្ធា វុត្តា ភគវតា, សេយ្យថិទំ – រូបុបាទានក្ខន្ធោ...បេ.... វិញ្ញាណុបាទានក្ខន្ធោ។ ឥមេសុ ខ្វាហំ, អាវុសោ, បញ្ចសុ ឧបាទានក្ខន្ធេសុ ន កិញ្ចិ អត្តំ វា អត្តនិយំ វា សមនុបស្សាមី”តិ។

អថ ខោ អាយស្មា ទាសកោ យេន ថេរា ភិក្ខូ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ថេរេ ភិក្ខូ ឯតទវោច – “ខេមកោ, អាវុសោ, ភិក្ខុ ឯវមាហ – ‘បញ្ចិមេ, អាវុសោ, ឧបាទានក្ខន្ធា វុត្តា ភគវតា, សេយ្យថិទំ – រូបុបាទានក្ខន្ធោ...បេ.... វិញ្ញាណុបាទានក្ខន្ធោ។ ឥមេសុ ខ្វាហំ, អាវុសោ, បញ្ចសុ ឧបាទានក្ខន្ធេសុ ន កិញ្ចិ អត្តំ វា អត្តនិយំ វា សមនុបស្សាមី’”តិ។ “ឯហិ ត្វំ, អាវុសោ ទាសក, យេន ខេមកោ ភិក្ខុ តេនុបសង្កម; ឧបសង្កមិត្វា ខេមកំ ភិក្ខុំ ឯវំ វទេហិ – ‘ថេរា តំ, អាវុសោ ខេមក, ឯវមាហំសុ – បញ្ចិមេ, អាវុសោ, ឧបាទានក្ខន្ធា វុត្តា ភគវតា, សេយ្យថិទំ – រូបុបាទានក្ខន្ធោ...បេ.... វិញ្ញាណុបាទានក្ខន្ធោ។ នោ ចេ កិរាយស្មា ខេមកោ ឥមេសុ បញ្ចសុ ឧបាទានក្ខន្ធេសុ កិញ្ចិ អត្តំ វា អត្តនិយំ វា សមនុបស្សតិ។ តេនហាយស្មា ខេមកោ អរហំ ខីណាសវោ’”តិ។

“ឯវមាវុសោ”តិ ខោ អាយស្មា ទាសកោ ថេរានំ ភិក្ខូនំ បដិស្សុត្វា យេនាយស្មា ខេមកោ...បេ.... ថេរា តំ, អាវុសោ ខេមក, ឯវមាហំសុ – “បញ្ចិមេ, អាវុសោ, ឧបាទានក្ខន្ធា វុត្តា ភគវតា, សេយ្យថិទំ – រូបុបាទានក្ខន្ធោ...បេ.... វិញ្ញាណុបាទានក្ខន្ធោ; នោ ចេ កិរាយស្មា ខេមកោ ឥមេសុ បញ្ចសុ ឧបាទានក្ខន្ធេសុ កិញ្ចិ

អត្តំ វា អត្តនិយំ វា សមនុបស្សតិ, តេនហាយស្មា ខេមកោ អរហំ ខីណាសវោ''តិ។ ''បញ្ចិមេ, អាវុសោ, ឧបាទានក្ខន្ធា វុត្តា ភគវតា, សេយ្យថិទំ – រូបុបាទានក្ខន្ធោ...បេ.... វិញ្ញាណុបាទានក្ខន្ធោ។ ឥមេសុ ខ្វាហំ, អាវុសោ, បញ្ចសុ ឧបាទានក្ខន្ធេសុ ន កិញ្ចិ អត្តំ វា អត្តនិយំ វា សមនុបស្សាមិ , ន ចម្ហិ អរហំ ខីណាសវោ; អបិ ច មេ, អាវុសោ, បញ្ចសុ ឧបាទានក្ខន្ធេសុ 'អស្មី'តិ អធិគតំ, 'អយមហមស្មី'តិ ន ច សមនុបស្សាមី''តិ។

អថ ខោ អាយស្មា ទាសកោ យេន ថេរា ភិក្ខូ...បេ.... ថេរេ ភិក្ខូ ឯតទវោច – ''ខេមកោ, អាវុសោ, ភិក្ខុ ឯវមាហ – បញ្ចិមេ, អាវុសោ, ឧបាទានក្ខន្ធា វុត្តា ភគវតា, សេយ្យថិទំ – រូបុបាទានក្ខន្ធោ...បេ.... វិញ្ញាណុបាទានក្ខន្ធោ។ ឥមេសុ ខ្វាហំ, អាវុសោ, បញ្ចសុ ឧបាទានក្ខន្ធេសុ ន កិញ្ចិ អត្តំ វា អត្តនិយំ វា សមនុបស្សាមិ, ន ចម្ហិ អរហំ ខីណាសវោ; អបិ ច មេ , អាវុសោ, បញ្ចសុ ឧបាទានក្ខន្ធេសុ 'អស្មី'តិ អធិគតំ, 'អយមហមស្មី'តិ ន ច សមនុបស្សាមី''តិ។

''ឯហិ ត្វំ, អាវុសោ ទាសក, យេន ខេមកោ ភិក្ខុ តេនុបសង្កម; ឧបសង្កមិត្វា ខេមកំ ភិក្ខុំ ឯវំ វទេហិ – 'ថេរា តំ, អាវុសោ ខេមក, ឯវមាហំសុ – យមេតំ, អាវុសោ ខេមក, អស្មីតិ វទេសិ, កិមេតំ អស្មីតិ វទេសិ? រូបំ អស្មីតិ វទេសិ, អញ្ញត្រ រូបា អស្មីតិ វទេសិ, វេទនំ... សញ្ញំ... សង្ខារេ... វិញ្ញាណំ អស្មីតិ វទេសិ, អញ្ញត្រ វិញ្ញាណា អស្មីតិ វទេសិ។ យមេតំ, អាវុសោ ខេមក, អស្មីតិ វទេសិ។ កិមេតំ អស្មីតិ វទេសី'''តិ?

''ឯវមាវុសោ''តិ ខោ អាយស្មា ទាសកោ ថេរានំ ភិក្ខូនំ បដិស្សុត្វា យេនាយស្មា ខេមកោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា អាយស្មន្តំ ខេមកំ ឯតទវោច – ថេរា តំ, អាវុសោ ខេមក, ឯវមាហំសុ – ''យមេតំ, អាវុសោ ខេមក, 'អស្មី'តិ វទេសិ, កិមេតំ 'អស្មី'តិ វទេសិ? រូបំ 'អស្មី'តិ វទេសិ អញ្ញត្រ រូបា 'អស្មី'តិ វទេសិ? វេទនំ... សញ្ញំ... សង្ខារេ... វិញ្ញាណំ 'អស្មី'តិ វទេសិ អញ្ញត្រ វិញ្ញាណា 'អស្មី'តិ វទេសិ? យមេតំ, អាវុសោ ខេមក, 'អស្មី'តិ វទេសិ, កិមេតំ 'អស្មី'តិ វទេសិ''តិ? ''អលំ, អាវុសោ ទាសក, កិំ ឥមាយ សន្ធាវនិកាយ! អាហរាវុសោ, ទណ្ឌំ; អហមេវ យេន ថេរា ភិក្ខូ តេនុបសង្កមិស្សាមី''តិ។

អថ ខោ អាយស្មា ខេមកោ ទណ្ឌមោលុព្ភ យេន ថេរា ភិក្ខូ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ថេរេហិ ភិក្ខូហិ សទ្ធិំ សម្មោទិ។ សម្មោទនីយំ កថំ សារណីយំ វីតិសារេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នំ ខោ អាយស្មន្តំ ខេមកំ ថេរា ភិក្ខូ ឯតទវោចុំ – ''យមេតំ, អាវុសោ ខេមក, 'អស្មី'តិ វទេសិ, កិមេតំ 'អស្មី'តិ វទេសិ? រូបំ 'អស្មី'តិ វទេសិ, អញ្ញត្រ រូបា 'អស្មី'តិ វទេសិ? វេទនំ... សញ្ញំ... សង្ខារេ... វិញ្ញាណំ 'អស្មី'តិ វទេសិ, អញ្ញត្រ វិញ្ញាណា 'អស្មី'តិ វទេសិ? យមេតំ, អាវុសោ ខេមក, 'អស្មី'តិ វទេសិ, កិមេតំ 'អស្មី'តិ វទេសី''តិ? ''ន ខ្វាហំ, អាវុសោ, រូបំ 'អស្មី'តិ វទាមិ; នបិ អញ្ញត្រ រូបា 'អស្មី'តិ វទាមិ។ ន វេទនំ... ន សញ្ញំ... ន សង្ខារេ... ន វិញ្ញាណំ 'អស្មី'តិ វទាមិ; នបិ អញ្ញត្រ វិញ្ញាណា 'អស្មី'តិ វទាមិ។ អបិ ច មេ, អាវុសោ, បញ្ចសុ ឧបាទានក្ខន្ធេសុ 'អស្មី'តិ អធិគតំ 'អយមហមស្មី'តិ ន ច សមនុបស្សាមិ''។

''សេយ្យថាបិ, អាវុសោ, ឧប្បលស្ស វា បទុមស្ស វា បុណ្ឌរីកស្ស វា គន្ធោ។ យោ នុ ខោ ឯវំ វទេយ្យ – 'បត្តស្ស គន្ធោ'តិ វា 'វណ្ណស្ស [វណ្ណស្ស (កត្ថចិ)] គន្ធោ'តិ វា 'កិញ្ជក្ខស្ស គន្ធោ'តិ វា សម្មា នុ ខោ សោ វទមានោ វទេយ្យា''តិ? ''នោ ហេតំ, អាវុសោ''។ ''យថា កថំ, បនាវុសោ, សម្មា ព្យាករមានោ ព្យាករេយ្យា''តិ? '''បុប្ផស្ស គន្ធោ'តិ ខោ, អាវុសោ, សម្មា ព្យាករមានោ ព្យាករេយ្យា''តិ។ ''ឯវមេវ ខ្វាហំ, អាវុសោ, ន រូបំ 'អស្មី'តិ វទាមិ, នបិ អញ្ញត្រ រូបា 'អស្មី'តិ វទាមិ។ ន វេទនំ... ន សញ្ញំ... ន សង្ខារេ... ន វិញ្ញាណំ 'អស្មី'តិ វទាមិ, នបិ អញ្ញត្រ វិញ្ញាណា 'អស្មី'តិ វទាមិ។ អបិ ច មេ, អាវុសោ, បញ្ចសុ ឧបាទានក្ខន្ធេសុ 'អស្មី'តិ អធិគតំ 'អយមហមស្មី'តិ ន ច សមនុបស្សាមិ''។

''កិញ្ចាបិ, អាវុសោ, អរិយសាវកស្ស បញ្ចោរម្ភាគិយានិ សំយោជនានិ បហីនានិ ភវន្តិ, អថ ខ្វស្ស ហោតិ – 'យោ ច បញ្ចសុ ឧបាទានក្ខន្ធេសុ អនុសហគតោ អស្មីតិ មានោ, អស្មីតិ ឆន្ទោ, អស្មីតិ អនុសយោ អសមូហតោ។ សោ អបរេន សមយេន បញ្ចសុ ឧបាទានក្ខន្ធេសុ ឧទយព្ពយានុបស្សី វិហរតិ – ឥតិ រូបំ, ឥតិ រូបស្ស សមុទយោ, ឥតិ រូបស្ស អត្ថង្គមោ; ឥតិ វេទនា... ឥតិ សញ្ញា... ឥតិ សង្ខារា... ឥតិ វិញ្ញាណំ, ឥតិ វិញ្ញាណស្ស សមុទយោ, ឥតិ វិញ្ញាណស្ស អត្ថង្គមោ'តិ។ តស្សិមេសុ បញ្ចសុ ឧបាទានក្ខន្ធេសុ ឧទយព្ពយានុបស្សិនោ វិហរតោ យោបិស្ស ហោតិ បញ្ចសុ ឧបាទានក្ខន្ធេសុ អនុសហគតោ 'អស្មី'តិ, មានោ 'អស្មី'តិ, ឆន្ទោ 'អស្មី'តិ អនុសយោ អសមូហតោ, សោបិ សមុគ្ឃាតំ គច្ឆតិ។

''សេយ្យថាបិ , អាវុសោ, វត្ថំ សំកិលិដ្ឋំ មលគ្គហិតំ។ តមេនំ សាមិកា រជកស្ស អនុបទជ្ជុំ។ តមេនំ រជកោ ឩសេ វា ខារេ វា គោមយេ វា សម្មទ្ទិត្វា អច្ឆេ ឧទកេ វិក្ខាលេតិ។ កិញ្ចាបិ តំ ហោតិ វត្ថំ បរិសុទ្ធំ បរិយោទាតំ, អថ

ខន្ធស្ស ហោតិ យេវ អនុសហគតោ ឧសគន្ធោ វា ខារគន្ធោ វា គោមយគន្ធោ វា អសមូហតោ។ តមេនំ រជកោ សាមិកានំ ទេតិ។ តមេនំ សាមិកា គន្ធបរិភាវិតេ ករណ្ឌកេ និក្ខិបន្តិ។ យោបិស្ស ហោតិ អនុសហគតោ ឧសគន្ធោ វា ខារគន្ធោ វា គោមយគន្ធោ វា អសមូហតោ, សោបិ សមុគ្ឃាតំ គច្ឆតិ។ ឯវមេវ ខោ, អាវុសោ, កិញ្ចាបិ អរិយសាវកស្ស បញ្ចោរម្ភាគិយានិ សំយោជនានិ បហីនានិ ភវន្តិ, អថ ខ្វស្ស ហោតិ យេវ បញ្ចសុ ឧបាទានក្ខន្ធេសុ អនុសហគតោ 'អស្មី'តិ, មានោ 'អស្មី'តិ, ឆន្ទោ 'អស្មី'តិ អនុសយោ អសមូហតោ។ សោ អបរេន សមយេន បញ្ចសុ ឧបាទានក្ខន្ធេសុ ឧទយព្ពយានុបស្សី វិហរតិ។ 'ឥតិ រូបំ, ឥតិ រូបស្ស សមុទយោ, ឥតិ រូបស្ស អត្ថង្គមោ; ឥតិ វេទនា... ឥតិ សញ្ញា... ឥតិ សង្ខារា... ឥតិ វិញ្ញាណំ, ឥតិ វិញ្ញាណស្ស សមុទយោ, ឥតិ វិញ្ញាណស្ស អត្ថង្គមោ'តិ។ តស្ស ឥមេសុ បញ្ចសុ ឧបាទានក្ខន្ធេសុ ឧទយព្ពយានុបស្សិនោ វិហរតោ យោបិស្ស ហោតិ បញ្ចសុ ឧបាទានក្ខន្ធេសុ អនុសហគតោ 'អស្មី'តិ, មានោ 'អស្មី'តិ, ឆន្ទោ 'អស្មី'តិ អនុសយោ អសមូហតោ, សោបិ សមុគ្ឃាតំ គច្ឆតី"តិ។

ឯវំ វុត្តេ, ថេរា ភិក្ខូ អាយស្មន្តំ ខេមកំ ឯតទវោចុំ – "ន ខោ [ន ខោ បន (ក.)] មយំ អាយស្មន្តំ ខេមកំ វិហេសាបេខា បុច្ឆិម្ហ, អបិ ចាយស្មា ខេមកោ បហោសិ តស្ស ភគវតោ សាសនំ វិត្ថារេន អាចិក្ខិតុំ ទេសេតុំ បញ្ញាបេតុំ បដ្ឋបេតុំ វិវរិតុំ វិភជិតុំ ឧត្តានីកាតុំ។ តយិទំ អាយស្មតា ខេមកេន តស្ស ភគវតោ សាសនំ វិត្ថារេន អាចិក្ខិតំ ទេសិតំ បញ្ញាបិតំ បដ្ឋបិតំ វិវរិតំ វិភជិតំ ឧត្តានីកត"ន្តិ។

ឥទមវោច អាយស្មា ខេមកោ។ អត្តមនា ថេរា ភិក្ខូ អាយស្មតោ ខេមកស្ស ភាសិតំ អភិនន្ទុំ។ ឥមស្មិញ្ច បន វេយ្យាករណស្មិំ ភញ្ញមានេ សដ្ឋិមត្តានំ ថេរានំ ភិក្ខូនំ អនុបាទាយ អាសវេហិ ចិត្តានិ វិមុច្ចិំសុ, អាយស្មតោ ខេមកស្ស ចាតិ។ សត្តមំ។

៨. ឆន្នសុត្តំ

៩០. ឯកំ សមយំ សម្ពហុលា ថេរា ភិក្ខូ ពារាណសិយំ វិហរន្តិ ឥសិបតនេ មិគទាយេ។ អថ ខោ អាយស្មា ឆន្នោ សាយន្ហសមយំ បដិសល្លានា វុដ្ឋិតោ អវាបុរណំ [អបាបុរណំ (សី. ស្យា. កំ.)] អាទាយ វិហារេន វិហារំ ឧបសង្កមិត្វា ថេរេ ភិក្ខូ ឯតទវោច – "ឱវទន្តុ មំ អាយស្មន្តោ ថេរា, អនុសាសន្តុ មំ អាយស្មន្តោ ថេរា, ករោន្តុ មេ អាយស្មន្តោ ថេរា ធម្មិំ កថំ, យថាហំ ធម្មំ បស្សេយ្យ"ន្តិ។

ឯវំ វុត្តេ, ថេរា ភិក្ខូ អាយស្មន្តំ ឆន្នំ ឯតទវោចុំ – "រូបំ ខោ, អាវុសោ ឆន្ន, អនិច្ចំ; វេទនា អនិច្ចា; សញ្ញា អនិច្ចា; សង្ខារា អនិច្ចា; វិញ្ញាណំ អនិច្ចំ។ រូបំ អនត្តា; វេទនា... សញ្ញា... សង្ខារា... វិញ្ញាណំ អនត្តា។ សព្ពេ សង្ខារា អនិច្ចា; សព្ពេ ធម្មា អនត្តា"តិ។

អថ ខោ អាយស្មតោ ឆន្នស្ស ឯតទហោសិ – "មយ្ហម្បិ ខោ ឯតំ ឯវំ [មយ្ហម្បិ ខោ ឯវំ (ស្យា. កំ.)] ហោតិ – 'រូបំ អនិច្ចំ, វេទនា... សញ្ញា... សង្ខារា... វិញ្ញាណំ អនិច្ចំ; រូបំ អនត្តា, វេទនា ... សញ្ញា... សង្ខារា... វិញ្ញាណំ អនត្តា។ សព្ពេ សង្ខារា អនិច្ចា, សព្ពេ ធម្មា អនត្តា'តិ។ អថ ច បន មេ សព្ពសង្ខារសមថេ សព្ពូបធិបដិនិស្សគ្គេ តណ្ហាក្ខយេ វិរាគេ និរោធេ និព្ពានេ ចិត្តំ ន បក្ខន្ទតិ នប្បសីទតិ ន សន្តិដ្ឋតិ នាធិមុច្ចតិ។ បរិតស្សនា ឧបាទានំ ឧប្បជ្ជតិ; បច្ចុទាវត្តតិ មានសំ – 'អថ កោ ចរហិ មេ អត្តា'តិ ? ន ខោ បនេវំ ធម្មំ បស្សតោ ហោតិ។ កោ នុ ខោ មេ តថា ធម្មំ ទេសេយ្យ យថាហំ ធម្មំ បស្សេយ្យ"ន្តិ។

អថ ខោ អាយស្មតោ ឆន្នស្ស ឯតទហោសិ – "អយំ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ កោសម្ពិយំ វិហរតិ ឃោសិតារាមេ សត្ថុ ចេវ សំវណ្ណិតោ សម្ភាវិតោ ច វិញ្ញូនំ សព្រហ្មចារីនំ, បហោតិ ច មេ អាយស្មា អានន្ទោ តថា ធម្មំ ទេសេតុំ យថាហំ ធម្មំ បស្សេយ្យំ; អត្ថិ ច មេ អាយស្មន្តេ អានន្ទេ តាវតិកា វិស្សដ្ឋិ [វិស្សត្ថិ (?)]។ យំនូនាហំ យេនាយស្មា អានន្ទោ តេនុបសង្កមេយ្យ"ន្តិ។ អថ ខោ អាយស្មា ឆន្នោ សេនាសនំ សំសាមេត្វា បត្តចីវរមាទាយ យេន កោសម្ពី ឃោសិតារាមោ យេនាយស្មា អានន្ទោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា អាយស្មតា អានន្ទេន សទ្ធិំ សម្មោទិ...បេ.... ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ អាយស្មា ឆន្នោ អាយស្មន្តំ អានន្ទំ ឯតទវោច –

"ឯកមិទាហំ , អាវុសោ អានន្ទ, សមយំ ពារាណសិយំ វិហរាមិ ឥសិបតនេ មិគទាយេ។ អថ ខ្វាហំ, អាវុសោ, សាយន្ហសមយំ បដិសល្លានា វុដ្ឋិតោ អវាបុរណំ អាទាយ វិហារេន វិហារំ ឧបសង្កមិំ; ឧបសង្កមិត្វា ថេរេ ភិក្ខូ ឯតទវោចំ – 'ឱវទន្តុ មំ អាយស្មន្តោ ថេរា, អនុសាសន្តុ មំ អាយស្មន្តោ ថេរា, ករោន្តុ មេ អាយស្មន្តោ ថេរា ធម្មិំ កថំ យថាហំ ធម្មំ បស្សេយ្យ'ន្តិ។ ឯវំ វុត្តេ មំ, អាវុសោ, ថេរា ភិក្ខូ ឯតទវោចុំ – 'រូបំ ខោ, អាវុសោ ឆន្ន, អនិច្ចំ;

វេទនា... សញ្ញា... សង្ខារា... វិញ្ញាណំ អនិច្ចំ; រូបំ អនត្តា...បេ.... វិញ្ញាណំ អនត្តា។ សព្ពេ សង្ខារា អនិច្ចា, សព្ពេ ធម្មា អនត្តា’’’តិ។

‘‘តស្ស មយ្ហំ, អាវុសោ, ឯតទហោសិ – ‘មយ្ហម្បិ ខោ ឯតំ ឯវំ ហោតិ – រូបំ អនិច្ចំ...បេ.... វិញ្ញាណំ អនិច្ចំ, រូបំ អនត្តា, វេទនា... សញ្ញា... សង្ខារា... វិញ្ញាណំ អនត្តា។ សព្ពេ សង្ខារា អនិច្ចា, សព្ពេ ធម្មា អនត្តា’តិ។ អថ ច បន មេ សព្ពសង្ខារសមថេ សព្ពូបធិបដិនិស្សគ្គេ តណ្ហាក្ខយេ វិរាគេ និរោធេ និព្ពានេ ចិត្តំ ន បក្ខន្ទតិ នប្បសីទតិ ន សន្តិដ្ឋតិ នាធិមុច្ចតិ។ បរិតស្សនា ឧបាទានំ ឧប្បជ្ជតិ; បច្ចុទាវត្តតិ មានសំ – ‘អថ កោ ចរហិ មេ អត្តា’តិ? ន ខោ បនេវំ ធម្មំ បស្សតោ ហោតិ។ កោ នុ ខោ មេ តថា ធម្មំ ទេសេយ្យ យថាហំ ធម្មំ បស្សេយ្យន្តិ!

‘‘តស្ស មយ្ហំ, អាវុសោ, ឯតទហោសិ – ‘អយំ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ កោសម្ពិយំ វិហរតិ ឃោសិតារាមេ សត្ថុ ចេវ សំវណ្ណិតោ សម្ភាវិតោ ច វិញ្ញូនំ សព្រហ្មចារីនំ, បហោតិ ច មេ អាយស្មា អានន្ទោ តថា ធម្មំ ទេសេតុំ យថាហំ ធម្មំ បស្សេយ្យំ។ អត្ថិ ច មេ អាយស្មន្តេ អានន្ទេ តាវតិកា វិស្សដ្ឋិ។ យំនូនាហំ យេនាយស្មា អានន្ទោ តេនុបសង្កមេយ្យ’ន្តិ។ ឱវទតុ មំ, អាយស្មា អានន្ទោ; អនុសាសតុ មំ, អាយស្មា អានន្ទោ; ករោតុ មេ, អាយស្មា អានន្ទោ ធម្មិំ កថំ យថាហំ ធម្មំ បស្សេយ្យ’’ន្តិ។

‘‘ឯត្តកេនបិ មយំ អាយស្មតោ ឆន្នស្ស អត្តមនា អបិ នាម តំ [អត្តមនា អភិរទ្ធា, តំ (សី. ស្យា. កំ.)] អាយស្មា ឆន្នោ អាវិ អកាសិ ខីលំ ឆិន្ទិ [បភិន្ទិ (សី. ស្យា. កំ. បី.)]។ ឱទហាវុសោ, ឆន្ន , សោតំ; ភព្ពោសិ [ភព្ពោ ត្វំ (ក.)] ធម្មំ វិញ្ញាតុ’’ន្តិ។ អថ ខោ អាយស្មតោ ឆន្នស្ស តាវតកេនេវ [តាវទេវ (សី.)] ឧឡារំ បីតិបាមោជ្ជំ ឧប្បជ្ជិ – ‘‘ភព្ពោ កិរស្មិ ធម្មំ វិញ្ញាតុ’’ន្តិ។

‘‘សម្មុខា មេតំ, អាវុសោ ឆន្ន, ភគវតោ សុតំ, សម្មុខា ច បដិគ្គហិតំ កច្ចានគោត្តំ ភិក្ខុំ ឱវទន្តស្ស – ទ្វយនិស្សិតោ ខ្វាយំ, កច្ចាន, លោកោ យេភុយ្យេន អត្ថិតញ្ចេវ នត្ថិតញ្ច។ លោកសមុទយំ ខោ, កច្ចាន, យថាភូតំ សម្មប្បញ្ញាយ បស្សតោ យា លោកេ នត្ថិតា, សា ន ហោតិ។ លោកនិរោធំ ខោ, កច្ចាន, យថាភូតំ សម្មប្បញ្ញាយ បស្សតោ យា លោកេ អត្ថិតា, សា ន ហោតិ។ ឧបយុបាទានាភិនិវេសវិនិពន្ធោ ខ្វាយំ, កច្ចាន, លោកោ យេភុយ្យេន តំ ចាយំ ឧបយុបាទានំ ចេតសោ អធិដ្ឋានាភិនិវេសានុសយំ ន ឧបេតិ ន ឧបាទិយតិ នាធិដ្ឋាតិ ‘អត្តា មេ’តិ។ ទុក្ខមេវ ឧប្បជ្ជមានំ ឧប្បជ្ជតិ, ទុក្ខំ និរុជ្ឈមានំ និរុជ្ឈតីតិ ន កង្ខតិ ន វិចិកិច្ឆតិ។ អបរប្បច្ចយា ញាណមេវស្ស ឯត្ថ ហោតិ។ ឯត្តាវតា ខោ, កច្ចាន, សម្មាទិដ្ឋិ ហោតិ។ សព្ពមត្ថីតិ ខោ, កច្ចាន, អយមេកោ អន្តោ។ សព្ពំ នត្ថីតិ អយំ ទុតិយោ អន្តោ។ ឯតេ តេ, កច្ចាន, ឧភោ អន្តេ អនុបគម្ម មជ្ឈេន តថាគតោ ធម្មំ ទេសេតិ – អវិជ្ជាបច្ចយា សង្ខារា; សង្ខារបច្ចយា វិញ្ញាណំ...បេ.... ឯវមេតស្ស កេវលស្ស ទុក្ខក្ខន្ធស្ស សមុទយោ ហោតិ។ អវិជ្ជាយ ត្វេវ អសេសវិរាគនិរោធា សង្ខារនិរោធោ...បេ.... ឯវមេតស្ស កេវលស្ស ទុក្ខក្ខន្ធស្ស និរោធោ ហោតី’’តិ។

‘‘ឯវមេតំ, អាវុសោ អានន្ទ, ហោតិ យេសំ អាយស្មន្តានំ តាទិសា សព្រហ្មចារយោ អនុកម្បកា អត្ថកាមា ឱវាទកា អនុសាសកា។ ឥទញ្ច បន មេ អាយស្មតោ អានន្ទស្ស ធម្មទេសនំ សុត្វា ធម្មោ អភិសមិតោ’’តិ។ អដ្ឋមំ។

៩. រាហុលសុត្តំ

៩១. សាវត្ថិនិទានំ ។ អថ ខោ អាយស្មា រាហុលោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា...បេ.... ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ អាយស្មា រាហុលោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – ‘‘កថំ នុ ខោ, ភន្តេ, ជានតោ កថំ បស្សតោ ឥមស្មិញ្ច សវិញ្ញាណកេ កាយេ ពហិទ្ធា ច សព្ពនិមិត្តេសុ អហង្ការមមង្ការមានានុសយា ន ហោន្តី’’តិ?

‘‘យំ កិញ្ចិ, រាហុល, រូបំ អតីតានាគតបច្ចុប្បន្នំ អជ្ឈត្តំ វា ពហិទ្ធា វា ឱឡារិកំ វា សុខុមំ វា ហីនំ វា បណីតំ វា យំ ទូរេ សន្តិកេ វា, សព្ពំ រូបំ ‘នេតំ មម, នេសោហមស្មិ, ន មេសោ អត្តា’តិ ឯវមេតំ យថាភូតំ សម្មប្បញ្ញាយ បស្សតិ។ យា កាចិ វេទនា ... យា កាចិ សញ្ញា... យេ កេចិ សង្ខារា... យំ កិញ្ចិ វិញ្ញាណំ អតីតានាគតបច្ចុប្បន្នំ អជ្ឈត្តំ វា ពហិទ្ធា វា...បេ.... សព្ពំ វិញ្ញាណំ ‘នេតំ មម, នេសោហមស្មិ, ន មេសោ អត្តា’តិ ឯវមេតំ យថាភូតំ សម្មប្បញ្ញាយ បស្សតិ។ ឯវំ ខោ, រាហុល, ជានតោ ឯវំ បស្សតោ ឥមស្មិញ្ច សវិញ្ញាណកេ កាយេ ពហិទ្ធា ច សព្ពនិមិត្តេសុ អហង្ការមមង្ការមានានុសយា ន ហោន្តី’’តិ។ នវមំ។

១០. ទុតិយរាហុលសុត្តំ

៩២. សាវត្ថិនិទានំ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ អាយស្មា រាហុលោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “កថំ នុ ខោ, ភន្តេ, ជានតោ កថំ បស្សតោ ឥមស្មិញ្ច សវិញ្ញាណកេ កាយេ ពហិទ្ធា ច សព្ពនិមិត្តេសុ អហង្ការមមង្ការមានាបគតំ មានសំ ហោតិ វិធាសមតិក្កន្តំ សន្តំ សុវិមុត្ត”ន្តិ? “យំ កិញ្ចិ, រាហុល, រូបំ អតីតានាគតបច្ចុប្បន្នំ អជ្ឈត្តំ វា ពហិទ្ធា វា...បេ.... យំ ទូរេ សន្តិកេ វា, សព្ពំ រូបំ ‘នេតំ មម, នេសោហមស្មិ, ន មេសោ អត្តា’តិ ឯវមេតំ យថាភូតំ សម្មប្បញ្ញាយ ទិស្វា អនុបាទា វិមុត្តោ ហោតិ។ យា កាចិ វេទនា... យា កាចិ សញ្ញា... យេ កេចិ សង្ខារា... យំ កិញ្ចិ វិញ្ញាណំ អតីតានាគតបច្ចុប្បន្នំ អជ្ឈត្តំ វា ពហិទ្ធា វា ឱឡារិកំ វា សុខុមំ វា ហីនំ វា បណីតំ វា យំ ទូរេ សន្តិកេ វា, សព្ពំ វិញ្ញាណំ ‘នេតំ មម, នេសោហមស្មិ, ន មេសោ អត្តា’តិ ឯវមេតំ យថាភូតំ សម្មប្បញ្ញាយ ទិស្វា អនុបាទា វិមុត្តោ ហោតិ។ ឯវំ ខោ, រាហុល , ជានតោ ឯវំ បស្សតោ ឥមស្មិញ្ច សវិញ្ញាណកេ កាយេ ពហិទ្ធា ច សព្ពនិមិត្តេសុ អហង្ការមមង្ការមានាបគតំ មានសំ ហោតិ វិធា សមតិក្កន្តំ សន្តំ សុវិមុត្ត”ន្តិ។ ទសមំ។

ថេរវគ្គោ នវមោ។

តស្សុទ្ទានំ –

អានន្ទោ តិស្សោ យមកោ, អនុរាធោ ច វក្កលិ;
អស្សជិ ខេមកោ ឆន្នោ, រាហុលា អបរេ ទុវេ។

១០. បុប្ផវគ្គោ

១. នទីសុត្តំ

៩៣. សាវត្ថិនិទានំ ។ “សេយ្យថាបិ, ភិក្ខវេ, នទី បព្ពតេយ្យា ឱហារិនី ទូរង្គមា សីឃសោតា។ តស្សា ឧភោសុ តីរេសុ [ឧភតោ តីរេ (សី.), ឧភតោ តីរេសុ (ស្យា. កំ.)] កាសា ចេបិ ជាតា អស្សុ, តេ នំ អជ្ឈោលម្ពេយ្យុំ; កុសា ចេបិ ជាតា អស្សុ, តេ នំ អជ្ឈោលម្ពេយ្យុំ; បព្ពជា [ពព្ពជា (សី. បី.)] ចេបិ ជាតា អស្សុ, តេ នំ អជ្ឈោលម្ពេយ្យុំ; ពីរណា ចេបិ ជាតា អស្សុ, តេ នំ អជ្ឈោលម្ពេយ្យុំ; រុក្ខា ចេបិ ជាតា អស្សុ, តេ នំ អជ្ឈោលម្ពេយ្យុំ។ តស្សា បុរិសោ សោតេន វុយ្ហមានោ កាសេ ចេបិ គណ្ហេយ្យ, តេ បលុជ្ជេយ្យុំ។ សោ តតោនិទានំ អនយព្យសនំ អាបជ្ជេយ្យ។ កុសេ ចេបិ គណ្ហេយ្យ, បព្ពជេ ចេបិ គណ្ហេយ្យ, ពីរណេ ចេបិ គណ្ហេយ្យ, រុក្ខេ ចេបិ គណ្ហេយ្យ, តេ បលុជ្ជេយ្យុំ ។ សោ តតោនិទានំ អនយព្យសនំ អាបជ្ជេយ្យ។ ឯវមេវ ខោ, ភិក្ខវេ, អស្សុតវា បុថុជ្ជនោ អរិយានំ អទស្សាវី អរិយធម្មស្ស អកោវិទោ អរិយធម្មេ អវិនីតោ, សប្បុរិសានំ អទស្សាវី សប្បុរិសធម្មស្ស អកោវិទោ សប្បុរិសធម្មេ អវិនីតោ រូបំ អត្តតោ សមនុបស្សតិ, រូបវន្តំ វា អត្តានំ; អត្តនិ វា រូបំ, រូបស្មិំ វា អត្តានំ។ តស្ស តំ រូបំ បលុជ្ជតិ។ សោ តតោនិទានំ អនយព្យសនំ អាបជ្ជតិ។ វេទនំ... សញ្ញំ... សង្ខារេ... វិញ្ញាណំ អត្តតោ សមនុបស្សតិ, វិញ្ញាណវន្តំ វា អត្តានំ ; អត្តនិ វា វិញ្ញាណំ , វិញ្ញាណស្មិំ វា អត្តានំ។ តស្ស តំ វិញ្ញាណំ បលុជ្ជតិ។ សោ តតោនិទានំ អនយព្យសនំ អាបជ្ជតិ។ តំ កិំ មញ្ញថ, ភិក្ខវេ, រូបំ និច្ចំ វា អនិច្ចំ វា”តិ? “អនិច្ចំ ភន្តេ”។ “វេទនា... សញ្ញា... សង្ខារា... វិញ្ញាណំ និច្ចំ វា អនិច្ចំ វា”តិ? “អនិច្ចំ ភន្តេ”។ “តស្មាតិហ...បេ.... ឯវំ បស្សំ...បេ.... នាបរំ ឥត្ថត្តាយាតិ បជានាតី”តិ។ បឋមំ។

២. បុប្ផសុត្តំ

៩៤. សាវត្ថិនិទានំ។ “នាហំ, ភិក្ខវេ, លោកេន វិវទាមិ, លោកោវ មយា វិវទតិ។ ន, ភិក្ខវេ, ធម្មវាទី កេនចិ លោកស្មិំ វិវទតិ។ យំ, ភិក្ខវេ, នត្ថិសម្មតំ លោកេ បណ្ឌិតានំ, អហម្បិ តំ ‘នត្ថី’តិ វទាមិ។ យំ, ភិក្ខវេ, អត្ថិសម្មតំ លោកេ បណ្ឌិតានំ, អហម្បិ តំ ‘អត្ថី’តិ វទាមិ”។

“កិញ្ច, ភិក្ខវេ, នត្ថិសម្មតំ លោកេ បណ្ឌិតានំ, យមហំ ‘នត្ថី’តិ វទាមិ? រូបំ , ភិក្ខវេ, និច្ចំ ធុវំ សស្សតំ អវិបរិណាមធម្មំ នត្ថិសម្មតំ លោកេ បណ្ឌិតានំ; អហម្បិ តំ ‘នត្ថី’តិ វទាមិ។ វេទនា... សញ្ញា... សង្ខារា... វិញ្ញាណំ និច្ចំ ធុវំ សស្សតំ អវិបរិណាមធម្មំ នត្ថិសម្មតំ លោកេ បណ្ឌិតានំ; អហម្បិ តំ ‘នត្ថី’តិ វទាមិ។ ឥទំ ខោ, ភិក្ខវេ, នត្ថិសម្មតំ លោកេ បណ្ឌិតានំ; អហម្បិ តំ ‘នត្ថី’តិ វទាមិ”។

“កិញ្ច, ភិក្ខវេ, អត្ថិសម្មតំ លោកេ បណ្ឌិតានំ, យមហំ ‘អត្ថី’តិ វទាមិ? រូបំ, ភិក្ខវេ, អនិច្ចំ ទុក្ខំ វិបរិណាមធម្មំ អត្ថិសម្មតំ លោកេ បណ្ឌិតានំ; អហម្បិ តំ ‘អត្ថី’តិ វទាមិ។ វេទនា អនិច្ចា…បេ…. វិញ្ញាណំ អនិច្ចំ ទុក្ខំ វិបរិណាមធម្មំ អត្ថិសម្មតំ លោកេ បណ្ឌិតានំ; អហម្បិ តំ ‘អត្ថី’តិ វទាមិ។ ឥទំ ខោ, ភិក្ខវេ, អត្ថិសម្មតំ លោកេ បណ្ឌិតានំ; អហម្បិ តំ ‘អត្ថី’តិ វទាមិ”។

“អត្ថិ, ភិក្ខវេ, លោកេ លោកធម្មោ, តំ តថាគតោ អភិសម្ពុជ្ឈតិ អភិសមេតិ; អភិសម្ពុជ្ឈិត្វា អភិសមេត្វា តំ អាចិក្ខតិ ទេសេតិ បញ្ញបេតិ បដ្ឋបេតិ វិវរតិ វិភជតិ ឧត្តានីករោតិ។

“កិញ្ច , ភិក្ខវេ, លោកេ លោកធម្មោ, តំ តថាគតោ អភិសម្ពុជ្ឈតិ អភិសមេតិ, អភិសម្ពុជ្ឈិត្វា អភិសមេត្វា អាចិក្ខតិ ទេសេតិ បញ្ញបេតិ បដ្ឋបេតិ វិវរតិ វិភជតិ ឧត្តានីករោតិ? រូបំ, ភិក្ខវេ, លោកេ លោកធម្មោ តំ តថាគតោ អភិសម្ពុជ្ឈតិ អភិសមេតិ។ អភិសម្ពុជ្ឈិត្វា អភិសមេត្វា អាចិក្ខតិ ទេសេតិ បញ្ញបេតិ បដ្ឋបេតិ វិវរតិ វិភជតិ ឧត្តានីករោតិ។

“យោ, ភិក្ខវេ, តថាគតេន ឯវំ អាចិក្ខិយមានេ ទេសិយមានេ បញ្ញបិយមានេ បដ្ឋបិយមានេ វិវរិយមានេ វិភជិយមានេ ឧត្តានីករិយមានេ ន ជានាតិ ន បស្សតិ តមហំ, ភិក្ខវេ, ពាលំ បុថុជ្ជនំ អន្ធំ អចក្ខុកំ អជានន្តំ អបស្សន្តំ កិន្តិ ករោមិ! វេទនា, ភិក្ខវេ, លោកេ លោកធម្មោ…បេ…. សញ្ញា, ភិក្ខវេ… សង្ខារា, ភិក្ខវេ… វិញ្ញាណំ, ភិក្ខវេ, លោកេ លោកធម្មោ តំ តថាគតោ អភិសម្ពុជ្ឈតិ អភិសមេតិ។ អភិសម្ពុជ្ឈិត្វា អភិសមេត្វា អាចិក្ខតិ ទេសេតិ បញ្ញបេតិ បដ្ឋបេតិ វិវរតិ វិភជតិ ឧត្តានីករោតិ។

“យោ, ភិក្ខវេ, តថាគតេន ឯវំ អាចិក្ខិយមានេ ទេសិយមានេ បញ្ញបិយមានេ បដ្ឋបិយមានេ វិវរិយមានេ វិភជិយមានេ ឧត្តានីករិយមានេ ន ជានាតិ ន បស្សតិ តមហំ, ភិក្ខវេ, ពាលំ បុថុជ្ជនំ អន្ធំ អចក្ខុកំ អជានន្តំ អបស្សន្តំ កិន្តិ ករោមិ!

“សេយ្យថាបិ, ភិក្ខវេ, ឧប្បលំ វា បទុមំ វា បុណ្ឌរីកំ វា ឧទកេ ជាតំ ឧទកេ សំវឌ្ឍំ ឧទកា អច្ចុគ្គម្ម ឋាតិ [តិដ្ឋន្តំ (ក.)] អនុបលិត្តំ ឧទកេន; ឯវមេវ ខោ, ភិក្ខវេ, តថាគតោ លោកេ ជាតោ លោកេ សំវឌ្ឍោ លោកំ អភិភុយ្យ វិហរតិ អនុបលិត្តោ លោកេនា”តិ។ ទុតិយំ។

៣. ផេណបិណ្ឌូបមសុត្តំ

៩៥. ឯកំ សមយំ ភគវា អយុជ្ឈាយំ [អយោជ្ឈាយំ (សី. បី.)] វិហរតិ គង្គាយ នទិយា តីរេ។ តត្រ ខោ ភគវា ភិក្ខូ អាមន្តេសិ –

“សេយ្យថាបិ, ភិក្ខវេ, អយំ គង្គា នទី មហន្តំ ផេណបិណ្ឌំ អាវហេយ្យ។ តមេនំ ចក្ខុមា បុរិសោ បស្សេយ្យ និជ្ឈាយេយ្យ យោនិសោ ឧបបរិក្ខេយ្យ។ តស្ស តំ បស្សតោ និជ្ឈាយតោ យោនិសោ ឧបបរិក្ខតោ រិត្តកញ្ញេវ ខាយេយ្យ, តុច្ឆកញ្ញេវ ខាយេយ្យ, អសារកញ្ញេវ ខាយេយ្យ។ កិញ្ហិ សិយា, ភិក្ខវេ, ផេណបិណ្ឌេ សារោ? ឯវមេវ ខោ, ភិក្ខវេ, យំ កិញ្ចិ រូបំ អតីតានាគតបច្ចុប្បន្នំ…បេ…. យំ ទូរេ សន្តិកេ វា តំ ភិក្ខុ បស្សតិ និជ្ឈាយតិ យោនិសោ ឧបបរិក្ខតិ។ តស្ស តំ បស្សតោ និជ្ឈាយតោ យោនិសោ ឧបបរិក្ខតោ រិត្តកញ្ញេវ ខាយតិ , តុច្ឆកញ្ញេវ ខាយតិ, អសារកញ្ញេវ ខាយតិ។ កិញ្ហិ សិយា, ភិក្ខវេ, រូបេ សារោ?

“សេយ្យថាបិ, ភិក្ខវេ, សរទសមយេ ថុល្លផុសិតកេ ទេវេ វស្សន្តេ ឧទកេ ឧទកបុព្ពុឡំ [ឧទកពុព្ពុឡំ (សី. បី.)] ឧប្បជ្ជតិ ចេវ និរុជ្ឈតិ ច។ តមេនំ ចក្ខុមា បុរិសោ បស្សេយ្យ និជ្ឈាយេយ្យ យោនិសោ ឧបបរិក្ខេយ្យ។ តស្ស តំ បស្សតោ និជ្ឈាយតោ យោនិសោ ឧបបរិក្ខតោ រិត្តកញ្ញេវ ខាយេយ្យ, តុច្ឆកញ្ញេវ ខាយេយ្យ, អសារកញ្ញេវ ខាយេយ្យ។ កិញ្ហិ សិយា, ភិក្ខវេ, ឧទកបុព្ពុឡេ សារោ? ឯវមេវ ខោ, ភិក្ខវេ, យា កាចិ វេទនា អតីតានាគតបច្ចុប្បន្នា…បេ…. យា ទូរេ សន្តិកេ វា តំ ភិក្ខុ បស្សតិ និជ្ឈាយតិ យោនិសោ ឧបបរិក្ខតិ។ តស្ស តំ បស្សតោ និជ្ឈាយតោ យោនិសោ ឧបបរិក្ខតោ រិត្តកញ្ញេវ ខាយតិ, តុច្ឆកញ្ញេវ ខាយតិ, អសារកញ្ញេវ ខាយតិ។ កិញ្ហិ សិយា, ភិក្ខវេ, វេទនាយ សារោ?

“សេយ្យថាបិ, ភិក្ខវេ, គិម្ហានំ បច្ឆិមេ មាសេ ឋិតេ មជ្ឈន្ហិកេ កាលេ មរីចិកា ផន្ទតិ។ តមេនំ ចក្ខុមា បុរិសោ បស្សេយ្យ និជ្ឈាយេយ្យ យោនិសោ ឧបបរិក្ខេយ្យ។ តស្ស តំ បស្សតោ និជ្ឈាយតោ យោនិសោ

ឧបបរិក្ខតោ រិត្តកញ្ញេវ ខាយេយ្យ, តុច្ឆកញ្ញេវ ខាយេយ្យ...បេ.... កិញ្ហិ សិយា, ភិក្ខវេ, មរីចិកាយ សារោ? ឯវមេវ ខោ, ភិក្ខវេ, យា កាចិ សញ្ញា...បេ....។

“សេយ្យថាបិ, ភិក្ខវេ, បុរិសោ សារត្ថិកោ សារគវេសី សារបរិយេសនំ ចរមានោ តិណ្ហំ កុឋារិ [កុធារិ (ស្យា. កំ. ក.)] អាទាយ វនំ បវិសេយ្យ។ សោ តត្ថ បស្សេយ្យ មហន្តំ កទលិក្ខន្ធំ ឧជុំ នវំ អកុក្កុកជាតំ [អកុក្កជាតំ (ក. សី. បី.), អកុសជាតំ (ក. សី.), អកុក្កុជកជាតំ (ក.)]។ តមេនំ មូលេ ឆិន្ទេយ្យ; មូលេ ឆេត្វា អគ្គេ ឆិន្ទេយ្យ, អគ្គេ ឆេត្វា បត្តវដ្ដិំ វិនិព្ភុជេយ្យ។ សោ តស្ស បត្តវដ្ដិំ វិនិព្ភុជន្តោ ផេគ្គុម្បិ នាធិគច្ឆេយ្យ, កុតោ សារំ! តមេនំ ចក្ខុមា បុរិសោ បស្សេយ្យ និជ្ឈាយេយ្យ យោនិសោ ឧបបរិក្ខេយ្យ។ តស្ស តំ បស្សតោ និជ្ឈាយតោ យោនិសោ ឧបបរិក្ខតោ រិត្តកញ្ញេវ ខាយេយ្យ, តុច្ឆកញ្ញេវ ខាយេយ្យ, អសារកញ្ញេវ ខាយេយ្យ។ កិញ្ហិ សិយា, ភិក្ខវេ, កទលិក្ខន្ធេ សារោ? ឯវមេវ ខោ, ភិក្ខវេ, យេ កេចិ សង្ខារា អតីតានាគតបច្ចុប្បន្នា...បេ.... យេ ទូរេ សន្តិកេ វា តំ ភិក្ខុ បស្សតិ និជ្ឈាយតិ យោនិសោ ឧបបរិក្ខតិ។ តស្ស តំ បស្សតោ និជ្ឈាយតោ យោនិសោ ឧបបរិក្ខតោ រិត្តកញ្ញេវ ខាយតិ, តុច្ឆកញ្ញេវ ខាយតិ, អសារកញ្ញេវ ខាយតិ។ កិញ្ហិ សិយា, ភិក្ខវេ, សង្ខារេសុ សារោ?

“សេយ្យថាបិ, ភិក្ខវេ, មាយាការោ វា មាយាការន្តេវាសី វា ចតុមហាបថេ [ចាតុម្មហាបថេ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] មាយំ វិទំសេយ្យ។ តមេនំ ចក្ខុមា បុរិសោ បស្សេយ្យ និជ្ឈាយេយ្យ យោនិសោ ឧបបរិក្ខេយ្យ។ តស្ស តំ បស្សតោ និជ្ឈាយតោ យោនិសោ ឧបបរិក្ខតោ រិត្តកញ្ញេវ ខាយេយ្យ, តុច្ឆកញ្ញេវ ខាយេយ្យ, អសារកញ្ញេវ ខាយេយ្យ។ កិញ្ហិ សិយា, ភិក្ខវេ, មាយាយ សារោ? ឯវមេវ ខោ, ភិក្ខវេ, យំ កិញ្ចិ វិញ្ញាណំ អតីតានាគតបច្ចុប្បន្នំ...បេ.... យំ ទូរេ សន្តិកេ វា, តំ ភិក្ខុ បស្សតិ និជ្ឈាយតិ យោនិសោ ឧបបរិក្ខតិ។ តស្ស តំ បស្សតោ និជ្ឈាយតោ យោនិសោ ឧបបរិក្ខតោ រិត្តកញ្ញេវ ខាយតិ, តុច្ឆកញ្ញេវ ខាយតិ, អសារកញ្ញេវ ខាយតិ។ កិញ្ហិ សិយា, ភិក្ខវេ, វិញ្ញាណេ សារោ?

“ឯវំ បស្សំ, ភិក្ខវេ, សុតវា អរិយសាវកោ រូបស្មិម្បិ និព្ពិន្ទតិ, វេទនាយបិ... សញ្ញាយបិ... សង្ខារេសុបិ ... វិញ្ញាណស្មិម្បិ និព្ពិន្ទតិ។ និព្ពិន្ទំ វិរជ្ជតិ; វិរាគា វិមុច្ចតិ។ វិមុត្តស្មិំ វិមុត្តមិតិ ញាណំ ហោតិ...បេ.... នាបរំ ឥត្ថត្តាយាតិ បជានាតិ”។

ឥទមវោច ភគវា។ ឥទំ វត្វាន សុគតោ អថាបរំ ឯតទវោច សត្ថា –

“ផេណបិណ្ឌូបមំ រូបំ, វេទនា ពុព្ពុឡូបមា [ពុព្ពុលូបមា (សី.), បុព្ពុឡោបមា (ក.)];
មរីចិកូបមា សញ្ញា, សង្ខារា កទលូបមា;
មាយូបមញ្ច វិញ្ញាណំ, ទេសិតាទិច្ចពន្ធុនា។

“យថា យថា និជ្ឈាយតិ, យោនិសោ ឧបបរិក្ខតិ;
រិត្តកំ តុច្ឆកំ ហោតិ, យោ នំ បស្សតិ យោនិសោ។

“ឥមញ្ច កាយំ អារព្ភ, ភូរិបញ្ញេន ទេសិតំ;
បហានំ តិណ្ណំ ធម្មានំ, រូបំ បស្សថ [បស្សេថ (សី.)] ឆឌ្ឌិតំ។

“អាយុ ឧស្មា ច វិញ្ញាណំ, យទា កាយំ ជហន្តិមំ;
អបវិទ្ធោ [អបវិដ្ឋោ (ស្យា. កំ.)] តទា សេតិ, បរភត្តំ អចេតនំ។

“ឯតាទិសាយំ សន្តានោ, មាយាយំ ពាលលាបិនី;
វធកោ ឯស អក្ខាតោ, សារោ ឯត្ថ ន វិជ្ជតិ។

“ឯវំ ខន្ធេ អវេក្ខេយ្យ, ភិក្ខុ អារទ្ធវីរិយោ;
ទិវា វា យទិ វា រត្តិំ, សម្បជានោ បដិស្សតោ។

“ជហេយ្យ សព្ពសំយោគំ, ករេយ្យ សរណត្តនោ;
ចរេយ្យាទិត្តសីសោវ, បត្ថយំ អច្ចុតំ បទ”ន្តិ។ តតិយំ;

៤. គោមយបិណ្ឌសុត្តំ

៩៦. សាវត្ថិនិទានំ ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ សោ ភិក្ខុ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “អត្ថិ នុ ខោ, ភន្តេ, កិញ្ចិ រូបំ យំ រូបំ និច្ចំ ធុវំ សស្សតំ អវិបរិណាមធម្មំ សស្សតិសមំ តថេវ ឋស្សតិ? អត្ថិ នុ ខោ, ភន្តេ, កាចិ វេទនា យា វេទនា និច្ចា ធុវា សស្សតា អវិបរិណាមធម្មា សស្សតិសមំ តថេវ ឋស្សតិ? អត្ថិ នុ ខោ, ភន្តេ, កាចិ សញ្ញា យា សញ្ញា...បេ.... អត្ថិ នុ ខោ, ភន្តេ, កេចិ សង្ខារា យេ សង្ខារា និច្ចា ធុវា សស្សតា អវិបរិណាមធម្មា សស្សតិសមំ តថេវ ឋស្សន្តិ? អត្ថិ នុ ខោ, ភន្តេ, កិញ្ចិ វិញ្ញាណំ, យំ វិញ្ញាណំ និច្ចំ ធុវំ សស្សតំ អវិបរិណាមធម្មំ សស្សតិសមំ តថេវ ឋស្សតី”តិ? “នត្ថិ ខោ, ភិក្ខុ, កិញ្ចិ រូបំ, យំ រូបំ និច្ចំ ធុវំ សស្សតំ អវិបរិណាមធម្មំ សស្សតិសមំ តថេវ ឋស្សតិ។ នត្ថិ ខោ, ភិក្ខុ, កាចិ វេទនា... កាចិ សញ្ញា... កេចិ សង្ខារា... កិញ្ចិ វិញ្ញាណំ , យំ វិញ្ញាណំ និច្ចំ ធុវំ សស្សតំ អវិបរិណាមធម្មំ សស្សតិសមំ តថេវ ឋស្សតី”តិ។

អថ ខោ ភគវា បរិត្តំ គោមយបិណ្ឌំ បាណិនា គហេត្វា តំ ភិក្ខុំ ឯតទវោច – “ឯត្តកោបិ ខោ, ភិក្ខុ, អត្តភាវបដិលាភោ នត្ថិ និច្ចោ ធុវោ សស្សតោ អវិបរិណាមធម្មោ សស្សតិសមំ តថេវ ឋស្សតិ។ ឯត្តកោ ចេបិ, ភិក្ខុ, អត្តភាវបដិលាភោ អភវិស្ស និច្ចោ ធុវោ សស្សតោ អវិបរិណាមធម្មោ, នយិទំ ព្រហ្មចរិយវាសោ បញ្ញាយេថ សម្មា ទុក្ខក្ខយាយ។ យស្មា ច ខោ, ភិក្ខុ, ឯត្តកោបិ អត្តភាវបដិលាភោ នត្ថិ និច្ចោ ធុវោ សស្សតោ អវិបរិណាមធម្មោ, តស្មា ព្រហ្មចរិយវាសោ បញ្ញាយតិ សម្មា ទុក្ខក្ខយាយ។

“ភូតបុព្ពាហំ, ភិក្ខុ, រាជា អហោសិំ ខត្តិយោ មុទ្ធាវសិត្តោ។ តស្ស មយ្ហំ, ភិក្ខុ, រញ្ញោ សតោ ខត្តិយស្ស មុទ្ធាវសិត្តស្ស ចតុរាសីតិនគរសហស្សានិ អហេសុំ កុសាវតី រាជធានិប្បមុខានិ។ តស្ស មយ្ហំ, ភិក្ខុ, រញ្ញោ សតោ ខត្តិយស្ស មុទ្ធាវសិត្តស្ស ចតុរាសីតិបាសាទសហស្សានិ អហេសុំ ធម្មបាសាទប្បមុខានិ។ តស្ស មយ្ហំ, ភិក្ខុ, រញ្ញោ សតោ ខត្តិយស្ស មុទ្ធាវសិត្តស្ស ចតុរាសីតិកូដាគារសហស្សានិ អហេសុំ មហាព្យូហកូដាគារប្បមុខានិ [មហាវិយូហកូដាគារប្បមុខានិ (ទី. និ. ២.២៦៣)]។ តស្ស មយ្ហំ, ភិក្ខុ, រញ្ញោ សតោ ខត្តិយស្ស មុទ្ធាវសិត្តស្ស ចតុរាសីតិបល្លង្កសហស្សានិ អហេសុំ ទន្តមយានិ សារមយានិ សោវណ្ណមយានិ គោណកត្ថតានិ បដិកត្ថតានិ បដលិកត្ថតានិ កទលិមិគបវរបច្ចត្ថរណានិ [កាទលិមិគបវរបច្ចត្ថរណានិ (សី.)] សឧត្តរច្ឆទានិ ឧភតោលោហិតកូបធានានិ។ តស្ស មយ្ហំ, ភិក្ខុ, រញ្ញោ សតោ ខត្តិយស្ស មុទ្ធាវសិត្តស្ស ចតុរាសីតិនាគសហស្សានិ អហេសុំ សោវណ្ណាលង្ការានិ សោវណ្ណទ្ធជានិ ហេមជាលបដិច្ឆន្នានិ ឧបោសថនាគរាជប្បមុខានិ។ តស្ស មយ្ហំ, ភិក្ខុ, រញ្ញោ សតោ ខត្តិយស្ស មុទ្ធាវសិត្តស្ស ចតុរាសីតិអស្សសហស្សានិ អហេសុំ សោវណ្ណាលង្ការានិ សោវណ្ណទ្ធជានិ ហេមជាលបដិច្ឆន្នានិ វលាហកអស្សរាជប្បមុខានិ។ តស្ស មយ្ហំ, ភិក្ខុ, រញ្ញោ សតោ ខត្តិយស្ស មុទ្ធាវសិត្តស្ស ចតុរាសីតិរថសហស្សានិ អហេសុំ សោវណ្ណាលង្ការានិ សោវណ្ណទ្ធជានិ ហេមជាលបដិច្ឆន្នានិ វេជយន្តរថប្បមុខានិ។ តស្ស មយ្ហំ, ភិក្ខុ, រញ្ញោ សតោ ខត្តិយស្ស មុទ្ធាវសិត្តស្ស ចតុរាសីតិមណិសហស្សានិ អហេសុំ មណិរតនប្បមុខានិ។ តស្ស មយ្ហំ, ភិក្ខុ...បេ.... ចតុរាសីតិឥត្ថិសហស្សានិ អហេសុំ សុភទ្ទាទេវិប្បមុខានិ។ តស្ស មយ្ហំ, ភិក្ខុ...បេ.... ចតុរាសីតិខត្តិយសហស្សានិ អហេសុំ អនុយន្តានិ បរិណាយករតនប្បមុខានិ។ តស្ស មយ្ហំ, ភិក្ខុ...បេ.... ចតុរាសីតិធេនុសហស្សានិ អហេសុំ ទុកូលសន្ទនានិ កំសូបធារណានិ។ តស្ស មយ្ហំ, ភិក្ខុ...បេ.... ចតុរាសីតិវត្ថកោដិសហស្សានិ អហេសុំ ខោមសុខុមានិ កោសេយ្យសុខុមានិ កម្ពលសុខុមានិ កប្បាសិកសុខុមានិ។ តស្ស មយ្ហំ, ភិក្ខុ...បេ.... ចតុរាសីតិថាលិបាកសហស្សានិ អហេសុំ; សាយំ បាតំ ភត្តាភិហារោ អភិហរិយិត្ថ។

“តេសំ ខោ បន, ភិក្ខុ, ចតុរាសីតិយា នគរសហស្សានំ ឯកញ្ញេវ តំ នគរំ ហោតិ យមហំ តេន សមយេន អជ្ឈាវសាមិ – កុសាវតី រាជធានី។ តេសំ ខោ បន, ភិក្ខុ, ចតុរាសីតិយា បាសាទសហស្សានំ ឯកោយេវ សោ បាសាទោ ហោតិ យមហំ តេន សមយេន អជ្ឈាវសាមិ – ធម្មោ បាសាទោ។ តេសំ ខោ បន, ភិក្ខុ, ចតុរាសីតិយា កូដាគារសហស្សានំ ឯកញ្ញេវ តំ កូដាគារំ ហោតិ យមហំ តេន សមយេន អជ្ឈាវសាមិ – មហាព្យូហំ កូដាគារំ។ តេសំ ខោ បន, ភិក្ខុ, ចតុរាសីតិយា បល្លង្កសហស្សានំ ឯកោយេវ សោ បល្លង្កោ ហោតិ យមហំ តេន សមយេន បរិភុញ្ជាមិ – ទន្តមយោ វា សារមយោ វា សោវណ្ណមយោ វា រូបិយមយោ វា។ តេសំ ខោ បន, ភិក្ខុ, ចតុរាសីតិយា នាគសហស្សានំ ឯកោយេវ សោ នាគោ ហោតិ យមហំ តេន សមយេន អភិរុហាមិ – ឧបោសថោ នាគរាជា។ តេសំ ខោ បន, ភិក្ខុ, ចតុរាសីតិយា អស្សសហស្សានំ ឯកោយេវ សោ អស្សោ ហោតិ យមហំ តេន សមយេន អភិរុហាមិ – វលាហកោ អស្សរាជា។ តេសំ ខោ បន, ភិក្ខុ, ចតុរាសីតិយា រថសហស្សានំ ឯកោយេវ សោ រថោ ហោតិ យមហំ តេន សមយេន អភិរុហាមិ – វេជយន្តោ រថោ។ តេសំ ខោ បន, ភិក្ខុ, ចតុរាសីតិយា ឥត្ថិសហស្សានំ ឯកាយេវ សា ឥត្ថី ហោតិ យា មំ តេន សមយេន បច្ចុបដ្ឋាតិ – ខត្តិយានី វា វេលាមិកា វា។ តេសំ ខោ បន, ភិក្ខុ, ចតុរាសីតិយា វត្ថកោដិសហស្សានំ ឯកញ្ញេវ តំ វត្ថយុគំ ហោតិ យមហំ តេន សមយេន បរិទហាមិ – ខោមសុខុមំ វា កោសេយ្យសុខុមំ វា កម្ពលសុខុមំ វា កប្បាសិកសុខុមំ វា។ តេសំ ខោ បន, ភិក្ខុ, ចតុរាសីតិយា ថាលិបាកសហស្សានំ ឯកោយេវ សោ ថាលិបាកោ ហោតិ យតោ នាឡិកោទនបរមំ ភុញ្ជាមិ តទុបិយញ្ច សូបេយ្យំ [សូបព្យញ្ជនំ (ស្យា. កំ.)]។ ឥតិ ខោ, ភិក្ខុ, សព្ពេ តេ សង្ខារា អតីតា និរុទ្ធា វិបរិណតា។ ឯវំ

អនិច្ចា ខោ, ភិក្ខុ, សង្ខារា។ ឯវំ អទ្ធុវា ខោ, ភិក្ខុ, សង្ខារា។ ឯវំ អនស្សាសិកា ខោ, ភិក្ខុ, សង្ខារា។ យាវញ្ចិទំ , ភិក្ខុ, អលមេវ សព្ពសង្ខារេសុ និព្ពិន្ទិតុំ, អលំ វិរជ្ជិតុំ, អលំ វិមុច្ចិតុ’’ន្តិ។ ចតុត្ថំ។

៥. នខសិខាសុត្តំ

៩៧. សាវត្ថិនិទានំ ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ សោ ភិក្ខុ ភគវន្តំ ឯតទវោច – ‘‘អត្ថិ នុ ខោ, ភន្តេ, កិញ្ចិ រូបំ យំ រូបំ និច្ចំ ធុវំ សស្សតំ អវិបរិណាមធម្មំ សស្សតិសមំ តថេវ ឋស្សតិ? អត្ថិ នុ ខោ, ភន្តេ, កាចិ វេទនា យា វេទនា និច្ចា ធុវា សស្សតា អវិបរិណាមធម្មា សស្សតិសមំ តថេវ ឋស្សតិ? អត្ថិ នុ ខោ, ភន្តេ, កាចិ សញ្ញា…បេ.… កេចិ សង្ខារា, យេ សង្ខារា និច្ចា ធុវា សស្សតា អវិបរិណាមធម្មា សស្សតិសមំ តថេវ ឋស្សន្តិ? អត្ថិ នុ ខោ, ភន្តេ, កិញ្ចិ វិញ្ញាណំ, យំ វិញ្ញាណំ និច្ចំ ធុវំ សស្សតំ អវិបរិណាមធម្មំ សស្សតិសមំ តថេវ ឋស្សតី’’តិ? ‘‘នត្ថិ ខោ, ភិក្ខុ, កិញ្ចិ រូបំ, យំ រូបំ និច្ចំ ធុវំ សស្សតំ អវិបរិណាមធម្មំ សស្សតិសមំ តថេវ ឋស្សតិ។ នត្ថិ ខោ, ភិក្ខុ, កាចិ វេទនា… កាចិ សញ្ញា… កេចិ សង្ខារា…បេ.… កិញ្ចិ វិញ្ញាណំ, យំ វិញ្ញាណំ និច្ចំ ធុវំ សស្សតំ អវិបរិណាមធម្មំ សស្សតិសមំ តថេវ ឋស្សតី’’តិ។

អថ ខោ ភគវា បរិត្តំ នខសិខាយំ បំសុំ អារោបេត្វា តំ ភិក្ខុំ ឯតទវោច – ‘‘ឯត្តកម្បិ ខោ, ភិក្ខុ, រូបំ នត្ថិ និច្ចំ ធុវំ សស្សតំ អវិបរិណាមធម្មំ សស្សតិសមំ តថេវ ឋស្សតិ។ ឯត្តកំ ចេបិ, ភិក្ខុ, រូបំ អភវិស្ស និច្ចំ ធុវំ សស្សតំ អវិបរិណាមធម្មំ, នយិទំ ព្រហ្មចរិយវាសោ បញ្ញាយេថ សម្មា ទុក្ខក្ខយាយ។ យស្មា ច ខោ, ភិក្ខុ, ឯត្តកម្បិ រូបំ នត្ថិ និច្ចំ ធុវំ សស្សតំ អវិបរិណាមធម្មំ, តស្មា ព្រហ្មចរិយវាសោ បញ្ញាយតិ សម្មា ទុក្ខក្ខយាយ’’។

‘‘ឯត្តកាបិ ខោ, ភិក្ខុ, វេទនា នត្ថិ និច្ចា ធុវា សស្សតា អវិបរិណាមធម្មា សស្សតិសមំ តថេវ ឋស្សតិ។ ឯត្តកា ចេបិ, ភិក្ខុ, វេទនា អភវិស្ស និច្ចា ធុវា សស្សតា អវិបរិណាមធម្មា, ន យិទំ ព្រហ្មចរិយវាសោ បញ្ញាយេថ សម្មា ទុក្ខក្ខយាយ។ យស្មា ច ខោ, ភិក្ខុ, ឯត្តកាបិ វេទនា នត្ថិ និច្ចា ធុវា សស្សតា អវិបរិណាមធម្មា, តស្មា ព្រហ្មចរិយវាសោ បញ្ញាយតិ សម្មា ទុក្ខក្ខយាយ។

‘‘ឯត្តកាបិ ខោ, ភិក្ខុ, សញ្ញា នត្ថិ…បេ.… ឯត្តកាបិ ខោ, ភិក្ខុ, សង្ខារា នត្ថិ និច្ចា ធុវា សស្សតា អវិបរិណាមធម្មា សស្សតិសមំ តថេវ ឋស្សន្តិ។ ឯត្តកា ចេបិ, ភិក្ខុ, សង្ខារា អភវិស្សំសុ និច្ចា ធុវា សស្សតា អវិបរិណាមធម្មា, ន យិទំ ព្រហ្មចរិយវាសោ បញ្ញាយេថ សម្មា ទុក្ខក្ខយាយ។ យស្មា ច ខោ, ភិក្ខុ, ឯត្តកាបិ សង្ខារា នត្ថិ និច្ចា ធុវា សស្សតា អវិបរិណាមធម្មា, តស្មា ព្រហ្មចរិយវាសោ បញ្ញាយតិ សម្មា ទុក្ខក្ខយាយ។

‘‘ឯត្តកម្បិ ខោ, ភិក្ខុ, វិញ្ញាណំ នត្ថិ និច្ចំ ធុវំ សស្សតំ អវិបរិណាមធម្មំ សស្សតិសមំ តថេវ ឋស្សតិ។ ឯត្តកម្បិ ខោ, ភិក្ខុ, វិញ្ញាណំ អភវិស្ស និច្ចំ ធុវំ សស្សតំ អវិបរិណាមធម្មំ, ន យិទំ ព្រហ្មចរិយវាសោ បញ្ញាយេថ សម្មា ទុក្ខក្ខយាយ។ យស្មា ច ខោ, ភិក្ខុ, ឯត្តកម្បិ វិញ្ញាណំ នត្ថិ និច្ចំ ធុវំ សស្សតំ អវិបរិណាមធម្មំ, តស្មា ព្រហ្មចរិយវាសោ បញ្ញាយតិ សម្មា ទុក្ខក្ខយាយ។

‘‘តំ កិំ មញ្ញសិ, ភិក្ខុ, រូបំ និច្ចំ វា អនិច្ចំ វា’’តិ? ‘‘អនិច្ចំ, ភន្តេ’’។ ‘‘វេទនា… សញ្ញា… សង្ខារា… វិញ្ញាណំ និច្ចំ វា អនិច្ចំ វា’’តិ? ‘‘អនិច្ចំ ភន្តេ’’…បេ.… ‘‘តស្មាតិហ…បេ.… ឯវំ បស្សំ…បេ.… នាបរំ ឥត្ថត្តាយាតិ បជានាតី’’តិ។ បញ្ចមំ។

៦. សុទ្ធិកសុត្តំ

៩៨. សាវត្ថិនិទានំ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ សោ ភិក្ខុ ភគវន្តំ ឯតទវោច – ‘‘អត្ថិ នុ ខោ, ភន្តេ, កិញ្ចិ រូបំ, យំ រូបំ និច្ចំ ធុវំ សស្សតំ អវិបរិណាមធម្មំ សស្សតិសមំ តថេវ ឋស្សតិ? អត្ថិ នុ ខោ, ភន្តេ, កាចិ វេទនា…បេ.… កាចិ សញ្ញា… កេចិ សង្ខារា… កិញ្ចិ វិញ្ញាណំ, យំ វិញ្ញាណំ និច្ចំ ធុវំ សស្សតំ អវិបរិណាមធម្មំ សស្សតិសមំ តថេវ ឋស្សតី’’តិ? ‘‘នត្ថិ ខោ, ភិក្ខុ, កិញ្ចិ រូបំ យំ រូបំ និច្ចំ ធុវំ សស្សតំ អវិបរិណាមធម្មំ សស្សតិសមំ តថេវ ឋស្សតិ។ នត្ថិ ខោ, ភិក្ខុ, កាចិ វេទនា… កាចិ សញ្ញា… កេចិ សង្ខារា… កិញ្ចិ វិញ្ញាណំ, យំ វិញ្ញាណំ និច្ចំ ធុវំ សស្សតំ អវិបរិណាមធម្មំ សស្សតិសមំ តថេវ ឋស្សតី’’តិ។ ឆដ្ឋំ។

៧. គទ្ទុលពទ្ធសុត្តំ

៩៩. សាវត្ថិនិទានំ។ “អនមតគ្គោយំ, ភិក្ខវេ, សំសារោ។ បុព្ពា កោដិ ន បញ្ញាយតិ អវិជ្ជានីវរណានំ សត្តានំ តណ្ហាសំយោជនានំ សន្ធាវតំ សំសរតំ។ ហោតិ សោ, ភិក្ខវេ, សមយោ យំ មហាសមុទ្ទោ ឧស្សុស្សតិ វិសុស្សតិ ន ភវតិ; ន ត្វេវាហំ, ភិក្ខវេ, អវិជ្ជានីវរណានំ សត្តានំ តណ្ហាសំយោជនានំ សន្ធាវតំ សំសរតំ ទុក្ខស្ស អន្តកិរិយំ វទាមិ។ ហោតិ សោ, ភិក្ខវេ, សមយោ យំ សិនេរុ បព្ពតរាជា ឌយ្ហតិ វិនស្សតិ ន ភវតិ; ន ត្វេវាហំ, ភិក្ខវេ, អវិជ្ជានីវរណានំ សត្តានំ តណ្ហាសំយោជនានំ សន្ធាវតំ សំសរតំ ទុក្ខស្ស អន្តកិរិយំ វទាមិ។ ហោតិ សោ, ភិក្ខវេ, សមយោ យំ មហាបថវី ឌយ្ហតិ វិនស្សតិ ន ភវតិ; ន ត្វេវាហំ, ភិក្ខវេ, អវិជ្ជានីវរណានំ សត្តានំ តណ្ហាសំយោជនានំ សន្ធាវតំ សំសរតំ ទុក្ខស្ស អន្តកិរិយំ វទាមិ”។

“សេយ្យថាបិ, ភិក្ខវេ, សា គទ្ទុលពទ្ធោ [គទ្ទូលពន្ធោ (ស្យា. កំ.)] ទឡ្ហេ ខីលេ វា ថម្ភេ វា ឧបនិពទ្ធោ តមេវ ខីលំ វា ថម្ភំ វា អនុបរិធាវតិ អនុបរិវត្តតិ; ឯវមេវ ខោ, ភិក្ខវេ, អស្សុតវា បុថុជ្ជនោ អរិយានំ អទស្សាវី…បេ… សប្បុរិសធម្មេ អវិនីតោ រូបំ អត្តតោ សមនុបស្សតិ…បេ… វេទនំ អត្តតោ សមនុបស្សតិ… សញ្ញំ អត្តតោ សមនុបស្សតិ… សង្ខារេ អត្តតោ សមនុបស្សតិ… វិញ្ញាណំ អត្តតោ សមនុបស្សតិ, វិញ្ញាណវន្តំ វា អត្តានំ; អត្តនិ វា វិញ្ញាណំ, វិញ្ញាណស្មិំ វា អត្តានំ។ សោ រូបញ្ញេវ អនុបរិធាវតិ អនុបរិវត្តតិ, វេទនញ្ញេវ…បេ… សញ្ញញ្ញេវ… សង្ខារេយេវ… វិញ្ញាណញ្ញេវ អនុបរិធាវតិ អនុបរិវត្តតិ។ សោ រូបំ អនុបរិធាវំ អនុបរិវត្តំ, វេទនំ…បេ… សញ្ញំ… សង្ខារេ… វិញ្ញាណំ អនុបរិធាវំ អនុបរិវត្តំ, ន បរិមុច្ចតិ រូបម្ហា, ន បរិមុច្ចតិ វេទនាយ, ន បរិមុច្ចតិ សញ្ញាយ, ន បរិមុច្ចតិ សង្ខារេហិ, ន បរិមុច្ចតិ វិញ្ញាណម្ហា, ន បរិមុច្ចតិ ជាតិយា ជរាមរណេន សោកេហិ បរិទេវេហិ ទុក្ខេហិ ទោមនស្សេហិ ឧបាយាសេហិ។ ‘ន បរិមុច្ចតិ ទុក្ខស្មា’តិ វទាមិ”។

“សុតវា ច ខោ, ភិក្ខវេ, អរិយសាវកោ អរិយានំ ទស្សាវី…បេ… សប្បុរិសធម្មេ សុវិនីតោ, ន រូបំ អត្តតោ សមនុបស្សតិ…បេ… ន វេទនំ… ន សញ្ញំ… ន សង្ខារេ… ន វិញ្ញាណំ អត្តតោ សមនុបស្សតិ, ន វិញ្ញាណវន្តំ វា អត្តានំ; ន អត្តនិ វា វិញ្ញាណំ, ន វិញ្ញាណស្មិំ វា អត្តានំ។ សោ រូបំ នានុបរិធាវតិ នានុបរិវត្តតិ, វេទនំ… សញ្ញំ… សង្ខារេ… វិញ្ញាណំ នានុបរិធាវតិ នានុបរិវត្តតិ។ សោ រូបំ អននុបរិធាវំ អននុបរិវត្តំ, វេទនំ… សញ្ញំ… សង្ខារេ… វិញ្ញាណំ អននុបរិធាវំ អននុបរិវត្តំ; បរិមុច្ចតិ រូបម្ហា, បរិមុច្ចតិ វេទនាយ, បរិមុច្ចតិ សញ្ញាយ, បរិមុច្ចតិ សង្ខារេហិ, បរិមុច្ចតិ វិញ្ញាណម្ហា, បរិមុច្ចតិ ជាតិយា ជរាមរណេន សោកេហិ បរិទេវេហិ ទុក្ខេហិ ទោមនស្សេហិ ឧបាយាសេហិ។ ‘បរិមុច្ចតិ ទុក្ខស្មា’តិ វទាមី”តិ។ សត្តមំ។

៨. ទុតិយគទ្ទុលពទ្ធសុត្តំ

១០០. សាវត្ថិនិទានំ ។ “អនមតគ្គោយំ, ភិក្ខវេ, សំសារោ។ បុព្ពា កោដិ ន បញ្ញាយតិ អវិជ្ជានីវរណានំ សត្តានំ តណ្ហាសំយោជនានំ សន្ធាវតំ សំសរតំ។ សេយ្យថាបិ, ភិក្ខវេ, សា គទ្ទុលពទ្ធោ ទឡ្ហេ ខីលេ វា ថម្ភេ វា ឧបនិពទ្ធោ។ សោ គច្ឆតិ ចេបិ តមេវ ខីលំ វា ថម្ភំ វា ឧបគច្ឆតិ; តិដ្ឋតិ ចេបិ តមេវ ខីលំ វា ថម្ភំ វា ឧបតិដ្ឋតិ; និសីទតិ ចេបិ តមេវ ខីលំ វា ថម្ភំ វា ឧបនិសីទតិ; និបជ្ជតិ ចេបិ តមេវ ខីលំ វា ថម្ភំ វា ឧបនិបជ្ជតិ។ ឯវមេវ ខោ, ភិក្ខវេ, អស្សុតវា បុថុជ្ជនោ រូបំ ‘ឯតំ មម, ឯសោហមស្មិ, ឯសោ មេ អត្តា’តិ សមនុបស្សតិ។ វេទនំ… សញ្ញំ… សង្ខារេ… វិញ្ញាណំ ‘ឯតំ មម, ឯសោហមស្មិ, ឯសោ មេ អត្តា’តិ សមនុបស្សតិ។ សោ គច្ឆតិ ចេបិ ឥមេ បញ្ចុបាទានក្ខន្ធេ ឧបគច្ឆតិ; តិដ្ឋតិ ចេបិ ឥមេ បញ្ចុបាទានក្ខន្ធេ ឧបតិដ្ឋតិ; និសីទតិ ចេបិ ឥមេ បញ្ចុបាទានក្ខន្ធេ ឧបនិសីទតិ; និបជ្ជតិ ចេបិ ឥមេ បញ្ចុបាទានក្ខន្ធេ ឧបនិបជ្ជតិ។ តស្មាតិហ, ភិក្ខវេ, អភិក្ខណំ សកំ ចិត្តំ បច្ចវេក្ខិតព្ពំ – ‘ទីឃរត្តមិទំ ចិត្តំ សំកិលិដ្ឋំ រាគេន ទោសេន មោហេនា’តិ។ ចិត្តសំកិលេសា, ភិក្ខវេ, សត្តា សំកិលិស្សន្តិ; ចិត្តវោទានា សត្តា វិសុជ្ឈន្តិ។

“ទិដ្ឋំ វោ, ភិក្ខវេ, ចរណំ នាម ចិត្ត”ន្តិ? “ឯវំ, ភន្តេ”។ “តម្បិ ខោ, ភិក្ខវេ, ចរណំ នាម ចិត្តំ ចិត្តេនេវ ចិន្តិតំ។ តេនបិ ខោ, ភិក្ខវេ, ចរណេន ចិត្តេន ចិត្តញ្ញេវ ចិត្តតរំ។ តស្មាតិហ, ភិក្ខវេ, អភិក្ខណំ សកំ ចិត្តំ បច្ចវេក្ខិតព្ពំ – ‘ទីឃរត្តមិទំ ចិត្តំ សំកិលិដ្ឋំ រាគេន ទោសេន មោហេនា’តិ។ ចិត្តសំកិលេសា, ភិក្ខវេ, សត្តា សំកិលិស្សន្តិ; ចិត្តវោទានា សត្តា វិសុជ្ឈន្តិ។

“នាហំ , ភិក្ខវេ, អញ្ញំ ឯកនិកាយម្បិ សមនុបស្សាមិ ឯវំ ចិត្តំ។ យថយិទំ, ភិក្ខវេ, តិរច្ឆានគតា បាណា, តេបិ ខោ, ភិក្ខវេ, តិរច្ឆានគតា បាណា ចិត្តេនេវ ចិន្តិតា, តេហិបិ ខោ, ភិក្ខវេ, តិរច្ឆានគតេហិ បាណេហិ ចិត្តញ្ញេវ ចិត្តតរំ។ តស្មាតិហ, ភិក្ខវេ, អភិក្ខណំ សកំ ចិត្តំ បច្ចវេក្ខិតព្ពំ – ‘ទីឃរត្តមិទំ ចិត្តំ សំកិលិដ្ឋំ រាគេន ទោសេន មោហេនា’តិ។ ចិត្តសំកិលេសា, ភិក្ខវេ, សត្តា សំកិលិស្សន្តិ; ចិត្តវោទានា សត្តា វិសុជ្ឈន្តិ។

“សេយ្យថាបិ , ភិក្ខវេ, រជកោ វា ចិត្តការកោ វា រជនាយ វា លាខាយ វា ហលិទ្ទិយា វា នីលិយា វា មញ្ជិដ្ឋាយ [មញ្ជេដ្ឋាយ (សី. ស្យា. កំ.), មញ្ជេដ្ឋិយា (បី.)] វា សុបរិមដ្ឋេ ផលកេ វា ភិត្តិយា វា ទុស្សបដ្ដេ វា ឥត្ថិរូបំ វា បុរិសរូបំ វា អភិនិម្មិនេយ្យ សព្ពង្គបច្ចង្គិំ; ឯវមេវ ខោ, ភិក្ខវេ, អស្សុតវា បុថុជ្ជនោ រូបញ្ញេវ អភិនិព្ពត្តេន្តោ អភិនិព្ពត្តេតិ, វេទនញ្ញេវ...បេ.... សញ្ញញ្ញេវ... សង្ខារេ យេវ... វិញ្ញាណញ្ញេវ អភិនិព្ពត្តេន្តោ អភិនិព្ពត្តេតិ។ តំ កិំ មញ្ញថ, ភិក្ខវេ, រូបំ និច្ចំ វា អនិច្ចំ វា”តិ? “អនិច្ចំ, ភន្តេ”។ “វេទនា... សញ្ញា... សង្ខារា... វិញ្ញាណំ...បេ.... “តស្មាតិហ, ភិក្ខវេ, ឯវំ បស្សំ...បេ.... នាបរំ ឥត្ថត្តាយាតិ បជានាតី”តិ។ អដ្ឋមំ។

៨. វាសិជដសុត្តំ

១០១. សាវត្ថិនិទានំ ។ “ជានតោ អហំ, ភិក្ខវេ, បស្សតោ អាសវានំ ខយំ វទាមិ, នោ អជានតោ នោ អបស្សតោ។ កិញ្ច, ភិក្ខវេ, ជានតោ កិំ បស្សតោ អាសវានំ ខយោ ហោតិ? ‘ឥតិ រូបំ, ឥតិ រូបស្ស សមុទយោ, ឥតិ រូបស្ស អត្ថង្គមោ; ឥតិ វេទនា... ឥតិ សញ្ញា... ឥតិ សង្ខារា... ឥតិ វិញ្ញាណំ, ឥតិ វិញ្ញាណស្ស សមុទយោ, ឥតិ វិញ្ញាណស្ស អត្ថង្គមោ’តិ – ឯវំ ខោ, ភិក្ខវេ, ជានតោ ឯវំ បស្សតោ អាសវានំ ខយោ ហោតិ”។

“ភាវនានុយោគំ អននុយុត្តស្ស, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុនោ វិហរតោ កិញ្ចាបិ ឯវំ ឥច្ឆា ឧប្បជ្ជេយ្យ – ‘អហោ វត មេ អនុបាទាយ អាសវេហិ ចិត្តំ វិមុច្ចេយ្យា’តិ, អថ ខ្វស្ស នេវ អនុបាទាយ អាសវេហិ ចិត្តំ វិមុច្ចតិ។ តំ កិស្ស ហេតុ? ‘អភាវិតត្តា’ តិស្ស វចនីយំ។ កិស្ស អភាវិតត្តា? អភាវិតត្តា ចតុន្នំ សតិបដ្ឋានានំ, អភាវិតត្តា ចតុន្នំ សម្មប្បធានានំ, អភាវិតត្តា ចតុន្នំ ឥទ្ធិបាទានំ, អភាវិតត្តា បញ្ចន្នំ ឥន្ទ្រិយានំ, អភាវិតត្តា បញ្ចន្នំ ពលានំ, អភាវិតត្តា សត្តន្នំ ពោជ្ឈង្គានំ, អភាវិតត្តា អរិយស្ស អដ្ឋង្គិកស្ស មគ្គស្ស។

“សេយ្យថាបិ, ភិក្ខវេ, កុក្កុដិយា អណ្ឌានិ អដ្ឋ វា ទស វា ទ្វាទស វា។ តានស្សុ កុក្កុដិយា ន សម្មា អធិសយិតានិ, ន សម្មា បរិសេទិតានិ, ន សម្មា បរិភាវិតានិ។ កិញ្ចាបិ តស្សា កុក្កុដិយា ឯវំ ឥច្ឆា ឧប្បជ្ជេយ្យ – ‘អហោ, វត មេ កុក្កុដបោតកា បាទនខសិខាយ វា មុខតុណ្ឌកេន វា អណ្ឌកោសំ បទាលេត្វា សោត្ថិនា អភិនិព្ភិជ្ជេយ្យុ’ន្តិ, អថ ខោ អភព្ពាវ តេ កុក្កុដបោតកា បាទនខសិខាយ វា មុខតុណ្ឌកេន វា អណ្ឌកោសំ បទាលេត្វា សោត្ថិនា អភិនិព្ភិជ្ជិតុំ។ តំ កិស្ស ហេតុ? តថា ហិ បន, ភិក្ខវេ, កុក្កុដិយា អណ្ឌានិ អដ្ឋ វា ទស វា ទ្វាទស វា; តានិ កុក្កុដិយា ន សម្មា អធិសយិតានិ, ន សម្មា បរិសេទិតានិ, ន សម្មា បរិភាវិតានិ។ ឯវមេវ ខោ, ភិក្ខវេ, ភាវនានុយោគំ អននុយុត្តស្ស ភិក្ខុនោ វិហរតោ កិញ្ចាបិ ឯវំ ឥច្ឆា ឧប្បជ្ជេយ្យ – ‘អហោ, វត មេ អនុបាទាយ អាសវេហិ ចិត្តំ វិមុច្ចេយ្យា’តិ, អថ ខ្វស្ស នេវ អនុបាទាយ អាសវេហិ ចិត្តំ វិមុច្ចតិ។ តំ កិស្ស ហេតុ? ‘អភាវិតត្តា’តិស្ស វចនីយំ។ កិស្ស អភាវិតត្តា? អភាវិតត្តា ចតុន្នំ សតិបដ្ឋានានំ...បេ.... អដ្ឋង្គិកស្ស មគ្គស្ស។

“ភាវនានុយោគំ អនុយុត្តស្ស, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុនោ វិហរតោ កិញ្ចាបិ ន ឯវំ ឥច្ឆា ឧប្បជ្ជេយ្យ – ‘អហោ វត មេ អនុបាទាយ អាសវេហិ ចិត្តំ វិមុច្ចេយ្យា’តិ, អថ ខ្វស្ស អនុបាទាយ អាសវេហិ ចិត្តំ វិមុច្ចតិ។ តំ កិស្ស ហេតុ? ‘ភាវិតត្តា’តិស្ស វចនីយំ។ កិស្ស ភាវិតត្តា? ភាវិតត្តា ចតុន្នំ សតិបដ្ឋានានំ, ភាវិតត្តា ចតុន្នំ សម្មប្បធានានំ, ភាវិតត្តា ចតុន្នំ ឥទ្ធិបាទានំ, ភាវិតត្តា បញ្ចន្នំ ឥន្ទ្រិយានំ, ភាវិតត្តា បញ្ចន្នំ ពលានំ, ភាវិតត្តា សត្តន្នំ ពោជ្ឈង្គានំ, ភាវិតត្តា អរិយស្ស អដ្ឋង្គិកស្ស មគ្គស្ស។

“សេយ្យថាបិ, ភិក្ខវេ, កុក្កុដិយា អណ្ឌានិ អដ្ឋ វា ទស វា ទ្វាទស វា។ តានស្សុ កុក្កុដិយា សម្មា អធិសយិតានិ, សម្មា បរិសេទិតានិ, សម្មា បរិភាវិតានិ ។ កិញ្ចាបិ តស្សា កុក្កុដិយា ន ឯវំ ឥច្ឆា ឧប្បជ្ជេយ្យ – ‘អហោ វត មេ កុក្កុដបោតកា បាទនខសិខាយ វា មុខតុណ្ឌកេន វា អណ្ឌកោសំ បទាលេត្វា សោត្ថិនា អភិនិព្ភិជ្ជេយ្យុ’ន្តិ, អថ ខោ ភព្ពាវ តេ កុក្កុដបោតកា បាទនខសិខាយ វា មុខតុណ្ឌកេន វា អណ្ឌកោសំ បទាលេត្វា សោត្ថិនា អភិនិព្ភិជ្ជិតុំ។ តំ កិស្ស ហេតុ? តថា ហិ បន, ភិក្ខវេ, កុក្កុដិយា អណ្ឌានិ អដ្ឋ វា ទស វា ទ្វាទស វា; តានស្សុ កុក្កុដិយា សម្មា អធិសយិតានិ, សម្មា បរិសេទិតានិ, សម្មា បរិភាវិតានិ។ ឯវមេវ ខោ, ភិក្ខវេ, ភាវនានុយោគំ អនុយុត្តស្ស ភិក្ខុនោ វិហរតោ កិញ្ចាបិ ន ឯវំ ឥច្ឆា ឧប្បជ្ជេយ្យ – ‘អហោ វត មេ អនុបាទាយ អាសវេហិ ចិត្តំ វិមុច្ចេយ្យា’តិ, អថ ខ្វស្ស អនុបាទាយ អាសវេហិ ចិត្តំ វិមុច្ចតិ។ តំ កិស្ស ហេតុ? ‘ភាវិតត្តា’តិស្ស វចនីយំ។ កិស្ស ភាវិតត្តា? ភាវិតត្តា ចតុន្នំ សតិបដ្ឋានានំ...បេ.... ភាវិតត្តា អរិយស្ស អដ្ឋង្គិកស្ស មគ្គស្ស។

“សេយ្យថាបិ, ភិក្ខវេ, បលគណ្ឌស្ស វា បលគណ្ឌន្តេវាសិស្ស វា វាសិជដេ ទិស្សន្តេវ អង្គុលិបទានិ ទិស្សតិ អង្គុដ្ឋបទំ។ នោ ច ខ្វស្ស ឯវំ ញាណំ ហោតិ – ‘ឯត្តកំ វត មេ អជ្ជ វាសិជដស្ស ខីណំ, ឯត្តកំ ហិយ្យោ, ឯត្តកំ បរេ’តិ។ អថ ខ្វស្ស ខីណេ ខីណន្តេវ ញាណំ ហោតិ។ ឯវមេវ ខោ, ភិក្ខវេ, ភាវនានុយោគំ អនុយុត្តស្ស ភិក្ខុនោ វិហរតោ កិញ្ចាបិ ន ឯវំ ញាណំ ហោតិ – ‘ឯត្តកំ វត មេ អជ្ជ អាសវានំ ខីណំ, ឯត្តកំ ហិយ្យោ, ឯត្តកំ បរេ’តិ, អថ

ខ្វស្ស ខីណេ ខីណន្តេវ ញាណំ ហោតិ។ សេយ្យថាបិ, ភិក្ខវេ, សាមុទ្ទិកាយ នាវាយ វេត្តពន្ធនពទ្ធាយ វស្សមាសានិ ឧទកេ បរិយាទាយ ហេមន្តិកេន ថលំ ឧក្ខិត្តាយ វាតាតបបរេតានិ វេត្តពន្ធនានិ។ តានិ បាវុសកេន មេឃេន អភិប្បវុដ្ឋានិ អប្បកសិរេនេវ បដិប្បស្សម្ភន្តិ បូតិកានិ ភវន្តិ; ឯវមេវ ខោ, ភិក្ខវេ, ភាវនានុយោគំ អនុយុត្តស្ស ភិក្ខុនោ វិហរតោ អប្បកសិរេនេវ សំយោជនានិ បដិប្បស្សម្ភន្តិ បូតិកានិ ភវន្តី”តិ។ នវមំ។

១០. អនិច្ចសញ្ញាសុត្តំ

១០២. សាវត្ថិនិទានំ។ “អនិច្ចសញ្ញា, ភិក្ខវេ, ភាវិតា ពហុលីកតា សព្ពំ កាមរាគំ បរិយាទិយតិ, សព្ពំ រូបរាគំ បរិយាទិយតិ, សព្ពំ ភវរាគំ បរិយាទិយតិ, សព្ពំ អវិជ្ជំ បរិយាទិយតិ, សព្ពំ អស្មិមានំ សមូហនតិ”។

“សេយ្យថាបិ, ភិក្ខវេ, សរទសមយេ កស្សកោ មហានង្គលេន កសន្តោ សព្ពានិ មូលសន្តានកានិ សម្បទាលេន្តោ កសតិ; ឯវមេវ ខោ, ភិក្ខវេ, អនិច្ចសញ្ញា ភាវិតា ពហុលីកតា សព្ពំ កាមរាគំ បរិយាទិយតិ, សព្ពំ រូបរាគំ បរិយាទិយតិ, សព្ពំ ភវរាគំ បរិយាទិយតិ, សព្ពំ អវិជ្ជំ បរិយាទិយតិ, សព្ពំ អស្មិមានំ សមូហនតិ។

“សេយ្យថាបិ, ភិក្ខវេ, បព្ពជលាយកោ បព្ពជំ លាយិត្វា អគ្គេ គហេត្វា ឱធុនាតិ និទ្ធុនាតិ និច្ឆោដេតិ; ឯវមេវ ខោ, ភិក្ខវេ, អនិច្ចសញ្ញា ភាវិតា ពហុលីកតា សព្ពំ កាមរាគំ បរិយាទិយតិ...បេ.... សព្ពំ អស្មិមានំ សមូហនតិ។

“សេយ្យថាបិ , ភិក្ខវេ, អម្ពបិណ្ឌិយា វណ្ដច្ឆិន្នាយ យានិ តត្ថ អម្ពានិ វណ្ដបដិពទ្ធានិ សព្ពានិ តានិ តទន្វយានិ ភវន្តិ; ឯវមេវ ខោ, ភិក្ខវេ, អនិច្ចសញ្ញា ភាវិតា...បេ.... សព្ពំ អស្មិមានំ សមូហនតិ។

“សេយ្យថាបិ, ភិក្ខវេ, កូដាគារស្ស យា កាចិ គោបានសិយោ សព្ពា តា កូដង្គមា កូដនិន្នា កូដសមោសរណា, កូដំ តាសំ អគ្គមក្ខាយតិ ; ឯវមេវ ខោ, ភិក្ខវេ, អនិច្ចសញ្ញា ភាវិតា...បេ.... សព្ពំ អស្មិមានំ សមូហនតិ។

“សេយ្យថាបិ, ភិក្ខវេ, យេ កេចិ មូលគន្ធា កាឡានុសារិគន្ធោ តេសំ អគ្គមក្ខាយតិ; ឯវមេវ ខោ, ភិក្ខវេ, អនិច្ចសញ្ញា...បេ.... សព្ពំ អស្មិមានំ សមូហនតិ។

“សេយ្យថាបិ, ភិក្ខវេ, យេ កេចិ សារគន្ធា, លោហិតចន្ទនំ តេសំ អគ្គមក្ខាយតិ; ឯវមេវ ខោ, ភិក្ខវេ, អនិច្ចសញ្ញា...បេ.... សព្ពំ អស្មិមានំ សមូហនតិ។

“សេយ្យថាបិ, ភិក្ខវេ, យេ កេចិ បុប្ផគន្ធា, វស្សិកំ តេសំ អគ្គមក្ខាយតិ; ឯវមេវ ខោ, ភិក្ខវេ, អនិច្ចសញ្ញា...បេ.... សព្ពំ អស្មិមានំ សមូហនតិ។

“សេយ្យថាបិ, ភិក្ខវេ, យេ កេចិ កុដ្ដរាជានោ [កុឌ្ឌរាជានោ (សី.)], សព្ពេតេ រញ្ញោ ចក្កវត្តិស្ស អនុយន្តា ភវន្តិ, រាជា តេសំ ចក្កវត្តិ អគ្គមក្ខាយតិ; ឯវមេវ ខោ, ភិក្ខវេ, អនិច្ចសញ្ញា...បេ.... សព្ពំ អស្មិមានំ សមូហនតិ។

“សេយ្យថាបិ, ភិក្ខវេ, យា កាចិ តារករូបានំ បភា, សព្ពា តា ចន្ទិមប្បភាយ កលំ នាគ្ឃន្តិ សោឡសិំ, ចន្ទប្បភា តាសំ អគ្គមក្ខាយតិ; ឯវមេវ ខោ, ភិក្ខវេ, អនិច្ចសញ្ញា...បេ.... សព្ពំ អស្មិមានំ សមូហនតិ។

“សេយ្យថាបិ, ភិក្ខវេ, សរទសមយេ វិទ្ធេ វិគតវលាហកេ ទេវេ អាទិច្ចោ នភំ អព្ភុស្សក្កមានោ, សព្ពំ អាកាសគតំ តមគតំ អភិវិហច្ច ភាសតេ ច តបតេ ច វិរោចតេ ច; ឯវមេវ ខោ, ភិក្ខវេ, អនិច្ចសញ្ញា ភាវិតា ពហុលីកតា សព្ពំ កាមរាគំ បរិយាទិយតិ, សព្ពំ រូបរាគំ បរិយាទិយតិ, សព្ពំ ភវរាគំ បរិយាទិយតិ, សព្ពំ អវិជ្ជំ បរិយាទិយតិ, សព្ពំ អស្មិមានំ សមូហនតិ។

“កថំ ភាវិតា ច, ភិក្ខវេ, អនិច្ចសញ្ញា កថំ ពហុលីកតា សព្ពំ កាមរាគំ បរិយាទិយតិ...បេ.... សព្ពំ អស្មិមានំ សមូហនតិ? ‘ឥតិ រូបំ, ឥតិ រូបស្ស សមុទយោ, ឥតិ រូបស្ស អត្ថង្គមោ; ឥតិ វេទនា... ឥតិ សញ្ញា... ឥតិ សង្ខារា... ឥតិ វិញ្ញាណំ, ឥតិ វិញ្ញាណស្ស សមុទយោ, ឥតិ វិញ្ញាណស្ស អត្ថង្គមោ’តិ – ឯវំ ភាវិតា ខោ, ភិក្ខវេ, អនិច្ចសញ្ញា ឯវំ ពហុលីកតា សព្ពំ កាមរាគំ បរិយាទិយតិ, សព្ពំ រូបរាគំ បរិយាទិយតិ, សព្ពំ ភវរាគំ បរិយាទិយតិ, សព្ពំ អវិជ្ជំ បរិយាទិយតិ, សព្ពំ អស្មិមានំ សមូហនតី”តិ។ ទសមំ។

បុប្ផវគ្គោ ទសមោ។

តស្សុទ្ទានំ –

នទី បុប្ផញ្ច ផេណញ្ច, គោមយញ្ច នខាសិខំ;
សុទ្ធិកំ ទ្វេ ច គទ្ទុលា, វាសីជដំ អនិច្ចតាតិ។

មជ្ឈិមបណ្ណាសកោ សមត្តោ។

តស្ស មជ្ឈិមបណ្ណាសកស្ស វគ្គុទ្ទានំ –

ឧបយោ អរហន្តោ ច, ខជ្ជនី ថេរសវ្ហយំ;
បុប្ផវគ្គេន បណ្ណាស, ទុតិយោ តេន វុច្ចតីតិ។

១១. អន្តវគ្គោ

១. អន្តសុត្តំ

១០៣. សាវត្ថិនិទានំ ។ “ចត្តារោមេ, ភិក្ខវេ, អន្តា។ កតមេ ចត្តារោ? សក្កាយន្តោ , សក្កាយសមុទយន្តោ, សក្កាយនិរោធន្តោ, សក្កាយនិរោធគាមិនិប្បដិបទន្តោ។ កតមោ ច, ភិក្ខវេ, សក្កាយន្តោ? បញ្ចុបាទានក្ខន្ធាតិស្ស វចនីយំ។ កតមេ បញ្ច? សេយ្យថិទំ – រូបុបាទានក្ខន្ធោ, វេទនុបាទានក្ខន្ធោ, សញ្ញុបាទានក្ខន្ធោ, សង្ខារុបាទានក្ខន្ធោ, វិញ្ញាណុបាទានក្ខន្ធោ – អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, សក្កាយន្តោ”។

“កតមោ ច, ភិក្ខវេ, សក្កាយសមុទយន្តោ? យាយំ តណ្ហា បោនោភវិកា នន្ទិរាគសហគតា តត្រតត្រាភិនន្ទិនី, សេយ្យថិទំ – កាមតណ្ហា, ភវតណ្ហា, វិភវតណ្ហា។ អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, សក្កាយសមុទយន្តោ។

“កតមោ ច, ភិក្ខវេ, សក្កាយនិរោធន្តោ? យោ តស្សាយេវ តណ្ហាយ អសេសវិរាគនិរោធោ ចាគោ បដិនិស្សគ្គោ មុត្តិ អនាលយោ – អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, សក្កាយនិរោធន្តោ។

“កតមោ ច, ភិក្ខវេ, សក្កាយនិរោធគាមិនិប្បដិបទន្តោ? អយមេវ អរិយោ អដ្ឋង្គិកោ មគ្គោ។ សេយ្យថិទំ – សម្មាទិដ្ឋិ, សម្មាសង្កប្បោ, សម្មាវាចា, សម្មាកម្មន្តោ, សម្មាអាជីវោ, សម្មាវាយាមោ, សម្មាសតិ, សម្មាសមាធិ។ អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, សក្កាយនិរោធគាមិនិប្បដិបទន្តោ ។ ឥមេ ខោ, ភិក្ខវេ, ចត្តារោ អន្តា”តិ។ បឋមំ។

២. ទុក្ខសុត្តំ

១០៤. សាវត្ថិនិទានំ។ “ទុក្ខញ្ច វោ, ភិក្ខវេ, ទេសេស្សាមិ ទុក្ខសមុទយញ្ច ទុក្ខនិរោធញ្ច ទុក្ខនិរោធគាមិនិញ្ច បដិបទំ។ តំ សុណាថ។ កតមញ្ច, ភិក្ខវេ, ទុក្ខំ? បញ្ចុបាទានក្ខន្ធាតិស្ស វចនីយំ។ កតមេ បញ្ច? សេយ្យថិទំ – រូបុបាទានក្ខន្ធោ…បេ… វិញ្ញាណុបាទានក្ខន្ធោ។ ឥទំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, ទុក្ខំ។ កតមោ ច, ភិក្ខវេ, ទុក្ខសមុទយោ? យាយំ តណ្ហា បោនោភវិកា…បេ… កាមតណ្ហា, ភវតណ្ហា, វិភវតណ្ហា – អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, ទុក្ខសមុទយោ។ កតមោ ច, ភិក្ខវេ, ទុក្ខនិរោធោ? យោ តស្សាយេវ តណ្ហាយ អសេសវិរាគនិរោធោ ចាគោ បដិនិស្សគ្គោ មុត្តិ អនាលយោ – អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, ទុក្ខនិរោធោ។ កតមា ច, ភិក្ខវេ, ទុក្ខនិរោធគាមិនី បដិបទា? អយមេវ អរិយោ អដ្ឋង្គិកោ មគ្គោ។ សេយ្យថិទំ – សម្មាទិដ្ឋិ…បេ… សម្មាសមាធិ។ អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, ទុក្ខនិរោធគាមិនី បដិបទា”តិ។ ទុតិយំ។

៣. សក្កាយសុត្តំ

១០៥. សាវត្ថិនិទានំ។ “សក្កាយញ្ច វោ, ភិក្ខវេ, ទេសេស្សាមិ សក្កាយសមុទយញ្ច សក្កាយនិរោធញ្ច សក្កាយនិរោធគាមិនិញ្ច បដិបទំ។ តំ សុណាថ។ កតមោ ច, ភិក្ខវេ, សក្កាយោ? បញ្ចុបាទានក្ខន្ធាតិស្ស វចនីយំ ។ កតមេ បញ្ច? សេយ្យថិទំ – រូបុបាទានក្ខន្ធោ, វេទនុបាទានក្ខន្ធោ, សញ្ញុបាទានក្ខន្ធោ, សង្ខារុបាទានក្ខន្ធោ, វិញ្ញាណុបាទានក្ខន្ធោ។ អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, សក្កាយោ។ កតមោ ច, ភិក្ខវេ, សក្កាយសមុទយោ? យាយំ តណ្ហា បោនោភវិកា…បេ… កាមតណ្ហា, ភវតណ្ហា, វិភវតណ្ហា – អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, សក្កាយសមុទយោ។ កតមោ ច,

ភិក្ខវេ, សក្កាយនិរោធោ? យោ តស្សាយេវ តណ្ហាយ...បេ.... អយំ វុច្ចតិ , ភិក្ខវេ, សក្កាយនិរោធោ។ កតមា ច, ភិក្ខវេ, សក្កាយនិរោធគាមិនី បដិបទា? អយមេវ អរិយោ អដ្ឋង្គិកោ មគ្គោ។ សេយ្យថិទំ – សម្មាទិដ្ឋិ...បេ.... សម្មាសមាធិ។ អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, សក្កាយនិរោធគាមិនី បដិបទា”តិ។ តតិយំ។

៤. បរិញ្ញេយ្យសុត្តំ

១០៦. សាវត្ថិនិទានំ។ “បរិញ្ញេយ្យេ ច, ភិក្ខវេ, ធម្មេ ទេសេស្សាមិ បរិញ្ញញ្ច បរិញ្ញាតាវិញ្ច បុគ្គលំ។ តំ សុណាថ។ កតមេ ច, ភិក្ខវេ, បរិញ្ញេយ្យា ធម្មា? រូបំ, ភិក្ខវេ, បរិញ្ញេយ្យោ ធម្មោ។ វេទនា...បេ.... សញ្ញា... សង្ខារា... វិញ្ញាណំ បរិញ្ញេយ្យោ ធម្មោ។ ឥមេ វុច្ចន្តិ, ភិក្ខវេ, បរិញ្ញេយ្យា ធម្មា។ កតមា ច, ភិក្ខវេ, បរិញ្ញា? រាគក្ខយោ, ទោសក្ខយោ, មោហក្ខយោ – អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, បរិញ្ញា។ កតមោ ច, ភិក្ខវេ, បរិញ្ញាតាវី បុគ្គលោ? អរហាតិស្ស វចនីយំ។ យ្វាយំ អាយស្មា ឯវំនាមោ ឯវំគោត្តោ – អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, បរិញ្ញាតាវី បុគ្គលោ”តិ។ ចតុត្ថំ។

៥. សមណសុត្តំ

១០៧. សាវត្ថិនិទានំ។ “បញ្ចិមេ, ភិក្ខវេ, ឧបាទានក្ខន្ធា។ កតមេ បញ្ច? សេយ្យថិទំ – រូបុបាទានក្ខន្ធោ...បេ.... វិញ្ញាណុបាទានក្ខន្ធោ។ យេ ហិ កេចិ, ភិក្ខវេ, សមណា វា ព្រាហ្មណា វា ឥមេសំ បញ្ចន្នំ ឧបាទានក្ខន្ធានំ អស្សាទញ្ច អាទីនវញ្ច និស្សរណញ្ច យថាភូតំ នប្បជានន្តិ...បេ.... បជានន្តិ, សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរន្តី”តិ។ បញ្ចមំ។

៦. ទុតិយសមណសុត្តំ

១០៨. សាវត្ថិនិទានំ ។ “បញ្ចិមេ, ភិក្ខវេ, ឧបាទានក្ខន្ធា។ កតមេ បញ្ច? សេយ្យថិទំ – រូបុបាទានក្ខន្ធោ, វេទនុបាទានក្ខន្ធោ, សញ្ញុបាទានក្ខន្ធោ, សង្ខារុបាទានក្ខន្ធោ, វិញ្ញាណុបាទានក្ខន្ធោ។ យេ ហិ កេចិ, ភិក្ខវេ, សមណា វា ព្រាហ្មណា វា ឥមេសំ បញ្ចន្នំ ឧបាទានក្ខន្ធានំ សមុទយញ្ច អត្ថង្គមញ្ច អស្សាទញ្ច អាទីនវញ្ច និស្សរណញ្ច យថាភូតំ នប្បជានន្តិ...បេ.... បជានន្តិ, សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរន្តី”តិ។ ឆដ្ឋំ។

៧. សោតាបន្នសុត្តំ

១០៩. សាវត្ថិនិទានំ ។ “បញ្ចិមេ, ភិក្ខវេ, ឧបាទានក្ខន្ធា។ កតមេ បញ្ច? សេយ្យថិទំ – រូបុបាទានក្ខន្ធោ...បេ.... វិញ្ញាណុបាទានក្ខន្ធោ។ យតោ ខោ, ភិក្ខវេ, អរិយសាវកោ ឥមេសំ បញ្ចន្នំ ឧបាទានក្ខន្ធានំ សមុទយញ្ច អត្ថង្គមញ្ច អស្សាទញ្ច អាទីនវញ្ច និស្សរណញ្ច យថាភូតំ បជានាតិ។ អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, អរិយសាវកោ សោតាបន្នោ អវិនិបាតធម្មោ និយតោ សម្ពោធិបរាយនោ”តិ។ សត្តមំ។

៨. អរហន្តសុត្តំ

១១០. សាវត្ថិនិទានំ។ “បញ្ចិមេ, ភិក្ខវេ, ឧបាទានក្ខន្ធា។ កតមេ បញ្ច? សេយ្យថិទំ – រូបុបាទានក្ខន្ធោ...បេ.... វិញ្ញាណុបាទានក្ខន្ធោ។ យតោ ខោ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ ឥមេសំ បញ្ចន្នំ ឧបាទានក្ខន្ធានំ សមុទយញ្ច អត្ថង្គមញ្ច អស្សាទញ្ច អាទីនវញ្ច និស្សរណញ្ច យថាភូតំ វិទិត្វា អនុបាទាវិមុត្តោ ហោតិ។ អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ អរហំ ខីណាសវោ វុសិតវា កតករណីយោ ឱហិតភារោ អនុប្បត្តសទត្ថោ បរិក្ខីណភវសំយោជនោ សម្មទញ្ញាវិមុត្តោ”តិ។ អដ្ឋមំ។

៩. ឆន្ទប្បហានសុត្តំ

១១១. សាវត្ថិនិទានំ ។ “រូបេ, ភិក្ខវេ, យោ ឆន្ទោ យោ រាគោ យា នន្ទី យា តណ្ហា, តំ បជហថ។ ឯវំ តំ រូបំ បហីនំ ភវិស្សតិ ឧច្ឆិន្នមូលំ តាលាវត្ថុកតំ អនភាវំកតំ អាយតឹ អនុប្បាទធម្មំ។ វេទនាយ...បេ.... សញ្ញាយ... សង្ខារេសុ... វិញ្ញាណេ យោ ឆន្ទោ យោ រាគោ យា នន្ទី យា តណ្ហា, តំ បជហថ។ ឯវំ តំ វិញ្ញាណំ បហីនំ ភវិស្សតិ ឧច្ឆិន្នមូលំ តាលាវត្ថុកតំ អនភាវំកតំ អាយតឹ អនុប្បាទធម្ម”ន្តិ។ នវមំ។

១០. ទុតិយឆន្ទប្បហានសុត្តំ

១១២. សាវត្ថិនិទានំ។ “រូបេ, ភិក្ខវេ, យោ ឆន្ទោ យោ រាគោ យា នន្ទី យា តណ្ហា យេ ឧបយុបាទានា ចេតសោ អធិដ្ឋានាភិនិវេសានុសយា, តេ បជហថ ។ ឯវំ តំ រូបំ បហីនំ ភវិស្សតិ ឧច្ឆិន្នមូលំ…បេ…. វេទនាយ… សញ្ញាយ… សង្ខារេសុ យោ ឆន្ទោ…បេ…. ឯវំ តេ សង្ខារា បហីនា ភវិស្សន្តិ ឧច្ឆិន្នមូលា តាលាវត្ថុកតា អនភាវំកតា អាយតិំ អនុប្បាទធម្មា។ វិញ្ញាណេ យោ ឆន្ទោ យោ រាគោ យា នន្ទី យា តណ្ហា យេ ឧបយុបាទានា ចេតសោ អធិដ្ឋានាភិនិវេសានុសយា, តេ បជហថ។ ឯវំ តំ វិញ្ញាណំ បហីនំ ភវិស្សតិ ឧច្ឆិន្នមូលំ តាលាវត្ថុកតំ អនភាវំកតំ អាយតិំ អនុប្បាទធម្ម”ន្តិ។ ទសមំ។

អន្តវគ្គោ ឯកាទសមោ។

តស្សុទ្ទានំ –

អន្តោ ទុក្ខញ្ច សក្កាយោ, បរិញ្ញេយ្យា សមណា ទុវេ;
សោតាបន្នោ អរហា ច, ទុវេ ច ឆន្ទប្បហានាតិ។

១២. ធម្មកថិកវគ្គោ

១. អវិជ្ជាសុត្តំ

១១៣. សាវត្ថិនិទានំ ។ អថ ខោ អញ្ញតរោ ភិក្ខុ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ…បេ…. ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ សោ ភិក្ខុ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “‘អវិជ្ជា អវិជ្ជា’តិ, ភន្តេ, វុច្ចតិ។ កតមា នុ ខោ, ភន្តេ, អវិជ្ជា, កិត្តាវតា ច អវិជ្ជាគតោ ហោតី”តិ? “ឥធ, ភិក្ខុ, អស្សុតវា បុថុជ្ជនោ រូបំ នប្បជានាតិ, រូបសមុទយំ នប្បជានាតិ, រូបនិរោធំ នប្បជានាតិ, រូបនិរោធគាមិនិំ បដិបទំ នប្បជានាតិ; វេទនំ នប្បជានាតិ… សញ្ញំ… សង្ខារេ នប្បជានាតិ…បេ…. វិញ្ញាណនិរោធគាមិនិំ បដិបទំ នប្បជានាតិ។ អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខុ, អវិជ្ជា។ ឯត្តាវតា ច អវិជ្ជាគតោ ហោតី”តិ។ បឋមំ។

២. វិជ្ជាសុត្តំ

១១៤. សាវត្ថិនិទានំ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ សោ ភិក្ខុ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “‘វិជ្ជា វិជ្ជា’តិ, ភន្តេ, វុច្ចតិ។ កតមា នុ ខោ, ភន្តេ, វិជ្ជា, កិត្តាវតា ច វិជ្ជាគតោ ហោតី”តិ? “ឥធ, ភិក្ខុ, សុតវា អរិយសាវកោ រូបំ បជានាតិ, រូបសមុទយំ បជានាតិ, រូបនិរោធំ បជានាតិ, រូបនិរោធគាមិនិំ បដិបទំ បជានាតិ។ វេទនំ… សញ្ញំ… សង្ខារេ បជានាតិ…បេ…. វិញ្ញាណនិរោធគាមិនិំ បដិបទំ បជានាតិ។ អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខុ, វិជ្ជា។ ឯត្តាវតា ច វិជ្ជាគតោ ហោតី”តិ។ ទុតិយំ។

៣. ធម្មកថិកសុត្តំ

១១៥. សាវត្ថិនិទានំ ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ សោ ភិក្ខុ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “‘ធម្មកថិកោ ធម្មកថិកោ’តិ, ភន្តេ, វុច្ចតិ។ កិត្តាវតា នុ ខោ, ភន្តេ, ធម្មកថិកោ ហោតី”តិ ? “រូបស្ស ចេ, ភិក្ខុ, និព្ពិទាយ វិរាគាយ និរោធាយ ធម្មំ ទេសេតិ ‘ធម្មកថិកោ ភិក្ខូ’តិ អលំ វចនាយ។ រូបស្ស ចេ, ភិក្ខុ, និព្ពិទាយ វិរាគាយ និរោធាយ បដិបន្នោ ហោតិ, ‘ធម្មានុធម្មប្បដិបន្នោ ភិក្ខូ’តិ អលំ វចនាយ។ រូបស្ស ចេ, ភិក្ខុ, និព្ពិទា វិរាគា និរោធា អនុបាទាវិមុត្តោ ហោតិ, ‘ទិដ្ឋធម្មនិព្ពានប្បត្តោ ភិក្ខូ’តិ អលំ វចនាយ។ វេទនាយ ចេ, ភិក្ខុ…បេ…. សញ្ញាយ ចេ, ភិក្ខុ… សង្ខារានំ ចេ, ភិក្ខុ… វិញ្ញាណស្ស ចេ, ភិក្ខុ, និព្ពិទាយ វិរាគាយ និរោធាយ ធម្មំ ទេសេតិ, ‘ធម្មកថិកោ ភិក្ខូ’តិ អលំ វចនាយ។ វិញ្ញាណស្ស ចេ, ភិក្ខុ, និព្ពិទាយ វិរាគាយ និរោធាយ បដិបន្នោ ហោតិ, ‘ធម្មានុធម្មប្បដិបន្នោ ភិក្ខូ’តិ អលំ វចនាយ។ វិញ្ញាណស្ស ចេ, ភិក្ខុ, និព្ពិទា វិរាគា និរោធា អនុបាទាវិមុត្តោ ហោតិ, ‘ទិដ្ឋធម្មនិព្ពានប្បត្តោ ភិក្ខូ’តិ អលំ វចនាយា”តិ។ តតិយំ។

៤. ទុតិយធម្មកថិកសុត្តំ

១១៦. សាវត្ថិនិទានំ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ សោ ភិក្ខុ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “‘ធម្មកថិកោ ធម្មកថិកោ’តិ, ភន្តេ, វុច្ចតិ។ កិត្តាវតា នុ ខោ, ភន្តេ, ធម្មកថិកោ ហោតិ, កិត្តាវតា ធម្មានុធម្មប្បដិបន្នោ ហោតិ, កិត្តាវតា ទិដ្ឋធម្មនិព្ពានប្បត្តោ ហោតី”តិ? “រូបស្ស ចេ, ភិក្ខុ, និព្ពិទាយ វិរាគាយ និរោធាយ ធម្មំ ទេសេតិ, ‘ធម្មកថិកោ ភិក្ខូ’តិ អលំ វចនាយ។ រូបស្ស ចេ, ភិក្ខុ, និព្ពិទាយ វិរាគាយ និរោធាយ បដិបន្នោ ហោតិ,

‘ធម្មានុធម្មប្បដិបន្នោ ភិក្ខូ’តិ អលំ វចនាយ។ រូបស្ស ចេ, ភិក្ខុ, និព្ពិទា វិរាគា និរោធា អនុបាទាវិមុត្តោ ហោតិ, ‘ទិដ្ឋធម្មនិព្ពានប្បត្តោ ភិក្ខូ’តិ អលំ វចនាយ។ វេទនាយ ចេ, ភិក្ខុ...បេ.... សញ្ញាយ ចេ, ភិក្ខុ... សង្ខារានំ ចេ, ភិក្ខុ... វិញ្ញាណស្ស ចេ, ភិក្ខុ, និព្ពិទាយ វិរាគាយ និរោធាយ ធម្មំ ទេសេតិ, ‘ធម្មកថិកោ ភិក្ខូ’តិ អលំ វចនាយ។ វិញ្ញាណស្ស ចេ, ភិក្ខុ, និព្ពិទាយ វិរាគាយ និរោធាយ បដិបន្នោ ហោតិ, ‘ធម្មានុធម្មប្បដិបន្នោ ភិក្ខូ’តិ អលំ វចនាយ។ វិញ្ញាណស្ស ចេ, ភិក្ខុ, និព្ពិទា វិរាគា និរោធា អនុបាទាវិមុត្តោ ហោតិ, ‘ទិដ្ឋធម្មនិព្ពានប្បត្តោ ភិក្ខូ’តិ អលំ វចនាយា’’តិ។ ចតុត្ថំ។

៥. ពន្ធនសុត្តំ

១១៧. សាវត្ថិនិទានំ ។ ‘‘ឥធ ភិក្ខវេ អស្សុតវា បុថុជ្ជនោ អរិយានំ អទស្សាវី...បេ.... សប្បុរិសធម្មេ អវិនីតោ រូបំ អត្តតោ សមនុបស្សតិ, រូបវន្តំ វា អត្តានំ; អត្តនិ វា រូបំ, រូបស្មិំ វា អត្តានំ។ អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, អស្សុតវា បុថុជ្ជនោ រូបពន្ធនពទ្ធោ សន្តរពាហិរពន្ធនពទ្ធោ អតីរទស្សី អបារទស្សី, ពទ្ធោ ជីយតិ [ពទ្ធោ ជាយតិ (សី. បី.) ពទ្ធោ ជាយតិ ពទ្ធោ ជីយតិ (សី. អដ្ឋ. ស្យា. អដ្ឋ.)] ពទ្ធោ មីយតិ ពទ្ធោ អស្មា លោកា បរំ លោកំ គច្ឆតិ។ វេទនំ អត្តតោ សមនុបស្សតិ...បេ.... វេទនាយ វា អត្តានំ។ អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, អស្សុតវា បុថុជ្ជនោ វេទនាពន្ធនពទ្ធោ សន្តរពាហិរពន្ធនពទ្ធោ អតីរទស្សី អបារទស្សី, ពទ្ធោ ជីយតិ ពទ្ធោ មីយតិ ពទ្ធោ អស្មា លោកា បរំ លោកំ គច្ឆតិ។ សញ្ញំ... សង្ខារេ... វិញ្ញាណំ អត្តតោ សមនុបស្សតិ...បេ.... អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, អស្សុតវា បុថុជ្ជនោ វិញ្ញាណពន្ធនពទ្ធោ សន្តរពាហិរពន្ធនពទ្ធោ អតីរទស្សី អបារទស្សី, ពទ្ធោ ជីយតិ ពទ្ធោ មីយតិ ពទ្ធោ អស្មា លោកា បរំ លោកំ គច្ឆតិ’’។

‘‘សុតវា ច ខោ, ភិក្ខវេ, អរិយសាវកោ អរិយានំ ទស្សាវី...បេ.... សប្បុរិសធម្មេ សុវិនីតោ ន រូបំ អត្តតោ សមនុបស្សតិ, ន រូបវន្តំ វា អត្តានំ; ន អត្តនិ វា រូបំ, ន រូបស្មិំ វា អត្តានំ។ អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, សុតវា អរិយសាវកោ ន រូបពន្ធនពទ្ធោ, ន សន្តរពាហិរពន្ធនពទ្ធោ, តីរទស្សី, បារទស្សី; ‘បរិមុត្តោ សោ ទុក្ខស្មា’តិ វទាមិ។ ន វេទនំ អត្តតោ...បេ.... ន សញ្ញំ អត្តតោ...បេ.... ន សង្ខារេ អត្តតោ...បេ.... ន វិញ្ញាណំ អត្តតោ សមនុបស្សតិ...បេ.... អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, សុតវា អរិយសាវកោ ន វិញ្ញាណពន្ធនពទ្ធោ, ន សន្តរពាហិរពន្ធនពទ្ធោ, តីរទស្សី, បារទស្សី, ‘បរិមុត្តោ សោ ទុក្ខស្មា’តិ វទាមី’’តិ។ បញ្ចមំ។

៦. បរិបុច្ឆិតសុត្តំ

១១៨. សាវត្ថិនិទានំ។ ‘‘តំ កិំ មញ្ញថ, ភិក្ខវេ, រូបំ ‘ឯតំ មម, ឯសោហមស្មិ, ឯសោ មេ អត្តា’តិ សមនុបស្សថា’’តិ? ‘‘នោ ហេតំ, ភន្តេ’’។ ‘‘សាធុ, ភិក្ខវេ! រូបំ, ភិក្ខវេ, ‘នេតំ មម, នេសោហមស្មិ, ន មេសោ អត្តា’តិ ឯវមេតំ យថាភូតំ សម្មប្បញ្ញាយ ទដ្ឋព្ពំ។ ‘‘វេទនំ... សញ្ញំ... សង្ខារេ... វិញ្ញាណំ ‘ឯតំ មម, ឯសោហមស្មិ, ឯសោ មេ អត្តា’តិ សមនុបស្សថា’’តិ? ‘‘នោ ហេតំ, ភន្តេ’’។ ‘‘សាធុ, ភិក្ខវេ! វិញ្ញាណំ, ភិក្ខវេ, ‘នេតំ មម, នេសោហមស្មិ , ន មេសោ អត្តា’តិ ឯវមេតំ យថាភូតំ សម្មប្បញ្ញាយ ទដ្ឋព្ពំ...បេ.... ឯវំ បស្សំ...បេ.... កតំ ករណីយំ, នាបរំ ឥត្ថត្តាយាតិ បជានាតីតិ។ ឆដ្ឋំ។

៧. ទុតិយបរិបុច្ឆិតសុត្តំ

១១៩. សាវត្ថិនិទានំ។ ‘‘តំ កិំ មញ្ញថ, ភិក្ខវេ, រូបំ ‘នេតំ មម, នេសោហមស្មិ, ន មេសោ អត្តា’តិ សមនុបស្សថា’’តិ? ‘‘ឯវំ, ភន្តេ’’។ ‘‘សាធុ ភិក្ខវេ! រូបំ, ភិក្ខវេ, ‘នេតំ មម, នេសោហមស្មិ, ន មេសោ អត្តា’តិ ឯវមេតំ យថាភូតំ សម្មប្បញ្ញាយ ទដ្ឋព្ពំ។ វេទនំ... សញ្ញំ... សង្ខារេ... វិញ្ញាណំ ‘នេតំ មម, នេសោហមស្មិ, ន មេសោ អត្តា’តិ សមនុបស្សថា’’តិ? ‘‘ឯវំ, ភន្តេ’’។ ‘‘សាធុ ភិក្ខវេ! វិញ្ញាណំ, ភិក្ខវេ, ‘នេតំ មម, នេសោហមស្មិ, ន មេសោ អត្តា’តិ ឯវមេតំ យថាភូតំ សម្មប្បញ្ញាយ ទដ្ឋព្ពំ...បេ.... ឯវំ...បេ.... នាបរំ ឥត្ថត្តាយាតិ បជានាតី’’តិ។ សត្តមំ។

៨. សំយោជនិយសុត្តំ

១២០. សាវត្ថិនិទានំ ។ ‘‘សំយោជនិយេ ច, ភិក្ខវេ, ធម្មេ ទេសេស្សាមិ សំយោជនញ្ច។ តំ សុណាថ។ កតមេ ច, ភិក្ខវេ, សំយោជនិយា ធម្មា, កតមំ សំយោជនំ? រូបំ, ភិក្ខវេ, សំយោជនិយោ ធម្មោ; យោ តត្ថ ឆន្ទរាគោ, តំ តត្ថ សំយោជនំ។ វេទនា...បេ.... សញ្ញា... សង្ខារា... វិញ្ញាណំ សំយោជនិយោ ធម្មោ; យោ តត្ថ ឆន្ទរាគោ, តំ តត្ថ សំយោជនំ។ ឥមេ វុច្ចន្តិ, ភិក្ខវេ, សំយោជនិយា ធម្មា, ឥទំ សំយោជន’’ន្តិ។ អដ្ឋមំ។

៩. ឧបាទានិយសុត្តំ

១២១. សាវត្ថិនិទានំ។ “ឧបាទានិយេ ច, ភិក្ខវេ, ធម្មេ ទេសេស្សាមិ ឧបាទានញ្ច ។ តំ សុណាថ។ កតមេ ច, ភិក្ខវេ, ឧបាទានិយា ធម្មា, កតមំ ឧបាទានំ? រូបំ, ភិក្ខវេ, ឧបាទានិយោ ធម្មោ, យោ តត្ថ ឆន្ទរាគោ, តំ តត្ថ ឧបាទានំ។ វេទនា…បេ… សញ្ញា… សង្ខារា… វិញ្ញាណំ ឧបាទានិយោ ធម្មោ; យោ តត្ថ ឆន្ទរាគោ, តំ តត្ថ ឧបាទានំ។ ឥមេ វុច្ចន្តិ, ភិក្ខវេ, ឧបាទានិយា ធម្មា, ឥទំ ឧបាទាន”ន្តិ។ នវមំ។

១០. សីលវន្តសុត្តំ

១២២. ឯកំ សមយំ អាយស្មា ច សារិបុត្តោ អាយស្មា ច មហាកោដ្ឋិកោ [មហាកោដ្ឋិតោ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] ពារាណសិយំ វិហរន្តិ ឥសិបតនេ មិគទាយេ។ អថ ខោ អាយស្មា មហាកោដ្ឋិកោ សាយន្ហសមយំ បដិសល្លានា វុដ្ឋិតោ យេនាយស្មា សារិបុត្តោ តេនុបសង្កមិ…បេ… ឯតទវោច – “សីលវតាវុសោ, សារិបុត្ត, ភិក្ខុនា កតមេ ធម្មា យោនិសោ មនសិកាតព្ពា”តិ? “សីលវតាវុសោ, កោដ្ឋិក, ភិក្ខុនា បញ្ចុបាទានក្ខន្ធា អនិច្ចតោ ទុក្ខតោ រោគតោ គណ្ឌតោ សល្លតោ អឃតោ អាពាធតោ បរតោ បលោកតោ សុញ្ញតោ អនត្តតោ យោនិសោ មនសិកាតព្ពា។ កតមេ បញ្ច? សេយ្យថិទំ – រូបុបាទានក្ខន្ធោ, វេទនុបាទានក្ខន្ធោ, សញ្ញុបាទានក្ខន្ធោ, សង្ខារុបាទានក្ខន្ធោ, វិញ្ញាណុបាទានក្ខន្ធោ។ សីលវតាវុសោ, កោដ្ឋិក, ភិក្ខុនា ឥមេ បញ្ចុបាទានក្ខន្ធា អនិច្ចតោ ទុក្ខតោ រោគតោ គណ្ឌតោ សល្លតោ អឃតោ អាពាធតោ បរតោ បលោកតោ សុញ្ញតោ អនត្តតោ យោនិសោ មនសិកាតព្ពា។ ឋានំ ខោ បនេតំ, អាវុសោ, វិជ្ជតិ យំ សីលវា ភិក្ខុ ឥមេ បញ្ចុបាទានក្ខន្ធេ អនិច្ចតោ…បេ… អនត្តតោ យោនិសោ មនសិ ករោន្តោ សោតាបត្តិផលំ សច្ឆិករេយ្យា”តិ។

“សោតាបន្នេន បនាវុសោ សារិបុត្ត, ភិក្ខុនា កតមេ ធម្មា យោនិសោ មនសិ កាតព្ពា”តិ? “សោតាបន្នេនបិ ខោ, អាវុសោ កោដ្ឋិក, ភិក្ខុនា ឥមេ បញ្ចុបាទានក្ខន្ធា អនិច្ចតោ…បេ… អនត្តតោ យោនិសោ មនសិ កាតព្ពា។ ឋានំ ខោ បនេតំ, អាវុសោ, វិជ្ជតិ យំ សោតាបន្នោ ភិក្ខុ ឥមេ បញ្ចុបាទានក្ខន្ធេ អនិច្ចតោ…បេ… អនត្តតោ យោនិសោ មនសិ ករោន្តោ សកទាគាមិផលំ សច្ឆិករេយ្យា”តិ។

“សកទាគាមិនា បនាវុសោ សារិបុត្ត, ភិក្ខុនា កតមេ ធម្មា យោនិសោ មនសិ កាតព្ពា”តិ? “សកទាគាមិនាបិ ខោ, អាវុសោ កោដ្ឋិក, ភិក្ខុនា ឥមេ បញ្ចុបាទានក្ខន្ធា អនិច្ចតោ…បេ… អនត្តតោ យោនិសោ មនសិ កាតព្ពា។ ឋានំ ខោ បនេតំ, អាវុសោ, វិជ្ជតិ យំ សកទាគាមី ភិក្ខុ ឥមេ បញ្ចុបាទានក្ខន្ធេ អនិច្ចតោ…បេ… អនត្តតោ យោនិសោ មនសិ ករោន្តោ អនាគាមិផលំ សច្ឆិករេយ្យា”តិ។

“អនាគាមិនា បនាវុសោ សារិបុត្ត, ភិក្ខុនា កតមេ ធម្មា យោនិសោ មនសិ កាតព្ពា”តិ? “អនាគាមិនាបិ ខោ, អាវុសោ កោដ្ឋិក, ភិក្ខុនា ឥមេ បញ្ចុបាទានក្ខន្ធា អនិច្ចតោ…បេ… អនត្តតោ យោនិសោ មនសិ កាតព្ពា។ ឋានំ ខោ បនេតំ, អាវុសោ, វិជ្ជតិ យំ អនាគាមី ភិក្ខុ ឥមេ បញ្ចុបាទានក្ខន្ធេ អនិច្ចតោ…បេ… អនត្តតោ យោនិសោ មនសិ ករោន្តោ អរហត្តំ សច្ឆិករេយ្យា”តិ។

“អរហតា បនាវុសោ សារិបុត្ត, កតមេ ធម្មា យោនិសោ មនសិ កាតព្ពា”តិ? “អរហតាបិ ខោ, អាវុសោ កោដ្ឋិក, ឥមេ បញ្ចុបាទានក្ខន្ធេ អនិច្ចតោ ទុក្ខតោ រោគតោ គណ្ឌតោ សល្លតោ អឃតោ អាពាធតោ បរតោ បលោកតោ សុញ្ញតោ អនត្តតោ យោនិសោ មនសិ កាតព្ពា។ នត្ថិ, ខ្វាវុសោ, អរហតោ ឧត្តរិ ករណីយំ កតស្ស វា បតិចយោ ; អបិ ច ឥមេ ធម្មា ភាវិតា ពហុលីកតា ទិដ្ឋធម្មសុខវិហារា ចេវ សំវត្តន្តិ សតិសម្បជញ្ញា ចា”តិ។ ទសមំ។

១១. សុតវន្តសុត្តំ

១២៣. ឯកំ សមយំ អាយស្មា ច សារិបុត្តោ អាយស្មា ច មហាកោដ្ឋិកោ ពារាណសិយំ វិហរន្តិ ឥសិបតនេ មិគទាយេ។ អថ ខោ អាយស្មា មហាកោដ្ឋិកោ សាយន្ហសមយំ បដិសល្លានា វុដ្ឋិតោ យេនាយស្មា សារិបុត្តោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា…បេ… ឯតទវោច –

“សុតវតាវុសោ សារិបុត្ត, ភិក្ខុនា កតមេ ធម្មា យោនិសោ មនសិ កាតព្ពា”តិ? “សុតវតាវុសោ កោដ្ឋិក, ភិក្ខុនា បញ្ចុបាទានក្ខន្ធា អនិច្ចតោ…បេ… អនត្តតោ យោនិសោ មនសិ កាតព្ពា។ កតមេ បញ្ច? សេយ្យថិទំ – រូបុបាទានក្ខន្ធោ…បេ… វិញ្ញាណុបាទានក្ខន្ធោ។ សុតវតាវុសោ កោដ្ឋិក, ភិក្ខុនា ឥមេ បញ្ចុបាទានក្ខន្ធា

អនិច្ចតោ…បេ… អនត្តតោ យោនិសោ មនសិ កាតព្ពា។ ឋានំ ខោ បនេតំ, អាវុសោ, វិជ្ជតិ – យំ សុតវា ភិក្ខុ ឥមេ បញ្ចុបាទានក្ខន្ធេ អនិច្ចតោ…បេ… អនត្តតោ យោនិសោ មនសិ ករោន្តោ សោតាបត្តិផលំ សច្ឆិករេយ្យា’’តិ។

‘‘សោតាបន្នេន បនាវុសោ សារិបុត្ត, ភិក្ខុនា កតមេ ធម្មា យោនិសោ មនសិ កាតព្ពា’’តិ? ‘‘សោតាបន្នេនបិ ខោ អាវុសោ កោដ្ឋិក , ភិក្ខុនា ឥមេ បញ្ចុបាទានក្ខន្ធា អនិច្ចតោ…បេ… អនត្តតោ យោនិសោ មនសិ កាតព្ពា។ ឋានំ ខោ បនេតំ, អាវុសោ, វិជ្ជតិ – យំ សោតាបន្នោ ភិក្ខុ ឥមេ បញ្ចុបាទានក្ខន្ធេ អនិច្ចតោ…បេ… អនត្តតោ យោនិសោ មនសិ ករោន្តោ សកទាគាមិផលំ…បេ… អនាគាមិផលំ…បេ… អរហត្តផលំ សច្ឆិករេយ្យា’’តិ។

‘‘អរហតា បនាវុសោ សារិបុត្ត, កតមេ ធម្មា យោនិសោ មនសិ កាតព្ពា’’តិ? ‘‘អរហតាបិ ខ្វាវុសោ, កោដ្ឋិក, ឥមេ បញ្ចុបាទានក្ខន្ធា អនិច្ចតោ ទុក្ខតោ រោគតោ គណ្ឌតោ សល្លតោ អឃតោ អាពាធតោ បរតោ បលោកតោ សុញ្ញតោ អនត្តតោ យោនិសោ មនសិ កាតព្ពា។ នត្ថិ, ខ្វាវុសោ, អរហតោ ឧត្តរិ ករណីយំ, កតស្ស វា បតិចយោ; អបិ ច ខោ ឥមេ ធម្មា ភាវិតា ពហុលីកតា ទិដ្ឋធម្មសុខវិហារាយ ចេវ សំវត្តន្តិ សតិសម្បជញ្ញា ចា’’តិ។ ឯកាទសមំ។

១២. កប្បសុត្តំ

១២៤. សាវត្ថិនិទានំ ។ អថ ខោ អាយស្មា កប្បោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ…បេ… ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ អាយស្មា កប្បោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – ‘‘កថំ នុ ខោ, ភន្តេ, ជានតោ កថំ បស្សតោ ឥមស្មិញ្ច សវិញ្ញាណកេ កាយេ ពហិទ្ធា ច សព្ពនិមិត្តេសុ អហង្ការមមង្ការមានានុសយា ន ហោន្តី’’តិ?

‘‘យំ កិញ្ចិ, កប្ប, រូបំ អតីតានាគតបច្ចុប្បន្នំ អជ្ឈត្តំ វា ពហិទ្ធា វា ឱឡារិកំ វា សុខុមំ វា ហីនំ វា បណីតំ វា យំ ទូរេ សន្តិកេ វា, សព្ពំ រូបំ ‘នេតំ មម, នេសោហមស្មិ, ន មេសោ អត្តា’តិ ឯវមេតំ យថាភូតំ សម្មប្បញ្ញាយ បស្សតិ។ យា កាចិ វេទនា…បេ… យា កាចិ សញ្ញា… យេ កេចិ សង្ខារា… យំ កិញ្ចិ វិញ្ញាណំ អតីតានាគតបច្ចុប្បន្នំ អជ្ឈត្តំ វា ពហិទ្ធា វា ឱឡារិកំ វា សុខុមំ វា ហីនំ វា បណីតំ វា យំ ទូរេ សន្តិកេ វា, សព្ពំ វិញ្ញាណំ ‘នេតំ មម, នេសោហមស្មិ, ន មេសោ អត្តា’តិ ឯវមេតំ យថាភូតំ សម្មប្បញ្ញាយ បស្សតិ។ ឯវំ ខោ, កប្ប, ជានតោ ឯវំ បស្សតោ ឥមស្មិញ្ច សវិញ្ញាណកេ កាយេ ពហិទ្ធា ច សព្ពនិមិត្តេសុ អហង្ការមមង្ការមានានុសយា ន ហោន្តី’’តិ។ ទ្វាទសមំ។

១៣. ទុតិយកប្បសុត្តំ

១២៥. សាវត្ថិនិទានំ ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ អាយស្មា កប្បោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – ‘‘កថំ នុ ខោ, ភន្តេ, ជានតោ កថំ បស្សតោ ឥមស្មិញ្ច សវិញ្ញាណកេ កាយេ ពហិទ្ធា ច សព្ពនិមិត្តេសុ អហង្ការមមង្ការមានាបគតំ មានសំ ហោតិ វិធា សមតិក្កន្តំ សន្តំ សុវិមុត្ត’’ន្តិ?

‘‘យំ កិញ្ចិ, កប្ប, រូបំ អតីតានាគតបច្ចុប្បន្នំ…បេ… សព្ពំ រូបំ ‘នេតំ មម, នេសោហមស្មិ, ន មេសោ អត្តា’តិ ឯវមេតំ យថាភូតំ សម្មប្បញ្ញាយ ទិស្វា អនុបាទាវិមុត្តោ ហោតិ។ យា កាចិ វេទនា… យា កាចិ សញ្ញា… យេ កេចិ សង្ខារា… យំ កិញ្ចិ វិញ្ញាណំ អតីតានាគតបច្ចុប្បន្នំ អជ្ឈត្តំ វា ពហិទ្ធា វា ឱឡារិកំ វា សុខុមំ វា ហីនំ វា បណីតំ វា យំ ទូរេ សន្តិកេ វា, សព្ពំ វិញ្ញាណំ ‘នេតំ មម, នេសោហមស្មិ, ន មេសោ អត្តា’តិ ឯវមេតំ យថាភូតំ សម្មប្បញ្ញាយ ទិស្វា អនុបាទាវិមុត្តោ ហោតិ។ ឯវំ ខោ, កប្ប, ជានតោ ឯវំ បស្សតោ ឥមស្មិញ្ច សវិញ្ញាណកេ កាយេ ពហិទ្ធា ច សព្ពនិមិត្តេសុ អហង្ការមមង្ការមានាបគតំ មានសំ ហោតិ វិធា សមតិក្កន្តំ សន្តំ សុវិមុត្ត’’ន្តិ។ តេរសមំ។

ធម្មកថិកវគ្គោ ទ្វាទសមោ។

តស្សុទ្ទានំ –

អវិជ្ជា វិជ្ជា ទ្វេ កថិកា, ពន្ធនា បរិបុច្ឆិតា ទុវេ;
សំយោជនំ ឧបាទានំ, សីលំ សុតវា ទ្វេ ច កប្បេនាតិ។

១៣. អវិជ្ជាវគ្គោ

១. សមុទយធម្មសុត្តំ

១២៦. សាវត្ថិនិទានំ ។ អថ ខោ អញ្ញតរោ ភិក្ខុ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា…បេ…. ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ សោ ភិក្ខុ ភគវន្តំ ឯតទវោច – "'អវិជ្ជា អវិជ្ជា'តិ, ភន្តេ, វុច្ចតិ។ កតមា នុ ខោ, ភន្តេ, អវិជ្ជា, កិត្តាវតា ច អវិជ្ជាគតោ ហោតី"តិ?

"ឥធ , ភិក្ខុ, អស្សុតវា បុថុជ្ជនោ សមុទយធម្មំ រូបំ 'សមុទយធម្មំ រូប'ន្តិ យថាភូតំ នប្បជានាតិ ; វយធម្មំ រូបំ 'វយធម្មំ រូប'ន្តិ យថាភូតំ នប្បជានាតិ; សមុទយវយធម្មំ រូបំ 'សមុទយវយធម្មំ រូប'ន្តិ យថាភូតំ នប្បជានាតិ។ សមុទយធម្មំ វេទនំ 'សមុទយធម្មា វេទនា'តិ យថាភូតំ នប្បជានាតិ; វយធម្មំ វេទនំ 'វយធម្មា វេទនា'តិ យថាភូតំ នប្បជានាតិ; សមុទយវយធម្មំ វេទនំ 'សមុទយវយធម្មា វេទនា'តិ យថាភូតំ នប្បជានាតិ។ សមុទយធម្មំ សញ្ញំ…បេ…. សមុទយធម្មេ សង្ខារេ 'សមុទយធម្មា សង្ខារា'តិ យថាភូតំ នប្បជានាតិ; វយធម្មេ សង្ខារេ 'វយធម្មា សង្ខារា'តិ យថាភូតំ នប្បជានាតិ; សមុទយវយធម្មេ សង្ខារេ 'សមុទយវយធម្មា សង្ខារា'តិ យថាភូតំ នប្បជានាតិ។ សមុទយធម្មំ វិញ្ញាណំ 'សមុទយធម្មំ វិញ្ញាណ'ន្តិ យថាភូតំ នប្បជានាតិ; វយធម្មំ វិញ្ញាណំ 'វយធម្មំ វិញ្ញាណ'ន្តិ យថាភូតំ នប្បជានាតិ; សមុទយវយធម្មំ វិញ្ញាណំ 'សមុទយវយធម្មំ វិញ្ញាណ'ន្តិ យថាភូតំ នប្បជានាតិ។ អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខុ, អវិជ្ជា; ឯត្តាវតា ច អវិជ្ជាគតោ ហោតី"តិ។

ឯវំ វុត្តេ, សោ ភិក្ខុ ភគវន្តំ ឯតទវោច – "'វិជ្ជា វិជ្ជា'តិ, ភន្តេ, វុច្ចតិ។ កតមា នុ ខោ, ភន្តេ, វិជ្ជា, កិត្តាវតា ច វិជ្ជាគតោ ហោតី"តិ?

"ឥធ, ភិក្ខុ, សុតវា អរិយសាវកោ សមុទយធម្មំ រូបំ 'សមុទយធម្មំ រូប'ន្តិ យថាភូតំ បជានាតិ; វយធម្មំ រូបំ 'វយធម្មំ រូប'ន្តិ យថាភូតំ បជានាតិ ; សមុទយវយធម្មំ រូបំ 'សមុទយវយធម្មំ រូប'ន្តិ យថាភូតំ បជានាតិ។ សមុទយធម្មំ វេទនំ 'សមុទយធម្មា វេទនា'តិ យថាភូតំ បជានាតិ; វយធម្មំ វេទនំ 'វយធម្មា វេទនា'តិ យថាភូតំ បជានាតិ; សមុទយវយធម្មំ វេទនំ 'សមុទយវយធម្មា វេទនា'តិ យថាភូតំ បជានាតិ។ សមុទយធម្មំ សញ្ញំ… សមុទយធម្មេ សង្ខារេ 'សមុទយធម្មា សង្ខារា'តិ យថាភូតំ បជានាតិ; វយធម្មេ សង្ខារេ 'វយធម្មា សង្ខារា'តិ យថាភូតំ បជានាតិ; សមុទយវយធម្មេ សង្ខារេ 'សមុទយវយធម្មា សង្ខារា'តិ យថាភូតំ បជានាតិ។ សមុទយធម្មំ វិញ្ញាណំ 'សមុទយធម្មំ វិញ្ញាណ'ន្តិ យថាភូតំ បជានាតិ; វយធម្មំ វិញ្ញាណំ 'វយធម្មំ វិញ្ញាណ'ន្តិ យថាភូតំ បជានាតិ; សមុទយវយធម្មំ វិញ្ញាណំ 'សមុទយវយធម្មំ វិញ្ញាណ'ន្តិ យថាភូតំ បជានាតិ។ អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខុ, វិជ្ជា; ឯត្តាវតា ច វិជ្ជាគតោ ហោតី"តិ។ បឋមំ។

២. ទុតិយសមុទយធម្មសុត្តំ

១២៧. ឯកំ សមយំ អាយស្មា ច សារិបុត្តោ អាយស្មា ច មហាកោដ្ឋិកោ ពារាណសិយំ វិហរន្តិ ឥសិបតនេ មិគទាយេ។ អថ ខោ អាយស្មា មហាកោដ្ឋិកោ សាយន្ហសមយំ បដិសល្លានា វុដ្ឋិតោ…បេ…. ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ អាយស្មា មហាកោដ្ឋិកោ អាយស្មន្តំ សារិបុត្តំ ឯតទវោច – "'អវិជ្ជា, អវិជ្ជា'តិ, អាវុសោ សារិបុត្ត, វុច្ចតិ។ កតមា នុ ខោ, អាវុសោ, អវិជ្ជា, កិត្តាវតា ច អវិជ្ជាគតោ ហោតី"តិ?

"ឥធាវុសោ អស្សុតវា បុថុជ្ជនោ សមុទយធម្មំ រូបំ 'សមុទយធម្មំ រូប'ន្តិ យថាភូតំ នប្បជានាតិ; វយធម្មំ រូបំ…បេ…. 'សមុទយវយធម្មំ រូប'ន្តិ យថាភូតំ នប្បជានាតិ។ សមុទយធម្មំ វេទនំ…បេ…. វយធម្មំ វេទនំ…បេ.… 'សមុទយវយធម្មា វេទនា'តិ យថាភូតំ នប្បជានាតិ។ សមុទយធម្មំ សញ្ញំ…បេ…. សមុទយធម្មេ សង្ខារេ…បេ…. វយធម្មេ សង្ខារេ…បេ…. សមុទយវយធម្មេ សង្ខារេ 'សមុទយវយធម្មា សង្ខារា'តិ យថាភូតំ នប្បជានាតិ។ សមុទយធម្មំ វិញ្ញាណំ…បេ…. សមុទយវយធម្មំ វិញ្ញាណំ 'សមុទយវយធម្មំ វិញ្ញាណ'ន្តិ យថាភូតំ នប្បជានាតិ។ អយំ វុច្ចតិ, អាវុសោ, អវិជ្ជា; ឯត្តាវតា ច អវិជ្ជាគតោ ហោតី"តិ។ ទុតិយំ។

៣. តតិយសមុទយធម្មសុត្តំ

១២៨. ឯកំ សមយំ អាយស្មា ច សារិបុត្តោ អាយស្មា ច មហាកោដ្ឋិកោ ពារាណសិយំ វិហរន្តិ ឥសិបតនេ មិគទាយេ…បេ…. ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ អាយស្មា មហាកោដ្ឋិកោ អាយស្មន្តំ សារិបុត្តំ ឯតទវោច – "'វិជ្ជា, វិជ្ជា'តិ, អាវុសោ សារិបុត្ត, វុច្ចតិ។ កតមា នុ ខោ, អាវុសោ, វិជ្ជា, កិត្តាវតា ច វិជ្ជាគតោ ហោតី"តិ?

“ឥធាវុសោ, សុតវា អរិយសាវកោ សមុទយធម្មំ រូបំ ‘សមុទយធម្មំ រូប’ន្តិ យថាភូតំ បជានាតិ; វយធម្មំ រូបំ…បេ… សមុទយវយធម្មំ រូបំ ‘សមុទយវយធម្មំ រូប’ន្តិ យថាភូតំ បជានាតិ; សមុទយធម្មំ វេទនំ…បេ… សមុទយវយធម្មា វេទនា … សមុទយធម្មំ សញ្ញំ…បេ… សមុទយធម្មេ សង្ខារេ… វយធម្មេ សង្ខារេ… សមុទយវយធម្មេ សង្ខារេ ‘សមុទយវយធម្មា សង្ខារា’តិ យថាភូតំ បជានាតិ។ សមុទយធម្មំ វិញ្ញាណំ… វយធម្មំ វិញ្ញាណំ… សមុទយវយធម្មំ វិញ្ញាណំ ‘សមុទយវយធម្មំ វិញ្ញាណ’ន្តិ យថាភូតំ បជានាតិ។ អយំ វុច្ចតាវុសោ, វិជ្ជា; ឯត្តាវតា ច វិជ្ជាគតោ ហោតី”តិ។ តតិយំ។

៤. អស្សាទសុត្តំ

១២៩. ពារាណសិយំ វិហរន្តិ ឥសិបតនេ មិគទាយេ…បេ… ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ អាយស្មា មហាកោដ្ឋិកោ អាយស្មន្តំ សារិបុត្តំ ឯតទវោច – “‘អវិជ្ជា, អវិជ្ជា’តិ, អាវុសោ សារិបុត្ត, វុច្ចតិ។ កតមា នុ ខោ, អាវុសោ, អវិជ្ជា, កិត្តាវតា ច អវិជ្ជាគតោ ហោតី”តិ?

“ឥធាវុសោ អស្សុតវា បុថុជ្ជនោ រូបស្ស អស្សាទញ្ច អាទីនវញ្ច និស្សរណញ្ច យថាភូតំ នប្បជានាតិ។ វេទនាយ…បេ… សញ្ញាយ… សង្ខារានំ… វិញ្ញាណស្ស អស្សាទញ្ច អាទីនវញ្ច និស្សរណញ្ច យថាភូតំ នប្បជានាតិ។ អយំ វុច្ចតាវុសោ, អវិជ្ជា; ឯត្តាវតា ច អវិជ្ជាគតោ ហោតី”តិ។ ចតុត្ថំ។

៥. ទុតិយអស្សាទសុត្តំ

១៣០. ពារាណសិយំ វិហរន្តិ ឥសិបតនេ មិគទាយេ…បេ… “‘វិជ្ជា, វិជ្ជា’តិ, អាវុសោ សារិបុត្ត, វុច្ចតិ។ កតមា នុ ខោ, អាវុសោ, វិជ្ជា, កិត្តាវតា ច វិជ្ជាគតោ ហោតី”តិ?

“ឥធាវុសោ, សុតវា អរិយសាវកោ រូបស្ស អស្សាទញ្ច អាទីនវញ្ច និស្សរណញ្ច យថាភូតំ បជានាតិ។ វេទនាយ…បេ… សញ្ញាយ… សង្ខារានំ… វិញ្ញាណស្ស អស្សាទញ្ច អាទីនវញ្ច និស្សរណញ្ច យថាភូតំ បជានាតិ។ អយំ វុច្ចតាវុសោ, វិជ្ជា; ឯត្តាវតា ច វិជ្ជាគតោ ហោតី”តិ។ បញ្ចមំ។

៦. សមុទយសុត្តំ

១៣១. ពារាណសិយំ វិហរន្តិ ឥសិបតនេ មិគទាយេ…បេ… “‘អវិជ្ជា, អវិជ្ជា’តិ, អាវុសោ សារិបុត្ត, វុច្ចតិ។ កតមា នុ ខោ, អាវុសោ, អវិជ្ជា, កិត្តាវតា ច អវិជ្ជាគតោ ហោតី”តិ?

“ឥធាវុសោ, អស្សុតវា បុថុជ្ជនោ រូបស្ស សមុទយញ្ច អត្ថង្គមញ្ច អស្សាទញ្ច អាទីនវញ្ច និស្សរណញ្ច យថាភូតំ នប្បជានាតិ។ វេទនាយ…បេ… សញ្ញាយ… សង្ខារានំ… វិញ្ញាណស្ស សមុទយញ្ច អត្ថង្គមញ្ច អស្សាទញ្ច អាទីនវញ្ច និស្សរណញ្ច យថាភូតំ នប្បជានាតិ។ អយំ វុច្ចតាវុសោ, អវិជ្ជា; ឯត្តាវតា ច អវិជ្ជាគតោ ហោតី”តិ។ ឆដ្ឋំ។

៧. ទុតិយសមុទយសុត្តំ

១៣២. ពារាណសិយំ វិហរន្តិ ឥសិបតនេ មិគទាយេ…បេ… ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ អាយស្មា មហាកោដ្ឋិកោ អាយស្មន្តំ សារិបុត្តំ ឯតទវោច – “‘វិជ្ជា, វិជ្ជា’តិ, អាវុសោ សារិបុត្ត, វុច្ចតិ។ កតមា នុ ខោ, អាវុសោ, វិជ្ជា, កិត្តាវតា ច វិជ្ជាគតោ ហោតី”តិ?

“ឥធាវុសោ, សុតវា អរិយសាវកោ រូបស្ស សមុទយញ្ច អត្ថង្គមញ្ច អស្សាទញ្ច អាទីនវញ្ច និស្សរណញ្ច យថាភូតំ បជានាតិ។ វេទនាយ…បេ… សញ្ញាយ… សង្ខារានំ… វិញ្ញាណស្ស សមុទយញ្ច អត្ថង្គមញ្ច អស្សាទញ្ច អាទីនវញ្ច និស្សរណញ្ច យថាភូតំ បជានាតិ។ អយំ វុច្ចតាវុសោ, វិជ្ជា; ឯត្តាវតា ច វិជ្ជាគតោ ហោតី”តិ។ សត្តមំ។

៨. កោដ្ឋិកសុត្តំ

១៣៣. ពារាណសិយំ វិហរន្តិ ឥសិបតនេ មិគទាយេ។ អថ ខោ អាយស្មា សារិបុត្តោ សាយន្ហសមយំ…បេ… ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ អាយស្មា សារិបុត្តោ អាយស្មន្តំ មហាកោដ្ឋិកំ ឯតទវោច – “‘អវិជ្ជា, អវិជ្ជា’តិ, អាវុសោ កោដ្ឋិក, វុច្ចតិ។ កតមា នុ ខោ, អាវុសោ, អវិជ្ជា, កិត្តាវតា ច អវិជ្ជាគតោ ហោតី”តិ?

“ឥធាវុសោ, អស្សុតវា បុថុជ្ជនោ រូបស្ស អស្សាទញ្ច អាទីនវញ្ច និស្សរណញ្ច យថាភូតំ នប្បជានាតិ។ វេទនាយ…បេ…. សញ្ញាយ… សង្ខារានំ… វិញ្ញាណស្ស អស្សាទញ្ច អាទីនវញ្ច និស្សរណញ្ច យថាភូតំ នប្បជានាតិ។ អយំ វុច្ចតាវុសោ, អវិជ្ជា; ឯត្តាវតា ច អវិជ្ជាគតោ ហោតី”តិ។

ឯវំ វុត្តេ, អាយស្មា សារិបុត្តោ អាយស្មន្តំ មហាកោដ្ឋិកំ ឯតទវោច – “‘វិជ្ជា, វិជ្ជា’តិ, អាវុសោ កោដ្ឋិក, វុច្ចតិ។ កតមា នុ ខោ, អាវុសោ, វិជ្ជា, កិត្តាវតា ច វិជ្ជាគតោ ហោតី”តិ?

“ឥធាវុសោ សុតវា អរិយសាវកោ រូបស្ស អស្សាទញ្ច អាទីនវញ្ច និស្សរណញ្ច យថាភូតំ បជានាតិ។ វេទនាយ…បេ…. សញ្ញាយ… សង្ខារានំ… វិញ្ញាណស្ស អស្សាទញ្ច អាទីនវញ្ច និស្សរណញ្ច យថាភូតំ បជានាតិ។ អយំ វុច្ចតាវុសោ, វិជ្ជា; ឯត្តាវតា ច វិជ្ជាគតោ ហោតី”តិ។ អដ្ឋមំ។

៩. ទុតិយកោដ្ឋិកសុត្តំ

១៣៤. ពារាណសិយំ វិហរន្តិ ឥសិបតនេ មិគទាយេ…បេ…. “‘អវិជ្ជា, អវិជ្ជា’តិ, អាវុសោ កោដ្ឋិក, វុច្ចតិ។ កតមា នុ ខោ, អាវុសោ, អវិជ្ជា, កិត្តាវតា ច អវិជ្ជាគតោ ហោតី”តិ?

“ឥធាវុសោ, អស្សុតវា បុថុជ្ជនោ រូបស្ស សមុទយញ្ច អត្ថង្គមញ្ច អស្សាទញ្ច អាទីនវញ្ច និស្សរណញ្ច យថាភូតំ នប្បជានាតិ។ វេទនាយ…បេ…. សញ្ញាយ… សង្ខារានំ… វិញ្ញាណស្ស សមុទយញ្ច អត្ថង្គមញ្ច អស្សាទញ្ច អាទីនវញ្ច និស្សរណញ្ច យថាភូតំ នប្បជានាតិ។ អយំ វុច្ចតាវុសោ, អវិជ្ជា; ឯត្តាវតា ច អវិជ្ជាគតោ ហោតី”តិ។

ឯវំ វុត្តេ, អាយស្មា សារិបុត្តោ អាយស្មន្តំ មហាកោដ្ឋិកំ ឯតទវោច – “‘វិជ្ជា, វិជ្ជា’តិ, អាវុសោ កោដ្ឋិក, វុច្ចតិ។ កតមា នុ ខោ, អាវុសោ, វិជ្ជា, កិត្តាវតា ច វិជ្ជាគតោ ហោតី”តិ?

“ឥធាវុសោ, សុតវា អរិយសាវកោ រូបស្ស សមុទយញ្ច អត្ថង្គមញ្ច អស្សាទញ្ច អាទីនវញ្ច និស្សរណញ្ច យថាភូតំ បជានាតិ។ វេទនាយ…បេ…. សញ្ញាយ… សង្ខារានំ… វិញ្ញាណស្ស សមុទយញ្ច អត្ថង្គមញ្ច អស្សាទញ្ច អាទីនវញ្ច និស្សរណញ្ច យថាភូតំ បជានាតិ។ អយំ វុច្ចតាវុសោ, វិជ្ជា; ឯត្តាវតា ច វិជ្ជាគតោ ហោតី”តិ។ នវមំ។

១០. តតិយកោដ្ឋិកសុត្តំ

១៣៥. តញ្ញេវ និទានំ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ អាយស្មា សារិបុត្តោ អាយស្មន្តំ មហាកោដ្ឋិកំ ឯតទវោច – “‘អវិជ្ជា, អវិជ្ជា’តិ, អាវុសោ កោដ្ឋិក, វុច្ចតិ។ កតមា នុ ខោ, អាវុសោ, អវិជ្ជា, កិត្តាវតា ច អវិជ្ជាគតោ ហោតី”តិ?

“ឥធាវុសោ, អស្សុតវា បុថុជ្ជនោ រូបំ នប្បជានាតិ, រូបសមុទយំ នប្បជានាតិ, រូបនិរោធំ នប្បជានាតិ, រូបនិរោធគាមិនឹ បដិបទំ នប្បជានាតិ។ វេទនំ នប្បជានាតិ…បេ…. សញ្ញំ… សង្ខារេ… វិញ្ញាណំ នប្បជានាតិ, វិញ្ញាណសមុទយំ នប្បជានាតិ, វិញ្ញាណនិរោធំ នប្បជានាតិ, វិញ្ញាណនិរោធគាមិនឹ បដិបទំ នប្បជានាតិ។ អយំ វុច្ចតាវុសោ, អវិជ្ជា; ឯត្តាវតា ច អវិជ្ជាគតោ ហោតី”តិ។

ឯវំ វុត្តេ, អាយស្មា សារិបុត្តោ អាយស្មន្តំ មហាកោដ្ឋិកំ ឯតទវោច – “‘វិជ្ជា, វិជ្ជា’តិ, អាវុសោ កោដ្ឋិក, វុច្ចតិ។ កតមា នុ ខោ, អាវុសោ, វិជ្ជា, កិត្តាវតា ច វិជ្ជាគតោ ហោតី”តិ? “ឥធាវុសោ, សុតវា អរិយសាវកោ រូបំ បជានាតិ, រូបសមុទយំ បជានាតិ, រូបនិរោធំ បជានាតិ, រូបនិរោធគាមិនឹ បដិបទំ បជានាតិ។ វេទនំ… សញ្ញំ… សង្ខារេ… វិញ្ញាណំ បជានាតិ, វិញ្ញាណសមុទយំ បជានាតិ, វិញ្ញាណនិរោធំ បជានាតិ , វិញ្ញាណនិរោធគាមិនឹ បដិបទំ បជានាតិ។ អយំ វុច្ចតាវុសោ, វិជ្ជា; ឯត្តាវតា ច វិជ្ជាគតោ ហោតី”តិ។ ទសមំ។

អវិជ្ជាវគ្គោ តេរសមោ។

តស្សុទ្ទានំ –

សមុទយធម្មេ តីណិ, អស្សាទោ អបរេ ទុវេ;
សមុទយេ ច ទ្វេ វុត្តា, កោដ្ឋិកេ អបរេ តយោតិ។

១៤. កុក្កុឡវគ្គោ

១. កុក្កុឡសុត្តំ

១៣៦. សាវត្ថិនិទានំ ។ “រូបំ, ភិក្ខវេ, កុក្កុឡំ, វេទនា កុក្កុឡា, សញ្ញា កុក្កុឡា, សង្ខារា កុក្កុឡា, វិញ្ញាណំ កុក្កុឡំ។ ឯវំ បស្សំ, ភិក្ខវេ, សុតវា អរិយសាវកោ រូបស្មិម្បិ និព្ពិន្ទតិ, វេទនាយបិ និព្ពិន្ទតិ, សញ្ញាយបិ និព្ពិន្ទតិ, សង្ខារេសុបិ និព្ពិន្ទតិ, វិញ្ញាណស្មិម្បិ និព្ពិន្ទតិ។ និព្ពិន្ទំ វិរជ្ជតិ; វិរាគា វិមុច្ចតិ។ វិមុត្តស្មិំ វិមុត្តមិតិ ញាណំ ហោតិ។ ‘ខីណា ជាតិ, វុសិតំ ព្រហ្មចរិយំ, កតំ ករណីយំ, នាបរំ ឥត្ថត្តាយា’តិ បជានាតី”តិ។ បឋមំ។

២. អនិច្ចសុត្តំ

១៣៧. សាវត្ថិនិទានំ។ “យំ, ភិក្ខវេ, អនិច្ចំ; តត្រ វោ ឆន្ទោ បហាតព្ពោ។ កិញ្ច, ភិក្ខវេ, អនិច្ចំ? រូបំ , ភិក្ខវេ, អនិច្ចំ; តត្រ វោ ឆន្ទោ បហាតព្ពោ។ វេទនា អនិច្ចា…បេ…. សញ្ញា… សង្ខារា… វិញ្ញាណំ អនិច្ចំ; តត្រ វោ ឆន្ទោ បហាតព្ពោ។ យំ, ភិក្ខវេ, អនិច្ចំ; តត្រ វោ ឆន្ទោ បហាតព្ពោ”តិ។ ទុតិយំ។

៣. ទុតិយអនិច្ចសុត្តំ

១៣៨. សាវត្ថិនិទានំ ។ “យំ, ភិក្ខវេ, អនិច្ចំ; តត្រ វោ រាគោ បហាតព្ពោ។ កិញ្ច, ភិក្ខវេ, អនិច្ចំ? រូបំ, ភិក្ខវេ, អនិច្ចំ; តត្រ វោ រាគោ បហាតព្ពោ។ វេទនា អនិច្ចា… សញ្ញា… សង្ខារា… វិញ្ញាណំ អនិច្ចំ; តត្រ វោ រាគោ បហាតព្ពោ។ យំ, ភិក្ខវេ, អនិច្ចំ; តត្រ វោ រាគោ បហាតព្ពោ”តិ។ តតិយំ។

៤. តតិយអនិច្ចសុត្តំ

១៣៩. សាវត្ថិនិទានំ។ “យំ, ភិក្ខវេ, អនិច្ចំ; តត្រ វោ ឆន្ទរាគោ បហាតព្ពោ ។ កិញ្ច, ភិក្ខវេ, អនិច្ចំ? រូបំ, ភិក្ខវេ, អនិច្ចំ, តត្រ វោ ឆន្ទរាគោ បហាតព្ពោ។ វេទនា អនិច្ចា… សញ្ញា… សង្ខារា… វិញ្ញាណំ អនិច្ចំ; តត្រ វោ ឆន្ទរាគោ បហាតព្ពោ។ យំ, ភិក្ខវេ, អនិច្ចំ; តត្រ វោ ឆន្ទរាគោ បហាតព្ពោ”តិ។ ចតុត្ថំ។

៥. ទុក្ខសុត្តំ

១៤០. សាវត្ថិនិទានំ។ “យំ, ភិក្ខវេ, ទុក្ខំ; តត្រ វោ ឆន្ទោ បហាតព្ពោ…បេ…. យំ, ភិក្ខវេ, ទុក្ខំ; តត្រ វោ ឆន្ទោ បហាតព្ពោ”តិ។ បញ្ចមំ។

៦. ទុតិយទុក្ខសុត្តំ

១៤១. សាវត្ថិនិទានំ។ “យំ, ភិក្ខវេ, ទុក្ខំ; តត្រ វោ រាគោ បហាតព្ពោ…បេ…. យំ, ភិក្ខវេ, ទុក្ខំ; តត្រ វោ រាគោ បហាតព្ពោ”តិ។ ឆដ្ឋំ។

៧. តតិយទុក្ខសុត្តំ

១៤២. សាវត្ថិនិទានំ។ “យំ, ភិក្ខវេ, ទុក្ខំ; តត្រ វោ ឆន្ទរាគោ បហាតព្ពោ…បេ…. យំ, ភិក្ខវេ, ទុក្ខំ; តត្រ វោ ឆន្ទរាគោ បហាតព្ពោ”តិ។ សត្តមំ។

៨. អនត្តសុត្តំ

១៤៣. សាវត្ថិនិទានំ ។ “យោ, ភិក្ខវេ, អនត្តា; តត្រ វោ ឆន្ទោ បហាតព្ពោ។ កោ ច, ភិក្ខវេ, អនត្តា? រូបំ, ភិក្ខវេ, អនត្តា; តត្រ វោ ឆន្ទោ បហាតព្ពោ។ វេទនា អនត្តា… សញ្ញា… សង្ខារា… វិញ្ញាណំ អនត្តា; តត្រ វោ ឆន្ទោ បហាតព្ពោ។ យោ, ភិក្ខវេ, អនត្តា; តត្រ វោ ឆន្ទោ បហាតព្ពោ”តិ។ អដ្ឋមំ។

៩. ទុតិយអនត្តសុត្តំ

១៤៤. សាវត្ថិនិទានំ ។ “យោ, ភិក្ខវេ, អនត្តា; តត្រ វោ រាគោ បហាតព្ពោ ។ កោ ច, ភិក្ខវេ, អនត្តា? រូបំ, ភិក្ខវេ, អនត្តា; តត្រ វោ រាគោ បហាតព្ពោ។ វេទនា អនត្តា... សញ្ញា... សង្ខារា... វិញ្ញាណំ អនត្តា; តត្រ វោ រាគោ បហាតព្ពោ។ យោ, ភិក្ខវេ, អនត្តា; តត្រ វោ រាគោ បហាតព្ពោ”តិ។ នវមំ។

១០. តតិយអនត្តសុត្តំ

១៤៥. សាវត្ថិនិទានំ។ “យោ, ភិក្ខវេ, អនត្តា; តត្រ វោ ឆន្ទរាគោ បហាតព្ពោ។ កោ ច, ភិក្ខវេ, អនត្តា? រូបំ, ភិក្ខវេ, អនត្តា; តត្រ វោ ឆន្ទរាគោ បហាតព្ពោ។ វេទនា អនត្តា... សញ្ញា... សង្ខារា... វិញ្ញាណំ អនត្តា; តត្រ វោ ឆន្ទរាគោ បហាតព្ពោ។ យោ , ភិក្ខវេ, អនត្តា; តត្រ វោ ឆន្ទរាគោ បហាតព្ពោ”តិ។ ទសមំ។

១១. និព្ពិទាពហុលសុត្តំ

១៤៦. សាវត្ថិនិទានំ។ “សទ្ធាបព្ពជិតស្ស, ភិក្ខវេ, កុលបុត្តស្ស អយមនុធម្មោ ហោតិ – យំ រូបេ និព្ពិទាពហុលោ [និព្ពិទាពហុលំ (ស្យា. កំ. បី. ក.)] វិហរេយ្យ។ វេទនាយ...បេ.... សញ្ញាយ... សង្ខារេសុ... វិញ្ញាណេ និព្ពិទាពហុលោ វិហរេយ្យ។ យោ រូបេ និព្ពិទាពហុលោ វិហរន្តោ, វេទនាយ... សញ្ញាយ... សង្ខារេសុ... វិញ្ញាណេ និព្ពិទាពហុលោ វិហរន្តោ រូបំ បរិជានាតិ, វេទនំ... សញ្ញំ... សង្ខារេ... វិញ្ញាណំ បរិជានាតិ; សោ រូបំ បរិជានំ វេទនំ បរិជានំ សញ្ញំ បរិជានំ សង្ខារេ បរិជានំ វិញ្ញាណំ បរិជានំ បរិមុច្ចតិ រូបម្ហា, បរិមុច្ចតិ វេទនាយ, បរិមុច្ចតិ សញ្ញាយ, បរិមុច្ចតិ សង្ខារេហិ, បរិមុច្ចតិ វិញ្ញាណម្ហា, បរិមុច្ចតិ ជាតិយា ជរាយ មរណេន សោកេហិ បរិទេវេហិ ទុក្ខេហិ ទោមនស្សេហិ ឧបាយាសេហិ; ‘បរិមុច្ចតិ ទុក្ខស្មា’តិ វទាមី”តិ។ ឯកាទសមំ។

១២. អនិច្ចានុបស្សីសុត្តំ

១៤៧. សាវត្ថិនិទានំ។ “សទ្ធាបព្ពជិតស្ស, ភិក្ខវេ, កុលបុត្តស្ស អយមនុធម្មោ ហោតិ – យំ រូបេ អនិច្ចានុបស្សី វិហរេយ្យ។ វេទនាយ... សញ្ញាយ... សង្ខារេសុ... វិញ្ញាណេ អនិច្ចានុបស្សី វិហរេយ្យ...បេ.... ‘បរិមុច្ចតិ ទុក្ខស្មា’តិ វទាមី”តិ។ ទ្វាទសមំ។

១៣. ទុក្ខានុបស្សីសុត្តំ

១៤៨. សាវត្ថិនិទានំ ។ “សទ្ធាបព្ពជិតស្ស, ភិក្ខវេ, កុលបុត្តស្ស អយមនុធម្មោ ហោតិ – យំ រូបេ ទុក្ខានុបស្សី វិហរេយ្យ។ វេទនាយ... សញ្ញាយ... សង្ខារេសុ... វិញ្ញាណេ ទុក្ខានុបស្សី វិហរេយ្យ...បេ.... ‘បរិមុច្ចតិ ទុក្ខស្មា’តិ វទាមី”តិ។ តេរសមំ។

១៤. អនត្តានុបស្សីសុត្តំ

១៤៩. សាវត្ថិនិទានំ ។ “សទ្ធាបព្ពជិតស្ស, ភិក្ខវេ, កុលបុត្តស្ស អយមនុធម្មោ ហោតិ – យំ រូបេ អនត្តានុបស្សី វិហរេយ្យ។ វេទនាយ... សញ្ញាយ... សង្ខារេសុ... វិញ្ញាណេ អនត្តានុបស្សី វិហរេយ្យ។ (សោ រូបេ) អនត្តានុបស្សី វិហរន្តោ, វេទនាយ... សញ្ញាយ... សង្ខារេសុ... វិញ្ញាណេ អនត្តានុបស្សី វិហរន្តោ រូបំ បរិជានាតិ, វេទនំ...បេ.... សញ្ញំ... សង្ខារេ... វិញ្ញាណំ បរិជានាតិ។ សោ រូបំ បរិជានំ វេទនំ បរិជានំ សញ្ញំ បរិជានំ សង្ខារេ បរិជានំ វិញ្ញាណំ បរិជានំ បរិមុច្ចតិ រូបម្ហា, បរិមុច្ចតិ វេទនាយ, បរិមុច្ចតិ សញ្ញាយ, បរិមុច្ចតិ សង្ខារេហិ, បរិមុច្ចតិ វិញ្ញាណម្ហា , បរិមុច្ចតិ ជាតិយា ជរាយ មរណេន សោកេហិ បរិទេវេហិ ទុក្ខេហិ ទោមនស្សេហិ ឧបាយាសេហិ; ‘បរិមុច្ចតិ ទុក្ខស្មា’តិ វទាមី”តិ។ ចុទ្ទសមំ។

កុក្កុឡវគ្គោ ចុទ្ទសមោ។

តស្សុទ្ទានំ –

កុក្កុឡា តយោ អនិច្ចេន, ទុក្ខេន អបរេ តយោ;
អនត្តេន តយោ វុត្តា, កុលបុត្តេន ទ្វេ ទុកាតិ។

១៥. ទិដ្ឋិវគ្គោ

១. អជ្ឈត្តសុត្តំ

១៥០. សាវត្ថិនិទានំ ។ “កិស្មិំ នុ ខោ, ភិក្ខវេ, សតិ, កិំ ឧបាទាយ ឧប្បជ្ជតិ អជ្ឈត្តំ សុខទុក្ខ”ន្តិ? ភគវំមូលកា នោ, ភន្តេ, ធម្មា…បេ…. “រូបេ ខោ, ភិក្ខវេ, សតិ រូបំ ឧបាទាយ ឧប្បជ្ជតិ អជ្ឈត្តំ សុខទុក្ខំ។ វេទនាយ សតិ…បេ…. សញ្ញាយ សតិ… សង្ខារេសុ សតិ… វិញ្ញាណេ សតិ វិញ្ញាណំ ឧបាទាយ ឧប្បជ្ជតិ អជ្ឈត្តំ សុខទុក្ខំ។ តំ កិំ មញ្ញថ, ភិក្ខវេ, រូបំ និច្ចំ វា អនិច្ចំ វា”តិ? “អនិច្ចំ, ភន្តេ”។ “យំ បនានិច្ចំ ទុក្ខំ វា តំ សុខំ វា”តិ? “ទុក្ខំ, ភន្តេ”។ “យំ បនានិច្ចំ ទុក្ខំ វិបរិណាមធម្មំ, អបិ នុ តំ អនុបាទាយ ឧប្បជ្ជេយ្យ អជ្ឈត្តំ សុខទុក្ខ”ន្តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។ “វេទនា…បេ…. សញ្ញា… សង្ខារា… វិញ្ញាណំ និច្ចំ វា អនិច្ចំ វា”តិ? “អនិច្ចំ, ភន្តេ”។ “យំ បនានិច្ចំ, ទុក្ខំ វា តំ សុខំ វា”តិ? “ទុក្ខំ, ភន្តេ”។ “យំ បនានិច្ចំ ទុក្ខំ វិបរិណាមធម្មំ, អបិ នុ តំ អនុបាទាយ ឧប្បជ្ជេយ្យ អជ្ឈត្តំ សុខទុក្ខ”ន្តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។ “ឯវំ បស្សំ…បេ…. នាបរំ ឥត្ថត្តាយាតិ បជានាតី”តិ។ បឋមំ។

២. ឯតំមមសុត្តំ

១៥១. សាវត្ថិនិទានំ។ “កិស្មិំ នុ ខោ, ភិក្ខវេ, សតិ, កិំ ឧបាទាយ, កិំ អភិនិវិស្ស – ‘ឯតំ មម, ឯសោហមស្មិ, ឯសោ មេ អត្តា’តិ សមនុបស្សតី”តិ ? ភគវំមូលកា នោ, ភន្តេ, ធម្មា…បេ…. “រូបេ ខោ, ភិក្ខវេ, សតិ, រូបំ ឧបាទាយ, រូបំ អភិនិវិស្ស …បេ…. វិញ្ញាណេ សតិ, វិញ្ញាណំ ឧបាទាយ, វិញ្ញាណំ អភិនិវិស្ស – ‘ឯតំ មម, ឯសោហមស្មិ, ឯសោ មេ អត្តា’តិ សមនុបស្សតិ។ តំ កិំ មញ្ញថ, ភិក្ខវេ, រូបំ និច្ចំ វា អនិច្ចំ វា”តិ? “អនិច្ចំ, ភន្តេ”…បេ…. វិបរិណាមធម្មំ, អបិ នុ តំ អនុបាទាយ ឯតំ មម, ឯសោហមស្មិ, ឯសោ មេ អត្តាតិ សមនុបស្សេយ្យាតិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។ “វេទនា… សញ្ញា… សង្ខារា… វិញ្ញាណំ និច្ចំ វា អនិច្ចំ វា”តិ? “អនិច្ចំ ភន្តេ”…បេ…. វិបរិណាមធម្មំ, អបិ នុ តំ អនុបាទាយ ឯតំ មម, ឯសោហមស្មិ, ឯសោ មេ អត្តាតិ សមនុបស្សេយ្យាតិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។ “ឯវំ បស្សំ..បេ…. នាបរំ ឥត្ថត្តាយាតិ បជានាតី”តិ។ ទុតិយំ។

៣. សោអត្តាសុត្តំ

១៥២. សាវត្ថិនិទានំ ។ “កិស្មិំ នុ ខោ, ភិក្ខវេ, សតិ, កិំ ឧបាទាយ, កិំ អភិនិវិស្ស ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ – ‘សោ អត្តា, សោ លោកោ, សោ បេច្ច ភវិស្សាមិ និច្ចោ ធុវោ សស្សតោ អវិបរិណាមធម្មោ’”តិ? ភគវំមូលកា នោ, ភន្តេ, ធម្មា…បេ….។ “រូបេ ខោ, ភិក្ខវេ, សតិ, រូបំ ឧបាទាយ, រូបំ អភិនិវិស្ស ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ – ‘សោ អត្តា, សោ លោកោ, សោ បេច្ច ភវិស្សាមិ និច្ចោ ធុវោ សស្សតោ អវិបរិណាមធម្មោ’តិ។ វេទនាយ…បេ…. សញ្ញាយ… សង្ខារេសុ …បេ…. វិញ្ញាណេ សតិ, វិញ្ញាណំ ឧបាទាយ, វិញ្ញាណំ អភិនិវិស្ស ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ – ‘សោ អត្តា, សោ លោកោ, សោ បេច្ច ភវិស្សាមិ និច្ចោ ធុវោ សស្សតោ អវិបរិណាមធម្មោ’”តិ។

“តំ កិំ មញ្ញថ, ភិក្ខវេ, រូបំ និច្ចំ វា អនិច្ចំ វា”តិ? “អនិច្ចំ, ភន្តេ”។ “យំ បនានិច្ចំ, ទុក្ខំ វា តំ សុខំ វា”តិ? “ទុក្ខំ, ភន្តេ”។ “យំ បនានិច្ចំ ទុក្ខំ វិបរិណាមធម្មំ, អបិ នុ តំ អនុបាទាយ ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជេយ្យ – ‘សោ អត្តា, សោ លោកោ, សោ បេច្ច ភវិស្សាមិ និច្ចោ ធុវោ សស្សតោ អវិបរិណាមធម្មោ’”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។ “វេទនា… សញ្ញា… សង្ខារា… វិញ្ញាណំ និច្ចំ វា អនិច្ចំ វា”តិ? “អនិច្ចំ, ភន្តេ”។ “យំ បនានិច្ចំ ទុក្ខំ វា តំ សុខំ វា”តិ? “ទុក្ខំ, ភន្តេ”។ “យំ បនានិច្ចំ ទុក្ខំ វិបរិណាមធម្មំ, អបិ នុ តំ អនុបាទាយ ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជេយ្យ – ‘សោ អត្តា សោ លោកោ, សោ បេច្ច ភវិស្សាមិ និច្ចោ ធុវោ សស្សតោ អវិបរិណាមធម្មោ’”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។ ឯវំ បស្សំ… បេ…. នាបរំ ឥត្ថត្តាយាតិ បជានាតីតិ។ តតិយំ។

៤. នោចមេសិយាសុត្តំ

១៥៣. សាវត្ថិនិទានំ ។ “កិស្មិំ នុ ខោ, ភិក្ខវេ, សតិ, កិំ ឧបាទាយ, កិំ អភិនិវិស្ស ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ – ‘នោ ចស្សំ, នោ ច មេ សិយា, នាភវិស្ស, ន មេ ភវិស្សតី’”តិ? ភគវំមូលកា នោ, ភន្តេ, ធម្មា…បេ…. “រូបេ ខោ, ភិក្ខវេ, សតិ, រូបំ ឧបាទាយ, រូបំ អភិនិវិស្ស ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ – ‘នោ ចស្សំ, នោ ច មេ សិយា, នាភវិស្ស, ន មេ ភវិស្សតី’តិ។ វេទនាយ សតិ… សញ្ញាយ សតិ… សង្ខារេសុ សតិ… វិញ្ញាណេ សតិ, វិញ្ញាណំ ឧបាទាយ, វិញ្ញាណំ អភិនិវិស្ស, ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ – ‘នោ ចស្សំ, នោ ច មេ សិយា, នាភវិស្ស, ន មេ ភវិស្សតី’តិ។ តំ កិំ មញ្ញថ, ភិក្ខវេ, រូបំ និច្ចំ វា អនិច្ចំ វា”តិ? “អនិច្ចំ, ភន្តេ”។ “យំ បនានិច្ចំ, ទុក្ខំ វា តំ សុខំ វា”តិ? “ទុក្ខំ, ភន្តេ”។ “យំ បនានិច្ចំ ទុក្ខំ វិបរិណាមធម្មំ, អបិ នុ តំ អនុបាទាយ ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជេយ្យ – ‘នោ ចស្សំ, នោ ច មេ សិយា, នាភវិស្ស, ន មេ ភវិស្សតី’”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។ “វេទនា… សញ្ញា… សង្ខារា… វិញ្ញាណំ និច្ចំ វា អនិច្ចំ វា”តិ? “អនិច្ចំ, ភន្តេ”។ “យំ បនានិច្ចំ, ទុក្ខំ វា តំ សុខំ វា”តិ? “ទុក្ខំ, ភន្តេ”។ “យំ បនានិច្ចំ ទុក្ខំ វិបរិណាមធម្មំ, អបិ នុ

តំ អនុបាទាយ ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជេយ្យ – 'នោ ចស្សំ, នោ ច មេ សិយា, នាភវិស្សំ, ន មេ ភវិស្សតី'"តិ? "នោ ហេតំ, ភន្តេ"។ "ឯវំ បស្សំ...បេ.... នាបរំ ឥត្ថត្តាយាតិ បជានាតី"តិ។ ចតុត្ថំ។

៥. មិច្ឆាទិដ្ឋិសុត្តំ

១៥៤. សាវត្ថិនិទានំ ។ "កិស្មឹ នុ ខោ, ភិក្ខវេ, សតិ, កឹ ឧបាទាយ, កឹ អភិនិវិស្ស មិច្ឆាទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតី"តិ? ភគវំមូលកា នោ, ភន្តេ, ធម្មា...បេ.... "រូបេ ខោ, ភិក្ខវេ, សតិ, រូបំ ឧបាទាយ, រូបំ អភិនិវិស្ស មិច្ឆាទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ។ វេទនាយ សតិ... មិច្ឆាទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ។ សញ្ញាយ សតិ... សង្ខារេសុ សតិ... វិញ្ញាណេ សតិ, វិញ្ញាណំ ឧបាទាយ, វិញ្ញាណំ អភិនិវិស្ស មិច្ឆាទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ។ តំ កឹ មញ្ញថ, ភិក្ខវេ, រូបំ និច្ចំ វា អនិច្ចំ វា"តិ? "អនិច្ចំ , ភន្តេ"។ "យំ បនានិច្ចំ...បេ.... អបិ នុ តំ អនុបាទាយ មិច្ឆាទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជេយ្យា"តិ? "នោ ហេតំ, ភន្តេ"។ "វេទនា... សញ្ញា... សង្ខារា... វិញ្ញាណំ និច្ចំ វា អនិច្ចំ វា"តិ? "អនិច្ចំ, ភន្តេ"។ "យំ បនានិច្ចំ, ទុក្ខំ វា តំ សុខំ វា"តិ? "ទុក្ខំ, ភន្តេ"។ "យំ បនានិច្ចំ ទុក្ខំ វិបរិណាមធម្មំ, អបិ នុ តំ អនុបាទាយ មិច្ឆាទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជេយ្យា"តិ? "នោ ហេតំ, ភន្តេ"។ "ឯវំ បស្សំ...បេ.... នាបរំ ឥត្ថត្តាយាតិ បជានាតី"តិ។'បញ្ចមំ។

៦. សក្កាយទិដ្ឋិសុត្តំ

១៥៥. សាវត្ថិនិទានំ។ "កិស្មឹ នុ ខោ, ភិក្ខវេ, សតិ, កឹ ឧបាទាយ, កឹ អភិនិវិស្ស សក្កាយទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតី"តិ? ភគវំមូលកា នោ, ភន្តេ, ធម្មា...បេ.... "រូបេ ខោ, ភិក្ខវេ, សតិ, រូបំ ឧបាទាយ, រូបំ អភិនិវិស្ស សក្កាយទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ។ វេទនាយ សតិ... សញ្ញាយ សតិ... សង្ខារេសុ សតិ... វិញ្ញាណេ សតិ, វិញ្ញាណំ ឧបាទាយ, វិញ្ញាណំ អភិនិវិស្ស សក្កាយទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ។ តំ កឹ មញ្ញថ, ភិក្ខវេ, រូបំ និច្ចំ វា អនិច្ចំ វា"តិ? "អនិច្ចំ, ភន្តេ" ។ "យំ បនានិច្ចំ...បេ.... អបិ នុ តំ អនុបាទាយ សក្កាយទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជេយ្យា"តិ? "នោ ហេតំ, ភន្តេ"។ "វេទនា... សញ្ញា... សង្ខារា... វិញ្ញាណំ និច្ចំ វា អនិច្ចំ វា"តិ? "អនិច្ចំ , ភន្តេ"។ "យំ បនានិច្ចំ...បេ.... អបិ នុ តំ អនុបាទាយ សក្កាយទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជេយ្យា"តិ? "នោ ហេតំ, ភន្តេ"។ "ឯវំ បស្សំ...បេ.... នាបរំ ឥត្ថត្តាយាតិ បជានាតី"តិ។ ឆដ្ឋំ។

៧. អត្តានុទិដ្ឋិសុត្តំ

១៥៦. សាវត្ថិនិទានំ។ "កិស្មឹ នុ ខោ, ភិក្ខវេ, សតិ, កឹ ឧបាទាយ, កឹ អភិនិវិស្ស អត្តានុទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតី"តិ? ភគវំមូលកា នោ, ភន្តេ, ធម្មា...បេ.... "រូបេ ខោ, ភិក្ខវេ, សតិ, រូបំ ឧបាទាយ, រូបំ អភិនិវិស្ស អត្តានុទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ។ វេទនាយ សតិ... សញ្ញាយ សតិ... សង្ខារេសុ សតិ... វិញ្ញាណេ សតិ, វិញ្ញាណំ ឧបាទាយ, វិញ្ញាណំ អភិនិវិស្ស អត្តានុទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ ។ តំ កឹ មញ្ញថ, ភិក្ខវេ, រូបំ និច្ចំ វា អនិច្ចំ វា"តិ? "អនិច្ចំ, ភន្តេ"។ "យំ បនានិច្ចំ...បេ.... អបិ នុ តំ អនុបាទាយ អត្តានុទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជេយ្យា"តិ? "នោ ហេតំ, ភន្តេ"។ "វេទនា... សញ្ញា... សង្ខារា... វិញ្ញាណំ និច្ចំ វា អនិច្ចំ វា"តិ? "អនិច្ចំ, ភន្តេ"។ "យំ បនានិច្ចំ...បេ.... អបិ នុ តំ អនុបាទាយ អត្តានុទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជេយ្យា"តិ? "នោ ហេតំ, ភន្តេ"។ "ឯវំ បស្សំ...បេ.... នាបរំ ឥត្ថត្តាយាតិ បជានាតី"តិ។ សត្តមំ។

៨. អភិនិវេសសុត្តំ

១៥៧. សាវត្ថិនិទានំ។ "កិស្មឹ នុ ខោ, ភិក្ខវេ, សតិ, កឹ ឧបាទាយ, កឹ អភិនិវិស្ស ឧប្បជ្ជន្តិ សំយោជនាភិនិវេសវិនិពន្ធា"តិ? ភគវំមូលកា នោ, ភន្តេ, ធម្មា...បេ.... "រូបេ ខោ, ភិក្ខវេ, សតិ, រូបំ ឧបាទាយ, រូបំ អភិនិវិស្ស ឧប្បជ្ជន្តិ សំយោជនាភិនិវេសវិនិពន្ធា។ វេទនាយ សតិ... សញ្ញាយ សតិ... សង្ខារេសុ សតិ... វិញ្ញាណេ សតិ, វិញ្ញាណំ ឧបាទាយ, វិញ្ញាណំ អភិនិវិស្ស ឧប្បជ្ជន្តិ សំយោជនាភិនិវេសវិនិពន្ធា។ តំ កឹ មញ្ញថ, ភិក្ខវេ, រូបំ និច្ចំ វា អនិច្ចំ វា"តិ? "អនិច្ចំ, ភន្តេ"។ "យំ បនានិច្ចំ...បេ.... អបិ នុ តំ អនុបាទាយ ឧប្បជ្ជេយ្យុំ សំយោជនាភិនិវេសវិនិពន្ធា"តិ? "នោ ហេតំ, ភន្តេ"...បេ.... "ឯវំ បស្សំ...បេ.... នាបរំ ឥត្ថត្តាយាតិ បជានាតី"តិ។ អដ្ឋមំ។

៩. ទុតិយអភិនិវេសសុត្តំ

១៥៨. សាវត្ថិនិទានំ ។ "កិស្មឹ នុ ខោ, ភិក្ខវេ, សតិ, កឹ ឧបាទាយ, កឹ អភិនិវិស្ស ឧប្បជ្ជន្តិ សំយោជនាភិនិវេសវិនិពន្ធាជ្ឈោសានា"តិ? [វិនិពន្ធា អជ្ឈោសានាតិ (សី. ក.)] ភគវំមូលកា នោ, ភន្តេ, ធម្មា...បេ.... "រូបេ ខោ, ភិក្ខវេ, សតិ, រូបំ ឧបាទាយ, រូបំ អភិនិវិស្ស ឧប្បជ្ជន្តិ សំយោជនាភិនិវេសវិនិពន្ធាជ្ឈោសានា។

វេទនាយ សតិ … សញ្ញាយ សតិ… សង្ខារេសុ សតិ… វិញ្ញាណេ សតិ, វិញ្ញាណំ ឧបាទាយ, វិញ្ញាណំ អភិនិវិស្ស ឧប្បជ្ជន្តិ សំយោជនាភិនិវេសវិនិពន្ធាជ្ឈោសានា។ តំ កិំ មញ្ញថ, ភិក្ខវេ, រូបំ និច្ចំ វា អនិច្ចំ វា”តិ ? “អនិច្ចំ, ភន្តេ”។ “យំ បនានិច្ចំ…បេ…. អបិ នុ តំ អនុបាទាយ ឧប្បជ្ជេយ្យុំ សំយោជនាភិនិវេសវិនិពន្ធាជ្ឈោសានា”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”…បេ…. “ឯវំ បស្សំ…បេ…. នាបរំ ឥត្ថត្តាយាតិ បជានាតី”តិ។ នវមំ។

១០. អានន្ទសុត្តំ

១៥៩. សាវត្ថិនិទានំ ។ អថ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា…បេ…. ភគវន្តំ ឯតទវោច – “សាធុ មេ, ភន្តេ, ភគវា សំខិត្តេន ធម្មំ ទេសេតុ, យមហំ ភគវតោ ធម្មំ សុត្វា ឯកោ វូបកដ្ឋោ អប្បមត្តោ អាតាបី បហិតត្តោ វិហរេយ្យ”ន្តិ។

“តំ កិំ មញ្ញសិ, អានន្ទ, រូបំ និច្ចំ វា អនិច្ចំ វា”តិ? “អនិច្ចំ, ភន្តេ”។ “យំ បនានិច្ចំ, ទុក្ខំ វា តំ សុខំ វា”តិ? “ទុក្ខំ, ភន្តេ”។ “យំ បនានិច្ចំ ទុក្ខំ វិបរិណាមធម្មំ, កល្លំ នុ តំ សមនុបស្សិតុំ – ‘ឯតំ មម, ឯសោហមស្មិ, ឯសោ មេ អត្តា’”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។ “វេទនា… សញ្ញា… សង្ខារា… វិញ្ញាណំ និច្ចំ វា អនិច្ចំ វា”តិ? “អនិច្ចំ, ភន្តេ”។ “យំ បនានិច្ចំ, ទុក្ខំ វា តំ សុខំ វា”តិ? “ទុក្ខំ, ភន្តេ”។ “យំ បនានិច្ចំ ទុក្ខំ វិបរិណាមធម្មំ, កល្លំ នុ តំ សមនុបស្សិតុំ – ‘ឯតំ មម, ឯសោហមស្មិ, ឯសោ មេ អត្តា’”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ” [នោ ហេតំ ភន្តេ។ តស្មាតិហានន្ទ យំ កិញ្ចិ រូបំ អតីតានាគតបច្ចុប្បន្នំ…បេ…. ទដ្ឋព្ពំ។ (សី. ស្យា. កំ. បី.)]។ “ឯវំ បស្សំ…បេ…. នាបរំ ឥត្ថត្តាយាតិ បជានាតី”តិ។ ទសមំ។

ទិដ្ឋិវគ្គោ បញ្ចទសមោ។

តស្សុទ្ទានំ –

អជ្ឈត្តិកំ ឯតំមម, សោអត្តា នោចមេសិយា;
មិច្ឆាសក្កាយត្តានុ ទ្វេ, អភិនិវេសា អានន្ទេនាតិ។

ឧបរិបណ្ណាសកោ សមត្តោ។

តស្ស ឧបរិបណ្ណាសកស្ស វគ្គុទ្ទានំ –

អន្តោ ធម្មកថិកា វិជ្ជា, កុក្កុឡំ ទិដ្ឋិបញ្ចមំ;
តតិយោ បណ្ណាសកោ វុត្តោ, និបាតោតិ បវុច្ចតីតិ [និបាតោ តេន វុច្ចតីតិ (សី. ស្យា. កំ.)]។

ខន្ធសំយុត្តំ សមត្តំ។

២. រាធសំយុត្តំ

១. បឋមវគ្គោ

១. មារសុត្តំ

១៦០. សាវត្ថិនិទានំ ។ អថ ខោ អាយស្មា រាធោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ អាយស្មា រាធោ ភគវន្តំ ឯតទវោច –

‘‘‘មារោ, មារោ’តិ, ភន្តេ, វុច្ចតិ។ កិត្តាវតា នុ ខោ, ភន្តេ, មារោ’’តិ? ‘‘រូបេ ខោ, រាធ, សតិ មារោ វា អស្ស មារេតា វា យោ វា បន មីយតិ។ តស្មាតិហ ត្វំ, រាធ, រូបំ មារោតិ បស្ស, មារេតាតិ បស្ស, មីយតីតិ បស្ស, រោគោតិ បស្ស, គណ្ឌោតិ បស្ស, សល្លន្តិ បស្ស, អឃន្តិ បស្ស, អឃភូតន្តិ បស្ស។ យេ នំ ឯវំ បស្សន្តិ តេ សម្មា បស្សន្តិ។ វេទនាយ សតិ... សញ្ញាយ សតិ... សង្ខារេសុ សតិ... វិញ្ញាណេ សតិ មារោ វា អស្ស មារេតា វា យោ វា បន មីយតិ។ តស្មាតិហ ត្វំ, រាធ, វិញ្ញាណំ មារោតិ បស្ស, មារេតាតិ បស្ស, មីយតីតិ បស្ស, រោគោតិ បស្ស, គណ្ឌោតិ បស្ស, សល្លន្តិ បស្ស, អឃន្តិ បស្ស, អឃភូតន្តិ បស្ស។ យេ នំ ឯវំ បស្សន្តិ, តេ សម្មា បស្សន្តី’’តិ។

‘‘សម្មាទស្សនំ បន, ភន្តេ, កិមត្ថិយ’’ន្តិ? ‘‘សម្មាទស្សនំ ខោ, រាធ, និព្ពិទត្ថំ’’។ ‘‘និព្ពិទា បន, ភន្តេ, កិមត្ថិយា’’តិ? ‘‘និព្ពិទា ខោ, រាធ, វិរាគត្ថា’’។ ‘‘វិរាគោ បន, ភន្តេ , កិមត្ថិយោ’’តិ? ‘‘វិរាគោ ខោ, រាធ, វិមុត្តត្ថោ’’។ ‘‘វិមុត្តិ បន, ភន្តេ, កិមត្ថិយា’’តិ? ‘‘វិមុត្តិ ខោ, រាធ, និព្ពានត្ថា’’។ ‘‘និព្ពានំ បន, ភន្តេ, កិមត្ថិយ’’ន្តិ? ‘‘អច្ចយាសិ [អច្ចសរា (សី. ស្យា. កំ.), អស្ស (បី.), អច្ចយា (ក.)], រាធ, បញ្ហំ, នាសក្ខិ បញ្ហស្ស បរិយន្តំ គហេតុំ។ និព្ពានោគធញ្ហិ, រាធ, ព្រហ្មចរិយំ វុស្សតិ, និព្ពានបរាយនំ និព្ពានបរិយោសាន’’ន្តិ។ បឋមំ។

២. សត្តសុត្តំ

១៦១. សាវត្ថិនិទានំ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ អាយស្មា រាធោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – ‘‘‘សត្តោ, សត្តោ’តិ, ភន្តេ, វុច្ចតិ។ កិត្តាវតា នុ ខោ, ភន្តេ , សត្តោតិ វុច្ចតី’’តិ? ‘‘រូបេ ខោ, រាធ, យោ ឆន្ទោ យោ រាគោ យា នន្ទី យា តណ្ហា, តត្រ សត្តោ, តត្រ វិសត្តោ, តស្មា សត្តោតិ វុច្ចតិ។ វេទនាយ... សញ្ញាយ... សង្ខារេសុ... វិញ្ញាណេ យោ ឆន្ទោ យោ រាគោ យា នន្ទី យា តណ្ហា, តត្រ សត្តោ, តត្រ វិសត្តោ, តស្មា សត្តោតិ វុច្ចតិ’’។

‘‘សេយ្យថាបិ, រាធ, កុមារកា វា កុមារិកាយោ វា បំសុាគារកេហិ កីឡន្តិ។ យាវកីវញ្ច តេសុ បំសុាគារកេសុ អវិគតរាគា ហោន្តិ អវិគតច្ឆន្ទា អវិគតបេមា អវិគតបិបាសា អវិគតបរិឡាហា អវិគតតណ្ហា, តាវ តានិ បំសុាគារកានិ អល្លីយន្តិ កេឡាយន្តិ ធនាយន្តិ [មនាយន្តិ (សី. បី. ក.)] មមាយន្តិ។ យតោ ច ខោ, រាធ, កុមារកា វា កុមារិកាយោ វា តេសុ បំសុាគារកេសុ វិគតរាគា ហោន្តិ វិគតច្ឆន្ទា វិគតបេមា វិគតបិបាសា វិគតបរិឡាហា វិគតតណ្ហា, អថ ខោ តានិ បំសុាគារកានិ ហត្ថេហិ ច បាទេហិ ច វិកិរន្តិ វិធមន្តិ វិទ្ធំសេន្តិ វិកីឡនិយំ [វិកីឡនិកំ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] ករោន្តិ។ ឯវមេវ ខោ, រាធ, តុម្ហេបិ រូបំ វិកិរថ វិធមថ វិទ្ធំសេថ វិកីឡនិយំ ករោថ តណ្ហាក្ខយាយ បដិបជ្ជថ។ វេទនំ វិកិរថ វិធមថ វិទ្ធំសេថ វិកីឡនិយំ ករោថ តណ្ហាក្ខយាយ បដិបជ្ជថ។ សញ្ញំ... សង្ខារេ វិកិរថ វិធមថ វិទ្ធំសេថ វិកីឡនិយំ ករោថ តណ្ហាក្ខយាយ បដិបជ្ជថ។ វិញ្ញាណំ វិកិរថ វិធមថ វិទ្ធំសេថ វិកីឡនិយំ ករោថ តណ្ហាក្ខយាយ បដិបជ្ជថ។ តណ្ហាក្ខយោ ហិ, រាធ, និព្ពាន’’ន្តិ។ ទុតិយំ។

៣. ភវនេត្តិសុត្តំ

១៦២. សាវត្ថិនិទានំ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ អាយស្មា រាធោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – ‘‘‘ភវនេត្តិនិរោធោ [ភវនេត្តិ (សី. ស្យា. កំ. បី.)], ភវនេត្តិនិរោធោ’តិ [ភវនេត្តីតិ (សី. ស្យា. កំ.)], ភន្តេ, វុច្ចតិ។ កតមា នុ ខោ, ភន្តេ, ភវនេត្តិ, កតមោ ភវនេត្តិនិរោធោ’’តិ? ‘‘រូបេ ខោ, រាធ, យោ ឆន្ទោ យោ រាគោ យា នន្ទី យា តណ្ហា យេ ឧបយុបាទានា ចេតសោ អធិដ្ឋានាភិនិវេសានុសយា – អយំ វុច្ចតិ ភវនេត្តិ។ តេសំ និរោធោ [និរោធា (សី. ស្យា. កំ. បី.)] ភវនេត្តិនិរោធោ។ វេទនាយ... សញ្ញាយ... សង្ខារេសុ ... វិញ្ញាណេ យោ ឆន្ទោ...បេ.... អធិដ្ឋានាភិនិវេសានុសយា – អយំ វុច្ចតិ ភវនេត្តិ។ តេសំ និរោធោ ភវនេត្តិនិរោធោ’’តិ។ តតិយំ។

៤. បរិញ្ញេយ្យសុត្តំ

១៦៣. សាវត្ថិនិទានំ។ អាយស្មា រាធោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នំ ខោ អាយស្មន្តំ រាធំ ភគវា ឯតទវោច –

“បរិញ្ញេយ្យេ ច, រាធ, ធម្មេ ទេសេស្សាមិ បរិញ្ញញ្ច បរិញ្ញាតាវិំ បុគ្គលញ្ច។ តំ សុណាហិ, សាធុកំ មនសិ ករោហិ; ភាសិស្សាមី”តិ។ “ឯវំ, ភន្តេ”តិ ខោ អាយស្មា រាធោ ភគវតោ បច្ចស្សោសិ។ ភគវា ឯតទវោច – “កតមេ ច, រាធ, បរិញ្ញេយ្យា ធម្មា? រូបំ ខោ, រាធ, បរិញ្ញេយ្យោ ធម្មោ, វេទនា បរិញ្ញេយ្យោ ធម្មោ, សញ្ញា បរិញ្ញេយ្យោ ធម្មោ, សង្ខារា បរិញ្ញេយ្យោ ធម្មោ, វិញ្ញាណំ បរិញ្ញេយ្យោ ធម្មោ។ ឥមេ វុច្ចន្តិ, រាធ, បរិញ្ញេយ្យា ធម្មា។ កតមា ច, រាធ, បរិញ្ញា? យោ ខោ, រាធ, រាគក្ខយោ ទោសក្ខយោ មោហក្ខយោ – អយំ វុច្ចតិ, រាធ, បរិញ្ញា។ កតមោ ច, រាធ, បរិញ្ញាតាវី បុគ្គលោ? ‘អរហា’តិស្ស វចនីយំ។ យ្វាយំ អាយស្មា ឯវំនាមោ ឯវំគោត្តោ – អយំ វុច្ចតិ, រាធ, បរិញ្ញាតាវី បុគ្គលោ”តិ។ ចតុត្ថំ។

៥. សមណសុត្តំ

១៦៤. សាវត្ថិនិទានំ។ ឯកមន្តំ និសិន្នំ ខោ អាយស្មន្តំ រាធំ ភគវា ឯតទវោច – “បញ្ចិមេ, រាធ, ឧបាទានក្ខន្ធា។ កតមេ បញ្ច? រូបុបាទានក្ខន្ធោ, វេទនុបាទានក្ខន្ធោ, សញ្ញុបាទានក្ខន្ធោ , សង្ខារុបាទានក្ខន្ធោ, វិញ្ញាណុបាទានក្ខន្ធោ។ យេ ហិ កេចិ, រាធ, សមណា វា ព្រាហ្មណា វា ឥមេសំ បញ្ចន្នំ ឧបាទានក្ខន្ធានំ អស្សាទញ្ច អាទីនវញ្ច និស្សរណញ្ច យថាភូតំ នប្បជានន្តិ; ន មេ តេ, រាធ, សមណា វា ព្រាហ្មណា វា សមណេសុ វា សមណសម្មតា ព្រាហ្មណេសុ វា ព្រាហ្មណសម្មតា, ន ច បន តេ អាយស្មន្តោ សាមញ្ញត្ថំ វា ព្រហ្មញ្ញត្ថំ វា ទិដ្ឋេវ ធម្មេ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរន្តិ។ យេ ច ខោ កេចិ, រាធ, សមណា វា ព្រាហ្មណា វា ឥមេសំ បញ្ចន្នំ ឧបាទានក្ខន្ធានំ អស្សាទញ្ច អាទីនវញ្ច និស្សរណញ្ច យថាភូតំ បជានន្តិ; តេ ខោ មេ, រាធ, សមណា វា ព្រាហ្មណា វា សមណេសុ ចេវ សមណសម្មតា ព្រាហ្មណេសុ ច ព្រាហ្មណសម្មតា , តេ ច បនាយស្មន្តោ សាមញ្ញត្ថញ្ច ព្រហ្មញ្ញត្ថញ្ច ទិដ្ឋេវ ធម្មេ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរន្តី”តិ។ បញ្ចមំ។

៦. ទុតិយសមណសុត្តំ

១៦៥. សាវត្ថិនិទានំ។ ឯកមន្តំ និសិន្នំ ខោ អាយស្មន្តំ រាធំ ភគវា ឯតទវោច – “បញ្ចិមេ, រាធ, ឧបាទានក្ខន្ធា។ កតមេ បញ្ច? រូបុបាទានក្ខន្ធោ…បេ… វិញ្ញាណុបាទានក្ខន្ធោ។ យេ ហិ កេចិ, រាធ, សមណា វា ព្រាហ្មណា វា ឥមេសំ បញ្ចន្នំ ឧបាទានក្ខន្ធានំ សមុទយញ្ច អត្ថង្គមញ្ច អស្សាទញ្ច អាទីនវញ្ច និស្សរណញ្ច យថាភូតំ នប្បជានន្តិ…បេ… សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរន្តី”តិ។ ឆដ្ឋំ។

៧. សោតាបន្នសុត្តំ

១៦៦. សាវត្ថិនិទានំ ។ ឯកមន្តំ និសិន្នំ ខោ អាយស្មន្តំ រាធំ ភគវា ឯតទវោច – “បញ្ចិមេ, រាធ, ឧបាទានក្ខន្ធា។ កតមេ បញ្ច? រូបុបាទានក្ខន្ធោ…បេ… វិញ្ញាណុបាទានក្ខន្ធោ។ យតោ ខោ, រាធ, អរិយសាវកោ ឥមេសំ បញ្ចន្នំ ឧបាទានក្ខន្ធានំ សមុទយញ្ច អត្ថង្គមញ្ច អស្សាទញ្ច អាទីនវញ្ច និស្សរណញ្ច យថាភូតំ បជានាតិ – អយំ វុច្ចតិ, រាធ, អរិយសាវកោ សោតាបន្នោ អវិនិបាតធម្មោ និយតោ សម្ពោធិបរាយនោ”តិ។ សត្តមំ។

៨. អរហន្តសុត្តំ

១៦៧. សាវត្ថិនិទានំ ។ ឯកមន្តំ និសិន្នំ ខោ អាយស្មន្តំ រាធំ ភគវា ឯតទវោច – “បញ្ចិមេ, រាធ, ឧបាទានក្ខន្ធា។ កតមេ បញ្ច? រូបុបាទានក្ខន្ធោ…បេ… វិញ្ញាណុបាទានក្ខន្ធោ។ យតោ ខោ, រាធ, ភិក្ខុ ឥមេសំ បញ្ចន្នំ ឧបាទានក្ខន្ធានំ សមុទយញ្ច អត្ថង្គមញ្ច អស្សាទញ្ច អាទីនវញ្ច និស្សរណញ្ច យថាភូតំ វិទិត្វា អនុបាទា វិមុត្តោ ហោតិ – អយំ វុច្ចតិ, រាធ, អរហំ ខីណាសវោ វុសិតវា កតករណីយោ ឱហិតភារោ អនុប្បត្តសទត្ថោ បរិក្ខីណភវសំយោជនោ សម្មទញ្ញាវិមុត្តោ”តិ។ អដ្ឋមំ។

៩. ឆន្ទរាគសុត្តំ

១៦៨. សាវត្ថិនិទានំ។ ឯកមន្តំ និសិន្នំ ខោ អាយស្មន្តំ រាធំ ភគវា ឯតទវោច – “រូបេ ខោ, រាធ, យោ ឆន្ទោ យោ រាគោ យា នន្ទី យា តណ្ហា, តំ បជហថ។ ឯវំ តំ រូបំ បហីនំ ភវិស្សតិ ឧច្ឆិន្នមូលំ តាលាវត្ថុកតំ អនភាវំកតំ

អាយតឹ អនុប្បាទធម្មំ។ វេទនាយ យោ ឆន្ទោ យោ រាគោ យា នន្ទី យា តណ្ហា, តំ បជហថ ។ ឯវំ សា វេទនា បហីនា ភវិស្សតិ ឧច្ឆិន្នមូលា តាលាវត្ថុកតា អនភាវំកតា អាយតឹ អនុប្បាទធម្មា។ សញ្ញាយ… សង្ខារេសុ យោ ឆន្ទោ យោ រាគោ យា នន្ទី យា តណ្ហា, តំ បជហថ។ ឯវំ តេ សង្ខារា បហីនា ភវិស្សន្តិ ឧច្ឆិន្នមូលា តាលាវត្ថុកតា អនភាវំកតា អាយតឹ អនុប្បាទធម្មា។ វិញ្ញាណេ យោ ឆន្ទោ យោ រាគោ យា នន្ទី យា តណ្ហា, តំ បជហថ។ ឯវំ តំ វិញ្ញាណំ បហីនំ ភវិស្សតិ…បេ… អនុប្បាទធម្ម’’ន្តិ។ នវមំ។

១០. ទុតិយឆន្ទរាគសុត្តំ

១៦៩. សាវត្ថិនិទានំ។ ឯកមន្តំ និសិន្នំ ខោ អាយស្មន្តំ រាធំ ភគវា ឯតទវោច – ‘‘រូបេ ខោ, រាធ, យោ ឆន្ទោ យោ រាគោ យា នន្ទី យា តណ្ហា យេ ឧបយុបាទានា ចេតសោ អធិដ្ឋានាភិនិវេសានុសយា, តេ បជហថ។ ឯវំ តំ រូបំ បហីនំ ភវិស្សតិ ឧច្ឆិន្នមូលំ តាលាវត្ថុកតំ អនភាវំកតំ អាយតឹ អនុប្បាទធម្មំ។ វេទនាយ យោ ឆន្ទោ យោ រាគោ យា នន្ទី យា តណ្ហា យេ ឧបយុបាទានា ចេតសោ អធិដ្ឋានាភិនិវេសានុសយា, តេ បជហថ។ ឯវំ សា វេទនា បហីនា ភវិស្សតិ ឧច្ឆិន្នមូលា តាលាវត្ថុកតា អនភាវំកតា អាយតឹ អនុប្បាទធម្មា។ សញ្ញាយ… សង្ខារេសុ យោ ឆន្ទោ យោ រាគោ យា នន្ទី យា តណ្ហា យេ ឧបយុបាទានា ចេតសោ អធិដ្ឋានាភិនិវេសានុសយា, តេ បជហថ។ ឯវំ តេ សង្ខារា បហីនា ភវិស្សន្តិ ឧច្ឆិន្នមូលា តាលាវត្ថុកតា អនភាវំកតា អាយតឹ អនុប្បាទធម្មា។ វិញ្ញាណេ យោ ឆន្ទោ យោ រាគោ យា នន្ទី យា តណ្ហា យេ ឧបយុបាទានា ចេតសោ អធិដ្ឋានាភិនិវេសានុសយា, តេ បជហថ។ ឯវំ តំ វិញ្ញាណំ បហីនំ ភវិស្សតិ ឧច្ឆិន្នមូលំ តាលាវត្ថុកតំ អនភាវំកតំ អាយតឹ អនុប្បាទធម្ម’’ន្តិ។ ទសមំ។

រាធសំយុត្តស្ស បឋមោ វគ្គោ។

តស្សុទ្ទានំ –

មារោ សត្តោ ភវនេត្តិ, បរិញ្ញេយ្យា សមណា ទុវេ;
សោតាបន្នោ អរហា ច, ឆន្ទរាគាបរេ ទុវេតិ។

២. ទុតិយវគ្គោ

១. មារសុត្តំ

១៧០. សាវត្ថិនិទានំ ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ អាយស្មា រាធោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – ‘‘‘មារោ, មារោ’តិ, ភន្តេ, វុច្ចតិ។ កតមោ នុ ខោ, ភន្តេ, មារោ’’តិ? ‘‘រូបំ ខោ, រាធ, មារោ, វេទនា មារោ, សញ្ញា មារោ, សង្ខារា មារោ, វិញ្ញាណំ មារោ។ ឯវំ បស្សំ, រាធ, សុតវា អរិយសាវកោ រូបស្មិម្បិ និព្ពិន្ទតិ, វេទនាយបិ និព្ពិន្ទតិ, សញ្ញាយបិ និព្ពិន្ទតិ, សង្ខារេសុបិ និព្ពិន្ទតិ, វិញ្ញាណស្មិម្បិ និព្ពិន្ទតិ។ និព្ពិន្ទំ វិរជ្ជតិ; វិរាគា វិមុច្ចតិ។ វិមុត្តស្មិំ វិមុត្តមិតិ ញាណំ ហោតិ។ ‘ខីណា ជាតិ, វុសិតំ ព្រហ្មចរិយំ, កតំ ករណីយំ, នាបរំ ឥត្ថត្តាយា’តិ បជានាតី’’តិ។ បឋមំ។

២. មារធម្មសុត្តំ

១៧១. សាវត្ថិនិទានំ ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ អាយស្មា រាធោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – ‘‘‘មារធម្មោ, មារធម្មោ’តិ, ភន្តេ, វុច្ចតិ។ កតមោ នុ ខោ, ភន្តេ, មារធម្មោ’’តិ? ‘‘រូបំ ខោ, រាធ, មារធម្មោ, វេទនា មារធម្មោ, សញ្ញា មារធម្មោ, សង្ខារា មារធម្មោ, វិញ្ញាណំ មារធម្មោ។ ឯវំ បស្សំ…បេ… នាបរំ ឥត្ថត្តាយាតិ បជានាតី’’តិ។ ទុតិយំ។

៣. អនិច្ចសុត្តំ

១៧២. សាវត្ថិនិទានំ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ អាយស្មា រាធោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – ‘‘‘អនិច្ចំ, អនិច្ច’ន្តិ, ភន្តេ, វុច្ចតិ។ កតមំ នុ ខោ, ភន្តេ, អនិច្ច’’ន្តិ? ‘‘រូបំ ខោ, រាធ, អនិច្ចំ, វេទនា អនិច្ចា, សញ្ញា អនិច្ចា, សង្ខារា អនិច្ចា, វិញ្ញាណំ អនិច្ចំ។ ឯវំ បស្សំ…បេ… នាបរំ ឥត្ថត្តាយាតិ បជានាតី’’តិ។ តតិយំ។

៤. អនិច្ចធម្មសុត្តំ

១៧៣. សាវត្ថិនិទានំ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ អាយស្មា រាធោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – "'អនិច្ចធម្មោ, អនិច្ចធម្មោ'តិ, ភន្តេ, វុច្ចតិ។ កតមោ នុ ខោ, ភន្តេ, អនិច្ចធម្មោ"តិ? "រូបំ ខោ, រាធ, អនិច្ចធម្មោ, វេទនា អនិច្ចធម្មោ , សញ្ញា អនិច្ចធម្មោ, សង្ខារា អនិច្ចធម្មោ, វិញ្ញាណំ អនិច្ចធម្មោ។ ឯវំ បស្សំ…បេ…. នាបរំ ឥត្ថត្តាយាតិ បជានាតី"តិ។ ចតុត្ថំ។

៥. ទុក្ខសុត្តំ

១៧៤. សាវត្ថិនិទានំ ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ អាយស្មា រាធោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – "'ទុក្ខំ, ទុក្ខ'ន្តិ, ភន្តេ, វុច្ចតិ។ កតមំ នុ ខោ, ភន្តេ, ទុក្ខ"ន្តិ? "រូបំ ខោ, រាធ, ទុក្ខំ, វេទនា ទុក្ខា, សញ្ញា ទុក្ខា, សង្ខារា ទុក្ខា, វិញ្ញាណំ ទុក្ខំ។ ឯវំ បស្សំ…បេ…. នាបរំ ឥត្ថត្តាយាតិ បជានាតី"តិ។ បញ្ចមំ។

៦. ទុក្ខធម្មសុត្តំ

១៧៥. សាវត្ថិនិទានំ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ អាយស្មា រាធោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – "'ទុក្ខធម្មោ, ទុក្ខធម្មោ'តិ, ភន្តេ, វុច្ចតិ។ កតមោ នុ ខោ, ភន្តេ, ទុក្ខធម្មោ"តិ? "រូបំ ខោ, រាធ, ទុក្ខធម្មោ, វេទនា ទុក្ខធម្មោ, សញ្ញា ទុក្ខធម្មោ, សង្ខារា ទុក្ខធម្មោ, វិញ្ញាណំ ទុក្ខធម្មោ។ ឯវំ បស្សំ…បេ…. នាបរំ ឥត្ថត្តាយាតិ បជានាតី"តិ។ ឆដ្ឋំ។

៧. អនត្តសុត្តំ

១៧៦. សាវត្ថិនិទានំ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ អាយស្មា រាធោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – "'អនត្តា, អនត្តា'តិ, ភន្តេ, វុច្ចតិ។ កតមោ នុ ខោ, ភន្តេ, អនត្តា"តិ? "រូបំ ខោ, រាធ, អនត្តា, វេទនា អនត្តា, សញ្ញា អនត្តា, សង្ខារា អនត្តា, វិញ្ញាណំ អនត្តា។ ឯវំ បស្សំ…បេ…. នាបរំ ឥត្ថត្តាយាតិ បជានាតី"តិ។ សត្តមំ។

៨. អនត្តធម្មសុត្តំ

១៧៧. សាវត្ថិនិទានំ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ អាយស្មា រាធោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – "'អនត្តធម្មោ, អនត្តធម្មោ'តិ, ភន្តេ, វុច្ចតិ។ កតមោ នុ ខោ, ភន្តេ, អនត្តធម្មោ"តិ? "រូបំ ខោ, រាធ, អនត្តធម្មោ, វេទនា អនត្តធម្មោ , សញ្ញា អនត្តធម្មោ, សង្ខារា អនត្តធម្មោ, វិញ្ញាណំ អនត្តធម្មោ។ ឯវំ បស្សំ…បេ…. នាបរំ ឥត្ថត្តាយាតិ បជានាតី"តិ។ អដ្ឋមំ។

៩.ខយធម្មសុត្តំ

១៧៨. សាវត្ថិនិទានំ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ អាយស្មា រាធោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – "'ខយធម្មោ, ខយធម្មោ'តិ, ភន្តេ, វុច្ចតិ។ កតមោ នុ ខោ, ភន្តេ, ខយធម្មោ"តិ? "រូបំ ខោ, រាធ, ខយធម្មោ, វេទនា ខយធម្មោ, សញ្ញា ខយធម្មោ, សង្ខារា ខយធម្មោ, វិញ្ញាណំ ខយធម្មោ។ ឯវំ បស្សំ…បេ…. នាបរំ ឥត្ថត្តាយាតិ បជានាតី"តិ។ នវមំ។

១០. វយធម្មសុត្តំ

១៧៩. សាវត្ថិនិទានំ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ អាយស្មា រាធោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – "'វយធម្មោ, វយធម្មោ'តិ, ភន្តេ, វុច្ចតិ។ កតមោ នុ ខោ, ភន្តេ, វយធម្មោ"តិ? "រូបំ ខោ, រាធ, វយធម្មោ, វេទនា វយធម្មោ, សញ្ញា វយធម្មោ, សង្ខារា វយធម្មោ, វិញ្ញាណំ វយធម្មោ ។ ឯវំ បស្សំ…បេ…. នាបរំ ឥត្ថត្តាយាតិ បជានាតី"តិ។ ទសមំ។

១១. សមុទយធម្មសុត្តំ

១៨០. សាវត្ថិនិទានំ ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ អាយស្មា រាធោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – "'សមុទយធម្មោ, សមុទយធម្មោ'តិ, ភន្តេ, វុច្ចតិ។ កតមោ នុ ខោ, ភន្តេ, សមុទយធម្មោ"តិ? "រូបំ ខោ, រាធ, សមុទយធម្មោ, វេទនា សមុទយធម្មោ, សញ្ញា សមុទយធម្មោ, សង្ខារា សមុទយធម្មោ, វិញ្ញាណំ សមុទយធម្មោ។ ឯវំ បស្សំ…បេ.… នាបរំ ឥត្ថត្តាយាតិ បជានាតី"តិ។ ឯកាទសមំ។

១២. និរោធធម្មសុត្តំ

១៨១. សាវត្ថិនិទានំ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ អាយស្មា រាធោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – ‘‘‘និរោធធម្មោ, និរោធធម្មោ’តិ , ភន្តេ, វុច្ចតិ។ កតមោ នុ ខោ, ភន្តេ, និរោធធម្មោ’’តិ? ‘‘រូបំ ខោ, រាធ, និរោធធម្មោ, វេទនា និរោធធម្មោ, សញ្ញា និរោធធម្មោ, សង្ខារា និរោធធម្មោ, វិញ្ញាណំ និរោធធម្មោ។ ឯវំ បស្សំ…បេ.… នាបរំ ឥត្ថត្តាយាតិ បជានាតី’’តិ។ ទ្វាទសមំ។

រាធសំយុត្តស្ស ទុតិយោ វគ្គោ។

តស្សុទ្ទានំ –

មារោ ច មារធម្មោ ច, អនិច្ចេន អបរេ ទុវេ;
ទុក្ខេន ច ទុវេ វុត្តា, អនត្តេន [អនត្តេហិ (សី. ស្យា. កំ.)] តថេវ ច;
ខយវយសមុទយំ, និរោធធម្មេន ទ្វាទសាតិ។

៣. អាយាចនវគ្គោ

១-១១. មារាទិសុត្តឯកាទសកំ

១៨២. សាវត្ថិនិទានំ ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ អាយស្មា រាធោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – ‘‘សាធុ មេ, ភន្តេ, ភគវា សំខិត្តេន ធម្មំ ទេសេតុ, យមហំ ភគវតោ ធម្មំ សុត្វា ឯកោ វូបកដ្ឋោ អប្បមត្តោ អាតាបី បហិតត្តោ វិហរេយ្យ’’ន្តិ។

‘‘យោ ខោ, រាធ, មារោ; តត្រ តេ ឆន្ទោ បហាតព្ពោ, រាគោ បហាតព្ពោ, ឆន្ទរាគោ បហាតព្ពោ [សីហឡបោត្ថកេ បន ‘‘តត្រ តេ ឆន្ទោ បហាតព្ពោតិ ឯកំ សុត្តំ, តត្រ តេ រាគោ បហាតព្ពោតិ ឯកំ សុត្តំ, តត្រ តេ ឆន្ទរាគោ បហាតព្ពោតិ ឯកំ សុត្ត’’ន្តិ ឯវំ វិសុំ វិសុំ តីណិ សុត្តានិ វិភជិត្វា ទស្សិតានិ។ ឯវមុបរិសុត្តេសុបិ]។ កោ ច, រាធ, មារោ? រូបំ ខោ, រាធ, មារោ; តត្រ តេ ឆន្ទោ បហាតព្ពោ, រាគោ បហាតព្ពោ, ឆន្ទរាគោ បហាតព្ពោ [សីហឡបោត្ថកេ បន ‘‘តត្រ តេ ឆន្ទោ បហាតព្ពោតិ ឯកំ សុត្តំ, តត្រ តេ រាគោ បហាតព្ពោតិ ឯកំ សុត្តំ, តត្រ តេ ឆន្ទរាគោ បហាតព្ពោតិ ឯកំ សុត្ត’’ន្តិ ឯវំ វិសុំ វិសុំ តីណិ សុត្តានិ វិភជិត្វា ទស្សិតានិ។ ឯវមុបរិសុត្តេសុបិ]។ វេទនា មារោ; តត្រ តេ ឆន្ទោ បហាតព្ពោ…បេ.… សញ្ញា មារោ; តត្រ តេ ឆន្ទោ បហាតព្ពោ…បេ.… សង្ខារា មារោ; តត្រ តេ ឆន្ទោ បហាតព្ពោ…បេ.… វិញ្ញាណំ មារោ; តត្រ តេ ឆន្ទោ បហាតព្ពោ…បេ.… យោ ខោ, រាធ, មារោ; តត្រ តេ ឆន្ទោ បហាតព្ពោ, រាគោ បហាតព្ពោ, ឆន្ទរាគោ បហាតព្ពោ’’តិ។

១៨៣. យោ ខោ, រាធ, មារធម្មោ; តត្រ តេ ឆន្ទោ បហាតព្ពោ, រាគោ បហាតព្ពោ, ឆន្ទរាគោ បហាតព្ពោ…បេ.…។

១៨៤. យំ ខោ, រាធ, អនិច្ចំ…បេ.…។

១៨៥. យោ ខោ, រាធ, អនិច្ចធម្មោ…បេ.…។

១៨៦. យំ ខោ, រាធ, ទុក្ខំ…បេ.…។

១៨៧. យោ ខោ, រាធ, ទុក្ខធម្មោ…បេ.…។

១៨៨. យោ ខោ, រាធ, អនត្តា…បេ.…។

១៨៩. យោ ខោ, រាធ, អនត្តធម្មោ…បេ.…។

១៩០. យោ ខោ, រាធ, ខយធម្មោ…បេ.…។

១៩១. យោ ខោ, រាធ, វយធម្មោ…បេ.…។

១៨២. យោ ខោ, រាធ, សមុទយធម្មោ; តត្រ តេ ឆន្ទោ បហាតព្ពោ, រាគោ បហាតព្ពោ, ឆន្ទរាគោ បហាតព្ពោ...បេ...។

១២. និរោធធម្មសុត្តំ

១៨៣. សាវត្ថិនិទានំ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ អាយស្មា រាធោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “សាធុ មេ, ភន្តេ, ភគវា សំខិត្តេន ធម្មំ ទេសេតុ, យមហំ ភគវតោ ធម្មំ សុត្វា ឯកោ វូបកដ្ឋោ អប្បមត្តោ អាតាបី បហិតត្តោ វិហរេយ្យ”ន្តិ។

“យោ ខោ, រាធ, និរោធធម្មោ; តត្រ តេ ឆន្ទោ បហាតព្ពោ, រាគោ បហាតព្ពោ, ឆន្ទរាគោ បហាតព្ពោ។ កោ ច, រាធ, និរោធធម្មោ? រូបំ ខោ, រាធ, និរោធធម្មោ; តត្រ តេ ឆន្ទោ បហាតព្ពោ...បេ... វេទនា និរោធធម្មោ; តត្រ តេ ឆន្ទោ បហាតព្ពោ...បេ... សញ្ញា និរោធធម្មោ; តត្រ តេ ឆន្ទោ បហាតព្ពោ...បេ... សង្ខារា និរោធធម្មោ; តត្រ តេ ឆន្ទោ បហាតព្ពោ...បេ... វិញ្ញាណំ និរោធធម្មោ; តត្រ តេ ឆន្ទោ បហាតព្ពោ...បេ... យោ ខោ, រាធ, និរោធធម្មោ; តត្រ តេ ឆន្ទោ បហាតព្ពោ, រាគោ បហាតព្ពោ, ឆន្ទរាគោ បហាតព្ពោ”តិ [សីហឡបោត្ថកេ បន ឥមស្មិំ វគ្គេ ឆត្តីស សុត្តានិ វិភត្តានិ ឯកេកំ សុត្តំ តីណិ តីណិ កត្វា, ឯវំ ចតុត្ថវគ្គេបិ]។

អាយាចនវគ្គោ តតិយោ។

តស្សុទ្ទានំ –

មារោ ច មារធម្មោ ច, អនិច្ចេន អបរេ ទុវេ;
ទុក្ខេន ច ទុវេ វុត្តា, អនត្តេន តថេវ ច;
ខយវយសមុទយំ, និរោធធម្មេន ទ្វាទសាតិ។

៤. ឧបនិសិន្នវគ្គោ

១-១១. មារាទិសុត្តឯកាទសកំ

១៨៤. សាវត្ថិនិទានំ ។ ឯកមន្តំ និសិន្នំ ខោ អាយស្មន្តំ រាធំ ភគវា ឯតទវោច – “យោ ខោ, រាធ, មារោ; តត្រ តេ ឆន្ទោ បហាតព្ពោ, រាគោ បហាតព្ពោ, ឆន្ទរាគោ បហាតព្ពោ។ កោ ច, រាធ, មារោ? រូបំ ខោ, រាធ, មារោ; តត្រ តេ ឆន្ទោ បហាតព្ពោ...បេ... វិញ្ញាណំ មារោ; តត្រ តេ ឆន្ទោ បហាតព្ពោ...បេ... យោ ខោ, រាធ, មារោ; តត្រ តេ ឆន្ទោ បហាតព្ពោ, រាគោ បហាតព្ពោ, ឆន្ទរាគោ បហាតព្ពោ”តិ។

១៨៥. យោ ខោ, រាធ, មារធម្មោ; តត្រ តេ ឆន្ទោ បហាតព្ពោ, រាគោ បហាតព្ពោ, ឆន្ទរាគោ បហាតព្ពោ...បេ...។

១៨៦. យំ ខោ, រាធ, អនិច្ចំ...បេ...។

១៨៧. យោ ខោ, រាធ, អនិច្ចធម្មោ...បេ...។

១៨៨. យំ ខោ, រាធ, ទុក្ខំ...បេ...។

១៨៩. យោ ខោ, រាធ, ទុក្ខធម្មោ...បេ...។

២០០. យោ ខោ, រាធ, អនត្តា...បេ...។

២០១. យោ ខោ, រាធ, អនត្តធម្មោ...បេ...។

២០២. យោ ខោ, រាធ, ខយធម្មោ...បេ...។

២០៣. យោ ខោ, រាធ, វយធម្មោ...បេ...។

២០៤. យោ ខោ, រាធ, សមុទយធម្មោ; តត្រ តេ ឆន្ទោ បហាតព្ពោ, រាគោ បហាតព្ពោ, ឆន្ទរាគោ បហាតព្ពោ…បេ….។

១២. និរោធធម្មសុត្តំ

២០៥. សាវត្ថិនិទានំ។ ឯកមន្តំ និសិន្នំ ខោ អាយស្មន្តំ រាធំ ភគវា ឯតទវោច – ‘‘យោ ខោ, រាធ, និរោធធម្មោ; តត្រ តេ ឆន្ទោ បហាតព្ពោ, រាគោ បហាតព្ពោ, ឆន្ទរាគោ បហាតព្ពោ។ កោ ច, រាធ, និរោធធម្មោ? រូបំ ខោ, រាធ, និរោធធម្មោ; តត្រ តេ ឆន្ទោ បហាតព្ពោ, រាគោ បហាតព្ពោ, ឆន្ទរាគោ បហាតព្ពោ។ វេទនា…បេ.… សញ្ញា…បេ…. សង្ខារា…បេ…. វិញ្ញាណំ និរោធធម្មោ; តត្រ តេ ឆន្ទោ បហាតព្ពោ, រាគោ បហាតព្ពោ, ឆន្ទរាគោ បហាតព្ពោ។ យោ ខោ, រាធ, និរោធធម្មោ; តត្រ តេ ឆន្ទោ បហាតព្ពោ, រាគោ បហាតព្ពោ, ឆន្ទរាគោ បហាតព្ពោ’’តិ។

ឧបនិសិន្នវគ្គោ ចតុត្ថោ។

តស្សុទ្ទានំ –

មារោ ច មារធម្មោ ច, អនិច្ចេន អបរេ ទុវេ;
ទុក្ខេន ច ទុវេ វុត្តា, អនត្តេន តថេវ ច;
ខយវយសមុទយំ, និរោធធម្មេន ទ្វាទសាតិ។

រាធសំយុត្តំ សមត្តំ។

៣. ទិដ្ឋិសំយុត្តំ

១. សោតាបត្តិវគ្គោ

១. វាតសុត្តំ

២០៦. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ។ ភគវា ឯតទវោច – “កិស្មិំ នុ ខោ, ភិក្ខវេ, សតិ, កិំ ឧបាទាយ, កិំ អភិនិវិស្ស ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ – ‘ន វាតា វាយន្តិ, ន នជ្ជោ សន្ទន្តិ, ន គព្ភិនិយោ វិជាយន្តិ, ន ចន្ទិមសូរិយា ឧទេន្តិ វា អបេន្តិ វា ឯសិកដ្ឋាយិដ្ឋិតា’”តិ?

“ភគវំមូលកា នោ, ភន្តេ, ធម្មា ភគវំនេត្តិកា ភគវំបដិសរណា។ សាធុ វត, ភន្តេ, ភគវន្តញ្ញេវ បដិភាតុ ឯតស្ស ភាសិតស្ស អត្ថោ។ ភគវតោ សុត្វា ភិក្ខូ ធារេស្សន្តី”តិ។ “តេន ហិ, ភិក្ខវេ, សុណាថ, សាធុកំ មនសិ ករោថ; ភាសិស្សាមី”តិ។ “ឯវំ, ភន្តេ”តិ ខោ តេ ភិក្ខូ ភគវតោ បច្ចស្សោសុំ។ ភគវា ឯតទវោច –

“រូបេ ខោ, ភិក្ខវេ, សតិ, រូបំ ឧបាទាយ, រូបំ អភិនិវិស្ស ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ – ‘ន វាតា វាយន្តិ, ន នជ្ជោ សន្ទន្តិ, ន គព្ភិនិយោ វិជាយន្តិ, ន ចន្ទិមសូរិយា ឧទេន្តិ វា អបេន្តិ វា ឯសិកដ្ឋាយិដ្ឋិតា’តិ។ វេទនាយ សតិ…បេ… សញ្ញាយ សតិ… សង្ខារេសុ សតិ… វិញ្ញាណេ សតិ, វិញ្ញាណំ ឧបាទាយ, វិញ្ញាណំ អភិនិវិស្ស ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ – ‘ន វាតា វាយន្តិ, ន នជ្ជោ សន្ទន្តិ, ន គព្ភិនិយោ វិជាយន្តិ, ន ចន្ទិមសូរិយា ឧទេន្តិ វា អបេន្តិ វា ឯសិកដ្ឋាយិដ្ឋិតា’តិ។ តំ កិំ មញ្ញថ, ភិក្ខវេ, រូបំ និច្ចំ វា អនិច្ចំ វា”តិ? “អនិច្ចំ, ភន្តេ”។ “យំ បនានិច្ចំ, ទុក្ខំ វា តំ សុខំ វា”តិ? “ទុក្ខំ, ភន្តេ” ។ “យំ បនានិច្ចំ, ទុក្ខំ វិបរិណាមធម្មំ, អបិ នុ តំ អនុបាទាយ ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជេយ្យ – ‘ន វាតា វាយន្តិ, ន នជ្ជោ សន្ទន្តិ, ន គព្ភិនិយោ វិជាយន្តិ, ន ចន្ទិមសូរិយា ឧទេន្តិ វា អបេន្តិ វា ឯសិកដ្ឋាយិដ្ឋិតា’”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។

“វេទនា និច្ចា វា អនិច្ចា វា”តិ… “សញ្ញា… សង្ខារា… វិញ្ញាណំ និច្ចំ វា អនិច្ចំ វា”តិ? “អនិច្ចំ, ភន្តេ”។ “យំ បនានិច្ចំ ទុក្ខំ វា តំ សុខំ វា”តិ? “ទុក្ខំ, ភន្តេ”។ “យំ បនានិច្ចំ ទុក្ខំ វិបរិណាមធម្មំ, អបិ នុ តំ អនុបាទាយ ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជេយ្យ – ‘ន វាតា វាយន្តិ, ន នជ្ជោ សន្ទន្តិ, ន គព្ភិនិយោ វិជាយន្តិ, ន ចន្ទិមសូរិយា ឧទេន្តិ វា អបេន្តិ វា ឯសិកដ្ឋាយិដ្ឋិតា’”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។ “យម្បិទំ [យមិទំ (អដ្ឋកថា)] ទិដ្ឋំ សុតំ មុតំ វិញ្ញាតំ បត្តំ បរិយេសិតំ អនុវិចរិតំ មនសា តម្បិ និច្ចំ វា អនិច្ចំ វា”តិ? “អនិច្ចំ, ភន្តេ”។ “យំ បនានិច្ចំ ទុក្ខំ វា តំ សុខំ វា”តិ? “ទុក្ខំ, ភន្តេ”។ “យំ បនានិច្ចំ ទុក្ខំ វិបរិណាមធម្មំ, អបិ នុ តំ អនុបាទាយ ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជេយ្យ – ‘ន វាតា វាយន្តិ, ន នជ្ជោ សន្ទន្តិ, ន គព្ភិនិយោ វិជាយន្តិ, ន ចន្ទិមសូរិយា ឧទេន្តិ វា អបេន្តិ វា ឯសិកដ្ឋាយិដ្ឋិតា’”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។

“យតោ ខោ, ភិក្ខវេ, អរិយសាវកស្ស ឥមេសុ ច [ឥមេសុ ឆសុ (សី. ស្យា. កំ. បី.) ឯវមុបរិបិ] ឋានេសុ កង្ខា បហីនា ហោតិ, ទុក្ខេបិស្ស កង្ខា បហីនា ហោតិ, ទុក្ខសមុទយេបិស្ស កង្ខា បហីនា ហោតិ, ទុក្ខនិរោធេបិស្ស កង្ខា បហីនា ហោតិ, ទុក្ខនិរោធគាមិនិយា បដិបទាយបិស្ស កង្ខា បហីនា ហោតិ – អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, អរិយសាវកោ សោតាបន្នោ អវិនិបាតធម្មោ និយតោ សម្ពោធិបរាយនោ”តិ។ បឋមំ។

២. ឯតំមមសុត្តំ

២០៧. សាវត្ថិនិទានំ។ “កិស្មិំ នុ ខោ, ភិក្ខវេ, សតិ, កិំ ឧបាទាយ, កិំ អភិនិវិស្ស ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ – ‘ឯតំ មម, ឯសោហមស្មិ, ឯសោ មេ អត្តា’”តិ? ភគវំមូលកា នោ, ភន្តេ, ធម្មា…បេ… “រូបេ ខោ, ភិក្ខវេ, សតិ, រូបំ ឧបាទាយ, រូបំ អភិនិវិស្ស ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ – ‘ឯតំ មម, ឯសោហមស្មិ, ឯសោ មេ អត្តា’តិ។ វេទនាយ សតិ… បេ… សញ្ញាយ សតិ … សង្ខារេសុ សតិ… វិញ្ញាណេ សតិ, វិញ្ញាណំ ឧបាទាយ, វិញ្ញាណំ អភិនិវិស្ស ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ – ‘ឯតំ មម, ឯសោហមស្មិ, ឯសោ មេ អត្តា’”តិ។

“តំ កិំ មញ្ញថ, ភិក្ខវេ, រូបំ និច្ចំ វា អនិច្ចំ វា”តិ? “អនិច្ចំ, ភន្តេ”…បេ… “វេទនា… សញ្ញា… សង្ខារា… វិញ្ញាណំ និច្ចំ វា អនិច្ចំ វា”តិ? “អនិច្ចំ, ភន្តេ”…បេ… អបិ នុ តំ អនុបាទាយ ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជេយ្យ – ‘ឯតំ មម, ឯសោហមស្មិ, ឯសោ មេ អត្តា’”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។ “យម្បិទំ ទិដ្ឋំ សុតំ មុតំ វិញ្ញាតំ បត្តំ បរិយេសិតំ អនុវិចរិតំ មនសា តម្បិ និច្ចំ វា អនិច្ចំ វា”តិ? “អនិច្ចំ, ភន្តេ”។ “យំ បនានិច្ចំ ទុក្ខំ វា តំ សុខំ វា”តិ? “ទុក្ខំ, ភន្តេ”។

“យំ បនានិច្ចំ ទុក្ខំ វិបរិណាមធម្មំ, អបិ នុ តំ អនុបាទាយ ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជេយ្យ – ‘ឯតំ មម, ឯសោហមស្មិ, ឯសោ មេ អត្តា’”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។

“យតោ ខោ, ភិក្ខវេ, អរិយសាវកស្ស ឥមេសុ ច ឋានេសុ កង្ខា បហីនា ហោតិ, ទុក្ខេបិស្ស កង្ខា បហីនា ហោតិ...បេ.... ទុក្ខនិរោធគាមិនិយា បដិបទាយបិស្ស កង្ខា បហីនា ហោតិ – អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, អរិយសាវកោ សោតាបន្នោ អវិនិបាតធម្មោ និយតោ សម្ពោធិបរាយនោ”តិ។ ទុតិយំ។

៣. សោអត្តាសុត្តំ

២០៨. សាវត្ថិនិទានំ។ “កិស្មិំ នុ ខោ, ភិក្ខវេ, សតិ, កិំ ឧបាទាយ, កិំ អភិនិវិស្ស ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ – ‘សោ អត្តា, សោ លោកោ, សោ បេច្ច ភវិស្សាមិ និច្ចោ ធុវោ សស្សតោ អវិបរិណាមធម្មោ’”តិ? ភគវំមូលកា នោ, ភន្តេ, ធម្មា...បេ....។

“រូបេ ខោ, ភិក្ខវេ, សតិ, រូបំ ឧបាទាយ, រូបំ អភិនិវិស្ស ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ – ‘សោ អត្តា, សោ លោកោ, សោ បេច្ច ភវិស្សាមិ និច្ចោ ធុវោ សស្សតោ អវិបរិណាមធម្មោ’តិ ។ វេទនាយ សតិ...បេ.... សញ្ញាយ សតិ... សង្ខារេសុ សតិ... វិញ្ញាណេ សតិ, វិញ្ញាណំ ឧបាទាយ, វិញ្ញាណំ អភិនិវិស្ស ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ – ‘សោ អត្តា, សោ លោកោ, សោ បេច្ច ភវិស្សាមិ និច្ចោ ធុវោ សស្សតោ អវិបរិណាមធម្មោ’”តិ។

“តំ កិំ មញ្ញថ, ភិក្ខវេ, រូបំ និច្ចំ វា អនិច្ចំ វា”តិ? “អនិច្ចំ ភន្តេ”...បេ.... អបិ នុ តំ អនុបាទាយ ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជេយ្យ – ‘សោ អត្តា...បេ.... អវិបរិណាមធម្មោ’តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។ “វេទនា... សញ្ញា... សង្ខារា... វិញ្ញាណំ និច្ចំ វា អនិច្ចំ វា”តិ? “អនិច្ចំ ភន្តេ...បេ.... អបិ នុ តំ អនុបាទាយ ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជេយ្យ – ‘សោ អត្តា...បេ.... អវិបរិណាមធម្មោ’”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។ “យម្បិទំ ទិដ្ឋំ សុតំ មុតំ វិញ្ញាតំ បត្តំ បរិយេសិតំ អនុវិចរិតំ មនសា តម្បិ និច្ចំ វា អនិច្ចំ វា”តិ? “អនិច្ចំ, ភន្តេ...បេ.... អបិ នុ តំ អនុបាទាយ ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជេយ្យ – ‘សោ អត្តា, សោ លោកោ, សោ បេច្ច ភវិស្សាមិ និច្ចោ ធុវោ សស្សតោ អវិបរិណាមធម្មោ’”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។

“យតោ ខោ, ភិក្ខវេ, អរិយសាវកស្ស ឥមេសុ ច ឋានេសុ កង្ខា បហីនា ហោតិ, ទុក្ខេបិស្ស កង្ខា បហីនា ហោតិ...បេ.... ទុក្ខនិរោធគាមិនិយា បដិបទាយបិស្ស កង្ខា បហីនា ហោតិ – អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, អរិយសាវកោ សោតាបន្នោ អវិនិបាតធម្មោ និយតោ សម្ពោធិបរាយនោ”តិ។ តតិយំ។

៤. នោចមេសិយាសុត្តំ

២០៩. សាវត្ថិនិទានំ ។ “កិស្មិំ នុ ខោ, ភិក្ខវេ, សតិ, កិំ ឧបាទាយ, កិំ អភិនិវិស្ស ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ – ‘នោ ចស្សំ, នោ ច មេ សិយា, នាភវិស្ស, ន មេ ភវិស្សតី’”តិ? ភគវំមូលកា នោ, ភន្តេ, ធម្មា...បេ....។

“រូបេ ខោ, ភិក្ខវេ, សតិ, រូបំ ឧបាទាយ, រូបំ អភិនិវិស្ស ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ – ‘នោ ចស្សំ, នោ ច មេ សិយា, នាភវិស្ស, ន មេ ភវិស្សតី’តិ។ វេទនាយ សតិ... សញ្ញាយ សតិ... សង្ខារេសុ សតិ... វិញ្ញាណេ សតិ, វិញ្ញាណំ ឧបាទាយ, វិញ្ញាណំ អភិនិវិស្ស ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ – ‘នោ ចស្សំ, នោ ច មេ សិយា, នាភវិស្ស, ន មេ ភវិស្សតី’”តិ។

“តំ កិំ មញ្ញថ, ភិក្ខវេ, រូបំ និច្ចំ វា អនិច្ចំ វា”តិ? “អនិច្ចំ, ភន្តេ”...បេ.... អបិ នុ តំ អនុបាទាយ ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជេយ្យ – ‘នោ ចស្សំ, នោ ច មេ សិយា, នាភវិស្ស, ន មេ ភវិស្សតី’តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។ “វេទនា... សញ្ញា... សង្ខារា... វិញ្ញាណំ និច្ចំ វា អនិច្ចំ វា”តិ? “អនិច្ចំ, ភន្តេ...បេ.... អបិ នុ តំ អនុបាទាយ ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជេយ្យ – ‘នោ ចស្សំ, នោ ច មេ សិយា, នាភវិស្ស, ន មេ ភវិស្សតី’”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។ “យម្បិទំ ទិដ្ឋំ សុតំ មុតំ វិញ្ញាតំ បត្តំ បរិយេសិតំ អនុវិចរិតំ មនសា តម្បិ និច្ចំ វា អនិច្ចំ វា”តិ? “អនិច្ចំ, ភន្តេ...បេ.... អបិ នុ តំ អនុបាទាយ ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជេយ្យ – ‘នោ ចស្សំ, នោ ច មេ សិយា, នាភវិស្ស, ន មេ ភវិស្សតី”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។

“យតោ ខោ, ភិក្ខវេ, អរិយសាវកស្ស ឥមេសុ ច ឋានេសុ កង្ខា បហីនា ហោតិ, ទុក្ខេបិស្ស កង្ខា បហីនា ហោតិ...បេ.... ទុក្ខនិរោធគាមិនិយា បដិបទាយបិស្ស កង្ខា បហីនា ហោតិ – អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, អរិយសាវកោ សោតាបន្នោ អវិនិបាតធម្មោ និយតោ សម្ពោធិបរាយនោ”តិ។ ចតុត្ថំ។

៥. នត្ថិទិន្នសុត្តំ

២១០. សាវត្ថិនិទានំ ។ “កិស្មិំ នុ ខោ, ភិក្ខវេ, សតិ កិំ ឧបាទាយ, កិំ អភិនិវិស្ស ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ – ‘នត្ថិ ទិន្នំ, នត្ថិ យិដ្ឋំ, នត្ថិ ហុតំ, នត្ថិ សុកតទុក្កដានំ [សុក្កដទុក្កដានំ (សី. បី.)] កម្មានំ ផលំ វិបាកោ; នត្ថិ អយំ លោកោ, នត្ថិ បរោ លោកោ, នត្ថិ មាតា, នត្ថិ បិតា, នត្ថិ សត្តា ឱបបាតិកា; នត្ថិ លោកេ សមណព្រាហ្មណា សម្មគ្គតា [សមគ្គតា (ក.)] សម្មាបដិបន្នា យេ ឥមញ្ច លោកំ បរញ្ច លោកំ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា បវេទេន្តិ។ ចាតុមហាភូតិកោ [ចាតុម្មហាភូតិកោ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] អយំ បុរិសោ យទា កាលង្ករោតិ បថវី បថវិកាយំ អនុបេតិ អនុបគច្ឆតិ, អាបោ អាបោកាយំ អនុបេតិ អនុបគច្ឆតិ, តេជោ តេជោកាយំ អនុបេតិ អនុបគច្ឆតិ, វាយោ វាយោកាយំ អនុបេតិ អនុបគច្ឆតិ។ អាកាសំ ឥន្ទ្រិយានិ សង្កមន្តិ។ អាសន្ទិបញ្ចមា បុរិសា មតំ អាទាយ គច្ឆន្តិ។ យាវ អាឡាហនា បទានិ បញ្ញាយន្តិ។ កាបោតកានិ អដ្ឋីនិ ភវន្តិ។ ភស្សន្តា អាហុតិយោ។ ទត្តុបញ្ញត្តំ យទិទំ ទានំ [ទត្តុបញ្ញត្តមិទំ ទានំ នាម (សព្ពត្ថ)]។ តេសំ តុច្ឆំ មុសា វិលាបោ យេ កេចិ អត្ថិកវាទំ វទន្តិ។ ពាលេ ច បណ្ឌិតេ ច កាយស្ស ភេទា ឧច្ឆិជ្ជន្តិ វិនស្សន្តិ ន ហោន្តិ បរំ មរណា’”តិ? ភគវំមូលកា នោ, ភន្តេ, ធម្មា…បេ…. “រូបេ ខោ, ភិក្ខវេ, សតិ, រូបំ ឧបាទាយ, រូបំ អភិនិវិស្ស ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ – ‘នត្ថិ ទិន្នំ, នត្ថិ យិដ្ឋំ…បេ…. កាយស្ស ភេទា ឧច្ឆិជ្ជន្តិ វិនស្សន្តិ ន ហោន្តិ បរំ មរណា’តិ។ វេទនាយ សតិ…បេ…. សញ្ញាយ សតិ… សង្ខារេសុ សតិ… វិញ្ញាណេ សតិ , វិញ្ញាណំ ឧបាទាយ, វិញ្ញាណំ អភិនិវិស្ស ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ – ‘នត្ថិ ទិន្នំ, នត្ថិ យិដ្ឋំ…បេ…. កាយស្ស ភេទា ឧច្ឆិជ្ជន្តិ វិនស្សន្តិ ន ហោន្តិ បរំ មរណា’”តិ។

“តំ កិំ មញ្ញថ, ភិក្ខវេ, រូបំ និច្ចំ វា អនិច្ចំ វា”តិ? “អនិច្ចំ, ភន្តេ…បេ…. អបិ នុ តំ អនុបាទាយ ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជេយ្យ – ‘នត្ថិ ទិន្នំ, នត្ថិ យិដ្ឋំ…បេ…. កាយស្ស ភេទា ឧច្ឆិជ្ជន្តិ វិនស្សន្តិ ន ហោន្តិ បរំ មរណា’”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។ “វេទនា… សញ្ញា… សង្ខារា… វិញ្ញាណំ និច្ចំ វា អនិច្ចំ វា”តិ? “អនិច្ចំ, ភន្តេ…បេ…. អបិ នុ តំ អនុបាទាយ ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជេយ្យ – ‘នត្ថិ ទិន្នំ, នត្ថិ យិដ្ឋំ…បេ…. កាយស្ស ភេទា ឧច្ឆិជ្ជន្តិ វិនស្សន្តិ ន ហោន្តិ បរំ មរណា’”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។ “យម្បិទំ ទិដ្ឋំ សុតំ មុតំ វិញ្ញាតំ បត្តំ បរិយេសិតំ អនុវិចរិតំ មនសា តម្បិ និច្ចំ វា អនិច្ចំ វា”តិ? “អនិច្ចំ, ភន្តេ…បេ…. អបិ នុ តំ អនុបាទាយ ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជេយ្យ – ‘នត្ថិ ទិន្នំ, នត្ថិ យិដ្ឋំ…បេ…. យេ កេចិ អត្ថិកវាទំ វទន្តិ; ពាលេ ច បណ្ឌិតេ ច កាយស្ស ភេទា ឧច្ឆិជ្ជន្តិ វិនស្សន្តិ ន ហោន្តិ បរំ មរណា’”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។

“យតោ ខោ, ភិក្ខវេ, អរិយសាវកស្ស ឥមេសុ ច ឋានេសុ កង្ខា បហីនា ហោតិ, ទុក្ខេបិស្ស កង្ខា បហីនា ហោតិ…បេ…. ទុក្ខនិរោធគាមិនិយា បដិបទាយបិស្ស កង្ខា បហីនា ហោតិ – អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ , អរិយសាវកោ សោតាបន្នោ អវិនិបាតធម្មោ និយតោ សម្ពោធិបរាយនោ”តិ។ បញ្ចមំ។

៦. ករោតោសុត្តំ

២១១. សាវត្ថិនិទានំ។ “កិស្មិំ នុ ខោ, ភិក្ខវេ, សតិ, កិំ ឧបាទាយ, កិំ អភិនិវិស្ស ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ – ‘ករោតោ ការយតោ ឆិន្ទតោ ឆេទាបយតោ បចតោ បាចាបយតោ សោចតោ សោចាបយតោ កិលមតោ កិលមាបយតោ ផន្ទតោ ផន្ទាបយតោ បាណមតិបាតយតោ អទិន្នំ អាទិយតោ សន្ធិំ ឆិន្ទតោ និល្លោបំ ហរតោ ឯកាគារិកំ ករោតោ បរិបន្ថេ តិដ្ឋតោ បរទារំ គច្ឆតោ មុសា ភណតោ ករោតោ ន ករីយតិ បាបំ។ ខុរបរិយន្តេន ចេបិ ចក្កេន យោ ឥមិស្សា បថវិយា បាណេ ឯកមំសខលំ ឯកមំសបុញ្ជំ ករេយ្យ, នត្ថិ តតោនិទានំ បាបំ, នត្ថិ បាបស្ស អាគមោ។ ទក្ខិណំ ចេបិ គង្គាយ តីរំ គច្ឆេយ្យ; ហនន្តោ ឃាតេន្តោ ឆិន្ទន្តោ ឆេទាបេន្តោ បចន្តោ បាចេន្តោ, នត្ថិ តតោនិទានំ បាបំ, នត្ថិ បាបស្ស អាគមោ។ ឧត្តរំ ចេបិ គង្គាយ តីរំ គច្ឆេយ្យ; ទទន្តោ ទាបេន្តោ យជន្តោ យជាបេន្តោ, នត្ថិ តតោនិទានំ បុញ្ញំ, នត្ថិ បុញ្ញស្ស អាគមោ។ ទានេន ទមេន សំយមេន សច្ចវជ្ជេន នត្ថិ បុញ្ញំ នត្ថិ បុញ្ញស្ស អាគមោ’”តិ។ ភគវំមូលកា នោ, ភន្តេ, ធម្មា…បេ…. “រូបេ ខោ, ភិក្ខវេ, សតិ, រូបំ ឧបាទាយ, រូបំ អភិនិវិស្ស ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ – ‘ករោតោ ការយតោ…បេ…. នត្ថិ បុញ្ញំ នត្ថិ បុញ្ញស្ស អាគមោ’តិ។ វេទនាយ សតិ…បេ…. សញ្ញាយ សតិ… សង្ខារេសុ សតិ… វិញ្ញាណេ សតិ, វិញ្ញាណំ ឧបាទាយ, វិញ្ញាណំ អភិនិវិស្ស ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ – ‘ករោតោ ការយតោ…បេ…. នត្ថិ បុញ្ញំ នត្ថិ បុញ្ញស្ស អាគមោ’”តិ។

“តំ កិំ មញ្ញថ, ភិក្ខវេ, រូបំ និច្ចំ វា អនិច្ចំ វា”តិ? “អនិច្ចំ, ភន្តេ”…បេ…. អបិ នុ តំ អនុបាទាយ ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជេយ្យ – ‘ករោតោ…បេ…. នត្ថិ បុញ្ញំ នត្ថិ បុញ្ញស្ស អាគមោ”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។ “វេទនា… សញ្ញា… សង្ខារា… វិញ្ញាណំ និច្ចំ វា អនិច្ចំ វា”តិ? “អនិច្ចំ, ភន្តេ…បេ…. អបិ នុ តំ អនុបាទាយ ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជេយ្យ – ‘ករោតោ ការយតោ …បេ…. នត្ថិ បុញ្ញំ នត្ថិ បុញ្ញស្ស អាគមោ’”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។ “យម្បិទំ ទិដ្ឋំ សុតំ មុតំ វិញ្ញាតំ បត្តំ បរិយេសិតំ អនុវិចរិតំ មនសា តម្បិ និច្ចំ វា អនិច្ចំ វា”តិ? “អនិច្ចំ, ភន្តេ…បេ…. អបិ នុ តំ អនុបាទាយ ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជេយ្យ – ‘ករោតោ ការយតោ…បេ…. នត្ថិ បុញ្ញំ នត្ថិ បុញ្ញស្ស អាគមោ’”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។

“យតោ ខោ, ភិក្ខវេ, អរិយសាវកស្ស ឥមេសុ ច ឋានេសុ កង្ខា បហីនា ហោតិ, ទុក្ខេបិស្ស កង្ខា បហីនា ហោតិ...បេ.... ទុក្ខនិរោធគាមិនិយា បដិបទាយបិស្ស កង្ខា បហីនា ហោតិ – អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, អរិយសាវកោ សោតាបន្នោ អវិនិបាតធម្មោ និយតោ សម្ពោធិបរាយនោ”តិ។ ឆដ្ឋំ។

៧. ហេតុសុត្តំ

២១២. សាវត្ថិនិទានំ ។ “កិស្មិំ នុ ខោ, ភិក្ខវេ, សតិ, កិំ ឧបាទាយ, កិំ អភិនិវិស្ស ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ – ‘នត្ថិ ហេតុ, នត្ថិ បច្ចយោ សត្តានំ សំកិលេសាយ។ អហេតូ អប្បច្ចយា សត្តា សំកិលិស្សន្តិ។ នត្ថិ ហេតុ, នត្ថិ បច្ចយោ សត្តានំ វិសុទ្ធិយា។ អហេតូ អប្បច្ចយា សត្តា វិសុជ្ឈន្តិ។ នត្ថិ ពលំ នត្ថិ វីរិយំ នត្ថិ បុរិសថាមោ នត្ថិ បុរិសបរក្កមោ។ សព្ពេ សត្តា សព្ពេ បាណា សព្ពេ ភូតា សព្ពេ ជីវា អវសា អពលា អវីរិយា និយតិសង្គតិភាវបរិណតា ឆស្វេវាភិជាតីសុ សុខទុក្ខំ បដិសំវេទេន្តី’”តិ? ភគវំមូលកា នោ, ភន្តេ, ធម្មា...បេ.... “រូបេ ខោ, ភិក្ខវេ, សតិ, រូបំ ឧបាទាយ, រូបំ អភិនិវិស្ស ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ – ‘នត្ថិ ហេតុ, នត្ថិ បច្ចយោ...បេ.... សុខទុក្ខំ បដិសំវេទេន្តី’តិ ។ វេទនាយ សតិ...បេ.... សញ្ញាយ សតិ... សង្ខារេសុ សតិ... វិញ្ញាណេ សតិ, វិញ្ញាណំ ឧបាទាយ, វិញ្ញាណំ អភិនិវិស្ស ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ – ‘នត្ថិ ហេតុ, នត្ថិ បច្ចយោ...បេ.... សុខទុក្ខំ បដិសំវេទេន្តី’”តិ។

“តំ កិំ មញ្ញថ, ភិក្ខវេ, រូបំ និច្ចំ វា អនិច្ចំ វា”តិ? “អនិច្ចំ, ភន្តេ...បេ.... វិបរិណាមធម្មំ, អបិ នុ តំ អនុបាទាយ ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជេយ្យ – ‘នត្ថិ ហេតុ, នត្ថិ បច្ចយោ...បេ.... សុខទុក្ខំ បដិសំវេទេន្តី’”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។ “វេទនា... សញ្ញា... សង្ខារា... វិញ្ញាណំ និច្ចំ វា អនិច្ចំ វា”តិ? “អនិច្ចំ, ភន្តេ...បេ.... អបិ នុ តំ អនុបាទាយ ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជេយ្យ – ‘នត្ថិ ហេតុ, នត្ថិ បច្ចយោ...បេ.... សុខទុក្ខំ បដិសំវេទេន្តី’”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។ “យម្បិទំ ទិដ្ឋំ សុតំ មុតំ វិញ្ញាតំ បត្តំ បរិយេសិតំ អនុវិចរិតំ មនសា តម្បិ និច្ចំ វា អនិច្ចំ វា”តិ? “អនិច្ចំ, ភន្តេ...បេ.... អបិ នុ តំ អនុបាទាយ ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជេយ្យ – ‘នត្ថិ ហេតុ នត្ថិ បច្ចយោ...បេ.... សុខទុក្ខំ បដិសំវេទេន្តី’”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។

“យតោ ខោ, ភិក្ខវេ, អរិយសាវកស្ស ឥមេសុ ច ឋានេសុ កង្ខា បហីនា ហោតិ, ទុក្ខេបិស្ស កង្ខា បហីនា ហោតិ ...បេ.... ទុក្ខនិរោធគាមិនិយា បដិបទាយបិស្ស កង្ខា បហីនា ហោតិ – អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, អរិយសាវកោ សោតាបន្នោ អវិនិបាតធម្មោ និយតោ សម្ពោធិបរាយនោ”តិ។ សត្តមំ។

៨. មហាទិដ្ឋិសុត្តំ

២១៣. សាវត្ថិនិទានំ។ “កិស្មិំ នុ ខោ, ភិក្ខវេ, សតិ, កិំ ឧបាទាយ, កិំ អភិនិវិស្ស ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ – ‘សត្តិមេ កាយា អកដា, អកដវិធា, អនិម្មិតា, អនិម្មាតា, វញ្ឈា, កូដដ្ឋា, ឯសិកដ្ឋាយិដ្ឋិតា; តេ ន ឥញ្ជន្តិ, ន វិបរិណមន្តិ [ន វិបរិណាមេន្តិ (បី. ក.)], ន អញ្ញមញ្ញំ ព្យាពាធេន្តិ; នាលំ អញ្ញមញ្ញស្ស សុខាយ វា ទុក្ខាយ វា សុខទុក្ខាយ វា។ កតមេ សត្ត? បថវីកាយោ, អាបោកាយោ, តេជោកាយោ, វាយោកាយោ, សុខេ, ទុក្ខេ, ជីវេ សត្តមេ។ ឥមេ សត្ត [ជីវេ។ សត្តិមេ (ពហូសុ)] កាយា អកដា, អកដវិធា, អនិម្មិតា, អនិម្មាតា, វញ្ឈា, កូដដ្ឋា ឯសិកដ្ឋាយិដ្ឋិតា; តេ ន ឥញ្ជន្តិ, ន វិបរិណមន្តិ, ន អញ្ញមញ្ញំ ព្យាពាធេន្តិ; នាលំ អញ្ញមញ្ញស្ស សុខាយ វា ទុក្ខាយ វា សុខទុក្ខាយ វា។ យោបិ តិណ្ហេន សត្ថេន សីសំ ឆិន្ទតិ, ន សោបិ កញ្ចិ [ន កោចិ កញ្ចិ (សី. ស្យា. កំ.), ន កោចិ តំ (បី. ក.)] ជីវិតា វោរោបេតិ; សត្តន្នំត្វេវ កាយានមន្តរេន សត្ថំ វិវរមនុបវិសតិ [វិវរមនុបតតិ (កត្ថចិ) ទីឃមជ្ឈិមេសុបិ]។ ចុទ្ទស ខោ បនិមានិ យោនិបមុខសតសហស្សានិ សដ្ឋិ ច សតានិ ឆ ច សតានិ បញ្ច ច កម្មុនោ សតានិ បញ្ច ច កម្មានិ, តីណិ ច កម្មានិ , កម្មេ ច អឌ្ឍកម្មេ ច ទ្វដ្ឋិបដិបទា, ទ្វដ្ឋន្តរកប្បា, ឆឡាភិជាតិយោ, អដ្ឋបុរិសភូមិយោ, ឯកូនបញ្ញាស អាជីវកសតេ, ឯកូនបញ្ញាស បរិព្ពាជកសតេ, ឯកូនបញ្ញាស នាគវាសសតេ, វីសេ ឥន្ទ្រិយសតេ, តីសេ និរយសតេ, ឆត្តឹសរជោធាតុយោ, សត្ត សញ្ញីគព្ភា, សត្ត អសញ្ញីគព្ភា, សត្ត និគណ្ឋិគព្ភា, សត្ត ទេវា , សត្ត មានុសា, សត្ត បេសាចា, សត្ត សរា, សត្ត បវុដា [សបុដា (ក.), បវុធា (បី.)], សត្ត បបាតា, សត្ត ច បបាតសតានិ, សត្ត សុបិនា, សត្ត សុបិនសតានិ, ចុល្លាសីតិ មហាកប្បិនោ [មហាកប្បុនោ (សី. បី.)] សតសហស្សានិ, យានិ ពាលេ ច បណ្ឌិតេ ច សន្ធាវិត្វា សំសរិត្វា ទុក្ខស្សន្តំ ករិស្សន្តិ។ តត្ថ នត្ថិ ឥមិនាហំ សីលេន វា វតេន វា តបេន វា ព្រហ្មចរិយេន វា អបរិបក្កំ វា កម្មំ បរិបាចេស្សាមិ; បរិបក្កំ វា កម្មំ ផុស្ស ផុស្ស ព្យន្តីករិស្សាមីតិ ហេវំ នត្ថិ ទោណមិតេ សុខទុក្ខេ បរិយន្តកតេ សំសារេ, នត្ថិ ហាយនវឌ្ឍនេ, នត្ថិ ឧក្កំសាវកំសេ។ សេយ្យថាបិ នាម សុត្តគុឡេ ខិត្តេ និព្ពេឋិយមានមេវ បលេតិ; ឯវមេវ ពាលេ ច បណ្ឌិតេ ច និព្ពេឋិយមានា សុខទុក្ខំ បលេន្តី’”តិ?

ភគវំមូលកា នោ, ភន្តេ, ធម្មា…បេ…. “រូបេ ខោ, ភិក្ខវេ, សតិ, រូបំ ឧបាទាយ, រូបំ អភិនិវិស្ស ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ – ‘សត្តិមេ កាយា អកដា, អកដវិធា…បេ…. សុខទុក្ខំ បលេន្តី’តិ។ វេទនាយ សតិ…បេ…. សញ្ញាយ សតិ… សង្ខារេសុ សតិ… វិញ្ញាណេ សតិ, វិញ្ញាណំ ឧបាទាយ, វិញ្ញាណំ អភិនិវិស្ស ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ – ‘សត្តិមេ កាយា អកដា, អកដវិធា…បេ…. សុខទុក្ខំ បលេន្តី’”តិ។ “តំ កិំ មញ្ញថ, ភិក្ខវេ, រូបំ និច្ចំ វា អនិច្ចំ វា”តិ? “អនិច្ចំ, ភន្តេ”…បេ…. “យំ បនានិច្ចំ ទុក្ខំ វិបរិណាមធម្មំ, អបិ នុ តំ អនុបាទាយ ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជេយ្យ – ‘សត្តិមេ កាយា អកដា អកដវិធា…បេ…. សុខទុក្ខំ បលេន្តី’”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។ “យម្បិទំ ទិដ្ឋំ សុតំ មុតំ វិញ្ញាតំ បត្តំ បរិយេសិតំ អនុវិចរិតំ មនសា តម្បិ និច្ចំ វា អនិច្ចំ វា”តិ? “អនិច្ចំ, ភន្តេ…បេ…. អបិ នុ តំ អនុបាទាយ ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជេយ្យ – ‘សត្តិមេ កាយា អកដា អកដវិធា…បេ…. និព្ពេឋិយមានា សុខទុក្ខំ បលេន្តី’”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។

“យតោ ខោ, ភិក្ខវេ, អរិយសាវកស្ស ឥមេសុ ច ឋានេសុ កង្ខា បហីនា ហោតិ, ទុក្ខេបិស្ស កង្ខា បហីនា ហោតិ…បេ…. ទុក្ខនិរោធគាមិនិយា បដិបទាយបិស្ស កង្ខា បហីនា ហោតិ – អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, អរិយសាវកោ សោតាបន្នោ អវិនិបាតធម្មោ និយតោ សម្ពោធិបរាយនោ”តិ។ អដ្ឋមំ។

៩. សស្សតទិដ្ឋិសុត្តំ

២១៤. សាវត្ថិនិទានំ។ “កិស្មិំ នុ ខោ, ភិក្ខវេ, សតិ, កិំ ឧបាទាយ, កិំ អភិនិវិស្ស ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ – ‘សស្សតោ លោកោ’”តិ? ភគវំមូលកា នោ, ភន្តេ, ធម្មា…បេ…. “រូបេ ខោ, ភិក្ខវេ, សតិ, រូបំ ឧបាទាយ, រូបំ អភិនិវិស្ស ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ – ‘សស្សតោ លោកោ’តិ។ វេទនាយ សតិ…បេ…. សញ្ញាយ សតិ… សង្ខារេសុ សតិ… វិញ្ញាណេ សតិ, វិញ្ញាណំ ឧបាទាយ, វិញ្ញាណំ អភិនិវិស្ស ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ – ‘សស្សតោ លោកោ’”តិ។

“តំ កិំ មញ្ញថ, ភិក្ខវេ, រូបំ និច្ចំ វា អនិច្ចំ វា”តិ? “អនិច្ចំ, ភន្តេ”…បេ…. វិបរិណាមធម្មំ, អបិ នុ តំ អនុបាទាយ ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជេយ្យ – ‘សស្សតោ លោកោ’តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។ “វេទនា … សញ្ញា… សង្ខារា… វិញ្ញាណំ និច្ចំ វា អនិច្ចំ វា”តិ? “អនិច្ចំ, ភន្តេ…បេ…. អបិ នុ តំ អនុបាទាយ ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជេយ្យ – ‘សស្សតោ លោកោ’”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។ “យម្បិទំ ទិដ្ឋំ សុតំ មុតំ វិញ្ញាតំ បត្តំ បរិយេសិតំ អនុវិចរិតំ មនសា តម្បិ និច្ចំ វា អនិច្ចំ វា”តិ? “អនិច្ចំ, ភន្តេ”។ “យំ បនានិច្ចំ ទុក្ខំ វា តំ សុខំ វា”តិ? “ទុក្ខំ, ភន្តេ”។ “យំ បនានិច្ចំ ទុក្ខំ វិបរិណាមធម្មំ, អបិ នុ តំ អនុបាទាយ ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជេយ្យ – ‘សស្សតោ លោកោ’”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។

“យតោ ខោ, ភិក្ខវេ, អរិយសាវកស្ស ឥមេសុ ច ឋានេសុ កង្ខា បហីនា ហោតិ, ទុក្ខេបិស្ស កង្ខា បហីនា ហោតិ…បេ…. ទុក្ខនិរោធគាមិនិយា បដិបទាយបិស្ស កង្ខា បហីនា ហោតិ – អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, អរិយសាវកោ សោតាបន្នោ អវិនិបាតធម្មោ និយតោ សម្ពោធិបរាយនោ”តិ។ នវមំ។

១០. អសស្សតទិដ្ឋិសុត្តំ

២១៥. សាវត្ថិនិទានំ ។ “កិស្មិំ នុ ខោ, ភិក្ខវេ, សតិ, កិំ ឧបាទាយ, កិំ អភិនិវិស្ស ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ – ‘អសស្សតោ លោកោ’”តិ? ភគវំមូលកា នោ, ភន្តេ, ធម្មា…បេ…. “រូបេ ខោ, ភិក្ខវេ, សតិ…បេ…. វិញ្ញាណំ និច្ចំ វា អនិច្ចំ វា”តិ? “អនិច្ចំ, ភន្តេ”…បេ…. អបិ នុ តំ អនុបាទាយ ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជេយ្យ – អសស្សតោ លោកោតិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។ “យម្បិទំ ទិដ្ឋំ សុតំ មុតំ វិញ្ញាតំ បត្តំ បរិយេសិតំ អនុវិចរិតំ មនសា តម្បិ និច្ចំ វា អនិច្ចំ វា”តិ? “អនិច្ចំ, ភន្តេ…បេ…. អបិ នុ តំ អនុបាទាយ ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជេយ្យ – ‘អសស្សតោ លោកោ’”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។

“យតោ ខោ, ភិក្ខវេ, អរិយសាវកស្ស ឥមេសុ ច ឋានេសុ កង្ខា បហីនា ហោតិ, ទុក្ខេបិស្ស កង្ខា បហីនា ហោតិ…បេ…. ទុក្ខនិរោធគាមិនិយា បដិបទាយបិស្ស កង្ខា បហីនា ហោតិ – អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, អរិយសាវកោ សោតាបន្នោ អវិនិបាតធម្មោ និយតោ សម្ពោធិបរាយនោ”តិ។ ទសមំ។

១១. អន្តវាសុត្តំ

២១៦. សាវត្ថិនិទានំ ។ “កិស្មិំ នុ ខោ, ភិក្ខវេ, សតិ, កិំ ឧបាទាយ, កិំ អភិនិវិស្ស ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ – ‘អន្តវា លោកោ’”តិ? ភគវំមូលកា នោ, ភន្តេ, ធម្មា…បេ…. និយតោ សម្ពោធិបរាយនោ”តិ។ ឯកាទសមំ។

១២. អនន្តវាសុត្តំ

២១៧. សាវត្ថិនិទានំ ។ “កិស្មិំ នុ ខោ, ភិក្ខវេ, សតិ, កិំ ឧបាទាយ, កិំ អភិនិវិស្ស ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ – ‘អនន្តវា លោកោ’”តិ? ភគវំមូលកា នោ, ភន្តេ, ធម្មា…បេ… និយតោ សម្ពោធិបរាយនោ”តិ។ ទ្វាទសមំ។

១៣. តំជីវំតំសរីរំសុត្តំ

២១៨. សាវត្ថិនិទានំ។ “កិស្មិំ នុ ខោ, ភិក្ខវេ, សតិ, កិំ ឧបាទាយ, កិំ អភិនិវិស្ស ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ – ‘តំ ជីវំ តំ សរីរំ’”ន្តិ? ភគវំមូលកា នោ, ភន្តេ, ធម្មា…បេ… និយតោ សម្ពោធិបរាយនោ”តិ។ តេរសមំ។

១៤. អញ្ញំជីវំអញ្ញំសរីរំសុត្តំ

២១៩. សាវត្ថិនិទានំ។ “កិស្មិំ នុ ខោ, ភិក្ខវេ, សតិ, កិំ ឧបាទាយ, កិំ អភិនិវិស្ស ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ – ‘អញ្ញំ ជីវំ អញ្ញំ សរីរំ’”ន្តិ? ភគវំមូលកា នោ, ភន្តេ, ធម្មា…បេ… និយតោ សម្ពោធិបរាយនោ”តិ។ ចុទ្ទសមំ។

១៥. ហោតិតថាគតោសុត្តំ

២២០. សាវត្ថិនិទានំ។ “កិស្មិំ នុ ខោ ភិក្ខវេ, សតិ, កិំ ឧបាទាយ, កិំ អភិនិវិស្ស ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ – ‘ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា’”តិ? ភគវំមូលកា នោ, ភន្តេ, ធម្មា…បេ… និយតោ សម្ពោធិបរាយនោ”តិ។ បន្នរសមំ។

១៦. នហោតិតថាគតោសុត្តំ

២២១. សាវត្ថិនិទានំ។ “កិស្មិំ នុ ខោ, ភិក្ខវេ, សតិ, កិំ ឧបាទាយ, កិំ អភិនិវិស្ស ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ – ‘ន ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា’”តិ? ភគវំមូលកា នោ, ភន្តេ, ធម្មា…បេ… និយតោ សម្ពោធិបរាយនោ”តិ។ សោឡសមំ។

១៧. ហោតិចនចហោតិតថាគតោសុត្តំ

២២២. សាវត្ថិនិទានំ ។ “កិស្មិំ នុ ខោ, ភិក្ខវេ, សតិ, កិំ ឧបាទាយ , កិំ អភិនិវិស្ស ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ – ‘ហោតិ ច ន ច ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា’”តិ? ភគវំមូលកា នោ, ភន្តេ, ធម្មា…បេ… និយតោ សម្ពោធិបរាយនោ”តិ។ សត្តរសមំ។

១៨. នេវហោតិននហោតិតថាគតោសុត្តំ

២២៣. សាវត្ថិនិទានំ ។ “កិស្មិំ នុ ខោ, ភិក្ខវេ, សតិ, កិំ ឧបាទាយ, កិំ អភិនិវិស្ស ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ – ‘នេវ ហោតិ, ន ន ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា’”តិ? ភគវំមូលកា នោ, ភន្តេ, ធម្មា…បេ… “រូបេ ខោ, ភិក្ខវេ, សតិ, រូបំ ឧបាទាយ, រូបំ អភិនិវិស្ស ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ – ‘នេវ ហោតិ, ន ន ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា’តិ…បេ…។

“តំ កិំ មញ្ញថ, ភិក្ខវេ, រូបំ និច្ចំ វា អនិច្ចំ វា”តិ? “អនិច្ចំ, ភន្តេ”…បេ… វិបរិណាមធម្មំ, អបិ នុ តំ អនុបាទាយ ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជេយ្យ – ‘នេវ ហោតិ, ន ន ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។ “យម្បិទំ ទិដ្ឋំ សុតំ មុតំ វិញ្ញាតំ បត្តំ បរិយេសិតំ អនុវិចរិតំ មនសា តម្បិ និច្ចំ វា អនិច្ចំ វា”តិ? “អនិច្ចំ, ភន្តេ”។ “យំ បនានិច្ចំ ទុក្ខំ វា តំ សុខំ វា”តិ? “ទុក្ខំ, ភន្តេ”។ “យំ បនានិច្ចំ ទុក្ខំ វិបរិណាមធម្មំ, អបិ នុ តំ អនុបាទាយ ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជេយ្យ – ‘នេវ ហោតិ, ន ន ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា’”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។

“យតោ ខោ, ភិក្ខវេ, អរិយសាវកស្ស ឥមេសុ ច ឋានេសុ កង្ខា បហីនា ហោតិ, ទុក្ខេបិស្ស កង្ខា បហីនា ហោតិ, ទុក្ខសមុទយេបិស្ស កង្ខា បហីនា ហោតិ, ទុក្ខនិរោធេបិស្ស កង្ខា បហីនា ហោតិ, ទុក្ខនិរោធគាមិនិយា បដិបទាយបិស្ស កង្ខា បហីនា ហោតិ – អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, អរិយសាវកោ សោតាបន្នោ អវិនិបាតធម្មោ និយតោ សម្ពោធិបរាយនោ”តិ។ អដ្ឋារសមំ ។

សោតាបត្តិវគ្គោ។

អដ្ឋារសវេយ្យាករណំ និដ្ឋិតំ។

តស្សុទ្ទានំ –

វាតំ ឯតំ មម, សោ អត្តា នោ ច មេ សិយា;
នត្ថិ ករោតោ ហេតុ ច, មហាទិដ្ឋេន អដ្ឋមំ។

សស្សតោ លោកោ ច, អសស្សតោ ច អន្តវា ច;
អនន្តវា ច តំ ជីវំ តំ សរីរន្តិ;
អញ្ញំ ជីវំ អញ្ញំ សរីរន្តិ ច។

ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណាតិ;
ន ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណាតិ;
នេវ ហោតិ ន ន ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណាតិ។

២. ទុតិយគមនវគ្គោ

១. វាតសុត្តំ

២២៤. សាវត្ថិនិទានំ ។ “កិស្មឹ នុ ខោ, ភិក្ខវេ, សតិ, កឹ ឧបាទាយ, កឹ អភិនិវិស្ស ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ – ‘ន វាតា វាយន្តិ, ន នជ្ជោ សន្ទន្តិ, ន គព្ភិនិយោ វិជាយន្តិ, ន ចន្ទិមសូរិយា ឧទេន្តិ វា អបេន្តិ វា, ឯសិកដ្ឋាយិដ្ឋិតា’”តិ? ភគវំមូលកា នោ, ភន្តេ, ធម្មា…បេ…. “រូបេ ខោ, ភិក្ខវេ, សតិ, រូបំ ឧបាទាយ, រូបំ អភិនិវិស្ស ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ – ‘ន វាតា វាយន្តិ…បេ…. ឯសិកដ្ឋាយិដ្ឋិតា’តិ។ វេទនាយ សតិ…បេ…. សញ្ញាយ សតិ…បេ…. សង្ខារេសុ សតិ… វិញ្ញាណេ សតិ, វិញ្ញាណំ ឧបាទាយ, វិញ្ញាណំ អភិនិវិស្ស ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ – ‘ន វាតា វាយន្តិ…បេ…. ឯសិកដ្ឋាយិដ្ឋិតា’”តិ។

“តំ កឹ មញ្ញថ, ភិក្ខវេ, រូបំ និច្ចំ វា អនិច្ចំ វា”តិ? “អនិច្ចំ , ភន្តេ”…បេ…. វិបរិណាមធម្មំ, អបិ នុ តំ អនុបាទាយ ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជេយ្យ – ន វាតា វាយន្តិ…បេ…. ឯសិកដ្ឋាយិដ្ឋិតា”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។ “ឥតិ ខោ, ភិក្ខវេ, ទុក្ខេ សតិ, ទុក្ខំ ឧបាទាយ, ទុក្ខំ អភិនិវិស្ស ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ – ‘ន វាតា វាយន្តិ…បេ…. ឯសិកដ្ឋាយិដ្ឋិតា’”តិ។ “វេទនា… សញ្ញា… សង្ខារា… វិញ្ញាណំ និច្ចំ វា អនិច្ចំ វា”តិ? “អនិច្ចំ, ភន្តេ”…បេ…. វិបរិណាមធម្មំ, អបិ នុ តំ អនុបាទាយ ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជេយ្យ ‘ន វាតា វាយន្តិ…បេ…. ឯសិកដ្ឋាយិដ្ឋិតា’”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។ “ឥតិ ខោ, ភិក្ខវេ, ទុក្ខេ សតិ, ទុក្ខំ ឧបាទាយ, ទុក្ខំ អភិនិវិស្ស ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជេយ្យ – ‘ន វាតា វាយន្តិ, ន នជ្ជោ សន្ទន្តិ, ន គព្ភិនិយោ វិជាយន្តិ, ន ចន្ទិមសូរិយា ឧទេន្តិ វា អបេន្តិ វា, ឯសិកដ្ឋាយិដ្ឋិតា’”តិ។ បឋមំ។

២២៥-២៤០. (បុរិមវគ្គេ វិយ អដ្ឋារស វេយ្យាករណានិ វិត្ថារេតព្ពានីតិ ។) សត្តរសមំ។

១៨. នេវហោតិននហោតិសុត្តំ

២៤១. សាវត្ថិនិទានំ។ “កិស្មឹ នុ ខោ, ភិក្ខវេ, សតិ, កឹ ឧបាទាយ, កឹ អភិនិវិស្ស ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ – ‘នេវ ហោតិ ន ន ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា’”តិ? ភគវំមូលកា នោ, ភន្តេ, ធម្មា…បេ…. “រូបេ ខោ, ភិក្ខវេ, សតិ, រូបំ ឧបាទាយ, រូបំ អភិនិវិស្ស ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ – ‘នេវ ហោតិ, ន ន ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា’តិ។ វេទនាយ សតិ… សញ្ញាយ សតិ… សង្ខារេសុ សតិ… វិញ្ញាណេ សតិ, វិញ្ញាណំ ឧបាទាយ, វិញ្ញាណំ អភិនិវិស្ស ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ – ‘នេវ ហោតិ, ន ន ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា’”តិ។

“តំ កឹ មញ្ញថ, ភិក្ខវេ, រូបំ និច្ចំ វា អនិច្ចំ វា”តិ? “អនិច្ចំ, ភន្តេ”…បេ…. វិបរិណាមធម្មំ, អបិ នុ តំ អនុបាទាយ ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជេយ្យ – ‘នេវ ហោតិ, ន ន ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា’”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។ “ឥតិ ខោ, ភិក្ខវេ, ទុក្ខេ សតិ, ទុក្ខំ ឧបាទាយ, ទុក្ខំ អភិនិវិស្ស ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ – ‘នេវ ហោតិ, ន ន ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា’”តិ។ “វេទនា… សញ្ញា … សង្ខារា… វិញ្ញាណំ និច្ចំ វា អនិច្ចំ វា”តិ? “អនិច្ចំ, ភន្តេ”…បេ.

… វិបរិណាមធម្មំ, អបិ នុ តំ អនុបាទាយ ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជេយ្យ – ‘នេវ ហោតិ, ន ន ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា’”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។ “ឥតិ ខោ, ភិក្ខវេ, ទុក្ខេ សតិ, ទុក្ខំ ឧបាទាយ ទុក្ខំ អភិនិវិស្ស ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ – ‘នេវ ហោតិ, ន ន ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណា’”តិ។ អដ្ឋារសមំ។

១៩. រូបីអត្តាសុត្តំ

២៤២. សាវត្ថិនិទានំ។ “កិស្មិំ នុ ខោ, ភិក្ខវេ, សតិ, កិំ ឧបាទាយ , កិំ អភិនិវិស្ស ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ – ‘រូបី អត្តា ហោតិ, អរោគោ បរំ មរណា’”តិ? ភគវំមូលកា នោ, ភន្តេ, ធម្មា…បេ… “រូបេ ខោ, ភិក្ខវេ, សតិ, រូបំ ឧបាទាយ, រូបំ អភិនិវិស្ស ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ – ‘រូបី អត្តា ហោតិ, អរោគោ បរំ មរណា’តិ។ វេទនាយ សតិ…បេ… សញ្ញាយ សតិ… សង្ខារេសុ សតិ… វិញ្ញាណេ សតិ, វិញ្ញាណំ ឧបាទាយ, វិញ្ញាណំ អភិនិវិស្ស ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ – ‘រូបី អត្តា ហោតិ, អរោគោ បរំ មរណា’”តិ។

“តំ កិំ មញ្ញថ, ភិក្ខវេ, រូបំ និច្ចំ វា អនិច្ចំ វា”តិ? “អនិច្ចំ, ភន្តេ”…បេ… វិបរិណាមធម្មំ, អបិ នុ តំ អនុបាទាយ ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជេយ្យ – ‘រូបី អត្តា ហោតិ, អរោគោ បរំ មរណា’”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។ “ឥតិ ខោ, ភិក្ខវេ, ទុក្ខេ សតិ, ទុក្ខំ ឧបាទាយ, ទុក្ខំ អភិនិវិស្ស ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ – ‘រូបី អត្តា ហោតិ, អរោគោ បរំ មរណា’”តិ? “វេទនា…បេ… “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។ “ឥតិ ខោ, ភិក្ខវេ, ទុក្ខេ សតិ, ទុក្ខំ ឧបាទាយ, ទុក្ខំ អភិនិវិស្ស ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ – ‘រូបី អត្តា ហោតិ, អរោគោ បរំ មរណា’”តិ។ ឯកូនវីសតិមំ។

២០. អរូបីអត្តាសុត្តំ

២៤៣. សាវត្ថិនិទានំ។ “កិស្មិំ នុ ខោ, ភិក្ខវេ, សតិ, កិំ ឧបាទាយ, កិំ អភិនិវិស្ស ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ – ‘អរូបី អត្តា ហោតិ អរោគោ បរំ មរណា’”តិ? (បេយ្យាលោ) វីសតិមំ។

២១. រូបីចអរូបីចអត្តាសុត្តំ

២៤៤. សាវត្ថិនិទានំ។ “រូបី ច អរូបី ច អត្តា ហោតិ អរោគោ បរំ មរណា”តិ…បេ…។ ឯកវីសតិមំ។

២២. នេវរូបីនារូបីអត្តាសុត្តំ

២៤៥. “នេវ រូបី នារូបី អត្តា ហោតិ អរោគោ បរំ មរណា”តិ…បេ…។ ពាវីសតិមំ។

២៣. ឯកន្តសុខីសុត្តំ

២៤៦. “ឯកន្តសុខី អត្តា ហោតិ អរោគោ បរំ មរណា”តិ…បេ…។ តេវីសតិមំ។

២៤. ឯកន្តទុក្ខីសុត្តំ

២៤៧. “ឯកន្តទុក្ខី អត្តា ហោតិ អរោគោ បរំ មរណា”តិ…បេ…។ ចតុវីសតិមំ។

២៥. សុខទុក្ខីសុត្តំ

២៤៨. “សុខទុក្ខី អត្តា ហោតិ អរោគោ បរំ មរណា”តិ…បេ…។ បញ្ចវីសតិមំ។

២៦. អទុក្ខមសុខីសុត្តំ

២៤៩. “អទុក្ខមសុខី អត្តា ហោតិ អរោគោ បរំ មរណា”តិ? ភគវំមូលកា នោ, ភន្តេ, ធម្មា…បេ… “រូបេ ខោ, ភិក្ខវេ, សតិ, រូបំ ឧបាទាយ, រូបំ អភិនិវិស្ស ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ – ‘អទុក្ខមសុខី អត្តា ហោតិ អរោគោ បរំ មរណា’តិ។ វេទនាយ សតិ… សញ្ញាយ សតិ… សង្ខារេសុ សតិ… វិញ្ញាណេ សតិ, វិញ្ញាណំ ឧបាទាយ, វិញ្ញាណំ អភិនិវិស្ស ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ – ‘អទុក្ខមសុខី អត្តា ហោតិ អរោគោ បរំ មរណា’”តិ។

“តំ កិំ មញ្ញថ, ភិក្ខវេ, រូបំ និច្ចំ វា អនិច្ចំ វា”តិ? “អនិច្ចំ, ភន្តេ”…បេ… វិបរិណាមធម្មំ, អបិ នុ តំ អនុបាទាយ ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជេយ្យ – ‘អទុក្ខមសុខី អត្តា ហោតិ អរោគោ បរំ មរណា’”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។ “ឥតិ ខោ, ភិក្ខវេ, ទុក្ខេ សតិ, ទុក្ខំ ឧបាទាយ, ទុក្ខំ អភិនិវិស្ស ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ – ‘អទុក្ខមសុខី អត្តា ហោតិ អរោគោ បរំ មរណា’”តិ។ “វេទនា… សញ្ញា… សង្ខារា… វិញ្ញាណំ និច្ចំ វា អនិច្ចំ វា”តិ? “អនិច្ចំ, ភន្តេ”…បេ… វិបរិណាមធម្មំ, អបិ នុ តំ អនុបាទាយ ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជេយ្យ – ‘អទុក្ខមសុខី អត្តា ហោតិ អរោគោ បរំ មរណា’”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។ “ឥតិ ខោ, ភិក្ខវេ , ទុក្ខេ សតិ, ទុក្ខំ ឧបាទាយ, ទុក្ខំ អភិនិវិស្ស ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ – ‘អទុក្ខមសុខី អត្តា ហោតិ អរោគោ បរំ មរណា’”តិ។ ឆព្ពីសតិមំ។

ទុតិយបេយ្យាលោ។

តស្សុទ្ទានំ –

វាតំ ឯតំ មម សោ, អត្តា នោ ច មេ សិយា;
នត្ថិ ករោតោ ហេតុ ច, មហាទិដ្ឋេន អដ្ឋមំ។

សស្សតោ អសស្សតោ ចេវ, អន្តានន្តវា ច វុច្ចតិ;
តំ ជីវំ អញ្ញំ ជីវញ្ច, តថាគតេន ចត្តារោ។

រូបី អត្តា ហោតិ, អរូបី ច អត្តា ហោតិ;
រូបី ច អរូបី ច អត្តា ហោតិ;
នេវ រូបី នារូបី អត្តា ហោតិ, ឯកន្តសុខី អត្តា ហោតិ។

ឯកន្តទុក្ខី អត្តា ហោតិ, សុខទុក្ខី អត្តា ហោតិ;
អទុក្ខមសុខី អត្តា ហោតិ, អរោគោ បរំ មរណាតិ;
ឥមេ ឆព្ពីសតិ សុត្តា, ទុតិយវារេន ទេសិតា។

៣. តតិយគមនវគ្គោ

១. នវាតសុត្តំ

២៥០. សាវត្ថិនិទានំ ។ “កិស្មិំ នុ ខោ, ភិក្ខវេ, សតិ, កិំ ឧបាទាយ, កិំ អភិនិវិស្ស ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ – ‘ន វាតា វាយន្តិ, ន នជ្ជោ សន្ទន្តិ, ន គព្ភិនិយោ វិជាយន្តិ, ន ចន្ទិមសូរិយា ឧទេន្តិ វា អបេន្តិ វា ឯសិកដ្ឋាយិដ្ឋិតា’”តិ? ភគវំមូលកា នោ, ភន្តេ, ធម្មា…បេ…។

“រូបេ ខោ, ភិក្ខវេ, សតិ, រូបំ ឧបាទាយ, រូបំ អភិនិវិស្ស ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ – ន វាតា វាយន្តិ…បេ… វេទនាយ សតិ… សញ្ញាយ សតិ… សង្ខារេសុ សតិ… វិញ្ញាណេ សតិ, វិញ្ញាណំ ឧបាទាយ, វិញ្ញាណំ អភិនិវិស្ស ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ – ‘ន វាតា វាយន្តិ…បេ… ឯសិកដ្ឋាយិដ្ឋិតា’”តិ។

“តំ កិំ មញ្ញថ, ភិក្ខវេ, រូបំ និច្ចំ វា អនិច្ចំ វា”តិ? “អនិច្ចំ, ភន្តេ”…បេ… វិបរិណាមធម្មំ, អបិ នុ តំ អនុបាទាយ ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជេយ្យ – ‘ន វាតា វាយន្តិ…បេ… ឯសិកដ្ឋាយិដ្ឋិតា’”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។ “ឥតិ ខោ, ភិក្ខវេ, យទនិច្ចំ តំ ទុក្ខំ។ តស្មិំ សតិ, តទុបាទាយ, ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ – ‘ន វាតា វាយន្តិ, ន នជ្ជោ សន្ទន្តិ, ន គព្ភិនិយោ វិជាយន្តិ, ន ចន្ទិមសូរិយា ឧទេន្តិ វា អបេន្តិ វា ឯសិកដ្ឋាយិដ្ឋិតា’”តិ។ “វេទនា… សញ្ញា… សង្ខារា… វិញ្ញាណំ និច្ចំ វា អនិច្ចំ វា”តិ? “អនិច្ចំ , ភន្តេ”…បេ… វិបរិណាមធម្មំ, អបិ នុ តំ អនុបាទាយ ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជេយ្យ – ‘ន វាតា វាយន្តិ…បេ… ឯសិកដ្ឋាយិដ្ឋិតា’”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។ “ឥតិ ខោ, ភិក្ខវេ, យទនិច្ចំ តំ ទុក្ខំ។ តស្មិំ សតិ, តទុបាទាយ ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ – ‘ន វាតា វាយន្តិ…បេ… ឯសិកដ្ឋាយិដ្ឋិតា’”តិ។ បឋមំ។

២៥១-២៧៤. (ទុតិយវគ្គេ វិយ ចតុវីសតិ សុត្តានិ បូរេតព្ពានិ។) បញ្ចវីសតិមំ។

២៦. អទុក្ខមសុខីសុត្តំ

២៧៥. សាវត្ថិនិទានំ ។ “កិស្មិំ នុ ខោ, ភិក្ខវេ, សតិ, កិំ ឧបាទាយ, កិំ អភិនិវិស្ស ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ – ‘អទុក្ខមសុខី អត្តា ហោតិ អរោគោ បរំ មរណា’”តិ? ភគវំមូលកា នោ, ភន្តេ, ធម្មា…បេ….។

“រូបេ ខោ, ភិក្ខវេ, សតិ, រូបំ ឧបាទាយ, រូបំ អភិនិវិស្ស ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ – ‘អទុក្ខមសុខី អត្តា ហោតិ អរោគោ បរំ មរណា’តិ។ វេទនាយ សតិ …បេ…. សញ្ញាយ សតិ… សង្ខារេសុ សតិ… វិញ្ញាណេ សតិ, វិញ្ញាណំ ឧបាទាយ, វិញ្ញាណំ អភិនិវិស្ស ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ – ‘អទុក្ខមសុខី អត្តា ហោតិ, អរោគោ បរំ មរណា’”តិ។

“តំ កិំ មញ្ញថ, ភិក្ខវេ, រូបំ និច្ចំ វា អនិច្ចំ វា”តិ? “អនិច្ចំ, ភន្តេ”…បេ…. វិបរិណាមធម្មំ, អបិ នុ តំ អនុបាទាយ ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជេយ្យ – ‘អទុក្ខមសុខី អត្តា ហោតិ អរោគោ បរំ មរណា’”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។ “ឥតិ ខោ, ភិក្ខវេ, យទនិច្ចំ តំ ទុក្ខំ។ តស្មិំ សតិ, តទុបាទាយ ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ – ‘អទុក្ខមសុខី អត្តា ហោតិ អរោគោ បរំ មរណា’”តិ។ “វេទនា…បេ…. សញ្ញា… សង្ខារា… វិញ្ញាណំ និច្ចំ វា អនិច្ចំ វា”តិ? “អនិច្ចំ, ភន្តេ”…បេ…. វិបរិណាមធម្មំ , អបិ នុ តំ អនុបាទាយ ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជេយ្យ – ‘អទុក្ខមសុខី អត្តា ហោតិ, អរោគោ បរំ មរណា’”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។ “ឥតិ ខោ, ភិក្ខវេ, យទនិច្ចំ តំ ទុក្ខំ។ តស្មិំ សតិ, តទុបាទាយ ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ – ‘អទុក្ខមសុខី អត្តា ហោតិ អរោគោ បរំ មរណា’”តិ។ ឆព្វីសតិមំ។

តតិយបេយ្យាលោ។

៤. ចតុត្ថគមនវគ្គោ

១. នវាតសុត្តំ

២៧៦. សាវត្ថិនិទានំ ។ “កិស្មិំ នុ ខោ, ភិក្ខវេ, សតិ កិំ ឧបាទាយ, កិំ អភិនិវិស្ស ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ – ‘ន វាតា វាយន្តិ, ន នជ្ជោ សន្ទន្តិ , ន គព្ភិនិយោ វិជាយន្តិ, ន ចន្ទិមសូរិយា ឧទេន្តិ វា អបេន្តិ វា ឯសិកដ្ឋាយិដ្ឋិតា’”តិ? ភគវំមូលកា នោ, ភន្តេ, ធម្មា…បេ….។

“រូបេ ខោ, ភិក្ខវេ, សតិ, រូបំ ឧបាទាយ, រូបំ អភិនិវិស្ស ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ – ‘ន វាតា វាយន្តិ…បេ…. ឯសិកដ្ឋាយិដ្ឋិតា’តិ។ វេទនាយ សតិ…បេ…. សញ្ញាយ សតិ… សង្ខារេសុ សតិ… វិញ្ញាណេ សតិ, វិញ្ញាណំ ឧបាទាយ, វិញ្ញាណំ អភិនិវិស្ស ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ – ‘ន វាតា វាយន្តិ…បេ…. ឯសិកដ្ឋាយិដ្ឋិតា’”តិ។ “តំ កិំ មញ្ញថ, ភិក្ខវេ, រូបំ និច្ចំ វា អនិច្ចំ វា”តិ? “អនិច្ចំ, ភន្តេ”។ “យំ បនានិច្ចំ, ទុក្ខំ វា តំ សុខំ វា”តិ? “ទុក្ខំ, ភន្តេ”។ “យំ បនានិច្ចំ ទុក្ខំ វិបរិណាមធម្មំ, កល្លំ នុ តំ សមនុបស្សិតុំ – ‘ឯតំ មម, ឯសោហមស្មិ, ឯសោ មេ អត្តា’”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។ “វេទនា … សញ្ញា… សង្ខារា… វិញ្ញាណំ និច្ចំ វា អនិច្ចំ វា”តិ? “អនិច្ចំ, ភន្តេ”។ “យំ បនានិច្ចំ, ទុក្ខំ វា តំ សុខំ វា”តិ? “ទុក្ខំ, ភន្តេ”។ “យំ បនានិច្ចំ ទុក្ខំ វិបរិណាមធម្មំ, កល្លំ នុ តំ សមនុបស្សិតុំ – ‘ឯតំ មម, ឯសោហមស្មិ, ឯសោ មេ អត្តា’”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។

“តស្មាតិហ , ភិក្ខវេ, យំ កិញ្ចិ រូបំ អតីតានាគតបច្ចុប្បន្នំ អជ្ឈត្តំ វា ពហិទ្ធា វា, ឱឡារិកំ វា សុខុមំ វា ហីនំ វា បណីតំ វា យំ ទូរេ សន្តិកេ វា, សព្ពំ រូបំ – ‘នេតំ មម , នេសោហមស្មិ, ន មេសោ អត្តា’តិ ឯវមេតំ យថាភូតំ សម្មប្បញ្ញាយ ទដ្ឋព្ពំ។ យា កាចិ វេទនា… យា កាចិ សញ្ញា… យេ កេចិ សង្ខារា… យំ កិញ្ចិ វិញ្ញាណំ អតីតានាគតបច្ចុប្បន្នំ អជ្ឈត្តំ វា ពហិទ្ធា វា ឱឡារិកំ វា សុខុមំ វា ហីនំ វា បណីតំ វា យំ ទូរេ សន្តិកេ វា, សព្ពំ វិញ្ញាណំ – ‘នេតំ មម, នេសោហមស្មិ, ន មេសោ អត្តា’តិ ឯវមេតំ យថាភូតំ សម្មប្បញ្ញាយ ទដ្ឋព្ពំ។

“ឯវំ បស្សំ…បេ…. នាបរំ ឥត្ថត្តាយាតិ បជានាតី”តិ។ បឋមំ។

២៧៧-៣០០. (ទុតិយវគ្គេ វិយ ចតុវីសតិ សុត្តានិ បូរេតព្ពានិ។) បញ្ចវីសតិមំ។

២៦. អទុក្ខមសុខីសុត្តំ

៣០១. សាវត្ថិនិទានំ។ “កិស្មិំ នុ ខោ, ភិក្ខវេ, សតិ, កិំ ឧបាទាយ, កិំ អភិនិវិស្ស ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ – ‘អទុក្ខមសុខី អត្តា ហោតិ, អរោគោ បរំ មរណា’”តិ? ភគវំមូលកា នោ, ភន្តេ, ធម្មា…បេ….។

“រូបេ ខោ, ភិក្ខវេ, សតិ, រូបំ ឧបាទាយ, រូបំ អភិនិវិស្ស ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ – ‘អទុក្ខមសុខី អត្តា ហោតិ, អរោគោ បរំ មរណា’តិ។ វេទនាយ សតិ… សញ្ញាយ សតិ… សង្ខារេសុ សតិ… វិញ្ញាណេ សតិ, វិញ្ញាណំ ឧបាទាយ,

វិញ្ញាណំ អភិនិវិស្ស ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ – ‘អទុក្ខមសុខី អត្តា ហោតិ, អរោគោ បរំ មរណា’”តិ។

“តំ កឹ មញ្ញថ, ភិក្ខវេ, រូបំ និច្ចំ វា អនិច្ចំ វា”តិ? “អនិច្ចំ, ភន្តេ” ។ “យំ បនានិច្ចំ, ទុក្ខំ វា តំ សុខំ វា”តិ? “ទុក្ខំ, ភន្តេ ”។ “យំ បនានិច្ចំ ទុក្ខំ វិបរិណាមធម្មំ, កល្លំ នុ តំ សមនុបស្សិតុំ – ‘ឯតំ មម, ឯសោហមស្មិ, ឯសោ មេ អត្តា’”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។ “វេទនា… សញ្ញា… សង្ខារា… វិញ្ញាណំ និច្ចំ វា អនិច្ចំ វា”តិ? “អនិច្ចំ, ភន្តេ”។ “យំ បនានិច្ចំ ទុក្ខំ វា តំ សុខំ វា”តិ? “ទុក្ខំ, ភន្តេ”។ “យំ បនានិច្ចំ ទុក្ខំ វិបរិណាមធម្មំ, កល្លំ នុ តំ សមនុបស្សិតុំ – ‘ឯតំ មម, ឯសោហមស្មិ, ឯសោ មេ អត្តា’”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។

“តស្មាតិហ, ភិក្ខវេ, យំ កិញ្ចិ រូបំ អតីតានាគតបច្ចុប្បន្នំ អជ្ឈត្តំ វា ពហិទ្ធា វា ឱឡារិកំ វា សុខុមំ វា ហីនំ វា បណីតំ វា យំ ទូរេ សន្តិកេ វា, សព្ពំ រូបំ – ‘នេតំ មម, នេសោហមស្មិ, ន មេសោ អត្តា’តិ ឯវមេតំ យថាភូតំ សម្មប្បញ្ញាយ ទដ្ឋព្ពំ។ យា កាចិ វេទនា… យា កាចិ សញ្ញា… យេ កេចិ សង្ខារា… យំ កិញ្ចិ វិញ្ញាណំ អតីតានាគតបច្ចុប្បន្នំ អជ្ឈត្តំ វា ពហិទ្ធា វា, ឱឡារិកំ វា សុខុមំ វា ហីនំ វា បណីតំ វា យំ ទូរេ សន្តិកេ វា, សព្ពំ វិញ្ញាណំ – ‘នេតំ មម, នេសោហមស្មិ, ន មេសោ អត្តា’”តិ ឯវមេតំ យថាភូតំ សម្មប្បញ្ញាយ ទដ្ឋព្ពំ។

“ឯវំ បស្សំ, ភិក្ខវេ, សុតវា អរិយសាវកោ រូបស្មិម្បិ និព្ពិន្ទតិ, វេទនាយបិ និព្ពិន្ទតិ, សញ្ញាយបិ និព្ពិន្ទតិ, សង្ខារេសុបិ និព្ពិន្ទតិ, វិញ្ញាណស្មិម្បិ និព្ពិន្ទតិ។ និព្ពិន្ទំ វិរជ្ជតិ; វិរាគា វិមុច្ចតិ។ វិមុត្តស្មិំ វិមុត្តមិតិ ញាណំ ហោតិ។ ‘ខីណា ជាតិ, វុសិតំ ព្រហ្មចរិយំ, កតំ ករណីយំ , នាបរំ ឥត្ថត្តាយា’តិ បជានាតី”តិ។ ឆព្ពីសតិមំ។

តស្សុទ្ទានំ –

បុរិមគមនេ អដ្ឋារស វេយ្យាករណា;
ទុតិយគមនេ ឆព្ពីសំ វិត្ថារេតព្ពានិ។

តតិយគមនេ ឆព្ពីសំ វិត្ថារេតព្ពានិ;
ចតុត្ថគមនេ ឆព្ពីសំ វិត្ថារេតព្ពានិ។

ទិដ្ឋិសំយុត្តំ សមត្តំ។

៤. ឱក្កន្តសំយុត្តំ

១. ចក្ខុសុត្តំ

៣០២. សាវត្ថិនិទានំ ។ “ចក្ខុំ, ភិក្ខវេ, អនិច្ចំ វិបរិណាមិ អញ្ញថាភាវិ; សោតំ អនិច្ចំ វិបរិណាមិ អញ្ញថាភាវិ; ឃានំ អនិច្ចំ វិបរិណាមិ អញ្ញថាភាវិ; ជិវ្ហា អនិច្ចា វិបរិណាមី អញ្ញថាភាវី [វិបរិណាមិនី អញ្ញថាភាវិនី (?)]; កាយោ អនិច្ចោ វិបរិណាមី អញ្ញថាភាវី; មនោ អនិច្ចោ វិបរិណាមី អញ្ញថាភាវី។ យោ, ភិក្ខវេ, ឥមេ ធម្មេ ឯវំ សទ្ទហតិ អធិមុច្ចតិ – អយំ វុច្ចតិ សទ្ធានុសារី, ឱក្កន្តោ សម្មត្តនិយាមំ, សប្បុរិសភូមិំ ឱក្កន្តោ, វីតិវត្តោ បុថុជ្ជនភូមិំ; អភព្ពោ តំ កម្មំ កាតុំ, យំ កម្មំ កត្វា និរយំ វា តិរច្ឆានយោនិំ វា បេត្តិវិសយំ វា ឧបបជ្ជេយ្យ; អភព្ពោ ច [អភព្ពោវ (សី. ស្យា. កំ.)] តាវ កាលំ កាតុំ យាវ ន សោតាបត្តិផលំ សច្ឆិករោតិ”។

“យស្ស ខោ, ភិក្ខវេ, ឥមេ ធម្មា ឯវំ បញ្ញាយ មត្តសោ និជ្ឈានំ ខមន្តិ, អយំ វុច្ចតិ – ‘ធម្មានុសារី, ឱក្កន្តោ សម្មត្តនិយាមំ, សប្បុរិសភូមិំ ឱក្កន្តោ, វីតិវត្តោ បុថុជ្ជនភូមិំ; អភព្ពោ តំ កម្មំ កាតុំ, យំ កម្មំ កត្វា និរយំ វា តិរច្ឆានយោនិំ វា បេត្តិវិសយំ វា ឧបបជ្ជេយ្យ; អភព្ពោ ច តាវ កាលំ កាតុំ យាវ ន សោតាបត្តិផលំ សច្ឆិករោតិ’។ យោ, ភិក្ខវេ, ឥមេ ធម្មេ ឯវំ បជានាតិ ឯវំ បស្សតិ, អយំ វុច្ចតិ – ‘សោតាបន្នោ អវិនិបាតធម្មោ និយតោ សម្ពោធិបរាយនោ’”តិ។ បឋមំ។

២. រូបសុត្តំ

៣០៣. សាវត្ថិនិទានំ។ “រូបា, ភិក្ខវេ, អនិច្ចា វិបរិណាមិនោ អញ្ញថាភាវិនោ; សទ្ទា អនិច្ចា វិបរិណាមិនោ អញ្ញថាភាវិនោ; គន្ធា អនិច្ចា វិបរិណាមិនោ អញ្ញថាភាវិនោ ; រសា អនិច្ចា វិបរិណាមិនោ អញ្ញថាភាវិនោ; ផោដ្ឋព្ពា អនិច្ចា វិបរិណាមិនោ អញ្ញថាភាវិនោ; ធម្មា អនិច្ចា វិបរិណាមិនោ អញ្ញថាភាវិនោ។ យោ , ភិក្ខវេ, ឥមេ ធម្មេ ឯវំ សទ្ទហតិ អធិមុច្ចតិ, អយំ វុច្ចតិ សទ្ធានុសារី, ឱក្កន្តោ សម្មត្តនិយាមំ, សប្បុរិសភូមិំ ឱក្កន្តោ, វីតិវត្តោ បុថុជ្ជនភូមិំ; អភព្ពោ តំ កម្មំ កាតុំ, យំ កម្មំ កត្វា និរយំ វា តិរច្ឆានយោនិំ វា បេត្តិវិសយំ វា ឧបបជ្ជេយ្យ; អភព្ពោ ច តាវ កាលំ កាតុំ យាវ ន សោតាបត្តិផលំ សច្ឆិករោតិ”។

“យស្ស ខោ, ភិក្ខវេ, ឥមេ ធម្មា ឯវំ បញ្ញាយ មត្តសោ និជ្ឈានំ ខមន្តិ, អយំ វុច្ចតិ – ‘ធម្មានុសារី, ឱក្កន្តោ សម្មត្តនិយាមំ, សប្បុរិសភូមិំ ឱក្កន្តោ, វីតិវត្តោ បុថុជ្ជនភូមិំ; អភព្ពោ តំ កម្មំ កាតុំ, យំ កម្មំ កត្វា និរយំ វា តិរច្ឆានយោនិំ វា បេត្តិវិសយំ វា ឧបបជ្ជេយ្យ; អភព្ពោ ច តាវ កាលំ កាតុំ យាវ ន សោតាបត្តិផលំ សច្ឆិករោតិ’។ យោ, ភិក្ខវេ, ឥមេ ធម្មេ ឯវំ បជានាតិ ឯវំ បស្សតិ, អយំ វុច្ចតិ – ‘សោតាបន្នោ អវិនិបាតធម្មោ និយតោ សម្ពោធិបរាយនោ’”តិ។ ទុតិយំ។

៣. វិញ្ញាណសុត្តំ

៣០៤. សាវត្ថិនិទានំ។ “ចក្ខុវិញ្ញាណំ, ភិក្ខវេ, អនិច្ចំ វិបរិណាមិ អញ្ញថាភាវិ; សោតវិញ្ញាណំ... ឃានវិញ្ញាណំ... ជិវ្ហាវិញ្ញាណំ... កាយវិញ្ញាណំ... មនោវិញ្ញាណំ អនិច្ចំ វិបរិណាមិ អញ្ញថាភាវិ។ យោ ភិក្ខវេ...បេ.... សម្ពោធិបរាយនោ”តិ។ តតិយំ។

៤. សម្ផស្សសុត្តំ

៣០៥. សាវត្ថិនិទានំ។ “ចក្ខុសម្ផស្សោ, ភិក្ខវេ, អនិច្ចោ វិបរិណាមី អញ្ញថាភាវី ; សោតសម្ផស្សោ... ឃានសម្ផស្សោ... ជិវ្ហាសម្ផស្សោ... កាយសម្ផស្សោ... មនោសម្ផស្សោ អនិច្ចោ វិបរិណាមី អញ្ញថាភាវី។ យោ, ភិក្ខវេ, ឥមេ ធម្មេ ឯវំ សទ្ទហតិ អធិមុច្ចតិ, អយំ វុច្ចតិ ‘សទ្ធានុសារី...បេ.... សម្ពោធិបរាយនោ’”តិ។ ចតុត្ថំ។

៥. សម្ផស្សជាសុត្តំ

៣០៦. សាវត្ថិនិទានំ ។ “ចក្ខុសម្ផស្សជា, ភិក្ខវេ, វេទនា អនិច្ចា វិបរិណាមី អញ្ញថាភាវី; សោតសម្ផស្សជា វេទនា...បេ.... ឃានសម្ផស្សជា វេទនា...បេ.... ជិវ្ហាសម្ផស្សជា វេទនា...បេ.... កាយសម្ផស្សជា វេទនា...បេ.... មនោសម្ផស្សជា វេទនា អនិច្ចា វិបរិណាមី អញ្ញថាភាវី។ យោ, ភិក្ខវេ, ឥមេ ធម្មេ ឯវំ សទ្ទហតិ អធិមុច្ចតិ, អយំ វុច្ចតិ ‘សទ្ធានុសារី...បេ.... សម្ពោធិបរាយនោ’”តិ។ បញ្ចមំ។

៦. រូបសញ្ញាសុត្តំ

៣០៧. សាវត្ថិនិទានំ ។ “រូបសញ្ញា, ភិក្ខវេ, អនិច្ចា វិបរិណាមី អញ្ញថាភាវី; សទ្ទសញ្ញា… គន្ធសញ្ញា… រសសញ្ញា… ផោដ្ឋព្ពសញ្ញា… ធម្មសញ្ញា អនិច្ចា វិបរិណាមី អញ្ញថាភាវី។ យោ, ភិក្ខវេ, ឥមេ ធម្មេ ឯវំ សទ្ទហតិ អធិមុច្ចតិ, អយំ វុច្ចតិ ‘សទ្ធានុសារី…បេ…. សម្ពោធិបរាយនោ’”តិ។ ឆដ្ឋំ។

៧. រូបសញ្ចេតនាសុត្តំ

៣០៨. សាវត្ថិនិទានំ។ “រូបសញ្ចេតនា, ភិក្ខវេ, អនិច្ចា វិបរិណាមី អញ្ញថាភាវី; សទ្ទសញ្ចេតនា… គន្ធសញ្ចេតនា… រសសញ្ចេតនា… ផោដ្ឋព្ពសញ្ចេតនា… ធម្មសញ្ចេតនា អនិច្ចា វិបរិណាមី អញ្ញថាភាវី។ យោ, ភិក្ខវេ, ឥមេ ធម្មេ ឯវំ សទ្ទហតិ អធិមុច្ចតិ, អយំ វុច្ចតិ ‘សទ្ធានុសារី…បេ…. សម្ពោធិបរាយនោ’”តិ។ សត្តមំ។

៨. រូបតណ្ហាសុត្តំ

៣០៩. សាវត្ថិនិទានំ ។ “រូបតណ្ហា, ភិក្ខវេ, អនិច្ចា វិបរិណាមី អញ្ញថាភាវី; សទ្ទតណ្ហា… គន្ធតណ្ហា… រសតណ្ហា… ផោដ្ឋព្ពតណ្ហា… ធម្មតណ្ហា អនិច្ចា វិបរិណាមី អញ្ញថាភាវី ។ យោ, ភិក្ខវេ, ឥមេ ធម្មេ ឯវំ សទ្ទហតិ អធិមុច្ចតិ, អយំ វុច្ចតិ ‘សទ្ធានុសារី…បេ…. សម្ពោធិបរាយនោ’”តិ។ អដ្ឋមំ។

៩. បថវីធាតុសុត្តំ

៣១០. សាវត្ថិនិទានំ។ “បថវីធាតុ, ភិក្ខវេ, អនិច្ចា វិបរិណាមី អញ្ញថាភាវី; អាបោធាតុ… តេជោធាតុ… វាយោធាតុ… អាកាសធាតុ… វិញ្ញាណធាតុ អនិច្ចា វិបរិណាមី អញ្ញថាភាវី។ យោ, ភិក្ខវេ, ឥមេ ធម្មេ ឯវំ សទ្ទហតិ អធិមុច្ចតិ, អយំ វុច្ចតិ ‘សទ្ធានុសារី…បេ…. សម្ពោធិបរាយនោ’”តិ។ នវមំ។

១០. ខន្ធសុត្តំ

៣១១. សាវត្ថិនិទានំ។ “រូបំ, ភិក្ខវេ, អនិច្ចំ វិបរិណាមិ អញ្ញថាភាវិ; វេទនា អនិច្ចា វិបរិណាមី អញ្ញថាភាវី; សញ្ញា… សង្ខារា អនិច្ចា វិបរិណាមិនោ អញ្ញថាភាវិនោ; វិញ្ញាណំ អនិច្ចំ វិបរិណាមិ អញ្ញថាភាវិ ។ យោ, ភិក្ខវេ, ឥមេ ធម្មេ ឯវំ សទ្ទហតិ អធិមុច្ចតិ, អយំ វុច្ចតិ សទ្ធានុសារី, ឱក្កន្តោ សម្មត្តនិយាមំ , សប្បុរិសភូមិំ ឱក្កន្តោ, វីតិវត្តោ បុថុជ្ជនភូមិំ; អភព្ពោ តំ កម្មំ កាតុំ, យំ កម្មំ កត្វា និរយំ វា តិរច្ឆានយោនិំ វា បេត្តិវិសយំ វា ឧបបជ្ជេយ្យ; អភព្ពោ ច តាវ កាលំ កាតុំ យាវ ន សោតាបត្តិផលំ សច្ឆិករោតិ”។

“យស្ស ខោ, ភិក្ខវេ, ឥមេ ធម្មា ឯវំ បញ្ញាយ មត្តសោ និជ្ឈានំ ខមន្តិ, អយំ វុច្ចតិ – ‘ធម្មានុសារី, ឱក្កន្តោ សម្មត្តនិយាមំ, សប្បុរិសភូមិំ ឱក្កន្តោ, វីតិវត្តោ បុថុជ្ជនភូមិំ; អភព្ពោ តំ កម្មំ កាតុំ, យំ កម្មំ កត្វា និរយំ វា តិរច្ឆានយោនិំ វា បេត្តិវិសយំ វា ឧបបជ្ជេយ្យ; អភព្ពោ ច តាវ កាលំ កាតុំ យាវ ន សោតាបត្តិផលំ សច្ឆិករោតិ’។ យោ, ភិក្ខវេ, ឥមេ ធម្មេ ឯវំ បជានាតិ ឯវំ បស្សតិ, អយំ វុច្ចតិ – ‘សោតាបន្នោ អវិនិបាតធម្មោ និយតោ សម្ពោធិបរាយនោ’”តិ។ ទសមំ។

ឱក្កន្តសំយុត្តំ [ឱក្កន្តិកសំយុត្តំ (បី. ក.)] សមត្តំ។

តស្សុទ្ទានំ –

ចក្ខុ រូបញ្ច វិញ្ញាណំ, ផស្សោ ច វេទនាយ ច;
សញ្ញា ច ចេតនា តណ្ហា, ធាតុ ខន្ធេន តេ ទសាតិ។

៥. ឧប្បាទសំយុត្តំ

១. ចក្ខុសុត្តំ

៣១២. សាវត្ថិនិទានំ ។ “យោ ខោ, ភិក្ខវេ, ចក្ខុស្ស ឧប្បាទោ ឋិតិ អភិនិព្ពត្តិ បាតុភាវោ, ទុក្ខស្សេសោ ឧប្បាទោ, រោគានំ ឋិតិ, ជរាមរណស្ស បាតុភាវោ។ យោ សោតស្ស ឧប្បាទោ ឋិតិ...បេ.... យោ ឃានស្ស ឧប្បាទោ ឋិតិ... យោ ជិវ្ហាយ ឧប្បាទោ ឋិតិ... យោ កាយស្ស ឧប្បាទោ ឋិតិ... យោ មនស្ស ឧប្បាទោ ឋិតិ អភិនិព្ពត្តិ បាតុភាវោ, ទុក្ខស្សេសោ ឧប្បាទោ, រោគានំ ឋិតិ, ជរាមរណស្ស បាតុភាវោ។ យោ ច, ភិក្ខវេ, ចក្ខុស្ស និរោធោ វូបសមោ អត្ថង្គមោ, ទុក្ខស្សេសោ និរោធោ, រោគានំ វូបសមោ, ជរាមរណស្ស អត្ថង្គមោ។ យោ សោតស្ស និរោធោ...បេ.... យោ ឃានស្ស និរោធោ... យោ ជិវ្ហាយ និរោធោ... យោ កាយស្ស និរោធោ... យោ មនស្ស និរោធោ វូបសមោ អត្ថង្គមោ, ទុក្ខស្សេសោ និរោធោ, រោគានំ វូបសមោ, ជរាមរណស្ស អត្ថង្គមោ”តិ។ បឋមំ។

២. រូបសុត្តំ

៣១៣. សាវត្ថិនិទានំ។ “យោ ខោ, ភិក្ខវេ, រូបានំ ឧប្បាទោ ឋិតិ អភិនិព្ពត្តិ បាតុភាវោ, ទុក្ខស្សេសោ ឧប្បាទោ, រោគានំ ឋិតិ, ជរាមរណស្ស បាតុភាវោ។ យោ សទ្ទានំ... យោ គន្ធានំ... យោ រសានំ... យោ ផោដ្ឋព្ពានំ... យោ ធម្មានំ ឧប្បាទោ ឋិតិ អភិនិព្ពត្តិ បាតុភាវោ, ទុក្ខស្សេសោ ឧប្បាទោ, រោគានំ ឋិតិ, ជរាមរណស្ស បាតុភាវោ។ យោ ច ខោ, ភិក្ខវេ, រូបានំ និរោធោ វូបសមោ អត្ថង្គមោ, ទុក្ខស្សេសោ និរោធោ, រោគានំ វូបសមោ, ជរាមរណស្ស អត្ថង្គមោ។ យោ សទ្ទានំ... យោ គន្ធានំ... យោ រសានំ... យោ ផោដ្ឋព្ពានំ... យោ ធម្មានំ និរោធោ វូបសមោ អត្ថង្គមោ, ទុក្ខស្សេសោ និរោធោ, រោគានំ វូបសមោ, ជរាមរណស្ស អត្ថង្គមោ”តិ។ ទុតិយំ។

៣. វិញ្ញាណសុត្តំ

៣១៤. សាវត្ថិនិទានំ ។ “យោ ខោ, ភិក្ខវេ, ចក្ខុវិញ្ញាណស្ស ឧប្បាទោ ឋិតិ...បេ.... ជរាមរណស្ស បាតុភាវោ...បេ.... យោ មនោវិញ្ញាណស្ស ឧប្បាទោ ឋិតិ...បេ.... ជរាមរណស្ស បាតុភាវោ។ យោ ច ខោ, ភិក្ខវេ, ចក្ខុវិញ្ញាណស្ស និរោធោ...បេ.... ជរាមរណស្ស អត្ថង្គមោ...បេ.... យោ មនោវិញ្ញាណស្ស និរោធោ...បេ.... ជរាមរណស្ស អត្ថង្គមោ”តិ។ តតិយំ។

៤. សម្ផស្សសុត្តំ

៣១៥. សាវត្ថិនិទានំ ។ “យោ ខោ, ភិក្ខវេ, ចក្ខុសម្ផស្សស្ស ឧប្បាទោ ឋិតិ...បេ.... ជរាមរណស្ស បាតុភាវោ...បេ.... យោ មនោសម្ផស្សស្ស ឧប្បាទោ ឋិតិ...បេ.... ជរាមរណស្ស បាតុភាវោ។ យោ ច ខោ, ភិក្ខវេ, ចក្ខុសម្ផស្សស្ស និរោធោ...បេ.... ជរាមរណស្ស អត្ថង្គមោ...បេ.... យោ មនោសម្ផស្សស្ស និរោធោ...បេ.... ជរាមរណស្ស អត្ថង្គមោ”តិ។ ចតុត្ថំ។

៥. សម្ផស្សជសុត្តំ

៣១៦. សាវត្ថិនិទានំ។ “យោ ខោ, ភិក្ខវេ, ចក្ខុសម្ផស្សជាយ វេទនាយ ឧប្បាទោ ឋិតិ...បេ.... ជរាមរណស្ស បាតុភាវោ...បេ....។

យោ មនោសម្ផស្សជាយ វេទនាយ ឧប្បាទោ ឋិតិ...បេ.... ជរាមរណស្ស បាតុភាវោ។ យោ ច ខោ, ភិក្ខវេ, ចក្ខុសម្ផស្សជាយ វេទនាយ និរោធោ វូបសមោ...បេ.... ជរាមរណស្ស អត្ថង្គមោ...បេ.... យោ មនោសម្ផស្សជាយ វេទនាយ និរោធោ វូបសមោ អត្ថង្គមោ, ទុក្ខស្សេសោ និរោធោ, រោគានំ វូបសមោ, ជរាមរណស្ស អត្ថង្គមោ”តិ។ បញ្ចមំ។

៦. សញ្ញាសុត្តំ

៣១៧. សាវត្ថិនិទានំ។ “យោ ខោ, ភិក្ខវេ, រូបសញ្ញាយ ឧប្បាទោ ឋិតិ…បេ… ជរាមរណស្ស បាតុភាវោ…បេ… យោ ធម្មសញ្ញាយ ឧប្បាទោ ឋិតិ អភិនិព្ពត្តិ បាតុភាវោ, ទុក្ខស្សេសោ ឧប្បាទោ, រោគានំ ឋិតិ, ជរាមរណស្ស បាតុភាវោ។ យោ ច ខោ, ភិក្ខវេ, រូបសញ្ញាយ និរោធោ…បេ… ជរាមរណស្ស អត្ថង្គមោ…បេ… យោ ធម្មសញ្ញាយ និរោធោ វូបសមោ អត្ថង្គមោ, ទុក្ខស្សេសោ និរោធោ, រោគានំ វូបសមោ, ជរាមរណស្ស អត្ថង្គមោ”តិ។ ឆដ្ឋំ។

៧. សញ្ចេតនាសុត្តំ

៣១៨. សាវត្ថិនិទានំ ។ “យោ ខោ, ភិក្ខវេ, រូបសញ្ចេតនាយ ឧប្បាទោ ឋិតិ…បេ… ជរាមរណស្ស បាតុភាវោ…បេ… យោ ធម្មសញ្ចេតនាយ ឧប្បាទោ ឋិតិ អភិនិព្ពត្តិ បាតុភាវោ, ទុក្ខស្សេសោ ឧប្បាទោ, រោគានំ ឋិតិ, ជរាមរណស្ស បាតុភាវោ។ យោ ច ខោ, ភិក្ខវេ, រូបសញ្ចេតនាយ និរោធោ…បេ… ជរាមរណស្ស អត្ថង្គមោ…បេ… យោ ធម្មសញ្ចេតនាយ និរោធោ វូបសមោ អត្ថង្គមោ, ទុក្ខស្សេសោ និរោធោ, រោគានំ វូបសមោ, ជរាមរណស្ស អត្ថង្គមោ”តិ។ សត្តមំ។

៨. តណ្ហាសុត្តំ

៣១៩. សាវត្ថិនិទានំ ។ “យោ ខោ, ភិក្ខវេ, រូបតណ្ហាយ ឧប្បាទោ ឋិតិ…បេ… ជរាមរណស្ស បាតុភាវោ…បេ… យោ ធម្មតណ្ហាយ ឧប្បាទោ ឋិតិ អភិនិព្ពត្តិ បាតុភាវោ, ទុក្ខស្សេសោ ឧប្បាទោ, រោគានំ ឋិតិ, ជរាមរណស្ស បាតុភាវោ។ យោ ច ខោ, ភិក្ខវេ, រូបតណ្ហាយ និរោធោ…បេ… ជរាមរណស្ស អត្ថង្គមោ…បេ… យោ ធម្មតណ្ហាយ និរោធោ វូបសមោ អត្ថង្គមោ, ទុក្ខស្សេសោ និរោធោ, រោគានំ វូបសមោ, ជរាមរណស្ស អត្ថង្គមោ”តិ។ អដ្ឋមំ។

៩. ធាតុសុត្តំ

៣២០. សាវត្ថិនិទានំ។ “យោ ខោ, ភិក្ខវេ, បថវីធាតុយា ឧប្បាទោ ឋិតិ អភិនិព្ពត្តិ បាតុភាវោ…បេ… ជរាមរណស្ស បាតុភាវោ; យោ អាបោធាតុយា… យោ តេជោធាតុយា… យោ វាយោធាតុយា… យោ អាកាសធាតុយា… យោ វិញ្ញាណធាតុយា ឧប្បាទោ ឋិតិ អភិនិព្ពត្តិ បាតុភាវោ, ទុក្ខស្សេសោ ឧប្បាទោ, រោគានំ ឋិតិ, ជរាមរណស្ស បាតុភាវោ។ យោ ច ខោ, ភិក្ខវេ, បថវីធាតុយា និរោធោ…បេ… ជរាមរណស្ស អត្ថង្គមោ; យោ អាបោធាតុយា និរោធោ… យោ តេជោធាតុយា និរោធោ… យោ វាយោធាតុយា និរោធោ… យោ អាកាសធាតុយា និរោធោ… យោ វិញ្ញាណធាតុយា និរោធោ វូបសមោ អត្ថង្គមោ, ទុក្ខស្សេសោ និរោធោ, រោគានំ វូបសមោ, ជរាមរណស្ស អត្ថង្គមោ”តិ។ នវមំ។

១០. ខន្ធសុត្តំ

៣២១. សាវត្ថិនិទានំ ។ “យោ ខោ, ភិក្ខវេ, រូបស្ស ឧប្បាទោ ឋិតិ អភិនិព្ពត្តិ បាតុភាវោ, ទុក្ខស្សេសោ ឧប្បាទោ, រោគានំ ឋិតិ, ជរាមរណស្ស បាតុភាវោ។ យោ វេទនាយ… យោ សញ្ញាយ… យោ សង្ខារានំ… យោ វិញ្ញាណស្ស ឧប្បាទោ ឋិតិ អភិនិព្ពត្តិ បាតុភាវោ, ទុក្ខស្សេសោ ឧប្បាទោ, រោគានំ ឋិតិ, ជរាមរណស្ស បាតុភាវោ។ យោ ច ខោ, ភិក្ខវេ, រូបស្ស និរោធោ វូបសមោ អត្ថង្គមោ, ទុក្ខស្សេសោ និរោធោ, រោគានំ វូបសមោ, ជរាមរណស្ស អត្ថង្គមោ។ យោ វេទនាយ… យោ សញ្ញាយ… យោ សង្ខារានំ… យោ វិញ្ញាណស្ស និរោធោ វូបសមោ អត្ថង្គមោ, ទុក្ខស្សេសោ និរោធោ, រោគានំ វូបសមោ, ជរាមរណស្ស អត្ថង្គមោ”តិ។ ទសមំ។

ឧប្បាទសំយុត្តំ សមត្តំ។

តស្សុទ្ទានំ –

ចក្ខុ រូបញ្ច វិញ្ញាណំ, ផស្សោ ច វេទនាយ ច;
សញ្ញា ច ចេតនា តណ្ហា, ធាតុ ខន្ធេន តេ ទសាតិ។

៦. កិលេសសំយុត្តំ

១. ចក្ខុសុត្តំ

៣២២. សាវត្ថិនិទានំ ។ “យោ, ភិក្ខវេ, ចក្ខុស្មិំ ឆន្ទរាគោ, ចិត្តស្សេសោ ឧបក្កិលេសោ។ យោ សោតស្មិំ ឆន្ទរាគោ, ចិត្តស្សេសោ ឧបក្កិលេសោ។ យោ ឃានស្មិំ ឆន្ទរាគោ, ចិត្តស្សេសោ ឧបក្កិលេសោ។ យោ ជិវ្ហាយ ឆន្ទរាគោ, ចិត្តស្សេសោ ឧបក្កិលេសោ។ យោ កាយស្មិំ ឆន្ទរាគោ, ចិត្តស្សេសោ ឧបក្កិលេសោ។ យោ មនស្មិំ ឆន្ទរាគោ, ចិត្តស្សេសោ ឧបក្កិលេសោ។ យតោ ខោ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុនោ ឥមេសុ ឆសុ ឋានេសុ ចេតសោ ឧបក្កិលេសោ បហីនោ ហោតិ, នេក្ខម្មនិន្នញ្ចស្ស ចិត្តំ ហោតិ។ នេក្ខម្មបរិភាវិតំ ចិត្តំ កម្មនិយំ ខាយតិ, អភិញ្ញា សច្ឆិករណីយេសុ ធម្មេសូ”តិ។ បឋមំ។

២. រូបសុត្តំ

៣២៣. សាវត្ថិនិទានំ។ “យោ, ភិក្ខវេ, រូបេសុ ឆន្ទរាគោ, ចិត្តស្សេសោ ឧបក្កិលេសោ។ យោ សទ្ទេសុ... យោ គន្ធេសុ... យោ រសេសុ... យោ ផោដ្ឋព្ពេសុ... យោ ធម្មេសុ ឆន្ទរាគោ, ចិត្តស្សេសោ ឧបក្កិលេសោ។ យតោ ខោ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុនោ ឥមេសុ ឆសុ ឋានេសុ ចេតសោ ឧបក្កិលេសោ បហីនោ ហោតិ, នេក្ខម្មនិន្នញ្ចស្ស ចិត្តំ ហោតិ។ នេក្ខម្មបរិភាវិតំ ចិត្តំ កម្មនិយំ ខាយតិ, អភិញ្ញា សច្ឆិករណីយេសុ ធម្មេសូ”តិ។ ទុតិយំ។

៣. វិញ្ញាណសុត្តំ

៣២៤. សាវត្ថិនិទានំ។ “យោ, ភិក្ខវេ, ចក្ខុវិញ្ញាណស្មិំ ឆន្ទរាគោ, ចិត្តស្សេសោ ឧបក្កិលេសោ។ យោ សោតវិញ្ញាណស្មិំ... យោ ឃានវិញ្ញាណស្មិំ... យោ ជិវ្ហាវិញ្ញាណស្មិំ... យោ កាយវិញ្ញាណស្មិំ... យោ មនោវិញ្ញាណស្មិំ ឆន្ទរាគោ, ចិត្តស្សេសោ ឧបក្កិលេសោ។ យតោ ខោ , ភិក្ខវេ, ភិក្ខុនោ ឥមេសុ ឆសុ ឋានេសុ ចេតសោ ឧបក្កិលេសោ បហីនោ ហោតិ, នេក្ខម្មនិន្នញ្ចស្ស ចិត្តំ ហោតិ។ នេក្ខម្មបរិភាវិតំ ចិត្តំ កម្មនិយំ ខាយតិ, អភិញ្ញា សច្ឆិករណីយេសុ ធម្មេសូ”តិ។ តតិយំ។

៤. សម្ផស្សសុត្តំ

៣២៥. សាវត្ថិនិទានំ ។ “យោ, ភិក្ខវេ, ចក្ខុសម្ផស្សស្មិំ ឆន្ទរាគោ, ចិត្តស្សេសោ ឧបក្កិលេសោ។ យោ សោតសម្ផស្សស្មិំ... យោ ឃានសម្ផស្សស្មិំ... យោ ជិវ្ហាសម្ផស្សស្មិំ... យោ កាយសម្ផស្សស្មិំ... យោ មនោសម្ផស្សស្មិំ ឆន្ទរាគោ, ចិត្តស្សេសោ ឧបក្កិលេសោ។ យតោ ខោ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុនោ...បេ.... អភិញ្ញា សច្ឆិករណីយេសុ ធម្មេសូ”តិ។ ចតុត្ថំ។

៥. សម្ផស្សជសុត្តំ

៣២៦. សាវត្ថិនិទានំ។ “យោ, ភិក្ខវេ, ចក្ខុសម្ផស្សជាយ វេទនាយ ឆន្ទរាគោ, ចិត្តស្សេសោ ឧបក្កិលេសោ។ យោ សោតសម្ផស្សជាយ វេទនាយ... យោ ឃានសម្ផស្សជាយ វេទនាយ... យោ ជិវ្ហាសម្ផស្សជាយ វេទនាយ... យោ កាយសម្ផស្សជាយ វេទនាយ... យោ មនោសម្ផស្សជាយ វេទនាយ ឆន្ទរាគោ, ចិត្តស្សេសោ ឧបក្កិលេសោ។ យតោ ខោ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុនោ...បេ.... អភិញ្ញា សច្ឆិករណីយេសុ ធម្មេសូ”តិ។ បញ្ចមំ។

៦. សញ្ញាសុត្តំ

៣២៧. សាវត្ថិនិទានំ។ “យោ, ភិក្ខវេ, រូបសញ្ញាយ ឆន្ទរាគោ, ចិត្តស្សេសោ ឧបក្កិលេសោ។ យោ សទ្ទសញ្ញាយ... យោ គន្ធសញ្ញាយ... យោ រសសញ្ញាយ... យោ ផោដ្ឋព្ពសញ្ញាយ... យោ ធម្មសញ្ញាយ ឆន្ទរាគោ, ចិត្តស្សេសោ ឧបក្កិលេសោ ។ យតោ ខោ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុនោ...បេ.... អភិញ្ញា សច្ឆិករណីយេសុ ធម្មេសូ”តិ។ ឆដ្ឋំ។

៧. សញ្ចេតនាសុត្តំ

៣២៨. សាវត្ថិនិទានំ។ “យោ, ភិក្ខវេ, រូបសញ្ចេតនាយ ឆន្ទរាគោ, ចិត្តស្សេសោ ឧបក្កិលេសោ។ យោ សទ្ទសញ្ចេតនាយ... យោ គន្ធសញ្ចេតនាយ... យោ រសសញ្ចេតនាយ... យោ ផោដ្ឋព្ពសញ្ចេតនាយ... យោ

ធម្មសញ្ចេតនាយ ឆន្ទរាគោ, ចិត្តស្សេសោ ឧបក្កិលេសោ។ យតោ ខោ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុនោ...បេ.... អភិញ្ញា សច្ឆិករណីយេសុ ធម្មេសូ’’តិ។ សត្តមំ។

៨. តណ្ហាសុត្តំ

៣២៨. សាវត្ថិនិទានំ ។ ‘‘យោ, ភិក្ខវេ, រូបតណ្ហាយ ឆន្ទរាគោ, ចិត្តស្សេសោ ឧបក្កិលេសោ។ យោ សទ្ទតណ្ហាយ... យោ គន្ធតណ្ហាយ... យោ រសតណ្ហាយ... យោ ផោដ្ឋព្ពតណ្ហាយ... យោ ធម្មតណ្ហាយ ឆន្ទរាគោ , ចិត្តស្សេសោ ឧបក្កិលេសោ។ យតោ ខោ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុនោ...បេ.... អភិញ្ញា សច្ឆិករណីយេសុ ធម្មេសូ’’តិ។ អដ្ឋមំ។

៩. ធាតុសុត្តំ

៣៣០. សាវត្ថិនិទានំ។ ‘‘យោ, ភិក្ខវេ, បថវីធាតុយា ឆន្ទរាគោ, ចិត្តស្សេសោ ឧបក្កិលេសោ។ យោ អាបោធាតុយា... យោ តេជោធាតុយា... យោ វាយោធាតុយា... យោ អាកាសធាតុយា... យោ វិញ្ញាណធាតុយា ឆន្ទរាគោ, ចិត្តស្សេសោ ឧបក្កិលេសោ។ យតោ ខោ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុនោ ឥមេសុ ឆសុ ឋានេសុ ចេតសោ ឧបក្កិលេសោ បហីនោ ហោតិ, នេក្ខម្មនិន្នញ្ចស្ស ចិត្តំ ហោតិ។ នេក្ខម្មបរិភាវិតំ ចិត្តំ កម្មនិយំ ខាយតិ, អភិញ្ញា សច្ឆិករណីយេសុ ធម្មេសូ’’តិ។ នវមំ។

១០. ខន្ធសុត្តំ

៣៣១. សាវត្ថិនិទានំ។ ‘‘យោ, ភិក្ខវេ, រូបស្មិំ ឆន្ទរាគោ, ចិត្តស្សេសោ ឧបក្កិលេសោ...បេ.... យោ វិញ្ញាណស្មិំ ឆន្ទរាគោ, ចិត្តស្សេសោ ឧបក្កិលេសោ។ យតោ ខោ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុនោ ឥមេសុ បញ្ចសុ ឋានេសុ ចេតសោ ឧបក្កិលេសោ បហីនោ ហោតិ, នេក្ខម្មនិន្នញ្ចស្ស ចិត្តំ ហោតិ។ នេក្ខម្មបរិភាវិតំ ចិត្តំ កម្មនិយំ ខាយតិ, អភិញ្ញា សច្ឆិករណីយេសុ ធម្មេសូ’’តិ។ ទសមំ។

កិលេសសំយុត្តំ សមត្តំ។

តស្សុទ្ទានំ –

ចក្ខុ រូបញ្ច វិញ្ញាណំ, ផស្សោ ច វេទនាយ ច;
សញ្ញា ច ចេតនា តណ្ហា, ធាតុ ខន្ធេន តេ ទសាតិ។

៧. សារិបុត្តសំយុត្តំ

១. វិវេកជសុត្តំ

៣៣២. ឯកំ សមយំ អាយស្មា សារិបុត្តោ សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ អថ ខោ អាយស្មា សារិបុត្តោ បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ សាវត្ថឹ បិណ្ឌាយ បាវិសិ។ សាវត្ថិយំ បិណ្ឌាយ ចរិត្វា បច្ឆាភត្តំ បិណ្ឌបាតបដិក្កន្តោ យេន អន្ធវនំ តេនុបសង្កមិ ទិវាវិហារាយ។ អន្ធវនំ អជ្ឈោគាហេត្វា អញ្ញតរស្មឹ រុក្ខមូលេ ទិវាវិហារំ និសីទិ។

អថ ខោ អាយស្មា សារិបុត្តោ សាយន្ហសមយំ បដិសល្លានា វុដ្ឋិតោ យេន ជេតវនំ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមោ តេនុបសង្កមិ។ អទ្ទសា ខោ អាយស្មា អានន្ទោ អាយស្មន្តំ សារិបុត្តំ ទូរតោវ អាគច្ឆន្តំ។ ទិស្វាន អាយស្មន្តំ សារិបុត្តំ ឯតទវោច – “វិប្បសន្នានិ ខោ តេ, អាវុសោ សារិបុត្ត, ឥន្ទ្រិយានិ; បរិសុទ្ធោ មុខវណ្ណោ បរិយោទាតោ។ កតមេនាយស្មា សារិបុត្តោ អជ្ជ វិហារេន វិហាសី”តិ?

“ឥធាហំ, អាវុសោ, វិវិច្ចេវ កាមេហិ វិវិច្ច អកុសលេហិ ធម្មេហិ សវិតក្កំ សវិចារំ វិវេកជំ បីតិសុខំ បឋមំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរាមិ។ តស្ស មយ្ហំ, អាវុសោ, ន ឯវំ ហោតិ – ‘អហំ បឋមំ ឈានំ សមាបជ្ជាមី’តិ វា ‘អហំ បឋមំ ឈានំ សមាបន្នោ’តិ វា ‘អហំ បឋមា ឈានា វុដ្ឋិតោ’តិ វា”តិ។ “តថា ហិ បនាយស្មតោ សារិបុត្តស្ស ទីឃរត្តំ អហង្ការមមង្ការមានានុសយា សុសមូហតា។ តស្មា អាយស្មតោ សារិបុត្តស្ស ន ឯវំ ហោតិ – ‘អហំ បឋមំ ឈានំ សមាបជ្ជាមី’តិ វា ‘អហំ បឋមំ ឈានំ សមាបន្នោ’តិ វា ‘អហំ បឋមា ឈានា វុដ្ឋិតោ’តិ វា”តិ។ បឋមំ។

២. អវិតក្កសុត្តំ

៣៣៣. សាវត្ថិនិទានំ ។ អទ្ទសា ខោ អាយស្មា អានន្ទោ...បេ.... អាយស្មន្តំ សារិបុត្តំ ឯតទវោច – “វិប្បសន្នានិ ខោ តេ, អាវុសោ សារិបុត្ត, ឥន្ទ្រិយានិ; បរិសុទ្ធោ មុខវណ្ណោ បរិយោទាតោ។ កតមេនាយស្មា សារិបុត្តោ អជ្ជ វិហារេន វិហាសី”តិ?

“ឥធាហំ , អាវុសោ, វិតក្កវិចារានំ វូបសមា អជ្ឈត្តំ សម្បសាទនំ ចេតសោ ឯកោទិភាវំ អវិតក្កំ អវិចារំ សមាធិជំ បីតិសុខំ ទុតិយំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរាមិ។ តស្ស មយ្ហំ, អាវុសោ, ន ឯវំ ហោតិ – ‘អហំ ទុតិយំ ឈានំ សមាបជ្ជាមី’តិ វា ‘អហំ ទុតិយំ ឈានំ សមាបន្នោ’តិ វា ‘អហំ ទុតិយា ឈានា វុដ្ឋិតោ’តិ វា”តិ។ “តថា ហិ បនាយស្មតោ សារិបុត្តស្ស ទីឃរត្តំ អហង្ការមមង្ការមានានុសយា សុសមូហតា។ តស្មា អាយស្មតោ សារិបុត្តស្ស ន ឯវំ ហោតិ – ‘អហំ ទុតិយំ ឈានំ សមាបជ្ជាមី’តិ វា ‘អហំ ទុតិយំ ឈានំ សមាបន្នោ’តិ វា ‘អហំ ទុតិយា ឈានា វុដ្ឋិតោ’តិ វា”តិ។ ទុតិយំ។

៣. បីតិសុត្តំ

៣៣៤. សាវត្ថិនិទានំ។ អទ្ទសា ខោ អាយស្មា អានន្ទោ...បេ.... “វិប្បសន្នានិ ខោ តេ, អាវុសោ សារិបុត្ត, ឥន្ទ្រិយានិ; បរិសុទ្ធោ មុខវណ្ណោ បរិយោទាតោ។ កតមេនាយស្មា សារិបុត្តោ អជ្ជ វិហារេន វិហាសី”តិ?

“ឥធាហំ, អាវុសោ, បីតិយា ច វិរាគា ឧបេក្ខកោ ច វិហាសឹ សតោ ច សម្បជានោ សុខញ្ច កាយេន បដិសំវេទេមិ; យំ តំ អរិយា អាចិក្ខន្តិ ‘ឧបេក្ខកោ សតិមា សុខវិហារី’តិ តតិយំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរាមិ។ តស្ស មយ្ហំ, អាវុសោ, ន ឯវំ ហោតិ – ‘អហំ តតិយំ ឈានំ សមាបជ្ជាមី’តិ វា ‘អហំ តតិយំ ឈានំ សមាបន្នោ’តិ វា ‘អហំ តតិយា ឈានា វុដ្ឋិតោ’តិ វា”តិ។ “តថា ហិ បនាយស្មតោ សារិបុត្តស្ស ទីឃរត្តំ អហង្ការមមង្ការមានានុសយា សុសមូហតា។ តស្មា អាយស្មតោ សារិបុត្តស្ស ន ឯវំ ហោតិ – ‘អហំ តតិយំ ឈានំ សមាបជ្ជាមី’តិ វា ‘អហំ តតិយំ ឈានំ សមាបន្នោ’តិ វា ‘អហំ តតិយា ឈានា វុដ្ឋិតោ’តិ វា”តិ។ តតិយំ។

៤. ឧបេក្ខាសុត្តំ

៣៣៥. សាវត្ថិនិទានំ ។ អទ្ទសា ខោ អាយស្មា អានន្ទោ...បេ.... “វិប្បសន្នានិ ខោ តេ, អាវុសោ សារិបុត្ត, ឥន្ទ្រិយានិ; បរិសុទ្ធោ មុខវណ្ណោ បរិយោទាតោ។ កតមេនាយស្មា សារិបុត្តោ អជ្ជ វិហារេន វិហាសី”តិ?

“ឥធាហំ, អាវុសោ, សុខស្ស ច បហានា ទុក្ខស្ស ច បហានា បុព្ពេវ សោមនស្សទោមនស្សានំ អត្ថង្គមា អទុក្ខមសុខំ ឧបេក្ខាសតិបារិសុទ្ធិំ ចតុត្ថំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរាមិ។ តស្ស មយ្ហំ, អាវុសោ, ន ឯវំ ហោតិ – ‘អហំ ចតុត្ថំ ឈានំ សមាបជ្ជាមី’តិ វា ‘អហំ ចតុត្ថំ ឈានំ សមាបន្នោ’តិ វា ‘អហំ ចតុត្ថា ឈានា វុដ្ឋិតោ’តិ វា”តិ។ “តថា ហិ បនាយស្មតោ សារិបុត្តស្ស ទីឃរត្តំ អហង្ការមមង្ការមានានុសយា សុសមូហតា។ តស្មា អាយស្មតោ សារិបុត្តស្ស ន ឯវំ ហោតិ – ‘អហំ ចតុត្ថំ ឈានំ សមាបជ្ជាមី’តិ វា ‘អហំ ចតុត្ថំ ឈានំ សមាបន្នោ’តិ វា ‘អហំ ចតុត្ថា ឈានា វុដ្ឋិតោ’តិ វា”តិ។ ចតុត្ថំ។

៥. អាកាសានញ្ចាយតនសុត្តំ

៣៣៦. សាវត្ថិនិទានំ ។ អទ្ទសា ខោ អាយស្មា អានន្ទោ…បេ… “ឥធាហំ, អាវុសោ, សព្ពសោ រូបសញ្ញានំ សមតិក្កមា បដិឃសញ្ញានំ អត្ថង្គមា នានត្តសញ្ញានំ អមនសិការា អនន្តោ អាកាសោតិ អាកាសានញ្ចាយតនំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរាមិ…បេ… វុដ្ឋិតោតិ វា”តិ។ បញ្ចមំ។

៦. វិញ្ញាណញ្ចាយតនសុត្តំ

៣៣៧. សាវត្ថិនិទានំ។ អទ្ទសា ខោ អាយស្មា អានន្ទោ…បេ… “ឥធាហំ, អាវុសោ, សព្ពសោ អាកាសានញ្ចាយតនំ សមតិក្កម្ម អនន្តំ វិញ្ញាណន្តិ វិញ្ញាណញ្ចាយតនំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរាមិ…បេ… វុដ្ឋិតោតិ វា”តិ។ ឆដ្ឋំ។

៧. អាកិញ្ចញ្ញាយតនសុត្តំ

៣៣៨. សាវត្ថិនិទានំ។ អថ ខោ អាយស្មា សារិបុត្តោ…បេ… “ឥធាហំ, អាវុសោ, សព្ពសោ វិញ្ញាណញ្ចាយតនំ សមតិក្កម្ម, នត្ថិ កិញ្ចីតិ អាកិញ្ចញ្ញាយតនំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរាមិ…បេ… វុដ្ឋិតោតិ វា”តិ។ សត្តមំ។

៨. នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនសុត្តំ

៣៣៩. សាវត្ថិនិទានំ ។ អថ ខោ អាយស្មា សារិបុត្តោ…បេ… “ឥធាហំ, អាវុសោ, អាកិញ្ចញ្ញាយតនំ សមតិក្កម្ម នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរាមិ…បេ… វុដ្ឋិតោតិ វា”តិ។ អដ្ឋមំ។

៩. និរោធសមាបត្តិសុត្តំ

៣៤០. សាវត្ថិនិទានំ។ អថ ខោ អាយស្មា សារិបុត្តោ…បេ… ។ “ឥធាហំ, អាវុសោ, សព្ពសោ នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនំ សមតិក្កម្ម សញ្ញាវេទយិតនិរោធំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរាមិ។ តស្ស មយ្ហំ, អាវុសោ, ន ឯវំ ហោតិ – ‘អហំ សញ្ញាវេទយិតនិរោធំ សមាបជ្ជាមី’តិ វា ‘អហំ សញ្ញាវេទយិតនិរោធំ សមាបន្នោ’តិ វា ‘អហំ សញ្ញាវេទយិតនិរោធា វុដ្ឋិតោ’តិ វា”តិ។ “តថា ហិ បនាយស្មតោ សារិបុត្តស្ស ទីឃរត្តំ អហង្ការមមង្ការមានានុសយា សុសមូហតា។ តស្មា អាយស្មតោ សារិបុត្តស្ស ន ឯវំ ហោតិ – ‘អហំ សញ្ញាវេទយិតនិរោធំ សមាបជ្ជាមី’តិ វា ‘អហំ សញ្ញាវេទយិតនិរោធំ សមាបន្នោ’តិ វា ‘អហំ សញ្ញាវេទយិតនិរោធា វុដ្ឋិតោ’តិ វា”តិ។ នវមំ។

១០. សូចិមុខីសុត្តំ

៣៤១. ឯកំ សមយំ អាយស្មា សារិបុត្តោ រាជគហេ វិហរតិ វេឡុវនេ កលន្ទកនិវាបេ។ អថ ខោ អាយស្មា សារិបុត្តោ បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ រាជគហេ បិណ្ឌាយ បាវិសិ។ រាជគហេ សបទានំ បិណ្ឌាយ ចរិត្វា តំ បិណ្ឌបាតំ អញ្ញតរំ កុដ្ដមូលំ [កុដ្ឋមូលំ (សី. ស្យា. កំ.), កុដ្ឋំ (បី.)] និស្សាយ បរិភុញ្ជតិ។ អថ ខោ សូចិមុខី បរិព្ពាជិកា យេនាយស្មា សារិបុត្តោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា អាយស្មន្តំ សារិបុត្តំ ឯតទវោច –

“កិំ នុ ខោ, សមណ, អធោមុខោ ភុញ្ជសី”តិ? “ន ខ្វាហំ, ភគិនិ, អធោមុខោ ភុញ្ជាមី”តិ។ “តេន ហិ, សមណ, ឧព្ភមុខោ [ឧទ្ធំមុខោ (សី. អដ្ឋ.)] ភុញ្ជសី”តិ? “ន ខ្វាហំ, ភគិនិ, ឧព្ភមុខោ ភុញ្ជាមី”តិ។ “តេន ហិ, សមណ, ទិសាមុខោ ភុញ្ជសី”តិ? “ន ខ្វាហំ, ភគិនិ, ទិសាមុខោ ភុញ្ជាមី”តិ។ “តេន ហិ, សមណ, វិទិសាមុខោ ភុញ្ជសី”តិ? “ន ខ្វាហំ, ភគិនិ, វិទិសាមុខោ ភុញ្ជាមី”តិ។

‘‘‘កឹ នុ, សមណ, អធោមុខោ ភុញ្ជសី’តិ ឥតិ បុដ្ឋោ សមានោ ‘ន ខ្វាហំ, ភគិនិ, អធោមុខោ ភុញ្ជាមី’តិ វទេសិ។ ‘តេន ហិ, សមណ, ឧព្ភមុខោ ភុញ្ជសី’តិ ឥតិ បុដ្ឋោ សមានោ ‘ន ខ្វាហំ, ភគិនិ, ឧព្ភមុខោ ភុញ្ជាមី’តិ វទេសិ។ ‘តេន ហិ, សមណ, ទិសាមុខោ ភុញ្ជសី’តិ ឥតិ បុដ្ឋោ សមានោ ‘ន ខ្វាហំ, ភគិនិ, ទិសាមុខោ ភុញ្ជាមី’តិ វទេសិ។ ‘តេន ហិ, សមណ, វិទិសាមុខោ ភុញ្ជសី’តិ ឥតិ បុដ្ឋោ សមានោ ‘ន ខ្វាហំ, ភគិនិ, វិទិសាមុខោ ភុញ្ជាមី’តិ វទេសិ’’។

‘‘កថញ្ចរហិ , សមណ, ភុញ្ជសី’’តិ? ‘‘យេ ហិ កេចិ, ភគិនិ, សមណព្រាហ្មណា [សមណា វា ព្រាហ្មណា វា (សី.) និគមនវាក្យេ បន សព្ពត្ថាបិ សមាសោយេវ ទិស្សតិ] វត្ថុវិជ្ជាតិរច្ឆានវិជ្ជាយ មិច្ឆាជីវេន ជីវិកំ [ជីវិតំ (ក.)] កប្បេន្តិ, ឥមេ វុច្ចន្តិ, ភគិនិ, សមណព្រាហ្មណា ‘អធោមុខា ភុញ្ជន្តី’តិ។ យេ ហិ កេចិ, ភគិនិ, សមណព្រាហ្មណា នក្ខត្តវិជ្ជាតិរច្ឆានវិជ្ជាយ មិច្ឆាជីវេន ជីវិកំ កប្បេន្តិ, ឥមេ វុច្ចន្តិ, ភគិនិ, សមណព្រាហ្មណា ‘ឧព្ភមុខា ភុញ្ជន្តី’តិ។ យេ ហិ កេចិ, ភគិនិ, សមណព្រាហ្មណា ទូតេយ្យបហិណគមនានុយោគាយ [... នុយោគា (សី. ស្យា. កំ. បី.), ... នុយោគេន (?)] មិច្ឆាជីវេន ជីវិកំ កប្បេន្តិ, ឥមេ វុច្ចន្តិ, ភគិនិ, សមណព្រាហ្មណា ‘ទិសាមុខា ភុញ្ជន្តី’តិ។ យេ ហិ កេចិ, ភគិនិ, សមណព្រាហ្មណា អង្គវិជ្ជាតិរច្ឆានវិជ្ជាយ មិច្ឆាជីវេន ជីវិកំ កប្បេន្តិ, ឥមេ វុច្ចន្តិ, ភគិនិ, សមណព្រាហ្មណា ‘វិទិសាមុខា ភុញ្ជន្តី’’’តិ។

‘‘សោ ខ្វាហំ, ភគិនិ, ន វត្ថុវិជ្ជាតិរច្ឆានវិជ្ជាយ មិច្ឆាជីវេន ជីវិកំ កប្បេមិ, ន នក្ខត្តវិជ្ជាតិរច្ឆានវិជ្ជាយ មិច្ឆាជីវេន ជីវិកំ កប្បេមិ, ន ទូតេយ្យបហិណគមនានុយោគាយ មិច្ឆាជីវេន ជីវិកំ កប្បេមិ, ន អង្គវិជ្ជាតិរច្ឆានវិជ្ជាយ មិច្ឆាជីវេន ជីវិកំ កប្បេមិ។ ធម្មេន ភិក្ខំ បរិយេសាមិ; ធម្មេន ភិក្ខំ បរិយេសិត្វា ភុញ្ជាមី’’តិ។

អថ ខោ សូចិមុខី បរិព្ពាជិកា រាជគហេ រថិយាយ រថិយំ, សិង្ឃាដកេន សិង្ឃាដកំ ឧបសង្កមិត្វា ឯវមារោចេសិ – ‘‘ធម្មិកំ សមណា សក្យបុត្តិយា អាហារំ អាហារេន្តិ; អនវជ្ជំ [អនវជ្ជេន (ក.)] សមណា សក្យបុត្តិយា អាហារំ អាហារេន្តិ។ ទេថ សមណានំ សក្យបុត្តិយានំ បិណ្ឌ’’ន្តិ។ ទសមំ។

សារិបុត្តសំយុត្តំ សមត្តំ។

តស្សុទ្ទានំ –

វិវេកជំ អវិតក្កំ, បីតិ ឧបេក្ខា ចតុត្ថកំ;
អាកាសញ្ចេវ វិញ្ញាណំ, អាកិញ្ចំ នេវសញ្ញិនា;
និរោធោ នវមោ វុត្តោ, ទសមំ សូចិមុខី ចាតិ។

៨. នាគសំយុត្តំ

១. សុទ្ធិកសុត្តំ

៣៤២. សាវត្ថិនិទានំ ។ “ចតស្សោ ឥមា, ភិក្ខវេ, នាគយោនិយោ។ កតមា ចតស្សោ? អណ្ឌជា នាគា, ជលាពុជា នាគា, សំសេទជា នាគា, ឱបបាតិកា នាគា – ឥមា ខោ, ភិក្ខវេ, ចតស្សោ នាគយោនិយោ”តិ។ បឋមំ។

២. បណីតតរសុត្តំ

៣៤៣. សាវត្ថិនិទានំ។ “ចតស្សោ ឥមា, ភិក្ខវេ, នាគយោនិយោ។ កតមា ចតស្សោ? អណ្ឌជា នាគា, ជលាពុជា នាគា, សំសេទជា នាគា, ឱបបាតិកា នាគា។ តត្រ , ភិក្ខវេ, អណ្ឌជេហិ នាគេហិ ជលាពុជា ច សំសេទជា ច ឱបបាតិកា ច នាគា បណីតតរា។ តត្រ, ភិក្ខវេ, អណ្ឌជេហិ ច ជលាពុជេហិ ច នាគេហិ សំសេទជា ច ឱបបាតិកា ច នាគា បណីតតរា។ តត្រ, ភិក្ខវេ, អណ្ឌជេហិ ច ជលាពុជេហិ ច សំសេទជេហិ ច នាគេហិ ឱបបាតិកា នាគា បណីតតរា។ ឥមា ខោ, ភិក្ខវេ, ចតស្សោ នាគយោនិយោ”តិ។ ទុតិយំ។

៣. ឧបោសថសុត្តំ

៣៤៤. ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ អថ ខោ អញ្ញតរោ ភិក្ខុ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ សោ ភិក្ខុ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “កោ នុ ខោ, ភន្តេ, ហេតុ, កោ បច្ចយោ, យេន មិធេកច្ចេ អណ្ឌជា នាគា ឧបោសថំ ឧបវសន្តិ វោស្សដ្ឋកាយា ច ភវន្តី”តិ?

“ឥធ , ភិក្ខុ, ឯកច្ចានំ អណ្ឌជានំ នាគានំ ឯវំ ហោតិ – ‘មយំ ខោ បុព្ពេ កាយេន ទ្វយការិនោ អហុម្ហ, វាចាយ ទ្វយការិនោ, មនសា ទ្វយការិនោ។ តេ មយំ កាយេន ទ្វយការិនោ, វាចាយ ទ្វយការិនោ, មនសា ទ្វយការិនោ, កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា អណ្ឌជានំ នាគានំ សហព្យតំ ឧបបន្នា។ សចជ្ជ មយំ កាយេន សុចរិតំ ចរេយ្យាម, វាចាយ សុចរិតំ ចរេយ្យាម, មនសា សុចរិតំ ចរេយ្យាម, ឯវំ មយំ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា សុគតឹ សគ្គំ លោកំ ឧបបជ្ជេយ្យាម។ ហន្ទ, មយំ ឯតរហិ កាយេន សុចរិតំ ចរាម, វាចាយ សុចរិតំ ចរាម, មនសា សុចរិតំ ចរាមា’តិ។ អយំ ខោ, ភិក្ខុ, ហេតុ, អយំ បច្ចយោ, យេន មិធេកច្ចេ អណ្ឌជា នាគា ឧបោសថំ ឧបវសន្តិ វោស្សដ្ឋកាយា ច ភវន្តី”តិ។ តតិយំ។

៤. ទុតិយឧបោសថសុត្តំ

៣៤៥. សាវត្ថិនិទានំ ។ អថ ខោ អញ្ញតរោ ភិក្ខុ យេន ភគវា…បេ… ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ សោ ភិក្ខុ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “កោ នុ ខោ, ភន្តេ, ហេតុ, កោ បច្ចយោ, យេន មិធេកច្ចេ ជលាពុជា នាគា ឧបោសថំ ឧបវសន្តិ វោស្សដ្ឋកាយា ច ភវន្តី”តិ? “ឥធ, ភិក្ខុ…បេ… អយំ ខោ, ភិក្ខុ, ហេតុ, អយំ បច្ចយោ, យេន មិធេកច្ចេ ជលាពុជា នាគា ឧបោសថំ ឧបវសន្តិ វោស្សដ្ឋកាយា ច ភវន្តី”តិ។ ចតុត្ថំ។

៥. តតិយឧបោសថសុត្តំ

៣៤៦. សាវត្ថិនិទានំ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ សោ ភិក្ខុ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “កោ នុ ខោ, ភន្តេ, ហេតុ, កោ បច្ចយោ, យេន មិធេកច្ចេ សំសេទជា នាគា ឧបោសថំ ឧបវសន្តិ វោស្សដ្ឋកាយា ច ភវន្តី”តិ? “ឥធ, ភិក្ខុ…បេ… អយំ ខោ, ភិក្ខុ, ហេតុ, អយំ បច្ចយោ, យេន មិធេកច្ចេ សំសេទជា នាគា ឧបោសថំ ឧបវសន្តិ វោស្សដ្ឋកាយា ច ភវន្តី”តិ។ បញ្ចមំ។

៦. ចតុត្ថឧបោសថសុត្តំ

៣៤៧. សាវត្ថិនិទានំ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ សោ ភិក្ខុ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “កោ នុ ខោ, ភន្តេ, ហេតុ, កោ បច្ចយោ, យេន មិធេកច្ចេ ឱបបាតិកា នាគា ឧបោសថំ ឧបវសន្តិ វោស្សដ្ឋកាយា ច ភវន្តី”តិ?

“ឥធ, ភិក្ខុ, ឯកច្ចានំ ឱបបាតិកានំ នាគានំ ឯវំ ហោតិ – ‘មយំ ខោ បុព្ពេ កាយេន ទ្វយការិនោ អហុម្ហ, វាចាយ ទ្វយការិនោ, មនសា ទ្វយការិនោ។ តេ មយំ កាយេន ទ្វយការិនោ, វាចាយ ទ្វយការិនោ, មនសា ទ្វយការិនោ, កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា ឱបបាតិកានំ នាគានំ សហព្យតំ ឧបបន្នា។ សចជ្ជ មយំ កាយេន សុចរិតំ ចរេយ្យាម , វាចាយ... មនសា សុចរិតំ ចរេយ្យាម, ឯវំ មយំ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា សុគតឹ សគ្គំ លោកំ ឧបបជ្ជេយ្យាម។ ហន្ទ, មយំ ឯតរហិ កាយេន សុចរិតំ ចរាម, វាចាយ... មនសា សុចរិតំ ចរាមា’តិ។ អយំ ខោ, ភិក្ខុ, ហេតុ, អយំ បច្ចយោ, យេន មិធេកច្ចេ ឱបបាតិកា នាគា ឧបោសថំ ឧបវសន្តិ វោស្សដ្ឋកាយា ច ភវន្តី”តិ។ ឆដ្ឋំ។

៧. សុតសុត្តំ

៣៤៨. សាវត្ថិនិទានំ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ សោ ភិក្ខុ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “កោ នុ ខោ, ភន្តេ, ហេតុ, កោ បច្ចយោ, យេន មិធេកច្ចោ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា អណ្ឌជានំ នាគានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជតី”តិ ?

“ឥធ, ភិក្ខុ, ឯកច្ចោ កាយេន ទ្វយការី ហោតិ, វាចាយ ទ្វយការី ហោតិ, មនសា ទ្វយការី ហោតិ។ តស្ស សុតំ ហោតិ – ‘អណ្ឌជា នាគា ទីឃាយុកា វណ្ណវន្តោ សុខពហុលា’តិ។ តស្ស ឯវំ ហោតិ – ‘អហោ វតាហំ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា អណ្ឌជានំ នាគានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជេយ្យ’ន្តិ។ សោ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា អណ្ឌជានំ នាគានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជតិ។ អយំ ខោ, ភិក្ខុ, ហេតុ, អយំ បច្ចយោ, យេន មិធេកច្ចោ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា អណ្ឌជានំ នាគានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជតី”តិ។ សត្តមំ។

៨. ទុតិយសុតសុត្តំ

៣៤៩. សាវត្ថិនិទានំ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ សោ ភិក្ខុ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “កោ នុ ខោ, ភន្តេ, ហេតុ, កោ បច្ចយោ, យេន មិធេកច្ចោ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា ជលាពុជានំ នាគានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជតី”តិ?... បេ.... អយំ ខោ, ភិក្ខុ, ហេតុ, អយំ បច្ចយោ, យេន មិធេកច្ចោ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា ជលាពុជានំ នាគានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជតីតិ។ អដ្ឋមំ។

៩. តតិយសុតសុត្តំ

៣៥០. សាវត្ថិនិទានំ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ សោ ភិក្ខុ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “កោ នុ ខោ, ភន្តេ, ហេតុ, កោ បច្ចយោ, យេន មិធេកច្ចោ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា សំសេទជានំ នាគានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជតី”តិ?... បេ.... អយំ ខោ, ភិក្ខុ, ហេតុ, អយំ បច្ចយោ, យេន មិធេកច្ចោ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា សំសេទជានំ នាគានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជតីតិ។ នវមំ។

១០. ចតុត្ថសុតសុត្តំ

៣៥១. សាវត្ថិនិទានំ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ សោ ភិក្ខុ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “កោ នុ ខោ, ភន្តេ, ហេតុ, កោ បច្ចយោ, យេន មិធេកច្ចោ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា ឱបបាតិកានំ នាគានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជតី”តិ?

“ឥធ, ភិក្ខុ, ឯកច្ចោ កាយេន ទ្វយការី ហោតិ, វាចាយ ទ្វយការី, មនសា ទ្វយការី។ តស្ស សុតំ ហោតិ – ‘ឱបបាតិកា នាគា ទីឃាយុកា វណ្ណវន្តោ សុខពហុលា’តិ។ តស្ស ឯវំ ហោតិ – ‘អហោ វតាហំ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា ឱបបាតិកានំ នាគានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជេយ្យ’ន្តិ។ សោ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា ឱបបាតិកានំ នាគានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជតិ។ អយំ ខោ, ភិក្ខុ, ហេតុ, អយំ បច្ចយោ, យេន មិធេកច្ចោ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា ឱបបាតិកានំ នាគានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជតី”តិ។ ទសមំ។

១១-២០. អណ្ឌជទានូបការសុត្តទសកំ

៣៥២-៣៦១. ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ សោ ភិក្ខុ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “កោ នុ ខោ, ភន្តេ, ហេតុ, កោ បច្ចយោ, យេន មិធេកច្ចោ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា អណ្ឌជានំ នាគានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជតី”តិ?

“ឥធ, ភិក្ខុ, ឯកច្ចោ កាយេន ទ្វយការី ហោតិ, វាចាយ ទ្វយការី, មនសា ទ្វយការី។ តស្ស សុតំ ហោតិ – ‘អណ្ឌជា នាគា ទីឃាយុកា វណ្ណវន្តោ សុខពហុលា’តិ។ តស្ស ឯវំ ហោតិ – ‘អហោ វតាហំ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា

អណ្ឌជានំ នាគានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជេយ្យ’ន្តិ។ សោ អន្នំ ទេតិ។ សោ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា អណ្ឌជានំ នាគានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជតិ។ អយំ ខោ, ភិក្ខុ, ហេតុ…បេ… ឧបបជ្ជតីតិ…បេ… សោ បានំ ទេតិ…បេ… វត្ថំ ទេតិ…បេ… យានំ ទេតិ…បេ… មាលំ ទេតិ…បេ… គន្ធំ ទេតិ…បេ… វិលេបនំ ទេតិ…បេ… សេយ្យំ ទេតិ…បេ… អាវសថំ ទេតិ…បេ… បទីបេយ្យំ ទេតិ។ សោ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា អណ្ឌជានំ នាគានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជតិ។ អយំ ខោ, ភិក្ខុ, ហេតុ, អយំ បច្ចយោ, យេន មិធេកច្ចោ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា អណ្ឌជានំ នាគានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជតី”តិ។ វីសតិមំ។

២១-៥០. ជលាពុជាទិទានូបការសុត្តតឹសកំ

៣៦២-៣៩១. សាវត្ថិនិទានំ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ សោ ភិក្ខុ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “កោ នុ ខោ, ភន្តេ, ហេតុ, កោ បច្ចយោ, យេន មិធេកច្ចោ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា ជលាពុជានំ នាគានំ…បេ… សំសេទជានំ នាគានំ…បេ… ឱបបាតិកានំ នាគានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជតី”តិ?

“ឥធ, ភិក្ខុ, ឯកច្ចោ កាយេន ទ្វយការី ហោតិ, វាចាយ ទ្វយការី, មនសា ទ្វយការី។ តស្ស សុតំ ហោតិ – ‘ឱបបាតិកា នាគា ទីឃាយុកា វណ្ណវន្តោ សុខពហុលា’តិ។ តស្ស ឯវំ ហោតិ – ‘អហោ វតាហំ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា ឱបបាតិកានំ នាគានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជេយ្យ’ន្តិ។ សោ អន្នំ ទេតិ…បេ… បានំ ទេតិ…បេ… បទីបេយ្យំ ទេតិ។ សោ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា ឱបបាតិកានំ នាគានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជតិ។ អយំ ខោ, ភិក្ខុ, ហេតុ, អយំ បច្ចយោ, យេន មិធេកច្ចោ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា ឱបបាតិកានំ នាគានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជតី”តិ។

(ឥមិនា បេយ្យាលេន ទស ទស សុត្តន្តា កាតព្ពា។ ឯវំ ចតូសុ យោនីសុ ចត្តាលីសំ វេយ្យាករណា ហោន្តិ។ បុរិមេហិ បន ទសហិ សុត្តន្តេហិ សហ ហោន្តិ បណ្ណាសសុត្តន្តាតិ។)

នាគសំយុត្តំ សមត្តំ។

តស្សុទ្ទានំ –

សុទ្ធិកំ បណីតតរំ, ចតុរោ ច ឧបោសថា;
តស្ស សុតំ ចតុរោ ច, ទានូបការា ច តាលីសំ;
បណ្ណាស បិណ្ឌិតោ សុត្តា, នាគម្ហិ សុប្បកាសិតាតិ។

៨. សុបណ្ណសំយុត្តំ

១. សុទ្ធិកសុត្តំ

៣៩២. សាវត្ថិនិទានំ ។ "ចតស្សោ ឥមា, ភិក្ខវេ, សុបណ្ណយោនិយោ។ កតមា ចតស្សោ? អណ្ឌជា សុបណ្ណា, ជលាពុជា សុបណ្ណា, សំសេទជា សុបណ្ណា, ឱបបាតិកា សុបណ្ណា – ឥមា ខោ, ភិក្ខវេ, ចតស្សោ សុបណ្ណយោនិយោ"តិ។ បឋមំ។

២. ហរន្តិសុត្តំ

៣៩៣. សាវត្ថិនិទានំ ។ "ចតស្សោ ឥមា, ភិក្ខវេ, សុបណ្ណយោនិយោ។ កតមា ចតស្សោ? អណ្ឌជា...បេ.... ឥមា ខោ, ភិក្ខវេ, ចតស្សោ សុបណ្ណយោនិយោ។ តត្រ, ភិក្ខវេ, អណ្ឌជា សុបណ្ណា អណ្ឌជេវ នាគេ ហរន្តិ, ន ជលាពុជេ, ន សំសេទជេ, ន ឱបបាតិកេ។ តត្រ, ភិក្ខវេ, ជលាពុជា សុបណ្ណា អណ្ឌជេ ច ជលាពុជេ ច នាគេ ហរន្តិ, ន សំសេទជេ, ន ឱបបាតិកេ។ តត្រ, ភិក្ខវេ, សំសេទជា សុបណ្ណា អណ្ឌជេ ច ជលាពុជេ ច សំសេទជេ ច នាគេ ហរន្តិ, ន ឱបបាតិកេ។ តត្រ, ភិក្ខវេ, ឱបបាតិកា សុបណ្ណា អណ្ឌជេ ច ជលាពុជេ ច សំសេទជេ ច ឱបបាតិកេ ច នាគេ ហរន្តិ។ ឥមា ខោ, ភិក្ខវេ, ចតស្សោ សុបណ្ណយោនិយោ"តិ។ ទុតិយំ។

៣. ទ្វយការីសុត្តំ

៣៩៤. សាវត្ថិនិទានំ។ អញ្ញតរោ ភិក្ខុ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ សោ ភិក្ខុ ភគវន្តំ ឯតទវោច – "កោ នុ ខោ, ភន្តេ, ហេតុ, កោ បច្ចយោ, យេន មិធេកច្ចោ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា អណ្ឌជានំ សុបណ្ណានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជតី"តិ? "ឥធ, ភិក្ខុ, ឯកច្ចោ កាយេន ទ្វយការី ហោតិ, វាចាយ ទ្វយការី, មនសា ទ្វយការី។ តស្ស សុតំ ហោតិ – 'អណ្ឌជា សុបណ្ណា ទីឃាយុកា វណ្ណវន្តោ សុខពហុលា'តិ។ តស្ស ឯវំ ហោតិ – 'អហោ វតាហំ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា អណ្ឌជានំ សុបណ្ណានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជេយ្យ'ន្តិ។ សោ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា អណ្ឌជានំ សុបណ្ណានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជតិ។ អយំ ខោ, ភិក្ខុ, ហេតុ, អយំ បច្ចយោ , យេន មិធេកច្ចោ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា អណ្ឌជានំ សុបណ្ណានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជតី"តិ។ តតិយំ។

៤-៦. ទុតិយាទិទ្វយការីសុត្តត្តិកំ

៣៩៥-៣៩៧. សាវត្ថិនិទានំ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ សោ ភិក្ខុ ភគវន្តំ ឯតទវោច – "កោ នុ ខោ, ភន្តេ, ហេតុ, កោ បច្ចយោ, យេន មិធេកច្ចោ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា ជលាពុជានំ សុបណ្ណានំ...បេ.... សំសេទជានំ សុបណ្ណានំ...បេ.... ឱបបាតិកានំ សុបណ្ណានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជតី"តិ? "ឥធ, ភិក្ខុ, ឯកច្ចោ កាយេន ទ្វយការី ហោតិ, វាចាយ ទ្វយការី, មនសា ទ្វយការី។ តស្ស សុតំ ហោតិ – 'ឱបបាតិកា សុបណ្ណា ទីឃាយុកា វណ្ណវន្តោ សុខពហុលា'តិ។ តស្ស ឯវំ ហោតិ – 'អហោ វតាហំ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា ឱបបាតិកានំ សុបណ្ណានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជេយ្យ'ន្តិ។ សោ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា ឱបបាតិកានំ សុបណ្ណានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជតិ។ អយំ ខោ, ភិក្ខុ, ហេតុ, អយំ បច្ចយោ, យេន មិធេកច្ចោ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា ឱបបាតិកានំ សុបណ្ណានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជតី"តិ។ ឆដ្ឋំ។

៧-១៦. អណ្ឌជទានូបការសុត្តទសកំ

៣៩៨-៤០៧. សាវត្ថិនិទានំ ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ សោ ភិក្ខុ ភគវន្តំ ឯតទវោច – "កោ នុ ខោ, ភន្តេ, ហេតុ, កោ បច្ចយោ, យេន មិធេកច្ចោ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា អណ្ឌជានំ សុបណ្ណានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជតី"តិ? "ឥធ, ភិក្ខុ, ឯកច្ចោ កាយេន ទ្វយការី ហោតិ, វាចាយ ទ្វយការី, មនសា ទ្វយការី។ តស្ស សុតំ ហោតិ – 'អណ្ឌជា សុបណ្ណា ទីឃាយុកា វណ្ណវន្តោ សុខពហុលា'តិ។ តស្ស ឯវំ ហោតិ – 'អហោ វតាហំ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា អណ្ឌជានំ សុបណ្ណានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជេយ្យ'ន្តិ។ សោ អន្នំ ទេតិ...បេ.... បានំ ទេតិ... វត្ថំ ទេតិ... យានំ ទេតិ... មាលំ ទេតិ... គន្ធំ ទេតិ... វិលេបនំ ទេតិ... សេយ្យំ ទេតិ... អាវសថំ ទេតិ... បទីបេយ្យំ ទេតិ។ សោ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា អណ្ឌជានំ សុបណ្ណានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជតិ។ អយំ ខោ, ភិក្ខុ, ហេតុ, អយំ

បច្ចយោ, យេន មិធេកច្ចោ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា អណ្ឌជានំ សុបណ្ណានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជតី’’តិ។ សោឡសមំ។

១៧-៤៦. ជលាពុជាទិទានូបការសុត្តតឹសកំ

៤០៨-៤៣៧. សាវត្ថិនិទានំ ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ សោ ភិក្ខុ ភគវន្តំ ឯតទវោច – ‘‘កោ នុ ខោ, ភន្តេ, ហេតុ, កោ បច្ចយោ, យេន មិធេកច្ចោ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា ជលាពុជានំ សុបណ្ណានំ…បេ… សំសេទជានំ សុបណ្ណានំ…បេ… ឱបបាតិកានំ សុបណ្ណានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជតី’’តិ? ‘‘ឥធ, ភិក្ខុ, ឯកច្ចោ កាយេន ទ្វយការី ហោតិ, វាចាយ ទ្វយការី, មនសា ទ្វយការី។ តស្ស សុតំ ហោតិ – ‘ឱបបាតិកា សុបណ្ណា ទីឃាយុកា វណ្ណវន្តោ សុខពហុលា’តិ។ តស្ស ឯវំ ហោតិ – ‘អហោ វតាហំ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា ឱបបាតិកានំ សុបណ្ណានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជេយ្យ’ន្តិ។ សោ អន្នំ ទេតិ…បេ… បានំ ទេតិ…បេ… បទីបេយ្យំ ទេតិ។ សោ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា ឱបបាតិកានំ សុបណ្ណានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជតិ។ អយំ ខោ, ភិក្ខុ, ហេតុ, អយំ បច្ចយោ, យេន មិធេកច្ចោ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា ឱបបាតិកានំ សុបណ្ណានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជតី’’តិ។ ឆចត្តាលិសមំ។

(ឯវំ បិណ្ឌកេន ឆចត្តាលីសំ សុត្តន្តា ហោន្តិ។)

សុបណ្ណសំយុត្តំ សមត្តំ។

តស្សុទ្ទានំ –

សុទ្ធិកំ ហរន្តិ ចេវ, ទ្វយការី ច ចតុរោ;
ទានូបការា តាលីសំ, សុបណ្ណេ សុប្បកាសិតាតិ។

១០. គន្ធព្ពកាយសំយុត្តំ

១. សុទ្ធិកសុត្តំ

៤៣៨. ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ …បេ… ភគវា ឯតទវោច – “គន្ធព្ពកាយិកេ វោ, ភិក្ខវេ, ទេវេ ទេសេស្សាមិ។ តំ សុណាថ។ កតមា ច, ភិក្ខវេ, គន្ធព្ពកាយិកា ទេវា? សន្តិ, ភិក្ខវេ, មូលគន្ធេ អធិវត្ថា ទេវា។ សន្តិ, ភិក្ខវេ, សារគន្ធេ អធិវត្ថា ទេវា។ សន្តិ, ភិក្ខវេ, ផេគ្គុគន្ធេ អធិវត្ថា ទេវា។ សន្តិ, ភិក្ខវេ, តចគន្ធេ អធិវត្ថា ទេវា។ សន្តិ, ភិក្ខវេ, បបដិកគន្ធេ អធិវត្ថា ទេវា។ សន្តិ, ភិក្ខវេ, បត្តគន្ធេ អធិវត្ថា ទេវា។ សន្តិ, ភិក្ខវេ, បុប្ផគន្ធេ អធិវត្ថា ទេវា។ សន្តិ, ភិក្ខវេ, ផលគន្ធេ អធិវត្ថា ទេវា។ សន្តិ, ភិក្ខវេ, រសគន្ធេ អធិវត្ថា ទេវា។ សន្តិ, ភិក្ខវេ, គន្ធគន្ធេ អធិវត្ថា ទេវា។ ឥមេ វុច្ចន្តិ, ភិក្ខវេ, គន្ធព្ពកាយិកា ទេវា”តិ។ បឋមំ។

២. សុចរិតសុត្តំ

៤៣៩. សាវត្ថិនិទានំ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ សោ ភិក្ខុ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “កោ នុ ខោ, ភន្តេ, ហេតុ, កោ បច្ចយោ, យេន មិធេកច្ចោ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា គន្ធព្ពកាយិកានំ ទេវានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជតី”តិ? “ឥធ, ភិក្ខុ, ឯកច្ចោ កាយេន សុចរិតំ ចរតិ, វាចាយ សុចរិតំ ចរតិ, មនសា សុចរិតំ ចរតិ។ តស្ស សុតំ ហោតិ – ‘គន្ធព្ពកាយិកា ទេវា ទីឃាយុកា វណ្ណវន្តោ សុខពហុលា’តិ។ តស្ស ឯវំ ហោតិ – ‘អហោ វតាហំ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា គន្ធព្ពកាយិកានំ ទេវានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជេយ្យ’ន្តិ។ សោ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា គន្ធព្ពកាយិកានំ ទេវានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជតិ។ អយំ ខោ, ភិក្ខុ , ហេតុ, អយំ បច្ចយោ, យេន មិធេកច្ចោ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា គន្ធព្ពកាយិកានំ ទេវានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជតី”តិ។ ទុតិយំ។

៣. មូលគន្ធទាតាសុត្តំ

៤៤០. សាវត្ថិនិទានំ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ សោ ភិក្ខុ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “កោ នុ ខោ, ភន្តេ, ហេតុ, កោ បច្ចយោ, យេន មិធេកច្ចោ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា មូលគន្ធេ អធិវត្ថានំ ទេវានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជតី”តិ ? “ឥធ, ភិក្ខុ, ឯកច្ចោ កាយេន សុចរិតំ ចរតិ, វាចាយ សុចរិតំ ចរតិ, មនសា សុចរិតំ ចរតិ។ តស្ស សុតំ ហោតិ – ‘មូលគន្ធេ អធិវត្ថា ទេវា ទីឃាយុកា វណ្ណវន្តោ សុខពហុលា’តិ។ តស្ស ឯវំ ហោតិ – ‘អហោ វតាហំ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា មូលគន្ធេ អធិវត្ថានំ ទេវានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជេយ្យ’ន្តិ។ សោ ទាតា ហោតិ មូលគន្ធានំ។ សោ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា មូលគន្ធេ អធិវត្ថានំ ទេវានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជតិ។ អយំ ខោ, ភិក្ខុ, ហេតុ…បេ… យេន មិធេកច្ចោ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា មូលគន្ធេ អធិវត្ថានំ ទេវានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជតី”តិ។ តតិយំ។

៤-១២. សារគន្ធាទិទាតាសុត្តនវកំ

៤៤១-៤៤៩. សាវត្ថិនិទានំ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ សោ ភិក្ខុ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “កោ នុ ខោ, ភន្តេ, ហេតុ, កោ បច្ចយោ, យេន មិធេកច្ចោ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា សារគន្ធេ អធិវត្ថានំ ទេវានំ…បេ… ផេគ្គុគន្ធេ អធិវត្ថានំ ទេវានំ… តចគន្ធេ អធិវត្ថានំ ទេវានំ… បបដិកគន្ធេ អធិវត្ថានំ ទេវានំ… បត្តគន្ធេ អធិវត្ថានំ ទេវានំ… បុប្ផគន្ធេ អធិវត្ថានំ ទេវានំ… ផលគន្ធេ អធិវត្ថានំ ទេវានំ… រសគន្ធេ អធិវត្ថានំ ទេវានំ… គន្ធគន្ធេ អធិវត្ថានំ ទេវានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជតី”តិ? “ឥធ, ភិក្ខុ, ឯកច្ចោ កាយេន សុចរិតំ ចរតិ, វាចាយ សុចរិតំ ចរតិ, មនសា សុចរិតំ ចរតិ។ តស្ស សុតំ ហោតិ – ‘សារគន្ធេ អធិវត្ថា ទេវា ទីឃាយុកា វណ្ណវន្តោ សុខពហុលា’តិ។ តស្ស ឯវំ ហោតិ – ‘អហោ វតាហំ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា សារគន្ធេ អធិវត្ថានំ ទេវានំ…បេ… ផេគ្គុគន្ធេ អធិវត្ថានំ ទេវានំ… តចគន្ធេ អធិវត្ថានំ ទេវានំ… បបដិកគន្ធេ អធិវត្ថានំ ទេវានំ… បត្តគន្ធេ អធិវត្ថានំ ទេវានំ… បុប្ផគន្ធេ អធិវត្ថានំ ទេវានំ… ផលគន្ធេ អធិវត្ថានំ ទេវានំ… រសគន្ធេ អធិវត្ថានំ ទេវានំ… គន្ធគន្ធេ អធិវត្ថានំ ទេវានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជេយ្យ’ន្តិ។ សោ ទាតា ហោតិ សារគន្ធានំ…បេ… សោ ទាតា ហោតិ ផេគ្គុគន្ធានំ… សោ ទាតា ហោតិ តចគន្ធានំ… សោ ទាតា ហោតិ បបដិកគន្ធានំ… សោ ទាតា ហោតិ បត្តគន្ធានំ… សោ ទាតា ហោតិ បុប្ផគន្ធានំ… សោ ទាតា ហោតិ ផលគន្ធានំ… សោ ទាតា ហោតិ រសគន្ធានំ… សោ ទាតា ហោតិ គន្ធគន្ធានំ។ សោ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា គន្ធគន្ធេ អធិវត្ថានំ ទេវានំ

សហព្យតំ ឧបបជ្ជតិ។ អយំ ខោ, ភិក្ខុ, ហេតុ, អយំ បច្ចយោ, យេន មិធេកច្ចោ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា គន្ធគន្ធេ អធិវត្ថានំ ទេវានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជតី’’តិ។ ទ្វាទសមំ។

១៣-២២. មូលគន្ធទានូបការសុត្តទសកំ

៤៥០-៤៥៩. សាវត្ថិនិទានំ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ សោ ភិក្ខុ ភគវន្តំ ឯតទវោច – ‘‘កោ នុ ខោ, ភន្តេ, ហេតុ, កោ បច្ចយោ, យេន មិធេកច្ចោ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា មូលគន្ធេ អធិវត្ថានំ ទេវានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជតី’’តិ? ‘‘ឥធ, ភិក្ខុ, ឯកច្ចោ កាយេន សុចរិតំ ចរតិ, វាចាយ សុចរិតំ ចរតិ, មនសា សុចរិតំ ចរតិ។ តស្ស សុតំ ហោតិ – ‘មូលគន្ធេ អធិវត្ថា ទេវា ទីឃាយុកា វណ្ណវន្តោ សុខពហុលា’តិ។ តស្ស ឯវំ ហោតិ – ‘អហោ វតាហំ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា មូលគន្ធេ អធិវត្ថានំ ទេវានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជេយ្យ’ន្តិ។ សោ អន្នំ ទេតិ…បេ.… បានំ ទេតិ… វត្ថំ ទេតិ… យានំ ទេតិ… មាលំ ទេតិ… គន្ធំ ទេតិ… វិលេបនំ ទេតិ… សេយ្យំ ទេតិ… អាវសថំ ទេតិ… បទីបេយ្យំ ទេតិ។ សោ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា មូលគន្ធេ អធិវត្ថានំ ទេវានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជតិ។ អយំ ខោ, ភិក្ខុ, ហេតុ, អយំ បច្ចយោ, យេន មិធេកច្ចោ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា មូលគន្ធេ អធិវត្ថានំ ទេវានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជតី’’តិ។ ពាវីសតិមំ។

២៣-១១២. សារគន្ធាទិទានូបការសុត្តនវុតិកំ

៤៦០-៥៤៩. សាវត្ថិនិទានំ ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ សោ ភិក្ខុ ភគវន្តំ ឯតទវោច – ‘‘កោ នុ ខោ, ភន្តេ, ហេតុ, កោ បច្ចយោ, យេន មិធេកច្ចោ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា សារគន្ធេ អធិវត្ថានំ ទេវានំ…បេ.… ផេគ្គុគន្ធេ អធិវត្ថានំ ទេវានំ… តចគន្ធេ អធិវត្ថានំ ទេវានំ … បបដិកគន្ធេ អធិវត្ថានំ ទេវានំ… បត្តគន្ធេ អធិវត្ថានំ ទេវានំ… បុប្ផគន្ធេ អធិវត្ថានំ ទេវានំ… ផលគន្ធេ អធិវត្ថានំ ទេវានំ… រសគន្ធេ អធិវត្ថានំ ទេវានំ… គន្ធគន្ធេ អធិវត្ថានំ ទេវានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជតី’’តិ? ‘‘ឥធ, ភិក្ខុ, ឯកច្ចោ កាយេន សុចរិតំ ចរតិ, វាចាយ សុចរិតំ ចរតិ, មនសា សុចរិតំ ចរតិ។ តស្ស សុតំ ហោតិ – ‘គន្ធគន្ធេ អធិវត្ថា ទេវា ទីឃាយុកា វណ្ណវន្តោ សុខពហុលា’តិ។ តស្ស ឯវំ ហោតិ – ‘អហោ វតាហំ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា គន្ធគន្ធេ អធិវត្ថានំ ទេវានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជេយ្យ’ន្តិ។ សោ អន្នំ ទេតិ…បេ.… បានំ ទេតិ… វត្ថំ ទេតិ… យានំ ទេតិ… មាលំ ទេតិ… គន្ធំ ទេតិ… វិលេបនំ ទេតិ… សេយ្យំ ទេតិ… អាវសថំ ទេតិ… បទីបេយ្យំ ទេតិ។ សោ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា គន្ធគន្ធេ អធិវត្ថានំ ទេវានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជតិ។ អយំ ខោ, ភិក្ខុ, ហេតុ, អយំ បច្ចយោ, យេន មិធេកច្ចោ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា គន្ធគន្ធេ អធិវត្ថានំ ទេវានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជតី’’តិ។ ទ្វាទសសតិមំ។

(ឯវំ បិណ្ឌកេន ឯកសតញ្ច ទ្វាទស ច សុត្តន្តា ហោន្តិ។)

គន្ធព្ពកាយសំយុត្តំ សមត្តំ។

តស្សុទ្ទានំ –

សុទ្ធិកញ្ច សុចរិតំ, ទាតា ហិ អបរេ ទស;
ទានូបការា សតធា, គន្ធព្ពេ សុប្បកាសិតាតិ។

១១. វលាហកសំយុត្តំ

១. សុទ្ធិកសុត្តំ

៥៥០. សាវត្ថិនិទានំ ។ “វលាហកកាយិកេ វោ, ភិក្ខវេ, ទេវេ ទេសេស្សាមិ។ តំ សុណាថ។ កតមេ ច, ភិក្ខវេ, វលាហកកាយិកា ទេវា? សន្តិ, ភិក្ខវេ, សីតវលាហកា ទេវា; សន្តិ ឧណ្ហវលាហកា ទេវា; សន្តិ អព្ភវលាហកា ទេវា; សន្តិ វាតវលាហកា ទេវា; សន្តិ វស្សវលាហកា ទេវា – ឥមេ វុច្ចន្តិ, ភិក្ខវេ, ‘វលាហកកាយិកា ទេវា’”តិ។ បឋមំ។

២. សុចរិតសុត្តំ

៥៥១. សាវត្ថិនិទានំ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ សោ ភិក្ខុ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “កោ នុ ខោ, ភន្តេ, ហេតុ, កោ បច្ចយោ, យេន មិធេកច្ចោ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា វលាហកកាយិកានំ ទេវានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជតី”តិ? “ឥធ, ភិក្ខុ, ឯកច្ចោ កាយេន សុចរិតំ ចរតិ, វាចាយ សុចរិតំ ចរតិ, មនសា សុចរិតំ ចរតិ។ តស្ស សុតំ ហោតិ – ‘វលាហកកាយិកា ទេវា ទីឃាយុកា វណ្ណវន្តោ សុខពហុលា’តិ។ តស្ស ឯវំ ហោតិ – ‘អហោ វតាហំ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា វលាហកកាយិកានំ ទេវានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជេយ្យ’ន្តិ។ សោ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា វលាហកកាយិកានំ ទេវានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជតិ។ អយំ ខោ, ភិក្ខុ, ហេតុ, អយំ បច្ចយោ, យេន មិធេកច្ចោ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា វលាហកកាយិកានំ ទេវានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជតី”តិ។ ទុតិយំ។

៣-១២. សីតវលាហកទានូបការសុត្តទសកំ

៥៥២-៥៦១. សាវត្ថិនិទានំ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ សោ ភិក្ខុ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “កោ នុ ខោ, ភន្តេ, ហេតុ, កោ បច្ចយោ, យេន មិធេកច្ចោ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា សីតវលាហកានំ ទេវានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជតី”តិ? “ឥធ ភិក្ខុ, ឯកច្ចោ កាយេន សុចរិតំ ចរតិ, វាចាយ សុចរិតំ ចរតិ, មនសា សុចរិតំ ចរតិ។ តស្ស សុតំ ហោតិ – ‘សីតវលាហកា ទេវា ទីឃាយុកា វណ្ណវន្តោ សុខពហុលា’តិ។ តស្ស ឯវំ ហោតិ – ‘អហោ វតាហំ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា សីតវលាហកានំ ទេវានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជេយ្យ’ន្តិ។ សោ អន្នំ ទេតិ…បេ…. បទីបេយ្យំ ទេតិ។ សោ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា សីតវលាហកានំ ទេវានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជតិ។ អយំ ខោ, ភិក្ខុ, ហេតុ, អយំ បច្ចយោ, យេន មិធេកច្ចោ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា សីតវលាហកានំ ទេវានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជតី”តិ។ ទ្វាទសមំ។

១៣-៥២. ឧណ្ហវលាហកទានូបការសុត្តចាលីសកំ

៥៦២-៦០១. សាវត្ថិនិទានំ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ សោ ភិក្ខុ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “កោ នុ ខោ, ភន្តេ, ហេតុ, កោ បច្ចយោ, យេន មិធេកច្ចោ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា ឧណ្ហវលាហកានំ ទេវានំ…បេ…. អព្ភវលាហកានំ ទេវានំ…បេ…. វាតវលាហកានំ ទេវានំ…បេ…. វស្សវលាហកានំ ទេវានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជតី”តិ? “ឥធ, ភិក្ខុ, ឯកច្ចោ កាយេន សុចរិតំ ចរតិ, វាចាយ សុចរិតំ ចរតិ, មនសា សុចរិតំ ចរតិ។ តស្ស សុតំ ហោតិ – ‘វស្សវលាហកា ទេវា ទីឃាយុកា វណ្ណវន្តោ សុខពហុលា’តិ។ តស្ស ឯវំ ហោតិ – ‘អហោ វតាហំ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា វស្សវលាហកានំ ទេវានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជេយ្យ’ន្តិ។ សោ អន្នំ ទេតិ…បេ…. បទីបេយ្យំ ទេតិ។ សោ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា វស្សវលាហកានំ ទេវានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជតិ។ អយំ ខោ, ភិក្ខុ, ហេតុ, អយំ បច្ចយោ, យេន មិធេកច្ចោ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា វស្សវលាហកានំ ទេវានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជតី”តិ។ ទ្វេបញ្ញាសមំ។

៥៣. សីតវលាហកសុត្តំ

៦០២. សាវត្ថិនិទានំ ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ សោ ភិក្ខុ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “កោ នុ ខោ, ភន្តេ, ហេតុ, កោ បច្ចយោ, យេនេកទា សីតំ ហោតី”តិ? “សន្តិ, ភិក្ខុ, សីតវលាហកា នាម ទេវា។ តេសំ យទា ឯវំ ហោតិ – ‘យំនូន មយំ សកាយ រតិយា រមេយ្យាមា’តិ [រមេយ្យាមាតិ (សី. ស្យា. កំ. បី.) ឯវមុបរិបិ], តេសំ តំ ចេតោបណិធិមន្វាយ សីតំ ហោតិ។ អយំ ខោ, ភិក្ខុ, ហេតុ, អយំ បច្ចយោ, យេនេកទា សីតំ ហោតី”តិ។ តេបញ្ញាសមំ។

៥៤. ឧណ្ហវលាហកសុត្តំ

៦០៣. សាវត្ថិនិទានំ ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ សោ ភិក្ខុ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “កោ នុ ខោ, ភន្តេ, ហេតុ, កោ បច្ចយោ, យេនេកទា ឧណ្ហំ ហោតី”តិ? “សន្តិ, ភិក្ខុ, ឧណ្ហវលាហកា នាម ទេវា។ តេសំ យទា ឯវំ ហោតិ – ‘យំនូន មយំ សកាយ រតិយា វសេយ្យាមា’តិ, តេសំ តំ ចេតោបណិធិមន្វាយ ឧណ្ហំ ហោតិ។ អយំ ខោ, ភិក្ខុ, ហេតុ, អយំ បច្ចយោ, យេនេកទា ឧណ្ហំ ហោតី”តិ។ ចតុបញ្ញាសមំ។

៥៥. អព្ភវលាហកសុត្តំ

៦០៤. សាវត្ថិនិទានំ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ សោ ភិក្ខុ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “កោ នុ ខោ, ភន្តេ, ហេតុ, កោ បច្ចយោ, យេនេកទា អព្ភំ ហោតី”តិ? “សន្តិ, ភិក្ខុ, អព្ភវលាហកា នាម ទេវា។ តេសំ យទា ឯវំ ហោតិ – ‘យំនូន មយំ សកាយ រតិយា វសេយ្យាមា’តិ, តេសំ តំ ចេតោបណិធិមន្វាយ អព្ភំ ហោតិ។ អយំ ខោ, ភិក្ខុ, ហេតុ, អយំ បច្ចយោ, យេនេកទា អព្ភំ ហោតី”តិ។ បញ្ចបញ្ញាសមំ។

៥៦. វាតវលាហកសុត្តំ

៦០៥. សាវត្ថិនិទានំ ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ សោ ភិក្ខុ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “កោ នុ ខោ, ភន្តេ, ហេតុ, កោ បច្ចយោ, យេនេកទា វាតោ ហោតី”តិ? “សន្តិ, ភិក្ខុ, វាតវលាហកា នាម ទេវា។ តេសំ យទា ឯវំ ហោតិ – ‘យំនូន មយំ សកាយ រតិយា វសេយ្យាមា’តិ, តេសំ តំ ចេតោបណិធិមន្វាយ វាតោ ហោតិ។ អយំ ខោ, ភិក្ខុ, ហេតុ, អយំ បច្ចយោ, យេនេកទា វាតោ ហោតី”តិ។ ឆប្បញ្ញាសមំ។

៥៧. វស្សវលាហកសុត្តំ

៦០៦. សាវត្ថិនិទានំ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ សោ ភិក្ខុ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “កោ នុ ខោ, ភន្តេ, ហេតុ, កោ បច្ចយោ, យេនេកទា ទេវោ វស្សតី”តិ? “សន្តិ, ភិក្ខុ, វស្សវលាហកា នាម ទេវា។ តេសំ យទា ឯវំ ហោតិ – ‘យំនូន មយំ សកាយ រតិយា វសេយ្យាមា’តិ, តេសំ តំ ចេតោបណិធិមន្វាយ ទេវោ វស្សតិ។ អយំ ខោ, ភិក្ខុ, ហេតុ, អយំ បច្ចយោ, យេនេកទា ទេវោ វស្សតី”តិ។ សត្តបញ្ញាសមំ។

សត្តបញ្ញាសសុត្តន្តំ និដ្ឋិតំ។

វលាហកសំយុត្តំ សមត្តំ។

តស្សុទ្ទានំ –

សុទ្ធិកំ សុចរិតញ្ច ទានូបការបញ្ញាសំ;
សីតំ ឧណ្ហញ្ច អព្ភញ្ច វាតវស្សវលាហកាតិ។

១២. វច្ឆគោត្តសំយុត្តំ

១. រូបអញ្ញាណសុត្តំ

៦០៧. ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ អថ ខោ វច្ឆគោត្តោ បរិព្ពាជកោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវតា សទ្ធិំ សម្មោទិ។ សម្មោទនីយំ កថំ សារណីយំ វីតិសារេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ វច្ឆគោត្តោ បរិព្ពាជកោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – "កោ នុ ខោ, ភោ គោតម, ហេតុ, កោ បច្ចយោ, យានិមានិ [យេនិមានិ (?)] អនេកវិហិតានិ ទិដ្ឋិគតានិ លោកេ ឧប្បជ្ជន្តិ – សស្សតោ លោកោតិ វា, អសស្សតោ លោកោតិ វា, អន្តវា លោកោតិ វា, អនន្តវា លោកោតិ វា, តំ ជីវំ តំ សរីរន្តិ វា, អញ្ញំ ជីវំ អញ្ញំ សរីរន្តិ វា, ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណាតិ វា, ន ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណាតិ វា, ហោតិ ច ន ច ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណាតិ វា, នេវ ហោតិ ន ន ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណាតិ វា"តិ? "រូបេ ខោ, វច្ឆ, អញ្ញាណា, រូបសមុទយេ អញ្ញាណា, រូបនិរោធេ អញ្ញាណា, រូបនិរោធគាមិនិយា បដិបទាយ អញ្ញាណា; ឯវមិមានិ អនេកវិហិតានិ ទិដ្ឋិគតានិ លោកេ ឧប្បជ្ជន្តិ – សស្សតោ លោកោតិ វា…បេ.… នេវ ហោតិ ន ន ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណាតិ វាតិ។ អយំ ខោ, វច្ឆ, ហេតុ, អយំ បច្ចយោ, យានិមានិ [យេន (សី.), យេនិមានិ (?)] អនេកវិហិតានិ ទិដ្ឋិគតានិ លោកេ ឧប្បជ្ជន្តិ – សស្សតោ លោកោតិ វា, អសស្សតោ លោកោតិ វា…បេ.… នេវ ហោតិ ន ន ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណាតិ វា"តិ។ បឋមំ។

២. វេទនាអញ្ញាណសុត្តំ

៦០៨. សាវត្ថិនិទានំ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ វច្ឆគោត្តោ បរិព្ពាជកោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – "កោ នុ ខោ, ភោ គោតម, ហេតុ, កោ បច្ចយោ, យានិមានិ អនេកវិហិតានិ ទិដ្ឋិគតានិ លោកេ ឧប្បជ្ជន្តិ – សស្សតោ លោកោតិ វា, អសស្សតោ លោកោតិ វា…បេ.… នេវ ហោតិ ន ន ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណាតិ វា"តិ? "វេទនាយ ខោ, វច្ឆ, អញ្ញាណា, វេទនាសមុទយេ អញ្ញាណា, វេទនានិរោធេ អញ្ញាណា, វេទនានិរោធគាមិនិយា បដិបទាយ អញ្ញាណា; ឯវមិមានិ អនេកវិហិតានិ ទិដ្ឋិគតានិ លោកេ ឧប្បជ្ជន្តិ – សស្សតោ លោកោតិ វា, អសស្សតោ លោកោតិ វា…បេ.… នេវ ហោតិ ន ន ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណាតិ វាតិ។ អយំ ខោ, វច្ឆ, ហេតុ, អយំ បច្ចយោ, យានិមានិ អនេកវិហិតានិ ទិដ្ឋិគតានិ លោកេ ឧប្បជ្ជន្តិ – សស្សតោ លោកោតិ វា, អសស្សតោ លោកោតិ វា…បេ.… នេវ ហោតិ ន ន ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណាតិ វា"តិ។ ទុតិយំ។

៣. សញ្ញាអញ្ញាណសុត្តំ

៦០៩. សាវត្ថិនិទានំ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ វច្ឆគោត្តោ បរិព្ពាជកោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – "កោ នុ ខោ, ភោ គោតម, ហេតុ, កោ បច្ចយោ, យានិមានិ អនេកវិហិតានិ ទិដ្ឋិគតានិ លោកេ ឧប្បជ្ជន្តិ – សស្សតោ លោកោតិ វា, អសស្សតោ លោកោតិ វា…បេ.… នេវ ហោតិ ន ន ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណាតិ វា"តិ? "សញ្ញាយ ខោ, វច្ឆ, អញ្ញាណា, សញ្ញាសមុទយេ អញ្ញាណា, សញ្ញានិរោធេ អញ្ញាណា, សញ្ញានិរោធគាមិនិយា បដិបទាយ អញ្ញាណា; ឯវមិមានិ អនេកវិហិតានិ ទិដ្ឋិគតានិ លោកេ ឧប្បជ្ជន្តិ – សស្សតោ លោកោតិ វា, អសស្សតោ លោកោតិ វា…បេ.… នេវ ហោតិ ន ន ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណាតិ វាតិ។ អយំ ខោ, វច្ឆ, ហេតុ, អយំ បច្ចយោ, យានិមានិ អនេកវិហិតានិ ទិដ្ឋិគតានិ លោកេ ឧប្បជ្ជន្តិ – សស្សតោ លោកោតិ វា, អសស្សតោ លោកោតិ វា…បេ.… នេវ ហោតិ ន ន ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណាតិ វា"តិ។ តតិយំ។

៤. សង្ខារអញ្ញាណសុត្តំ

៦១០. សាវត្ថិនិទានំ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ វច្ឆគោត្តោ បរិព្ពាជកោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – "កោ នុ ខោ, ភោ គោតម, ហេតុ, កោ បច្ចយោ, យានិមានិ អនេកវិហិតានិ ទិដ្ឋិគតានិ លោកេ ឧប្បជ្ជន្តិ – សស្សតោ លោកោតិ វា, អសស្សតោ លោកោតិ វា…បេ.… នេវ ហោតិ ន ន ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណាតិ វា"តិ? "សង្ខារេសុ ខោ, វច្ឆ, អញ្ញាណា, សង្ខារសមុទយេ អញ្ញាណា, សង្ខារនិរោធេ អញ្ញាណា, សង្ខារនិរោធគាមិនិយា បដិបទាយ អញ្ញាណា; ឯវមិមានិ អនេកវិហិតានិ ទិដ្ឋិគតានិ លោកេ ឧប្បជ្ជន្តិ – សស្សតោ លោកោតិ វា, អសស្សតោ លោកោតិ វា…បេ.… នេវ ហោតិ ន ន ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណាតិ វាតិ។ អយំ ខោ, វច្ឆ, ហេតុ, អយំ បច្ចយោ, យានិមានិ អនេកវិហិតានិ ទិដ្ឋិគតានិ លោកេ ឧប្បជ្ជន្តិ – សស្សតោ លោកោតិ វា, អសស្សតោ លោកោតិ វា…បេ.… នេវ ហោតិ ន ន ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណាតិ វា"តិ។ ចតុត្ថំ។

៥. វិញ្ញាណអញ្ញាណសុត្តំ

៦១១. សាវត្ថិនិទានំ ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ វច្ឆគោត្តោ បរិព្ពាជកោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “កោ នុ ខោ, ភោ គោតម, ហេតុ, កោ បច្ចយោ, យានិមានិ អនេកវិហិតានិ ទិដ្ឋិគតានិ លោកេ ឧប្បជ្ជន្តិ – សស្សតោ លោកោតិ វា, អសស្សតោ លោកោតិ វា ...បេ.... នេវ ហោតិ ន ន ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណាតិ វា”តិ? “វិញ្ញាណេ ខោ, វច្ឆ, អញ្ញាណា, វិញ្ញាណសមុទយេ អញ្ញាណា, វិញ្ញាណនិរោធេ អញ្ញាណា, វិញ្ញាណនិរោធគាមិនិយា បដិបទាយ អញ្ញាណា; ឯវមិមានិ អនេកវិហិតានិ ទិដ្ឋិគតានិ លោកេ ឧប្បជ្ជន្តិ – សស្សតោ លោកោតិ វា, អសស្សតោ លោកោតិ វា...បេ.... នេវ ហោតិ ន ន ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណាតិ វាតិ។ អយំ ខោ, វច្ឆ, ហេតុ, អយំ បច្ចយោ, យានិមានិ អនេកវិហិតានិ ទិដ្ឋិគតានិ លោកេ ឧប្បជ្ជន្តិ – សស្សតោ លោកោតិ វា, អសស្សតោ លោកោតិ វា...បេ.... នេវ ហោតិ ន ន ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណាតិ វា”តិ។ បញ្ចមំ។

៦-១០. រូបអទស្សនាទិសុត្តបញ្ចកំ

៦១២-៦១៦. សាវត្ថិនិទានំ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ វច្ឆគោត្តោ បរិព្ពាជកោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “កោ នុ ខោ, ភោ គោតម, ហេតុ, កោ បច្ចយោ, យានិមានិ អនេកវិហិតានិ ទិដ្ឋិគតានិ លោកេ ឧប្បជ្ជន្តិ – សស្សតោ លោកោតិ វា, អសស្សតោ លោកោតិ វា...បេ.... នេវ ហោតិ ន ន ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណាតិ វា”តិ? រូបេ ខោ, វច្ឆ, អទស្សនា...បេ.... រូបនិរោធគាមិនិយា បដិបទាយ អទស្សនា...បេ.... វេទនាយ ... សញ្ញាយ ... សង្ខារេសុ ខោ, វច្ឆ, អទស្សនា...បេ.... វិញ្ញាណេ ខោ, វច្ឆ, អទស្សនា...បេ.... វិញ្ញាណនិរោធគាមិនិយា បដិបទាយ អទស្សនា...បេ....។ ទសមំ។

១១-១៥. រូបអនភិសមយាទិសុត្តបញ្ចកំ

៦១៧-៦២១. សាវត្ថិនិទានំ ។ រូបេ ខោ, វច្ឆ, អនភិសមយា...បេ.... រូបនិរោធគាមិនិយា បដិបទាយ អនភិសមយា...បេ....។

សាវត្ថិនិទានំ។ វេទនាយ ខោ, វច្ឆ, អនភិសមយា...បេ....។

សាវត្ថិនិទានំ ។ សញ្ញាយ ខោ, វច្ឆ, អនភិសមយា...បេ....។

សាវត្ថិនិទានំ។ សង្ខារេសុ ខោ, វច្ឆ, អនភិសមយា...បេ....។

សាវត្ថិនិទានំ។ វិញ្ញាណេ ខោ, វច្ឆ, អនភិសមយា...បេ....។ បន្នរសមំ។

១៦-២០. រូបអននុពោធាទិសុត្តបញ្ចកំ

៦២២-៦២៦. សាវត្ថិនិទានំ ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ វច្ឆគោត្តោ បរិព្ពាជកោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – កោ នុ ខោ, ភោ គោតម, ហេតុ, កោ បច្ចយោ...បេ.... រូបេ ខោ, វច្ឆ, អននុពោធា...បេ.... រូបនិរោធគាមិនិយា បដិបទាយ អននុពោធា...បេ....។

សាវត្ថិនិទានំ។ វេទនាយ ខោ, វច្ឆ...បេ....។

សាវត្ថិនិទានំ។ សញ្ញាយ ខោ, វច្ឆ...បេ....។

សាវត្ថិនិទានំ។ សង្ខារេសុ ខោ, វច្ឆ...បេ....។

សាវត្ថិនិទានំ។ វិញ្ញាណេ ខោ, វច្ឆ អននុពោធា...បេ.... វិញ្ញាណនិរោធគាមិនិយា បដិបទាយ អននុពោធា។ វីសតិមំ។

២១-២៥. រូបអប្បដិវេធាទិសុត្តបញ្ចកំ

៦២៧-៦៣១. សាវត្ថិនិទានំ។ កោ នុ ខោ, ភោ គោតម, ហេតុ, កោ បច្ចយោ…បេ… ។ រូបេ ខោ, វច្ឆ, អប្បដិវេធា…បេ… វិញ្ញាណេ ខោ, វច្ឆ, អប្បដិវេធា…បេ…។ បញ្ចវីសតិមំ។

២៦-៣០. រូបអសល្លក្ខណាទិសុត្តបញ្ចកំ

៦៣២-៦៣៦. សាវត្ថិនិទានំ។ រូបេ ខោ, វច្ឆ, អសល្លក្ខណា…បេ… វិញ្ញាណេ ខោ, វច្ឆ, អសល្លក្ខណា…បេ…។ តឹសតិមំ។

៣១-៣៥. រូបអនុបលក្ខណាទិសុត្តបញ្ចកំ

៦៣៧-៦៤១. សាវត្ថិនិទានំ ។ រូបេ ខោ, វច្ឆ, អនុបលក្ខណា…បេ… វិញ្ញាណេ ខោ, វច្ឆ, អនុបលក្ខណា…បេ…។ បញ្ចតឹសតិមំ។

៣៦-៤០. រូបអប្បច្ចុបលក្ខណាទិសុត្តបញ្ចកំ

៦៤២-៦៤៦. សាវត្ថិនិទានំ ។ រូបេ ខោ, វច្ឆ, អប្បច្ចុបលក្ខណា…បេ… វិញ្ញាណេ ខោ, វច្ឆ, អប្បច្ចុបលក្ខណា…បេ…។ ចត្តាលីសមំ។

៤១-៤៥. រូបអសមបេក្ខណាទិសុត្តបញ្ចកំ

៦៤៧-៦៥១. សាវត្ថិនិទានំ។ រូបេ ខោ, វច្ឆ, អសមបេក្ខណា…បេ… វិញ្ញាណេ ខោ, វច្ឆ, អសមបេក្ខណា…បេ…។ បញ្ចចត្តាលីសមំ។

៤៦-៥០. រូបអប្បច្ចុបេក្ខណាទិសុត្តបញ្ចកំ

៦៥២-៦៥៦. សាវត្ថិនិទានំ ។ រូបេ ខោ, វច្ឆ, អប្បច្ចុបេក្ខណា…បេ… វិញ្ញាណេ ខោ, វច្ឆ, អប្បច្ចុបេក្ខណា…បេ…។ បញ្ញាសមំ។

៥១-៥៤. រូបអប្បច្ចក្ខកម្មាទិសុត្តចតុក្កំ

៦៥៧-៦៦០. សាវត្ថិនិទានំ។ អថ ខោ វច្ឆគោត្តោ បរិព្ពាជកោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវតា សទ្ធិំ សម្មោទិ។ សម្មោទនីយំ កថំ សារណីយំ វីតិសារេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ វច្ឆគោត្តោ បរិព្ពាជកោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – ‘‘កោ នុ ខោ, ភោ គោតម, ហេតុ, កោ បច្ចយោ, យានិមានិ អនេកវិហិតានិ ទិដ្ឋិគតានិ លោកេ ឧប្បជ្ជន្តិ – សស្សតោ លោកោតិ វា…បេ… នេវ ហោតិ ន ន ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណាតិ វា’’តិ? រូបេ ខោ, វច្ឆ, អប្បច្ចក្ខកម្មា, រូបសមុទយេ អប្បច្ចក្ខកម្មា , រូបនិរោធេ អប្បច្ចក្ខកម្មា, រូបនិរោធគាមិនិយា បដិបទាយ អប្បច្ចក្ខកម្មា…បេ…។

សាវត្ថិនិទានំ ។ វេទនាយ ខោ, វច្ឆ, អប្បច្ចក្ខកម្មា…បេ… វេទនានិរោធគាមិនិយា បដិបទាយ អប្បច្ចក្ខកម្មា…បេ…។

សាវត្ថិនិទានំ។ សញ្ញាយ ខោ, វច្ឆ, អប្បច្ចក្ខកម្មា…បេ… សញ្ញានិរោធគាមិនិយា បដិបទាយ អប្បច្ចក្ខកម្មា…បេ…។

សាវត្ថិនិទានំ ។ សង្ខារេសុ ខោ, វច្ឆ, អប្បច្ចក្ខកម្មា…បេ… សង្ខារនិរោធគាមិនិយា បដិបទាយ អប្បច្ចក្ខកម្មា…បេ…។ ចតុបញ្ញាសមំ។

៥៥. វិញ្ញាណអប្បច្ចក្ខកម្មសុត្តំ

៦៦១. សាវត្ថិនិទានំ។ ‘‘វិញ្ញាណេ ខោ, វច្ឆ, អប្បច្ចក្ខកម្មា, វិញ្ញាណសមុទយេ អប្បច្ចក្ខកម្មា, វិញ្ញាណនិរោធេ អប្បច្ចក្ខកម្មា, វិញ្ញាណនិរោធគាមិនិយា បដិបទាយ អប្បច្ចក្ខកម្មា; ឯវមិមានិ អនេកវិហិតានិ ទិដ្ឋិគតានិ លោកេ ឧប្បជ្ជន្តិ – សស្សតោ លោកោតិ វា, អសស្សតោ លោកោតិ វា…បេ… នេវ ហោតិ ន ន ហោតិ

តថាគតោ បរំ មរណាតិ វាតិ។ អយំ ខោ, វច្ឆ, ហេតុ, អយំ បច្ចយោ , យានិមានិ អនេកវិហិតានិ ទិដ្ឋិគតានិ លោកេ ឧប្បជ្ជន្តិ – សស្សតោ លោកោតិ វា, អសស្សតោ លោកោតិ វា, អន្តវា លោកោតិ វា, អនន្តវា លោកោតិ វា, តំ ជីវំ តំ សរីរន្តិ វា, អញ្ញំ ជីវំ អញ្ញំ សរីរន្តិ វា, ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណាតិ វា, ន ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណាតិ វា, ហោតិ ច ន ច ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណាតិ វា, នេវ ហោតិ ន ន ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណាតិ វា”តិ។ បញ្ចបញ្ញាសមំ។

វច្ឆគោត្តសំយុត្តំ សមត្តំ។

តស្សុទ្ទានំ –

អញ្ញាណា អទស្សនា ចេវ, អនភិសមយា អននុពោធា;
អប្បដិវេធា អសល្លក្ខណា, អនុបលក្ខណេន អប្បច្ចុបលក្ខណា;
អសមបេក្ខណា អប្បច្ចុបេក្ខណា, អប្បច្ចក្ខកម្មន្តិ។

១៣. ឈានសំយុត្តំ

១. សមាធិមូលកសមាបត្តិសុត្តំ

៦៦២. សាវត្ថិនិទានំ ។ “ចត្តារោមេ, ភិក្ខវេ, ឈាយី។ កតមេ ចត្តារោ? ឥធ , ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ ឈាយី សមាធិស្មិំ សមាធិកុសលោ ហោតិ, ន សមាធិស្មិំ សមាបត្តិកុសលោ។ ឥធ បន, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ ឈាយី សមាធិស្មិំ សមាបត្តិកុសលោ ហោតិ, ន សមាធិស្មិំ សមាធិកុសលោ។ ឥធ បន, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ ឈាយី នេវ សមាធិស្មិំ សមាធិកុសលោ ហោតិ, ន ច សមាធិស្មិំ សមាបត្តិកុសលោ។ ឥធ បន, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ ឈាយី សមាធិស្មិំ សមាធិកុសលោ ច ហោតិ, សមាធិស្មិំ សមាបត្តិកុសលោ ច។ តត្រ, ភិក្ខវេ, យ្វាយំ ឈាយី សមាធិស្មិំ សមាធិកុសលោ ច ហោតិ សមាធិស្មិំ សមាបត្តិកុសលោ ច អយំ ឥមេសំ ចតុន្នំ ឈាយីនំ អគ្គោ ច សេដ្ឋោ ច មោក្ខោ [បាមោក្ខោ (ស្យា. កំ.) ឯវមុបរិបិ] ច ឧត្តមោ ច បវរោ ច។ សេយ្យថាបិ, ភិក្ខវេ, គវា ខីរំ, ខីរម្ហា ទធិ, ទធិម្ហា នវនីតំ, នវនីតម្ហា សប្បិ, សប្បិម្ហា សប្បិមណ្ឌោ តត្រ អគ្គមក្ខាយតិ; ឯវមេវ ខោ, ភិក្ខវេ, យ្វាយំ ឈាយី សមាធិស្មិំ សមាធិកុសលោ ច ហោតិ សមាធិស្មិំ សមាបត្តិកុសលោ ច អយំ ឥមេសំ ចតុន្នំ ឈាយីនំ អគ្គោ ច សេដ្ឋោ ច មោក្ខោ ច ឧត្តមោ ច បវរោ ចា”តិ។ បឋមំ។

២. សមាធិមូលកឋិតិសុត្តំ

៦៦៣. សាវត្ថិនិទានំ។ “ចត្តារោមេ, ភិក្ខវេ, ឈាយី។ កតមេ ចត្តារោ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ ឈាយី សមាធិស្មិំ សមាធិកុសលោ ហោតិ, ន សមាធិស្មិំ ឋិតិកុសលោ។ ឥធ បន, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ ឈាយី សមាធិស្មិំ ឋិតិកុសលោ ហោតិ, ន សមាធិស្មិំ សមាធិកុសលោ។ ឥធ បន, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ ឈាយី នេវ សមាធិស្មិំ សមាធិកុសលោ ហោតិ, ន ច សមាធិស្មិំ ឋិតិកុសលោ។ ឥធ បន, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ ឈាយី សមាធិស្មិំ សមាធិកុសលោ ច ហោតិ , សមាធិស្មិំ ឋិតិកុសលោ ច។ តត្រ, ភិក្ខវេ, យ្វាយំ ឈាយី សមាធិស្មិំ សមាធិកុសលោ ច ហោតិ សមាធិស្មិំ ឋិតិកុសលោ ច អយំ ឥមេសំ ចតុន្នំ ឈាយីនំ អគ្គោ ច សេដ្ឋោ ច មោក្ខោ ច ឧត្តមោ ច បវរោ ច។ សេយ្យថាបិ, ភិក្ខវេ, គវា ខីរំ, ខីរម្ហា ទធិ, ទធិម្ហា នវនីតំ, នវនីតម្ហា សប្បិ, សប្បិម្ហា សប្បិមណ្ឌោ តត្រ អគ្គមក្ខាយតិ; ឯវមេវ ខោ, ភិក្ខវេ, យ្វាយំ ឈាយី សមាធិស្មិំ សមាធិកុសលោ ច ហោតិ សមាធិស្មិំ ឋិតិកុសលោ ច អយំ ឥមេសំ ចតុន្នំ ឈាយីនំ អគ្គោ ច សេដ្ឋោ ច មោក្ខោ ច ឧត្តមោ ច បវរោ ចា”តិ។ ទុតិយំ។

៣. សមាធិមូលកវុដ្ឋានសុត្តំ

៦៦៤. សាវត្ថិនិទានំ។ “ចត្តារោមេ, ភិក្ខវេ, ឈាយី។ កតមេ ចត្តារោ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ ឈាយី សមាធិស្មិំ សមាធិកុសលោ ហោតិ, ន សមាធិស្មិំ វុដ្ឋានកុសលោ។ ឥធ បន, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ ឈាយី សមាធិស្មិំ វុដ្ឋានកុសលោ ហោតិ, ន សមាធិស្មិំ សមាធិកុសលោ។ ឥធ បន, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ ឈាយី នេវ សមាធិស្មិំ សមាធិកុសលោ ហោតិ, ន ច សមាធិស្មិំ វុដ្ឋានកុសលោ។ ឥធ បន, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ ឈាយី សមាធិស្មិំ សមាធិកុសលោ ច ហោតិ, សមាធិស្មិំ វុដ្ឋានកុសលោ ច។ តត្រ, ភិក្ខវេ, យ្វាយំ ឈាយី សមាធិស្មិំ សមាធិកុសលោ ច ហោតិ សមាធិស្មិំ វុដ្ឋានកុសលោ ច អយំ ឥមេសំ ចតុន្នំ ឈាយីនំ អគ្គោ ច សេដ្ឋោ ច មោក្ខោ ច ឧត្តមោ ច បវរោ ច។ សេយ្យថាបិ, ភិក្ខវេ, គវា ខីរំ...បេ.... បវរោ ចា”តិ។ តតិយំ។

៤. សមាធិមូលកកល្លិតសុត្តំ

៦៦៥. សាវត្ថិនិទានំ។ “ចត្តារោមេ, ភិក្ខវេ, ឈាយី។ កតមេ ចត្តារោ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ ឈាយី សមាធិស្មិំ សមាធិកុសលោ ហោតិ, ន សមាធិស្មិំ កល្លិតកុសលោ។ ឥធ បន, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ ឈាយី សមាធិស្មិំ កល្លិតកុសលោ ហោតិ, ន សមាធិស្មិំ សមាធិកុសលោ។ ឥធ បន, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ ឈាយី នេវ សមាធិស្មិំ សមាធិកុសលោ ហោតិ, ន ច សមាធិស្មិំ កល្លិតកុសលោ។ ឥធ បន, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ ឈាយី សមាធិស្មិំ សមាធិកុសលោ ច ហោតិ, សមាធិស្មិំ កល្លិតកុសលោ ច។ តត្រ, ភិក្ខវេ, យ្វាយំ ឈាយី សមាធិស្មិំ សមាធិកុសលោ ច ហោតិ សមាធិស្មិំ កល្លិតកុសលោ ច អយំ ឥមេសំ ចតុន្នំ ឈាយីនំ អគ្គោ ច សេដ្ឋោ ច មោក្ខោ ច ឧត្តមោ ច បវរោ ច។ សេយ្យថាបិ, ភិក្ខវេ, គវា ខីរំ...បេ.... បវរោ ចា”តិ។ ចតុត្ថំ។

៥. សមាធិមូលកអារម្មណសុត្តំ

៦៦៦. សាវត្ថិនិទានំ ។ “ចត្តារោមេ, ភិក្ខវេ, ឈាយី។ កតមេ ចត្តារោ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ ឈាយី សមាធិស្មឹ សមាធិកុសលោ ហោតិ, ន សមាធិស្មឹ អារម្មណកុសលោ។ ឥធ បន, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ ឈាយី សមាធិស្មឹ អារម្មណកុសលោ ហោតិ, ន សមាធិស្មឹ សមាធិកុសលោ។ ឥធ បន, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ ឈាយី នេវ សមាធិស្មឹ សមាធិកុសលោ ហោតិ, ន ច សមាធិស្មឹ អារម្មណកុសលោ។ ឥធ បន, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ ឈាយី សមាធិស្មឹ សមាធិកុសលោ ច ហោតិ, សមាធិស្មឹ អារម្មណកុសលោ ច។ តត្រ, ភិក្ខវេ, យ្វាយំ ឈាយី សមាធិស្មឹ សមាធិកុសលោ ច ហោតិ សមាធិស្មឹ អារម្មណកុសលោ ច អយំ ឥមេសំ ចតុន្នំ ឈាយីនំ អគ្គោ ច សេដ្ឋោ ច មោក្ខោ ច ឧត្តមោ ច បវរោ ច។ សេយ្យថាបិ, ភិក្ខវេ, គវា ខីរំ…បេ…. បវរោ ចា”តិ។ បញ្ចមំ។

៦. សមាធិមូលកគោចរសុត្តំ

៦៦៧. សាវត្ថិនិទានំ។ “ចត្តារោមេ, ភិក្ខវេ, ឈាយី។ កតមេ ចត្តារោ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ ឈាយី សមាធិស្មឹ សមាធិកុសលោ ហោតិ, ន សមាធិស្មឹ គោចរកុសលោ។ ឥធ បន, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ ឈាយី សមាធិស្មឹ គោចរកុសលោ ហោតិ, ន សមាធិស្មឹ សមាធិកុសលោ។ ឥធ បន, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ ឈាយី នេវ សមាធិស្មឹ សមាធិកុសលោ ហោតិ, ន ច សមាធិស្មឹ គោចរកុសលោ។ ឥធ បន, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ ឈាយី សមាធិស្មឹ សមាធិកុសលោ ច ហោតិ, សមាធិស្មឹ គោចរកុសលោ ច។ តត្រ, ភិក្ខវេ, យ្វាយំ ឈាយី សមាធិស្មឹ សមាធិកុសលោ ច ហោតិ សមាធិស្មឹ គោចរកុសលោ ច អយំ ឥមេសំ ចតុន្នំ ឈាយីនំ អគ្គោ ច សេដ្ឋោ ច មោក្ខោ ច ឧត្តមោ ច បវរោ ច។ សេយ្យថាបិ, ភិក្ខវេ, គវា ខីរំ…បេ…. បវរោ ចា”តិ។ ឆដ្ឋំ។

៧. សមាធិមូលកអភិនីហារសុត្តំ

៦៦៨. សាវត្ថិនិទានំ ។ “ចត្តារោមេ, ភិក្ខវេ, ឈាយី។ កតមេ ចត្តារោ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ ឈាយី សមាធិស្មឹ សមាធិកុសលោ ហោតិ, ន សមាធិស្មឹ អភិនីហារកុសលោ។ ឥធ បន, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ ឈាយី សមាធិស្មឹ អភិនីហារកុសលោ ហោតិ, ន សមាធិស្មឹ សមាធិកុសលោ។ ឥធ បន, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ ឈាយី នេវ សមាធិស្មឹ សមាធិកុសលោ ហោតិ, ន ច សមាធិស្មឹ អភិនីហារកុសលោ ។ ឥធ បន, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ ឈាយី សមាធិស្មឹ សមាធិកុសលោ ច ហោតិ, សមាធិស្មឹ អភិនីហារកុសលោ ច។ តត្រ, ភិក្ខវេ, យ្វាយំ ឈាយី សមាធិស្មឹ សមាធិកុសលោ ច ហោតិ សមាធិស្មឹ អភិនីហារកុសលោ ច អយំ ឥមេសំ ចតុន្នំ ឈាយីនំ អគ្គោ ច សេដ្ឋោ ច មោក្ខោ ច ឧត្តមោ ច បវរោ ច។ សេយ្យថាបិ, ភិក្ខវេ, គវា ខីរំ…បេ…. បវរោ ចា”តិ។ សត្តមំ។

៨. សមាធិមូលកសក្កច្ចការីសុត្តំ

៦៦៩. សាវត្ថិនិទានំ។ “ចត្តារោមេ, ភិក្ខវេ, ឈាយី។ កតមេ ចត្តារោ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ ឈាយី សមាធិស្មឹ សមាធិកុសលោ ហោតិ, ន សមាធិស្មឹ សក្កច្ចការី។ ឥធ បន, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ ឈាយី សមាធិស្មឹ សក្កច្ចការី ហោតិ, ន សមាធិស្មឹ សមាធិកុសលោ។ ឥធ បន, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ ឈាយី នេវ សមាធិស្មឹ សមាធិកុសលោ ហោតិ, ន ច សមាធិស្មឹ សក្កច្ចការី។ ឥធ បន, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ ឈាយី សមាធិស្មឹ សមាធិកុសលោ ច ហោតិ, សមាធិស្មឹ សក្កច្ចការី ច។ តត្រ, ភិក្ខវេ, យ្វាយំ ឈាយី សមាធិស្មឹ សមាធិកុសលោ ច ហោតិ សមាធិស្មឹ សក្កច្ចការី ច អយំ ឥមេសំ ចតុន្នំ ឈាយីនំ អគ្គោ ច សេដ្ឋោ ច មោក្ខោ ច ឧត្តមោ ច បវរោ ច។ សេយ្យថាបិ, ភិក្ខវេ, គវា ខីរំ…បេ…. បវរោ ចា”តិ។ អដ្ឋមំ។

៩. សមាធិមូលកសាតច្ចការីសុត្តំ

៦៧០. សាវត្ថិនិទានំ។ “ចត្តារោមេ, ភិក្ខវេ, ឈាយី។ កតមេ ចត្តារោ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ ឈាយី សមាធិស្មឹ សមាធិកុសលោ ហោតិ, ន សមាធិស្មឹ សាតច្ចការី។ ឥធ បន, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ ឈាយី សមាធិស្មឹ សាតច្ចការី ហោតិ, ន សមាធិស្មឹ សមាធិកុសលោ។ ឥធ បន , ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ ឈាយី នេវ សមាធិស្មឹ សមាធិកុសលោ ហោតិ, ន ច សមាធិស្មឹ សាតច្ចការី។ ឥធ បន, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ ឈាយី សមាធិស្មឹ សមាធិកុសលោ ច ហោតិ, សមាធិស្មឹ សាតច្ចការី ច។ តត្រ, ភិក្ខវេ, យ្វាយំ ឈាយី សមាធិស្មឹ សមាធិកុសលោ ច ហោតិ, សមាធិស្មឹ សាតច្ចការី ច អយំ ឥមេសំ ចតុន្នំ ឈាយីនំ អគ្គោ ច សេដ្ឋោ ច មោក្ខោ ច ឧត្តមោ ច បវរោ ច។ សេយ្យថាបិ, ភិក្ខវេ, គវា ខីរំ…បេ…. បវរោ ចា”តិ។ នវមំ។

១០. សមាធិមូលកសប្បាយការីសុត្តំ

៦៧១. សាវត្ថិនិទានំ ។ “ចត្តារោមេ, ភិក្ខវេ, ឈាយី។ កតមេ ចត្តារោ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ ឈាយី សមាធិស្មឹ សមាធិកុសលោ ហោតិ, ន សមាធិស្មឹ សប្បាយការី។ ឥធ បន, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ ឈាយី សមាធិស្មឹ សប្បាយការី ហោតិ, ន សមាធិស្មឹ សមាធិកុសលោ។ ឥធ បន, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ ឈាយី នេវ សមាធិស្មឹ សមាធិកុសលោ ហោតិ, ន ច សមាធិស្មឹ សប្បាយការី។ ឥធ បន, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ ឈាយី សមាធិស្មឹ សមាធិកុសលោ ច ហោតិ, សមាធិស្មឹ សប្បាយការី ច។ តត្រ, ភិក្ខវេ, ឃ្វាយំ ឈាយី សមាធិស្មឹ សមាធិកុសលោ ច ហោតិ សមាធិស្មឹ សប្បាយការី ច អយំ ឥមេសំ ចតុន្នំ ឈាយីនំ អគ្គោ ច សេដ្ឋោ ច មោក្ខោ ច ឧត្តមោ ច បវរោ ច។ សេយ្យថាបិ, ភិក្ខវេ, គវា ខីរំ...បេ.... បវរោ ចា”តិ។ ទសមំ។ (សមាធិមូលកំ។)

១១. សមាបត្តិមូលកឋិតិសុត្តំ

៦៧២. សាវត្ថិនិទានំ។ “ចត្តារោមេ, ភិក្ខវេ, ឈាយី។ កតមេ ចត្តារោ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ ឈាយី សមាធិស្មឹ សមាបត្តិកុសលោ ហោតិ, ន សមាធិស្មឹ ឋិតិកុសលោ។ ឥធ បន, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ ឈាយី សមាធិស្មឹ ឋិតិកុសលោ ហោតិ, ន សមាធិស្មឹ សមាបត្តិកុសលោ។ ឥធ បន, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ ឈាយី នេវ សមាធិស្មឹ សមាបត្តិកុសលោ ហោតិ, ន ច សមាធិស្មឹ ឋិតិកុសលោ។ ឥធ បន, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ ឈាយី សមាធិស្មឹ សមាបត្តិកុសលោ ច ហោតិ, សមាធិស្មឹ ឋិតិកុសលោ ច។ តត្រ, ភិក្ខវេ, ឃ្វាយំ ឈាយី សមាធិស្មឹ សមាបត្តិកុសលោ ច ហោតិ, សមាធិស្មឹ ឋិតិកុសលោ ច អយំ ឥមេសំ ចតុន្នំ ឈាយីនំ អគ្គោ ច សេដ្ឋោ ច មោក្ខោ ច ឧត្តមោ ច បវរោ ច។ សេយ្យថាបិ, ភិក្ខវេ, គវា ខីរំ...បេ.... បវរោ ចា”តិ។ ឯកាទសមំ។

១២. សមាបត្តិមូលកវុដ្ឋានសុត្តំ

៦៧៣. សាវត្ថិនិទានំ ។ “ចត្តារោមេ, ភិក្ខវេ, ឈាយី។ កតមេ ចត្តារោ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ ឈាយី សមាធិស្មឹ សមាបត្តិកុសលោ ហោតិ, ន សមាធិស្មឹ វុដ្ឋានកុសលោ។ ឥធ បន, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ ឈាយី សមាធិស្មឹ វុដ្ឋានកុសលោ ហោតិ, ន សមាធិស្មឹ សមាបត្តិកុសលោ។ ឥធ បន, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ ឈាយី នេវ សមាធិស្មឹ សមាបត្តិកុសលោ ហោតិ, ន ច សមាធិស្មឹ វុដ្ឋានកុសលោ។ ឥធ បន, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ ឈាយី សមាធិស្មឹ សមាបត្តិកុសលោ ច ហោតិ, សមាធិស្មឹ វុដ្ឋានកុសលោ ច។ តត្រ, ភិក្ខវេ, ឃ្វាយំ ឈាយី ...បេ.... បវរោ ចា”តិ។ ទ្វាទសមំ។

១៣. សមាបត្តិមូលកកល្លិតសុត្តំ

៦៧៤. សាវត្ថិនិទានំ។ “ចត្តារោមេ, ភិក្ខវេ, ឈាយី។ កតមេ ចត្តារោ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ ឈាយី សមាធិស្មឹ សមាបត្តិកុសលោ ហោតិ, ន សមាធិស្មឹ កល្លិតកុសលោ។ ឥធ បន, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ ឈាយី សមាធិស្មឹ កល្លិតកុសលោ ហោតិ, ន សមាធិស្មឹ សមាបត្តិកុសលោ។ ឥធ បន, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ ឈាយី នេវ សមាធិស្មឹ សមាបត្តិកុសលោ ហោតិ, ន ច សមាធិស្មឹ កល្លិតកុសលោ។ ឥធ បន, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ ឈាយី សមាធិស្មឹ សមាបត្តិកុសលោ ច ហោតិ, សមាធិស្មឹ កល្លិតកុសលោ ច។ តត្រ...បេ.... បវរោ ចា”តិ។ តេរសមំ។

១៤. សមាបត្តិមូលកអារម្មណសុត្តំ

៦៧៥. សាវត្ថិនិទានំ។ “ចត្តារោមេ, ភិក្ខវេ, ឈាយី។ កតមេ ចត្តារោ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ ឈាយី សមាធិស្មឹ សមាបត្តិកុសលោ ហោតិ, ន សមាធិស្មឹ អារម្មណកុសលោ។ ឥធ បន, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ ឈាយី សមាធិស្មឹ អារម្មណកុសលោ ហោតិ, ន សមាធិស្មឹ សមាបត្តិកុសលោ។ ឥធ បន, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ ឈាយី នេវ សមាធិស្មឹ សមាបត្តិកុសលោ ហោតិ, ន ច សមាធិស្មឹ អារម្មណកុសលោ។ ឥធ បន, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ ឈាយី សមាធិស្មឹ សមាបត្តិកុសលោ ច ហោតិ, សមាធិស្មឹ អារម្មណកុសលោ ច។ តត្រ...បេ.... បវរោ ចា”តិ។ ចុទ្ទសមំ។

១៥. សមាបត្តិមូលកគោចរសុត្តំ

៦៧៦. សាវត្ថិនិទានំ ។ “ចត្តារោមេ, ភិក្ខវេ, ឈាយី។ កតមេ ចត្តារោ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ ឈាយី សមាធិស្មឹ សមាបត្តិកុសលោ ហោតិ, ន សមាធិស្មឹ គោចរកុសលោ។ ឥធ បន, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ ឈាយី សមាធិស្មឹ គោចរកុសលោ ហោតិ, ន សមាធិស្មឹ សមាបត្តិកុសលោ។ ឥធ បន, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ ឈាយី នេវ សមាធិស្មឹ សមាបត្តិកុសលោ ហោតិ, ន ច សមាធិស្មឹ គោចរកុសលោ។ ឥធ បន, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ ឈាយី សមាធិស្មឹ សមាបត្តិកុសលោ ច ហោតិ, សមាធិស្មឹ គោចរកុសលោ ច។ តត្រ...បេ.... បវរោ ចា”តិ។ បន្នរសមំ។

១៦. សមាបត្តិមូលកអភិនីហារសុត្តំ

៦៧៧. សាវត្ថិនិទានំ។ “ចត្តារោមេ, ភិក្ខវេ, ឈាយី។ កតមេ ចត្តារោ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ ឈាយី សមាធិស្មិំ សមាបត្តិកុសលោ ហោតិ, ន សមាធិស្មិំ អភិនីហារកុសលោ។ ឥធ បន, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ ឈាយី សមាធិស្មិំ អភិនីហារកុសលោ ហោតិ, ន សមាធិស្មិំ សមាបត្តិកុសលោ។ ឥធ បន, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ ឈាយី នេវ សមាធិស្មិំ សមាបត្តិកុសលោ ហោតិ, ន ច សមាធិស្មិំ អភិនីហារកុសលោ។ ឥធ បន, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ ឈាយី សមាធិស្មិំ សមាបត្តិកុសលោ ច ហោតិ, សមាធិស្មិំ អភិនីហារកុសលោ ច។ តត្រ…បេ…. បវរោ ចា”តិ។ សោឡសមំ។

១៧. សមាបត្តិមូលកសក្កច្ចសុត្តំ

៦៧៨. សាវត្ថិនិទានំ។ “ចត្តារោមេ, ភិក្ខវេ, ឈាយី។ កតមេ ចត្តារោ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ ឈាយី សមាធិស្មិំ សមាបត្តិកុសលោ ហោតិ, ន សមាធិស្មិំ សក្កច្ចការី។ ឥធ បន, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ ឈាយី សមាធិស្មិំ សក្កច្ចការី ហោតិ, ន សមាធិស្មិំ សមាបត្តិកុសលោ។ ឥធ បន, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ ឈាយី នេវ សមាធិស្មិំ សមាបត្តិកុសលោ ហោតិ, ន ច សមាធិស្មិំ សក្កច្ចការី។ ឥធ បន, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ ឈាយី សមាធិស្មិំ សមាបត្តិកុសលោ ច ហោតិ, សមាធិស្មិំ សក្កច្ចការី ច។ តត្រ…បេ…. បវរោ ចា”តិ។ សត្តរសមំ។

១៨. សមាបត្តិមូលកសាតច្ចសុត្តំ

៦៧៩. សាវត្ថិនិទានំ ។ “ចត្តារោមេ, ភិក្ខវេ, ឈាយី។ កតមេ ចត្តារោ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ ឈាយី សមាធិស្មិំ សមាបត្តិកុសលោ ហោតិ, ន សមាធិស្មិំ សាតច្ចការី។ ឥធ បន, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ ឈាយី សមាធិស្មិំ សាតច្ចការី ហោតិ, ន សមាធិស្មិំ សមាបត្តិកុសលោ។ ឥធ បន, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ ឈាយី នេវ សមាធិស្មិំ សមាបត្តិកុសលោ ហោតិ, ន ច សមាធិស្មិំ សាតច្ចការី។ ឥធ បន, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ ឈាយី សមាធិស្មិំ សមាបត្តិកុសលោ ច ហោតិ, សមាធិស្មិំ សាតច្ចការី ច។ តត្រ…បេ…. បវរោ ចា”តិ។ អដ្ឋារសមំ។

១៩. សមាបត្តិមូលកសប្បាយការីសុត្តំ

៦៨០. សាវត្ថិនិទានំ ។ “ចត្តារោមេ, ភិក្ខវេ, ឈាយី។ កតមេ ចត្តារោ? ឥធ , ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ ឈាយី សមាធិស្មិំ សមាបត្តិកុសលោ ហោតិ, ន សមាធិស្មិំ សប្បាយការី។ ឥធ បន, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ ឈាយី សមាធិស្មិំ សប្បាយការី ហោតិ, ន សមាធិស្មិំ សមាបត្តិកុសលោ។ ឥធ បន, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ ឈាយី នេវ សមាធិស្មិំ សមាបត្តិកុសលោ ហោតិ, ន ច សមាធិស្មិំ សប្បាយការី។ ឥធ បន, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ ឈាយី សមាធិស្មិំ សមាបត្តិកុសលោ ច ហោតិ, សមាធិស្មិំ សប្បាយការី ច។ តត្រ, ភិក្ខវេ, យ្វាយំ ឈាយី សមាធិស្មិំ សមាបត្តិកុសលោ ច ហោតិ សមាធិស្មិំ សប្បាយការី ច អយំ ឥមេសំ ចតុន្នំ ឈាយីនំ អគ្គោ ច សេដ្ឋោ ច មោក្ខោ ច ឧត្តមោ ច បវរោ ច។ សេយ្យថាបិ, ភិក្ខវេ, គវា ខីរំ, ខីរម្ហា ទធិ, ទធិម្ហា នវនីតំ, នវនីតម្ហា សប្បិ, សប្បិម្ហា សប្បិមណ្ឌោ តត្រ អគ្គមក្ខាយតិ; ឯវមេវ ខោ, ភិក្ខវេ, យ្វាយំ ឈាយី សមាធិស្មិំ សមាបត្តិកុសលោ ច ហោតិ សមាធិស្មិំ សប្បាយការី ច អយំ ឥមេសំ ចតុន្នំ ឈាយីនំ អគ្គោ ច សេដ្ឋោ ច មោក្ខោ ច ឧត្តមោ ច បវរោ ចា”តិ។ ឯកូនវីសតិមំ។ (សមាបត្តិមូលកំ។)

២០-២៧. ឋិតិមូលកវុដ្ឋានសុត្តាទិអដ្ឋកំ

៦៨១-៦៨៨. សាវត្ថិនិទានំ។ “ចត្តារោមេ, ភិក្ខវេ, ឈាយី។ កតមេ ចត្តារោ? ឥធ, ភិក្ខវេ , ឯកច្ចោ ឈាយី សមាធិស្មិំ ឋិតិកុសលោ ហោតិ, ន សមាធិស្មិំ វុដ្ឋានកុសលោ។ ឥធ បន, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ ឈាយី សមាធិស្មិំ វុដ្ឋានកុសលោ ហោតិ, ន សមាធិស្មិំ ឋិតិកុសលោ។ ឥធ បន, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ ឈាយី នេវ សមាធិស្មិំ ឋិតិកុសលោ ហោតិ, ន ច សមាធិស្មិំ វុដ្ឋានកុសលោ។ ឥធ បន, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ ឈាយី សមាធិស្មិំ ឋិតិកុសលោ ច ហោតិ, សមាធិស្មិំ វុដ្ឋានកុសលោ ច។ តត្រ, ភិក្ខវេ, យ្វាយំ ឈាយី…បេ…. ឧត្តមោ ច បវរោ ចា”តិ។ វីសតិមំ។ (បុរិមមូលកានិ វិយ យាវ សត្តវីសតិមា ឋិតិមូលកសប្បាយការីសុត្តា អដ្ឋ សុត្តានិ បូរេតព្ពានិ។ ឋិតិមូលកំ ។)

២៨-៣៤. វុដ្ឋានមូលកកល្លិតសុត្តាទិសត្តកំ

៦៨៩-៦៩៥. សាវត្ថិនិទានំ។ “ចត្តារោមេ, ភិក្ខវេ, ឈាយី។ កតមេ ចត្តារោ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ ឈាយី សមាធិស្មឹ វុដ្ឋានកុសលោ ហោតិ, ន សមាធិស្មឹ កល្លិតកុសលោ… សមាធិស្មឹ កល្លិតកុសលោ ហោតិ, ន សមាធិស្មឹ វុដ្ឋានកុសលោ… នេវ សមាធិស្មឹ វុដ្ឋានកុសលោ ហោតិ, ន ច សមាធិស្មឹ កល្លិតកុសលោ… សមាធិស្មឹ វុដ្ឋានកុសលោ ច ហោតិ សមាធិស្មឹ កល្លិតកុសលោ ច។ តត្រ, ភិក្ខវេ, យ្វាយំ ឈាយី…បេ…. ឧត្តមោ ច បវរោ ចា”តិ។ អដ្ឋវីសតិមំ។ (បុរិមមូលកានិ វិយ យាវ ចតុត្តឹសតិមា វុដ្ឋានមូលកសប្បាយការិសុត្តា សត្ត សុត្តានិ បូរេតព្ពានិ។ វុដ្ឋានមូលកំ។)

៣៥-៤០. កល្លិតមូលកអារម្មណសុត្តាទិឆក្កំ

៦៩៦-៧០១. សាវត្ថិនិទានំ … “សមាធិស្មឹ កល្លិតកុសលោ ហោតិ, ន សមាធិស្មឹ អារម្មណកុសលោ… សមាធិស្មឹ អារម្មណកុសលោ ហោតិ, ន សមាធិស្មឹ កល្លិតកុសលោ… នេវ សមាធិស្មឹ កល្លិតកុសលោ ហោតិ, ន ច សមាធិស្មឹ អារម្មណកុសលោ… សមាធិស្មឹ កល្លិតកុសលោ ច ហោតិ, សមាធិស្មឹ អារម្មណកុសលោ ច។ តត្រ, ភិក្ខវេ, យ្វាយំ ឈាយី…បេ…. ឧត្តមោ ច បវរោ ចា”តិ។ បញ្ចតឹសតិមំ។ (បុរិមមូលកានិ វិយ យាវ ចត្តាលីសមា កល្លិតមូលកសប្បាយការិសុត្តា ឆ សុត្តានិ បូរេតព្ពានិ។ កល្លិតមូលកំ។)

៤១-៤៥. អារម្មណមូលកគោចរសុត្តាទិបញ្ចកំ

៧០២-៧០៦. សាវត្ថិនិទានំ … “សមាធិស្មឹ អារម្មណកុសលោ ហោតិ, ន សមាធិស្មឹ គោចរកុសលោ… សមាធិស្មឹ គោចរកុសលោ ហោតិ, ន សមាធិស្មឹ អារម្មណកុសលោ… នេវ សមាធិស្មឹ អារម្មណកុសលោ ហោតិ, ន ច សមាធិស្មឹ គោចរកុសលោ… សមាធិស្មឹ អារម្មណកុសលោ ច ហោតិ, សមាធិស្មឹ គោចរកុសលោ ច។ តត្រ, ភិក្ខវេ, យ្វាយំ ឈាយី…បេ…. ឧត្តមោ ច បវរោ ចា”តិ។ ឯកចត្តាលីសមំ។ (បុរិមមូលកានិ វិយ យាវ បញ្ចចត្តាលីសមា អារម្មណមូលកសប្បាយការិសុត្តា បញ្ច សុត្តានិ បូរេតព្ពានិ។ អារម្មណមូលកំ ។)

៤៦-៤៩. គោចរមូលកអភិនីហារសុត្តាទិចតុក្កំ

៧០៧. សាវត្ថិនិទានំ… “សមាធិស្មឹ គោចរកុសលោ ហោតិ, ន សមាធិស្មឹ អភិនីហារកុសលោ… សមាធិស្មឹ អភិនីហារកុសលោ ហោតិ , ន សមាធិស្មឹ គោចរកុសលោ… នេវ សមាធិស្មឹ គោចរកុសលោ ហោតិ, ន ច សមាធិស្មឹ អភិនីហារកុសលោ… សមាធិស្មឹ គោចរកុសលោ ច ហោតិ, សមាធិស្មឹ អភិនីហារកុសលោ ច… សេយ្យថាបិ, ភិក្ខវេ, គវា ខីរំ, ខីរម្ហា ទធិ, ទធិម្ហា នវនីតំ, នវនីតម្ហា សប្បិ, សប្បិម្ហា សប្បិមណ្ឌោ តត្រ អគ្គមក្ខាយតិ; ឯវមេវ ខោ, ភិក្ខវេ, យ្វាយំ ឈាយី សមាធិស្មឹ គោចរកុសលោ ច ហោតិ សមាធិស្មឹ អភិនីហារកុសលោ ច អយំ ឥមេសំ ចតុន្នំ ឈាយីនំ…បេ…. ឧត្តមោ ច បវរោ ចា”តិ។ ឆចត្តាលីសមំ។

៧០៨. សមាធិស្មឹ គោចរកុសលោ ហោតិ, ន សមាធិស្មឹ សក្កច្ចការី…បេ….។ វិត្ថារេតព្ពំ។ សត្តចត្តាលីសមំ។

៧០៩. សមាធិស្មឹ គោចរកុសលោ ហោតិ, ន សមាធិស្មឹ សាតច្ចការី…បេ….។ អដ្ឋចត្តាលីសមំ។

៧១០. សមាធិស្មឹ គោចរកុសលោ ហោតិ, ន សមាធិស្មឹ សប្បាយការី…បេ….។ ឯកូនបញ្ញាសមំ។ (គោចរមូលកំ។)

៥០-៥២. អភិនីហារមូលកសក្កច្ចសុត្តាទិតិកំ

៧១១. សាវត្ថិនិទានំ … “សមាធិស្មឹ អភិនីហារកុសលោ ហោតិ, ន សមាធិស្មឹ សក្កច្ចការី… សមាធិស្មឹ សក្កច្ចការី ហោតិ, ន សមាធិស្មឹ អភិនីហារកុសលោ… នេវ សមាធិស្មឹ អភិនីហារកុសលោ ហោតិ, ន ច សមាធិស្មឹ សក្កច្ចការី… សមាធិស្មឹ អភិនីហារកុសលោ ច ហោតិ, សមាធិស្មឹ សក្កច្ចការី ច។ តត្រ, ភិក្ខវេ, យ្វាយំ ឈាយី…បេ…. ឧត្តមោ ច បវរោ ចា”តិ។ បញ្ញាសមំ។

៧១២. សមាធិស្មឹ អភិនីហារកុសលោ ហោតិ, ន សមាធិស្មឹ សាតច្ចការី…បេ….។ ឯកបញ្ញាសមំ។

៧១៣. សមាធិស្មឹ អភិនីហារកុសលោ ហោតិ, ន សមាធិស្មឹ សប្បាយការី…បេ….។ ទ្វេបញ្ញាសមំ។ (អភិនីហារមូលកំ។)

៥៣-៥៤. សក្កច្ចមូលកសាតច្ចការីសុត្តាទិទុកំ

៧១៤. សាវត្ថិនិទានំ ... “សមាធិស្មិំ សក្កច្ចការី ហោតិ, ន សមាធិស្មិំ សាតច្ចការី... សមាធិស្មិំ សាតច្ចការី ហោតិ, ន សមាធិស្មិំ សក្កច្ចការី ... នេវ សមាធិស្មិំ សក្កច្ចការី ហោតិ, ន ច សមាធិស្មិំ សាតច្ចការី... សមាធិស្មិំ សក្កច្ចការី ច ហោតិ, សមាធិស្មិំ សាតច្ចការី ច។ តត្រ, ភិក្ខវេ, យ្វាយំ...បេ.... ឧត្តមោ ច បវរោ ចា”តិ។ តេ បញ្ញាសមំ។

៧១៥. សមាធិស្មិំ សក្កច្ចការី ហោតិ, ន សមាធិស្មិំ សប្បាយការី...បេ....។ ចតុបញ្ញាសមំ។

៥៥. សាតច្ចមូលកសប្បាយការីសុត្តំ

៧១៦. សាវត្ថិនិទានំ។ “ចត្តារោមេ, ភិក្ខវេ, ឈាយី។ កតមេ ចត្តារោ? ឥធ, ភិក្ខវេ , ឯកច្ចោ ឈាយី សមាធិស្មិំ សាតច្ចការី ហោតិ, ន សមាធិស្មិំ សប្បាយការី។ ឥធ បន, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ ឈាយី សមាធិស្មិំ សប្បាយការី ហោតិ, ន សមាធិស្មិំ សាតច្ចការី។ ឥធ បន, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ ឈាយី នេវ សមាធិស្មិំ សាតច្ចការី ហោតិ, ន ច សមាធិស្មិំ សប្បាយការី។ ឥធ បន, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ ឈាយី សមាធិស្មិំ សាតច្ចការី ច ហោតិ, សមាធិស្មិំ សប្បាយការី ច។ តត្រ, ភិក្ខវេ, យ្វាយំ ឈាយី សមាធិស្មិំ សាតច្ចការី ច ហោតិ សមាធិស្មិំ សប្បាយការី ច អយំ ឥមេសំ ចតុន្នំ ឈាយីនំ អគ្គោ ច សេដ្ឋោ ច មោក្ខោ ច ឧត្តមោ ច បវរោ ច។ សេយ្យថាបិ, ភិក្ខវេ, គវា ខីរំ, ខីរម្ហា ទធិ, ទធិម្ហា នវនីតំ, នវនីតម្ហា សប្បិ, សប្បិម្ហា សប្បិមណ្ឌោ តត្រ អគ្គមក្ខាយតិ; ឯវមេវ ខោ, ភិក្ខវេ, យ្វាយំ ឈាយី សមាធិស្មិំ សាតច្ចការី ច ហោតិ, សមាធិស្មិំ សប្បាយការី អយំ ឥមេសំ ចតុន្នំ ឈាយីនំ អគ្គោ ច សេដ្ឋោ ច មោក្ខោ ច ឧត្តមោ ច បវរោ ចា”តិ។ ឥទមវោច ភគវា។ អត្តមនា តេ ភិក្ខូ ភគវតោ ភាសិតំ អភិនន្ទុន្តិ។ បញ្ចបញ្ញាសមំ។ (យថា បញ្ចបញ្ញាសំ វេយ្យាករណានិ ហោន្តិ តថា វិត្ថារេតព្ពានិ។)

ឈានសំយុត្តំ [សមាធិសំយុត្តំ (ស្យា. កំ.)] សមត្តំ។

តស្សុទ្ទានំ –

សមាធិ សមាបត្តិ ឋិតិ ច, វុដ្ឋានំ កល្លិតារម្មណេន ច;
គោចរា អភិនីហារោ សក្កច្ច, សាតច្ច អថោបិ សប្បាយន្តិ។

ខន្ធវគ្គោ តតិយោ។

តស្សុទ្ទានំ –

ខន្ធ រាធសំយុត្តញ្ច, ទិដ្ឋិឱក្កន្ត [ឱក្កន្តិ (សព្ពត្ថ)] ឧប្បាទា;
កិលេស សារិបុត្តា ច, នាគា សុបណ្ណ គន្ធព្ពា;
វលាហ វច្ឆឈានន្តិ , ខន្ធវគ្គម្ហិ តេរសាតិ។

ខន្ធវគ្គសំយុត្តបាឡិ និដ្ឋិតា។